

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TÜRKÇE TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET
HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENES KARA

HAZİRAN 2020

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TÜRKÇE TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET
HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI

Yüksek Lisans Tezi

ENES KARA

DANIŞMAN

DOÇ. DR. FERNA İPEKEL KAYALI

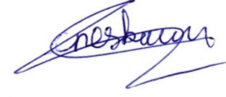
HAZİRAN 2020

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

İmza

Enes Kara

ÖNSÖZ

“Sınai Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunması” başlıklı çalışma, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kaleme alınmıştır. Bu çalışmanın amacı; sınai mülkiyet hukuku ile haksız rekabet hükümleri arasındaki ilişkiyi 10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nun ışığında yeniden değerlendirerek sınai mülkiyet hukuku ve haksız rekabet hukuku alanlarına katkı sunabilmektir.

Bu tez konusunun seçimi, konuya ilişkin kaynakların toplanması ve yazımı uzun ve sancılı bir süreci ifade etmektedir. Burada öncelikle tez konusunun seçiminde, akademik çalışma yöntemlerinin öğrenilmesinde ve tez yazımında benden yardımını hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Fena İpek Kayalı hocama teşekkürleri bir borç bilirim. Ayrıca emekleri ve katkıları için Dr. Öğr. Üyesi Cahit Suluk ve Dr. Öğr. Üyesi Özgür Arıkan hocalarıma da teşekkür ederim.

Tez yazım süreci araştırmanın, öğrenmenin ve tez yazmanın ötesinde hummalı bir süreçtir. Tez yazarken hayatın pek çok alanında ciddi fedakârlıklar yapmak gerekmektedir. Bu fedakârlıkları yaparken en az senin kadar fedakârlık yapan ve emek harcayan kişilere teşekkür etmeden geçmek mümkün değildir.

Hayatımın her döneminde benden hiçbir fedakârlığı esirgemeyen, her anlamda bana destek olan, annelerin en iyisi ve en güzeli olan Aysel Kara’ya minnettarım. Ayrıca kız kardeş olmanın ötesinde her zaman benim dert ortağım ve kader arkadaşım olan kız kardeşim Sümeyye Kara’ya da çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, bana hayatımın her alanında akıl hocalığı yapan, saatlerce derdimi paylaşan, bana yol gösteren, hayatı öğreten, erdemli ve ahlaklı insan olmanın her zerresini ruhuma kazıyan biricik babam Şenel Kara’ya yürekten teşekkür ederim.

Son olarak, tez yazım sürecimin her anına şahitlik eden, hiç kimsenin yapamayacağı fedakârlıkları yapan, bir mucize olarak hayatımda bulunan, tez yazıma en büyük katkıları sunan, bu sürecin mimarı olan, dert ortağım ve hayat arkadaşım Rümeysa Kara’ya teşekkürlerin en büyüğünü sunarım.

Enes KARA

Halfeti, Haziran 2020

ÖZET
SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ
ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI

Kara, Enes

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Fena İpek Kayalı

Haziran, 2020. 210 Sayfa.

6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nun 10.01.2017 günü Resmi Gazete’de yayınlanması ve daha önceki sınai mülkiyet mevzuatının söz konusu tarihten sonra doğan uyumsuzluklara uygulanamayacak olması sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunduğu durumların yeniden değerlendirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Özellikle tescilsiz tasarımların Sınai Mülkiyet Kanunu ile korunmasının artık mümkün olması, tükenme ilkesinde değişen hukuk politikası tercihleri, eşdeğer parçalara getirilen istisna ve diğer değişiklikler sınai mülkiyet hakları ile haksız rekabet hükümleri arasındaki ilişkinin yeniden ele alınmasını gerektirmiştir. Bu nedenle, çalışmamızda Sınai Mülkiyet Kanunu’nun getirdiği güncel tartışmalar ve yeni sorunlar dikkatle ele alınarak sınai mülkiyet hukuku ve haksız rekabet hukuku alanlarına katkı sunulmaya çalışılmıştır.

İlk bölümde genel olarak sınai mülkiyet hakları anlatılmış ve haksız rekabet hukukunun genel çerçevesi çizilmiştir. İkinci bölümde sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının dayanağı olan kümülatif koruma ve emeğin korunması gibi önemli ilkeler anlatılmıştır. Ayrıca sınai mülkiyet hakları için öngörülen haksız rekabet korumasının şekli ve uygulaması belirtilmiştir. Yine sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması durumunda görevli ve yetkili mahkemenin ne şekilde belirleneceği ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 54. ve 55. maddelerinin ne şekilde uygulanacağı anlatılmıştır. Özellikle söz konusu Türk Ticaret Kanunu’nun 54. maddesi ile 55. maddesi arasındaki ilişkinin konumuza etkisi gösterilmeye çalışılarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’ndaki haksız rekabet uygulamasının sınai mülkiyet haklarına

yansıması gösterilmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise; sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırları anlatılmıştır. Bu bölümde hukuk politikasında önemli değişiklikler olarak ifade edilen tescilsiz tasarımların özel mevzuat ile korunması ve uluslararası tükenme gibi bir takım kanuni değişikliklerin sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırlarına ne şekilde etki edeceği belirtilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınai Mülkiyet Hakkı, Haksız Rekabet, Emegın Korunması İlkesi, Kümülatif Koruma.

ABSTRACT
PROTECTION OF INDUSTRIAL PROPERTY RIGHTS WITHIN THE
FRAMEWORK OF UNFAIR COMPETITION

Kara, Enes

Master's Thesis

Thesis Supervisor: Do.Dr. Ferna İpekkel Kayalı

June, 2020. 210 pages.

The conditions of the protection of industrial property rights within the scope of unfair competition need to be reconsidered as the industrial property laws that have been enacted under the decree laws cannot apply to the disputes arising subsequent to the enactment and Turkish Industrial Property Law Nr. 6769 (TIPL) was published in Official Gazette on 10.01.2017. Particularly the protection of unregistered designs through the terms of TIPL, changing legal policies in exhaustion of right, exception to equivalent parts and other changes have led one to re-examine the connection between industrial property rights and unfair competition provisions. In expanding on recent debates on TIPL and newly emerging problems, this work aims at providing contribution to the literature on industrial property law and unfair competition law.

The first chapter is concerned generally with industrial property rights and frames the boundaries of unfair competition law. In the second section, some significant principles, namely cumulative protection and labour principle, on which the protection of industrial property rights within the scope of unfair competition provisions is founded, are analysed. Moreover, the form and application of the protection of unfair competition that are regulated for industrial property rights are articulated. The ways of how to identify competent court and place of jurisdiction and how to apply articles 54 and 55 of TIPL in the protection of industrial property rights within the scope of unfair competition are also expressed. Pointing out especially the relationship between article 54 and 55, this work tries to explore how the application of unfair competition in TIPL impacts on industrial property rights. The third chapter surveys the frontiers of the protection of industrial property rights within the scope of unfair competition. In this chapter, the protection of unregistered

designs which are taken as important changes in legal policies with a special law and a number of legal changes, such as international exhaustion, are handled so as to understand how they affect the boundaries of the protection of industrial rights within the scope of unfair competition.

Keywords: Industrial Property Right, Unfair Competition, Labour Principle, Cumulative Protection.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

SINAI MÜLKİYET HAKLARI VE GENEL OLARAK HAKSIZ REKABET

1. SINAI MÜLKİYET HAKLARI	7
1.1. Sınai Mülkiyet Kavramı.....	7
1.2. Sınai Mülkiyet Haklarının Amacı.....	10
1.3. Sınai Mülkiyet Kanunu'ndaki Sınai Mülkiyet Hakları.....	12
1.4.1. Marka.....	12
1.4.1.1. Marka Hakkı	12
1.4.1.2. Marka Hakkının Korunmasının Kapsamı ve Sınırları	16
1.4.2. Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı	18
1.4.2.1. Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Hakkı.....	19
1.4.2.2. Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Haklarının Korunmasının Kapsamı ve Sınırları	22
1.4.3. Tasarım	24
1.4.3.1. Tasarım Hakkı.....	24
1.4.3.2. Tasarım Hakkının Korunmasının Kapsamı ve Sınırları	29
1.4.4. Patent ve Faydalı Model.....	31
1.4.4.1. Patent ve Faydalı Model Hakkı	31
1.4.4.2. Patent ve Faydalı Model Hakkının Korunmasının Kapsamı ve Sınırları	32

2. HAKSIZ REKABET.....	36
2.1. Genel Olarak.....	36
2.2. Türk Hukukunda TTK Dışındaki Haksız Rekabet Düzenlemeleri.....	38
2.3. Uluslararası Hukukta Haksız Rekabetin Düzenlenişi.....	42
2.3.1. Genel Olarak.....	42
2.3.2. Paris Sözleşmesi'ndeki Düzenlemeler	44
2.3.3. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması'ndaki Düzenlemeler	45
2.4. TTK'daki Haksız Rekabet Düzenlemesi	46
2.4.1. Haksız Rekabetin Amacı ve İlkeleri.....	46
2.4.2. Haksız Rekabetin Şartları.....	48
2.4.2.1. Ticari Bir Davranış veya Uygulama Mevcut Olmalı.....	48
2.4.2.2. Davranış veya Uygulama, Aldatıcı veya Herhangi Diğer Bir Şekilde Dürüstlük Kuralına Aykırı Olmalı.....	49
2.4.2.3. Davranış veya Uygulama Rakipler Arasındaki veya Tedarik Edenlerle Müşteriler Arasındaki İlişkileri Etkilemeli	50
2.4.3. Hukuki Sorumluluk	51
2.4.3.1. Davalar.....	51
2.4.3.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme	53
2.4.3.3. Taraflar.....	56
2.4.3.3.1. Davacılar	56
2.4.3.3.2. Davalılar.....	57
2.4.3.4. Zamanaşımı.....	58
2.4.3.5. Hükmün Başka Bir Kişi Hakkında İcra Olması.....	58

BÖLÜM II
SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET
HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI

1. SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASINA GENEL BAKIŞ	60
1.1. Korunmanın Amacı ve İşlevi.....	60
1.2. Sınai Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunmasının Değerlendirilmesinde Kullanılan Temel İlkeler ve Dayanaklar .	64
1.2.1. Emeğin Korunması İlkesi	64
1.2.2. Kümülatif Koruma İlkesi.....	69
1.2.3. Özel Hüküm-Genel Hüküm Ayrımının İlişkiye Etkisi.....	74
1.2.4. Tescilli-Tescilsiz Koruma Ayrımının İlişkiye Etkisi	77
2. SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ USUL HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	81
2.1. Görevli ve Yetkili Mahkeme	81
2.1.1. Görevli Mahkeme.....	81
2.1.2. Yetkili Mahkeme	86
2.2. Davanın Türü ve Niteliği	87
2.2.1. Davanın Türü.....	87
2.2.2. Davanın Niteliği	88
3. SINAI MÜLKİYET HAKLARININ TÜRK TİCARET KANUNU M.54 HÜKMÜ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI.....	90
3.1. Özel Haksız Rekabet Hallerinin Genel İlke Karşısındaki Önemi ve Konumu	90
3.2. TTK m.54/2' nin Sınai Mülkiyet Haklarına Uygulanmasının İktisadi Analizi.....	94
3.3. TTK m.54/2' nin Sınai Mülkiyet Haklarına Uygulanması	95
3.4. TTK m.54/2' nin Sınai Mülkiyet Haklarına Uygulanmasında Yargıtay Uygulaması	99

4. SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ BAŞLICA ÖZEL HAKSIZ REKABET HALLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI.....	101
4.1. Karıştırılmaya Yol Açan Önlemler Alma (TTK m.55/1.a-4)	101
4.2. Karşılaştırmak Suretiyle Başkasının İtibarından Haksız Yararlanma (TTK m.55/1.a-5).....	107
4.3. Başkasına Ait Pazarlanmaya Hazır Çalışma Ürünlerini Teknik Çoğaltma Yöntemleriyle Devralıp Onlardan Yararlanma (TTK m.55/1.c-3).....	110
4.4. Başkalarının Üretim ve İş Sırlarını Hukuka Aykırı Bir Biçimde İfşa Etme ve Onlardan Haksız Yararlanma (TTK m.55/1.d)	114

BÖLÜM III

SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ SINIRLARI

1. SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ SINIRLANDIRILMASINA GENEL BAKIŞ	119
1.1. Korunmanın Sınırlandırılmasının Amacı ve İşlevi.....	119
1.2. Korunmanın Sınırlandırılmasında Kullanılan Temel İlkeler	121
2. MARKA HAKKININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ BAŞLICA SINIRLARI.....	122
2.1. Marka Hakkının Tükenmesi	122
2.2. Marka Hakkının Kötüye Kullanılması.....	128
2.3. Markanın Başvuru Eserlerinde Yer Alması.....	131
2.4. Tescilsiz Markanın Korunmasının Sınırları.....	132
2.5. Marka Hakkının Süre ile Sınırlı Olmaması	136
2.6. Markanın Ticarete Dürüstçe Kullanımı	138
2.7. Sessiz Kalma Yoluyla Hak Kaybı	139
3. COĞRAFİ İŞARET VE GELENEKSEL ÜRÜN ADI HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ BAŞLICA SINIRLARI	141
4. TASARIM HAKKININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ BAŞLICA SINIRLARI.....	143

4.1. Harcıâlem Tasarımlar	143
4.2. Tasarım Hakkının Süre ile Sınırlı Olması.....	145
4.3. İşlevsel Zorunluluk Arz Eden Tasarımlar.....	148
4.4. Onarım Amaçlı Kullanımlar (Yedek Parça Tasarımları).....	150
4.5. Modüler Sistem Tasarımları	154
4.6. Tasarım Hakkının Tükenmesi.....	157
4.7. Tescilsiz Tasarımların Korunmasının Sınırları.....	159
5. PATENT VE FAYDALI MODEL HAKKININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ BAŞLICA SINIRLARI	163
5.1. Patentin Korumasının Süre ile Sınırlı Olması	163
5.2. Patent Hakkının Tükenmesi.....	165
5.3. Tescilsiz Buluşların (Ticari Sırların) Korunmasının Sınırları	169
SONUÇ	173
KAYNAKÇA.....	182
ÖZGEÇMİŞ.....	194

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
A.g.e.	: Adı geçen eser
Anayasa	: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz./bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CoğışKHK	: 555 sayılı Coğrafı İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
D.	: Dairesi
dpn.	: Dipnot
E.	: Esas
eBK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
EndTasKHK	: Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
eTTK	: 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu
FMR	: Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

İthHRÖK	: İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
m.	: Madde
MarKHK	: Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
Müsiad	: Müstakil Sanayiciler ve İş Adamları Derneği
PatKHK	: Patent Haklarının Korunması Hakkında Kararname
RG.	: Resmi Gazete
RKHK	: Rekabeti Korunması Hakkında Kanun
S.	: Sayı
SMK	: 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TFM	: Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TPMK	: Türk Patent ve Marka Kurumu
TRIPS	: Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Vol.	: Volume
WIPO	: World Intellectual Property Organization
WTO	: World Trade Organization
YİDK	: Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu

SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI

GİRİŞ

Sınai mülkiyet hakları ile haksız rekabet hükümleri arasında yadsınamaz ölçüde bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki çerçevesinde bazen sınai mülkiyet haklarının özel mevzuatlarında elde ettiği koruma ile haksız rekabet hükümlerinin öngördüğü koruma arasında kesişen veya ayrışan yönler ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle sınai mülkiyet haklarının hukuk sisteminde elde ettiği korumayı sadece Sınai Mülkiyet Kanunu'nun öngördüğü koruma üzerinden değerlendirmek, sınai mülkiyet haklarının hukuk âlemindeki yerini bir bütün olarak değerlendirmemize mani olmaktadır.

Sınai mülkiyet hukuku, haksız rekabet hukuku ve rekabet hukuku piyasa ekonomisini düzenleyen önemli hukuki araçlardır. Söz konusu hukuk alanlarında belirlenen ilkeler, korunan menfaatler ve gözetilen amaçlar çerçevesinde kanun koyucunun belirlediği hukuk politikası dikkate alınarak ekonomik yaşam tasarlanmaktadır. Burada sınai mülkiyet haklarının ticari yaşamda konumlandığı yeri belirlerken ticaret hayatını düzenleyen diğer hukuk alanlarında öngörülen kapsam ve sınırlar dikkate alınmalıdır.

Rekabet hukuku kısaca kartelleşmeyi önlemeye amaçlarken serbest piyasa ekonomisinin devamlılığını temin etmeyi hedeflemektedir. Haksız rekabet hukuku ise, özetle bütün piyasa katılımcıları için dürüst ve bozulmamış rekabeti sağlamaya çalışmaktadır. Sınai mülkiyet hukukuysa fikri çabanın ödüllendirilmesi amacıyla ürün sahibine belirli bir süreliğine tekel hakkı sağlamaktadır. Bu nedenle bu üç hukuk alanının birbiriyle uyumlu çalışabilmesi için gözettikleri amaçlar ve ilkeler dikkate alınarak bir hukuk senfonisi oluşturulmalıdır.

Konunun kapsamı gereği rekabet hukuku alanı çalışmamızın dışında tutulmuştur. Her ne kadar rekabet hukukunun da sınai mülkiyet hukuku ile ilgisi bulunuyor ise de, çalışmamızın kapsamının belirlenmesi bakımından çalışmamızda haksız rekabet

hükümleri ile sınai mülkiyet hukuku arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Böylece hukuk sistemimizde sınai mülkiyet haklarına bahşedilen korumanın kapsamının tespitine her iki hukuk dalının ilişkisi çerçevesinde katkı sunulmaya çalışılmıştır.

Türk hukukunda sınai mülkiyet haklarının korunmasında Sınai Mülkiyet Kanunu'ndan sonra sınai mülkiyet haklarına en çok koruma sağlayabilecek hukuk alanı haksız rekabet hükümleridir. Burada rekabet hukuku alanı ise, Sınai Mülkiyet Kanunu'nun tekelci yapısından dolayı daha çok sınırlandırıcı bir rol üstlenmektedir. Böylece sınai mülkiyet haklarının koruma kapsamının bütüncül bir şekilde belirlenmesinde haksız rekabet hükümleri daha geniş bir görev almaktadır. Bu nedenle eserimizde sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının kapsamı ve sınırları detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Eserde teorik tartışmalara yer verildiği gibi, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi kararları ile birlikte konunun hukuk uygulaması ile teması kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Sınai Mülkiyet Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden bu yana çok zaman geçmemesi nedeniyle Yargıtay'ın önüne Sınai Mülkiyet Kanunu'nun uygulanmasına dair fazlaca örnek gelmemiştir. Bu nedenle güncel ve yenilenmiş meselelerde Bölge Adliye Mahkemesi kararlarının yol göstericiliğinden de istifade edilmiştir. Ancak konumuza dair Sınai Mülkiyet Kanunu döneminde de uygulaması devam eden hususlarda daha çok Yargıtay kararlarından yararlanılmıştır. Ayrıca sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması bahsinde Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kararlarından ve Uluslararası Fikri Mülkiyet Ofisi'nin konuya yaklaşımından da örnekler sunulmaya çalışılmıştır.

Konunun seçilmesindeki en önemli gerekçelerden bir tanesi Sınai Mülkiyet Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte Kanun Hükmünde Kararnameler döneminin sona ermesi ve bu durumun sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasına bir takım etkilerinin olmasıydı. Bu etkiler doktrin görüşleriyle ve yargı kararlarıyla zaman içerisinde konunun yeniden şekillenmesini temin edecektir. Ancak çalışmamızda bir takım öncü göstergelerden yararlanılarak Sınai Mülkiyet Kanunu'nun konuya etkisi öngörölmeye çalışılmıştır.

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması konusunda doktrinde ve uygulamada Kanun Hükmünde Kararnameler döneminden kalma oldukça zengin tartışmalar bulunmaktadır. Konu ile ilgili doktrindeki tartışmalar bazen uygulamaya yol gösterirken bazen de uygulamadan ayrı bir zeminde kendine yol bulmuştur. Bu nedenle çalışmamızda mümkün olduğunca konumuza dair doktrindeki tüm görüşlerin aktarılması çabasına girişilirken, yüksek mahkemelerin konuya yaklaşımı da yansıtılmaya çalışılmıştır.

Sınai Mülkiyet Kanunu'nun kapsamı gereğince çalışmamız Sınai Mülkiyet Kanunu'nda sayılan dört ana kategori ile sınırlandırılmıştır; i) marka, ii) coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı, iii) tasarım, iv) patent ve faydalı model. Her ne kadar entegre devre topoğrafyaları ve yeni bitki çeşitleri gibi haklar kendi kanunlarında korunmakta iseler de, Sınai Mülkiyet Kanunu söz konusu fikri mülkiyet haklarını sınai mülkiyet haklarının kapsamına dahil etmemiştir. Bu sebeple sınai mülkiyet hakları Sınai Mülkiyet Kanunu hükümleri kapsamına göre sınırlandırılarak değerlendirme yapılmıştır.

Sınai mülkiyet kavramı uluslararası ve ulusal hukukta kullanılmaktayken 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 10 Ocak 2017'de yürürlüğe girmesi ile birlikte mevzuatta yerini alan ve çerçevesi çizilmiş bir kavram haline geldi. Sınai mülkiyet kavramının kapsadığı haklar ve fikri mülkiyet kavramı ile arasındaki ilişki bakımından doktrinde farklı görüşler yer almaktadır. Bir kısım görüşe göre, “sınai mülkiyet” kavramının kullanılması doğru olmayıp, “fikri mülkiyet” veya “fikri ve sınai haklar” gibi kavramların tercih edilmesi daha doğru bulunmaktadır¹. Ancak Sınai Mülkiyet Kanunu'nda ortaya konulan “sınai mülkiyet” kavramı dikkate alınarak eserin adı belirlenmiş ve sınai mülkiyet haklarının sınırları tespit edilmiştir. Sonuçta kanunla ilgisi kalmayan fikri mülkiyet hakkı veya fikri ve sınai haklar gibi kavramların seçilmesi yerine, kanun sistematğine ve kabulüne uygun olarak “sınai mülkiyet hakkı” kavramı tercih edilmiştir.

¹ Görüşler için bkz. Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, *Sınai Mülkiyet Kanunu* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), s. xiii- xiv; Tekinalp, *Öne Çıkan Yenilikler*, s. 11; Arslan Kaya, “Gelişmekte Olan Ülkeler Sınai Haklarla İlgili Mevzuatlarını Düzenlerken Neleri Göz Önünde Bulundurmalıdır?”, *Özel Hukuk Uluslararası Sempozyumu 29/30 Eylül 2005, Kafkas Üniversitesi, Bakü/Azerbaycan*, Makalelerim-1 (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2012), s. 433.

Sınai Mülkiyet Kanunu ile birlikte tescilsiz tasarımların da özel mevzuat ile korunmasının mümkün olması, tükenme ilkesinde bir takım politika değişikliklerine gidilmesi, eşdeğer parçalara tanınan istisna ve benzeri hususlarda bir kısım yenilikler yapılması söz konusudur. Bu değişikliklerin sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının kapsamına etkileri olmuştur. Sınai Mülkiyet Kanunu ile yapılan değişiklikler konunun yeniden ele alınması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda eserin ele aldığı konu Sınai Mülkiyet Kanunu dikkate alınarak güncel bir zeminde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

İlk bölümde sınai mülkiyet hakları ile haksız rekabet hükümleri arasındaki ilişki anlatılmaya çalışılmıştır. İlişkinin teorideki ve pratikteki detaylı boyutlarından ziyade, her iki hukuk alanı ana hatları ile özetlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle ilk bölüm sınai mülkiyet hakları ve haksız rekabet hükümleri olmak üzere iki ana kolona ayrılmıştır.

İlk bölümün sınai mülkiyet kolonunda; sınai mülkiyet kavramı, sınai mülkiyet haklarının amacı ve kapsamı ifade edildikten sonra, Sınai Mülkiyet Kanunu'nda düzenlenen sınai mülkiyet hakları, konumuzu ilgilendiren yönleriyle açıklanmıştır. Bu kolonda her bir sınai mülkiyet hakkının Sınai Mülkiyet Kanunu'ndaki kapsamı ve sınırları ifade edilerek sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri bakımından kapsamına ve sınırlarına doğru eserin akışı sağlanmaya çalışılmıştır.

İlk bölümün haksız rekabet kolonunda ise, Türk hukukunda ve uluslararası hukukta haksız rekabet müessesesinin ne ifade ettiği anlatıldıktan sonra, esas olarak konumuzu ilgilendiren haksız rekabet hükümlerinin sistematığı eserimize aktarılmaya çalışılmıştır. Burada haksız rekabet hükümlerinin amacı, ilkeleri, koruduğu menfaatler ve şartları anlatılarak haksız rekabet alanı ile ilgili bir perspektif gösterilmeye çalışılmıştır. Böylece sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunabilmesi bakımından gözetilmesi gereken haksız rekabet prensipleri ve şartları belirtilmiştir. Aynı zamanda sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması bakımından pratikte önem taşıyan haksız rekabet alanındaki davalar ve hukuki sorumluluk konusu anlatılmıştır.

İkinci bölümde ise, “sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması” başlığı altında, hakların haksız rekabet hükümleri

çerçevesinde korunmasının kapsamı üzerinde durulmuştur. Hakların korunmasının sınırlandırılması ise sonraki bölüme bırakılmıştır.

İkinci bölümde ilk olarak hakların haksız rekabet hükümleri ile korunması genel olarak açıklanmıştır. Bu kapsamda hakların haksız rekabet hükümleri ile korunmasının amacı ve işlevi açıklanmış, hakların korunması çerçevesinde dikkate alınan temel ilkeler ve dayanaklar maddeler halinde sıralanmıştır. Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması için teoride ve uygulamada sıklıkla dayatılan kümülatif koruma ilkesi, emeğin korunması ilkesi, tescilli-tescilsiz koruma ayrımı, özel-genel hüküm ilişkisi açıklanmıştır. Aynı zamanda sonraki alt başlıkta hakların haksız rekabet hükümleri çerçevesinde dava yolu ile korunmasında karşılaşılan bir takım usul sorunlarına değinilmiştir.

İkinci bölümde esas itibariyle sınai mülkiyet haklarının 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen haksız rekabet hükümleri ile ne şekilde korunacağı anlatılmıştır. Özellikle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 54. maddesinde düzenlenen genel hüküm ile sağlanan koruma anlatıldıktan sonra, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 55. maddesinde düzenlenen özel haksız rekabet hallerinin sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması bakımından ortaya çıkardığı etki anlatılmaya çalışılmıştır. Özetle, özel ve genel haksız rekabet hallerinin sınai mülkiyet haklarının korunmasında üstlendiği rol ve sağladığı koruyucu etki ifade edilmiştir. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 55. maddesinde düzenlenen bütün özel haksız rekabet halleri irdelenmemiş, sadece konumuz için önemli ve anlamlı olan özel haksız rekabet halleri değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırları anlatılmıştır. Öncelikle hakların haksız rekabet hükümleri ile korunmasının sınırlandırılmasının amacı, işlevi ve temel dayanak noktaları belirtilmiş, sonrasında her bir sınai mülkiyet hakkının korunmasının sınırlandırılması sebepleri üzerinde durulmuştur.

Bir kısım sınırlandırma sebeplerinin sınai mülkiyet hakları bakımından ortak sınırlandırma sebebi olmasına rağmen, her bir sınai mülkiyet hakkı için farklı özellikler arz etmesi nedeniyle sınırlandırma sebepleri sınai mülkiyet hakları bakımından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Örneğin hakkın tükenmesi, hakkın süre ile

sınırlı olması gibi sebepler sınai mülkiyet hakları bakımından, istisnaları olmakla birlikte, ortak sınırlandırma sebepleridir. Ancak marka hakkı bakımından tükenme ilkesinde Sınai Mülkiyet Kanunu ile bir takım istisnalar tanındığı gibi marka hakkının tam olarak süre ile sınırlı olduğundan da söz etmek mümkün değildir. Bu sebeple hakların haksız rekabet hükümleri ile korunmasının sınırlandırılması sebeplerinin kendi hakları çerçevesinde değerlendirilmesine özen gösterilmiştir.

Üçüncü bölümde Sınai Mülkiyet Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte Kanun Hükmünde Kararnameler döneminden farklı olan düzenlemeler dikkate alınmıştır. Nitekim tescilsiz tasarımlar Sınai Mülkiyet Kanunu öncesinde genel hükümlere göre korunurken, Sınai Mülkiyet Kanunu'nda süre ile sınırlandırma öngörülmüştür. Yine Sınai Mülkiyet Kanunu'nda eşdeğer parçalarla ilgili bir takım istisnalar getirilmiş, tükenme ilkesi bakımından uluslararası tükenmenin geçerli olduğu anlayışı benimsenmiştir. Bu bakımdan Sınai Mülkiyet Kanunu ile gelen yenilikler dikkate alınarak sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırları güncel bir yaklaşımla değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Hakların haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırlandırılması sebepleri incelenirken Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında belirtilen korumanın istisnalarından ve sınırlandırılma sebeplerinden yararlanılmıştır. Ancak konular incelenirken başlıca sınırlandırılma sebepleri dikkate alınmıştır. Zira Sınai Mülkiyet Kanunu'nda düzenlenen her bir sınai mülkiyet haklarının sınırlandırılması sebebi, sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırlandırılması bakımından önem taşımamaktadır.

Marka ve tasarım hakkının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırlandırılması noktasında pek çok kaynak olması ve uygulamadan örnekler bulunması, şüphesiz bu konuların daha kapsamlı olarak ele alınmasına vesile olmuştur. Burada sınırlı da olsa coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adları ile ilgili olarak da korunmanın sınırlandırılması sebepleri ele alınarak meseleye katkı sunulmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM I

SINAI MÜLKİYET HAKLARI VE GENEL OLARAK HAKSIZ REKABET

1. SINAI MÜLKİYET HAKLARI

1.1.Sınai Mülkiyet Kavramı

Sınai mülkiyet kavramı 10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nda² (SMK) açıkça tanımlanmamıştır. SMK m.2/1.1 bendinde sınai mülkiyet hakları marka, coğrafi işaret, tasarım, patent ve faydalı model olarak sıralanmıştır. SMK'da sınai mülkiyet hakları maddede sayılanlarla sınırlı tutulmuştur.

Sınai mülkiyet kavramı fikri mülkiyet kavramına göre daha dar bir biçimde kaleme alınmıştır. Burada “fikri mülkiyet” ifadesi şemsiye bir kavram niteliğini taşımaktadır³. Fikri mülkiyet haklarının iki ana türü olup, bunlardan birisi sınai mülkiyet hakları iken, bir diğeri telif haklarıdır⁴. Bu nedenle “fikri mülkiyet” kavramının sınai mülkiyet haklarını da kapsayan çatı veya üst bir kavram olduğunu söyleyebiliriz.

“Fikri mülkiyet” ve “sınai mülkiyet” kavramlarının kanunda açıkça tanımlanmamasına rağmen, bu iki kavramın doktrinde yapılan tanımlarından söz etmek mümkündür. En genel anlamda fikri mülkiyet hakları insanoğlunun yaratıcı ve

² R.G. No: 29944, T. 10.01.2017. Bundan böyle kısaca SMK olarak anılacaktır.

³ Ünal Tekinalp, “Sınai Mülkiyet Kanununun Öne Çıkan Yenilikleri”, *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu, 9-10 Mart 2017*, Feyzan Hayal Şehirali Çelik (Editör), (Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 2017), s. 12.

⁴ Cahit Suluk/Rauf Karasu/Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2017), s. 1; Kılıçoğlu, telif hakları ifadesi yerine fikri haklar ifadesini kullanmaktadır [Ahmet Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2019), s. 5].

yenilikçi eylemlerinin neticesinde meydana gelen fikir ürünlerinin korunmasını amaçlamaktadır⁵. *Suluk*'a göre; sınai mülkiyet hakları ise; markayı, patenti, faydalı modeli ve tasarımı ve benzeri hakları kapsayan bir üst kavram olup, sınai mülkiyet hakları; sanayi ve tarımdaki özgün, yenilikçi, kreatif olan fikri çabaların ilk uygulayıcıları için ayırt edici ad ve işaretler olarak nitelendirilen marka ve ticaret unvanlarını taşıyan ürünleri üretme, satma ve hizmetlerini kullanma tekelini belirli süre sahiplerinin elinde tutan maddi olmayan haklardır⁶. *Kılıçoğlu*'na göre ise: sınai mülkiyet hakları (veya sınai haklar); sanayide, ticarete ve endüstride kullanılmak için fikri çabanın neticesinde yaratılan ürünlerin üzerindeki haklar olup; hak sahibinin buradaki amacı sanayide, ticarete ve endüstride kullanmak için yaratıcı emeğini ortaya koyabilmektir⁷.

“Sınai mülkiyet” kavramının bilimsel anlamda değerlendirilmesi gerekmektedir. *Tekinalp*'a göre, kanunda ifade edilen sınai mülkiyet haklarından sadece marka ve coğrafi işaretler ayırt edici işaret kategorisinde yer aldığından zihni çabanın ürünü olarak değerlendirilemeyecek olup; patent, faydalı model ve tasarım gibi haklar tıpkı fikir ve sanat eserleri gibi yaratıcı düşüncenin yani fikri çabanın ürünleri olarak ifade edilmelidir⁸. Yazara göre; bilgisayar programlarının, veri tabanlarının ve veri madenciliğinin sanayi ile ilgili olmadığını veya sınai bir hak olmadığını söylemek mümkün olmayıp⁹, bu bakımdan “Sınai Mülkiyet Kanunu” ifadesinde geçen “sınai mülkiyet” kavramı ile kanunun sistematüğinden anlaşıldığı kadarıyla marka, patent, tasarım ve faydalı model gibi hakların fikri bir emeğin ürünü olduğu Türk kanun koyucusu tarafından dikkate alınmamıştır¹⁰. *Kaya* ise, *Tekinalp*'ten farklı olarak, özellikle Kıta Avrupası hukukunda olmak üzere batı hukuk sistemlerinde fikir ve

⁵ Feyzan Hayal Şehirali Çelik, *Tasarımların Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Korunması, Fikri Mülkiyet-Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi Odaklı Bir İnceleme* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014), s.5.

⁶ Cahit Suluk, *2023 Vizyonunda Türk Sınai Mülkiyet Raporu, Müsiad Araştırma Raporları:88* (İstanbul: Müsiad, 2014), s. 15.

⁷ Kılıçoğlu, s. 5.

⁸ Tekinalp/Çamoğlu, s. xiii- xiv; Ayrıca yazar, sınai mülkiyet ibaresinin fikri mülkiyet teorisi etkisi altında doktrinde yer bulduğu, teorik olarak sınai mülkiyet kavramını kullanmanın isabetli olmadığı görüşündedir (A.g.e., s. xiv).

⁹ Tekinalp/Çamoğlu, s. xiv.

¹⁰ Tekinalp, *Öne Çıkan Yenilikler*, s. 11.

sanat eserleri ile sınai mülkiyet haklarının birbirinden ayrı ve farklı incelendiğini belirtmektedir¹¹.

Esasen “sınai mülkiyet hakkı” kavramı uygulamaya yabancı bir ifade değildir. Nitekim kurulduğundan bu yana fikri ve sınai haklar mahkemeleri, fikri-sınai ayrımına vurgu yapılacak biçimde, sınai hak kavramıyla birlikte adlandırılmaktadır. Öte yandan 20 Mart 1883’te imzalanan Sınai Mülkiyetin Korunması Hakkında Paris Sözleşmesi’nde¹² (Paris Sözleşmesi) de sınai mülkiyet hakkı kavramı kullanılmıştır. Bu sözleşmede sınai mülkiyet haklarının patenti, faydalı modeli, endüstriyel tasarımları, ticaret markalarını, hizmet markalarını, ticaret unvanlarını, menşei adlarını, mahreç işaretlerini ve haksız rekabet hükümlerini kapsadığı belirtilmektedir. Buna karşılık daha sonra 1995 tarihli Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması eki Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması’nda¹³ (TRIPS) ise, fikri mülkiyet kavramının kullanılması tercih edilmiştir. Görüldüğü üzere “sınai mülkiyet” kavramı Paris Sözleşmesi’nde yer almakla 19. yüzyılda kullanılmaya başlanan bir kavram iken, TRIPS ile beraber Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü¹⁴ ve Dünya Ticaret Örgütü¹⁵ fikri mülkiyet kavramını fikri ve sınai hakları kapsayan çatı bir kavram olarak kullanmayı tercih etmiştir¹⁶. Ayrıca ortaya çıkan teknolojik gelişmelerle birlikte fikri ve sınai hakları birbirinden ayırmak oldukça güçleşmiştir. Bu sebeple kanun koyucunun TRIPS ve ilgili WIPO sözleşmelerindeki kavramsal tercihi ve çağdaş dillerde kavramsal kullanımı dikkate almayarak sınai mülkiyet kavramını kullanmayı tercih ettiğinden söz edilebilir¹⁷. Sonuçta fikri mülkiyet, fikri ve sınai

¹¹ Kaya, *Gelişmekte Olan Ülkeler*, s. 433

¹² “Paris Convention for the Protection of Industrial Property Rights”, Sözleşme metni için bkz. https://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=288514 (Erişim Tarihi: 06.05.2019); R.G. No: 1506, T. 29.05.1930. Bundan böyle kısaca Paris Sözleşmesi olarak anılacaktır; 1967 tarihli Stockholm metninin 1-12 maddeleri 01.02.1995 tarihinde, 13-30 maddeleri 16.05.1976 tarihinden beri yürürlüktedir [N. Füsün Nomer Ertan, *Haksız Rekabet Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), s. 48].

¹³ “Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights”, Sözleşme metni için bkz. http://www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/parties.jsp?treaty_id=231&group_id=22 (Erişim Tarihi: 06.05.2019); R.G. No: 22186, T. 29.1.1995. Bundan böyle kısaca TRIPS olarak anılacaktır.

¹⁴ World Intellectual Property Organisation. Bundan böyle kısaca WIPO olarak anılacaktır.

¹⁵ World Trade Organization. Bundan böyle kısaca WTO olarak anılacaktır.

¹⁶ Tekinalp, *Öne Çıkan Yenilikler*, s. 11.

¹⁷ A.g.e., s. 12; 1886 tarihli Edebiyat Ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi’nde ise “Edebiyat ve Sanat Eserleri” ifadesi kullanılmış olup, bu ürünler sınai mülkiyet hakları içerisinde yer almamaktadır. “Edebiyat ve Sanat Eserleri” fikri mülkiyet haklarının içerisinde yer almaktadır. “Edebiyat Ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi”, Sözleşme metni için bkz.

mülkiyet veya sınai mülkiyet kavramları arasında herhangi birini tercih etmek için birden fazla gerekçe bulunmakta olup, Türk kanun koyucusu “sınai mülkiyet” ifadesini kullanmayı tercih etmiştir.

1.2.Sınai Mülkiyet Haklarının Amacı

SMK m.1/1’e göre sınai mülkiyet haklarının amacı, hakların korunması suretiyle teknolojik, iktisadi ve toplumsal olarak ilerlemenin sağlanmasına katkı sunmak olarak ifade edilmiştir. Nitekim yeni buluşların ve tasarımların ortaya çıkması, bilim, kültür ve sanat alanında özgün çalışmaların yapılabilmesi sınai mülkiyet haklarının etkin bir şekilde korunabilmesine bağlıdır¹⁸. Zira ürünün ortaya çıkmasını sağlayan fikri ürün korunmadığında kişilerin yaratıcılığı körelecek, yeni ürün meydana getirmede kişiler daha az istekli olacaklardır¹⁹. Bu sebeple sınai mülkiyet haklarının korunması gerekmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının bilhassa uluslararası antlaşmalarla bu sıklıkla düzenlenmesi; çağımızın sanayi çağından öteye geçerek bilgi çağına dönüşmesi, gelişmişliğin ve servetin bilgi kullanımıyla transferi sayesinde edinilmesi nedenlerine dayanmaktadır²⁰. Aynı zamanda sınai mülkiyet haklarının bilim ve teknolojinin gelişimine olan katkıları göz ardı edilmemelidir. Yine Ar-Ge çalışmalarında gelişmiş ülkelerin payını ve bu ülkelerin araştırma ve geliştirme faaliyetlerine yatırımlarını azami karşılıkla almak istemelerinin sınai mülkiyet haklarının korunması ile tarihsel ilişkisini ortaya koymak gerekmektedir. Nitekim Ar-Ge harcamalarına endüstrileşmiş ülkelerin 1970’lerden bu yana sürekli artan yatırımlarını, bu yatırımların özel firmalarca karşılanıp desteklendiğini belirtmek gerekmektedir²¹. 21. yüzyılın başında tüm dünyadaki küresel Ar-Ge yatırımlarının %84’ü en fazla sanayileşmiş ilk on ülkeye aittir²². Bu sebeple sınai mülkiyet haklarının korunması temel hak ve

http://www.telifhaklari.gov.tr/resources/uploads/2012/03/18/2012_03_18_349175.pdf (Erişim Tarihi: 09/02/2020); R.G. No: 22341, T. 12.05.1995.

¹⁸ Mustafa Ateş, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununa Genel Bir Bakış”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 128 (Ankara 2017), s. 174.

¹⁹ Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, “Sınai Mülkiyet Kanunu”, *FMR*, C. 19, S. 1 (Ankara 2017), s. 17.

²⁰ Kaya, *Gelişmekte Olan Ülkeler*, s. 435.

²¹ Carlos M. Correa, “Fikri Mülkiyet Hukuku: Gelişmekte Olan Ülkelerden Bir Perspektif” ,(Çev. İ. Güneş), *FMR*, C. 5, S. 2 (Ankara 2005), s. 16.

²² Nagesh Kumar, “Intellectual Property Rights, Technology and Economic Development: Experiences of Asian Countries, Commission on Intellectual Property Rights”, *Study Paper 1b, Paper submitted to the Commission on Intellectual Property Rights* (London 2002), s. 2.

hürriyetlerin konusu olduğu kadar, küresel ekonomik çıkarların ve serbest pazar ekonomisinin meselesidir.

Bir ülkede buluş hakları düzenlenirken ve hakların korunması hedeflenirken temel olarak buluş ortaya koyma faaliyetinin desteklenmesi ve kaynakların etkin kullanımı amaçlanmaktadır²³. Mesela patent hakkı ile bilginin yayılması, yatırımın teşvik edilmesi, teknoloji transferinin sağlanması, yabancı sermayenin akması hedeflenirken; faydalı modelin korunması ile KOBİ'lerin üretim süreçlerindeki yeniliklerinin hızlı ve ucuz bir koruma ile geliştirilmesi ve desteklenmesi hedeflenmektedir²⁴.

Gelişmekte olan ülkeler kendi büyük ölçekli sanayicilerini desteklemek ve KOBİ'lerini teşvik etmek amacıyla sınai mülkiyet haklarını koruma altına almak için bir takım yöntemler kullanmaktadırlar. Gelişmiş ülkelerin sınai mülkiyet mevzuatlarını iktibas etmek ve uluslararası sözleşmelere taraf olmak gibi yöntemler gelişmekte olan ülkelerin sınai mülkiyet haklarını korumak için kullandığı yöntemlere örnek olarak gösterilebilir. Ancak bazen de gelişmekte olan ülkelerin sınai mülkiyet haklarını korumak amacıyla yaptığı çalışmalar zorunlu olarak yapılmaktadır. Örneğin Türkiye'nin sınai mülkiyet mevzuatını AB yönergelerini iktibas etmek suretiyle gerçekleştirmesi AB müzakere ve Gümrük Birliği sürecinin zorunlu uzantısı olmuştur²⁵. Bu sebeple sınai mülkiyet haklarının amacının ülkelerin kalkınmasını teşvik etmenin ötesinde, gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere zorunlu koştukları hukuki ve iktisadi bir araç olduğu gerçeği yadsınmamalıdır.

Sınai mülkiyet haklarının bugünkü haliyle bir kısım ülkeleri Ar-Ge yatırımlara teşvik etmek için gerekli olduğu göz ardı edilemez²⁶. Fakat sınai mülkiyet haklarına tüm dünyada tek tip koruma öngörülmesi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere eşit derecede uygun değildir²⁷. Nitekim sınai mülkiyet hakları düzenlenirken özellikle

http://www.iprcommission.org/papers/pdfs/study_papers/sp1b_kumar_study.pdf (Erişim Tarihi: 09.02.2020).

²³ Kaya, *Gelişmekte Olan Ülkeler*, s. 436.

²⁴ A.g.e., s. 436.

²⁵ A.g.e., s. 436.

²⁶ Correa, s. 29.

²⁷ A.g.e., s. 29.

gelişmemiş ülkelere olası etkileri düşünülmeden dar kapsamlı ve küçük bir sanayi grubunun ekonomik menfaatleri ön plana çıkarılmaktadır²⁸.

Sonuç olarak, sınai mülkiyet haklarının yasalaştırılmasının ve hukuk düzeni tarafından korunmasının fikri gelişimi tetiklediği, yaratıcılığı teşvik ettiği, üretkenliği artırdığı, bilimi, sanatı ve teknolojiyi ilerlettiği kabul edilmelidir. Ancak ülkelerin gelişmişlik düzeylerine bakılmaksızın küresel çapta standart bir korumanın eşitsizlik oluşturduğu, bir takım ülkeleri dezavantajlı duruma soktuğu tespit edilmelidir.

1.3.Sınai Mülkiyet Kanunu’ndaki Sınai Mülkiyet Hakları

1.4.1. Marka

1.4.1.1. Marka Hakkı

Marka hakkı, SMK’nın 4 ila 32’nci maddeleri arasında düzenlenmiştir. SMK’da markanın açık bir tanımı yapılmamıştır. Ancak kanunda markanın nelerden oluşabileceği ve kapsamının sınırları açıklanarak zımni bir tanım yapılmaya çalışılmıştır. Buna göre markaların bir teşebbüse ait malları ve hizmetleri diğer teşebbüse ait mallardan ve hizmetlerden ayırt etmesi gerektiği ifade edilmiştir (SMK m.4/1). Buna ek olarak, marka sahibine sağlanmakta olan korumanın konusunun açık ve kesin olacak şekilde anlaşılmasını sağlayabilecek bir surette sicilde gösterilebilir olması şartı aranmıştır (SMK m.4/1). Ayrıca markaların kişi adları da dâhil olacak şekilde kelimelerden, şekillerden, renklerden, harflerden, sayılardan, seslerden ve malların veya ambalajların şekilleri olmak üzere her türden işareten oluşabileceği belirtilmiştir. Her ne kadar 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de²⁹ de (MarkHK) marka olabilecek işaretler örneksime yolu ile sayılarak her türden işaretin marka olabileceği ifade edilmiş ise de, SMK da örneksime yoluyla sayılan marka olabilecek işaretlerin kapsamı daha geniş biçimde ifade edilmiştir.

SMK’da marka hakkında yapılan zımni tanımdan hareketle markanın unsurlarını işaret, ayırt edicilik, açıklık-kesinlik olarak ifade edebiliriz³⁰. Ayrıca SMK’da markaların tescil edilebilmesi için “sicilde gösterilebilir olma” şartı aranmıştır. MarkHK’da ise, markadan bahsedebilmek için marka olabilecek bir işaretin mevcut

²⁸ A.g.e., s.29.

²⁹ R.G. No: 22326, T. 27.06.1995. Bundan böyle kısaca MarkHK olarak anılacaktır.

³⁰ Suluk/Karasu/Nal, s. 160.

olması, markanın çizim veya benzeri şekilde ifade edilebilmesi, markanın basılmak suretiyle yayınlanabilmesi ve çoğaltılabilmesi ve bilhassa işaretin ayırt edici nitelik taşıması gerekmektedir³¹.

İşaretin mutlaka görme duyusuna hitap etmesi gerekmemektedir³². İşaretler; tatma, duyma veya koku gibi duylara hitap etmesi, sicilde gösterilebilir olması³³ şartıyla marka olarak tescil edilebilmektedir³⁴. Buna göre, notaya dökülerek gösterilmesi şartıyla melodilerin, kimyasal formülünün gösterilmesi şartıyla kokuların dahi marka olarak tescil edilmesi mümkündür³⁵. Ancak koku, tat ve ses markaları bakımından uygulamada bazı sorunlar çıkmaktadır³⁶. Örneğin Avrupa’da tenis topu için “taze çim kokusunun” tescil edilmesi gibi farklı örneklerle karşılaşılabilmekte olup³⁷, bugün taze çim kokusu da dâhil koku, tat ve seslerin marka olarak tescil edilip edilemeyeceği hâlâ tartışmalıdır.

Markada bir işaretin bulunması şart olmakla birlikte, bu işaretin ayırt edici nitelikte olması koşulu aranmaktadır. Markaların ayırt edicilik fonksiyonu soyut ve somut anlamda ayırt edicilik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir markanın soyut anlamda ayırt edici niteliğe sahip olması işaretin bilinebilir hiçbir mal veya hizmet bakımından ayırt edici niteliğe sahip olmaması anlamına gelmektedir³⁸ (SMK m.4). İşaretin tescile konu olduğu mal ve hizmet sınıfları açısından ayırt edici bir niteliği haiz olması ise, somut anlamda ayırt edicilik olarak ifade edilmektedir³⁹ (SMK m.5/1-b).

MarKHK m.5’ten farklı olarak SMK m.4/1’de sicilde⁴⁰ açık ve kesin olması şartıyla kural olarak her işaretin marka olabileceği belirtilmiş, böylece yukarıda bahsedildiği gibi KHK’lar⁴¹ döneminde markanın unsuru olarak gösterilen işaretin grafikle

³¹ Hayrettin Çağlar, *Marka Hukuku Temel Esaslar* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), s. 11.

³² İlhami Güneş, *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Haksız Rekabet Davaları* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2017), s. 136.

³³ Az önce ifade edildiği gibi MarKHK döneminde markalar bakımından çizimle veya benzeri şekilde ifade edilebilmesi şartı aranmaktaydı.

³⁴ A.g.e., s. 136.

³⁵ Mehmet Bahtiyar, *Ticari İşletme Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2014), s. 120.

³⁶ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 136.

³⁷ A.g.e., s. 136.

³⁸ Suluk/Karasu/Nal, s. 161.

³⁹ A.g.e., s. 161.

⁴⁰ Bkz. SMK m.2/1.i; Sicil: Sınai mülkiyet hakları ile geleneksel ürün adlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı kayıt ortamı. Bundan böyle kısaca sicil olarak anılacaktır.

⁴¹ Kanun Hükmünde Kararname. Bundan böyle kısaca KHK olarak anılacaktır.

gösterilmesi koşulundan vazgeçilmiştir⁴². Bu bakımdan; işaretin açık ve kesin olmasından, tescil edilerek marka korumasından yararlanacak işaretin sicilde açık ve kesin bir biçimde gösterilebilir olmasının anlaşılması gerekmektedir⁴³.

SMK m.4'te örnek göstermek suretiyle marka olabilecek işaretler sayılmış, fakat bu işaretler sınırlı sayı kuralına (numerus clausus) tabi tutulmamıştır⁴⁴. Bu nedenle kişi adları, sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların ve ambalajların biçimi, renkler, sesler, kokular ve benzerleri marka olarak tescil edilebilecektir. Bununla beraber markanın unsurlarını taşıması suretiyle tatlar ve akla gelebilecek her türlü işaret marka olarak tescil edilebilecektir. Böylece kanun koyucu, marka hukukunun teknolojiye ve uygulamadaki gelişmelere açıklığını dikkate alarak marka olabilecek işaretlerin ucunu açık bırakmıştır.

Markaların, malın veya hizmetin kaynağını gösterme, garanti, reklam ve ayırt etme fonksiyonları bulunmaktadır. Markanın ürünü tanıtmaya ve alıcılara hitap etmeye yarayan işlevi reklam fonksiyonuna⁴⁵, markanın bir müesseseye ait olması nedeniyle belirli vasıflara ve kaliteye sahip olduğuna dair verdiği güven garanti fonksiyonuna işaret etmektedir. Markanın tanıtıcı işlevi reklam fonksiyonunu göstermektedir⁴⁶. Ayrıca markanın bir malı veya hizmeti diğerlerinden ayırt etmeyi sağlaması ise, ayırt edici fonksiyonuna işaret etmekteyken, markanın bir malın hangi teşebbüs tarafından üretildiğini veya piyasaya sürüldüğünü göstermesi malın veya hizmetin kaynağını gösterme fonksiyonunu oluşturmaktadır⁴⁷.

Markaların çeşitleri hususunda, hukuki sonuçları dikkate alınarak doktrinde farklı sınıflandırmalar yapılmıştır⁴⁸. Bu bakımdan markaları, nitelikleri ve kullananlar bakımından farklı sınıflandırmalara tabi tutmamız mümkündür.

⁴² Suluk/Karasu/Nal, s. 162; Ayrıca AB uygulamasında grafikte gösterilme şartı kaldırılmış, fakat markanın tescil makamlarınca ve halk tarafından tam ve kesin olarak anlaşılabilir olma şartı getirilmiştir [Hamdi Yasaman, "Marka Hukukuna İlişkin Temel Yenilikler", 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu (Ankara 2017), s. 130-131].

⁴³ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 136.

⁴⁴ Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar* (Ankara: Yetkin, 2017), s. 334.

⁴⁵ Bahtiyar, s. 120.

⁴⁶ Ayhan/Çağlar, s. 339.

⁴⁷ A.g.e., s. 338-339.

⁴⁸ Bkz. Suluk/Karasu/Nal, s. 170; Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014), s. 276; Ayhan/Çağlar, s. 340.

Nitelikleri açısından markalar mal ve hizmet markaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mal markaları, bir malı üreten veya piyasaya süren işletmeyi belirtmektedir⁴⁹. Hizmet markaları ise, verilen hizmeti diğer işletmelerin verdiği hizmetten ayırt etmeyi sağlamaktadır⁵⁰.

Kullananlar açısından markalar ise; garanti markası, ortak marka ve ferdi marka olarak tasnif edilmektedir. Ferdi marka, gerçek veya tüzel kişilerin münferit veya iştirak halinde kullandıkları markayı ifade etmekteyken; ortak marka, gerçek veya tüzel kişilerin ortak bir tüzel kişi meydana getirmeden bir sözleşme çerçevesinde bir arada kullandıkları markayı ifade etmektedir⁵¹. Örneğin “Tariş” markası incir, zeytin vb. ürünler için kullanılan bir ortak marka iken; “Marmarabirlik” markası ise, çok sayıda üreticinin dâhil olduğu bir kooperatifin üzerine tescilli ferdi bir markadır⁵². Garanti markası ise, marka sahibinin kontrolü altında birçok işletme tarafından o işletmelerin ortak özelliklerini, üretim usullerini, kaynaklarını ve bilhassa kalitesini garanti etmeye yarayan işaret olarak belirtilmektedir⁵³.

SMK’ya göre marka olabilecek işaretlerin belirlenmesinde serbesti sistemi geçerli olsa da, söz konusu serbesti sistemi mutlak olarak kabul edilemez⁵⁴. Bazı işaretlerin marka olarak tescili kesin bir şekilde yasaklanmış olup, bunları içeren işaretler tescil edilemez. Bunlara mutlak ret nedenleri denilmektedir⁵⁵. Bir marka için mutlak ret nedeni mevcut olduğunda, söz konusu marka herhangi bir itiraz olmasa bile TPMK⁵⁶ tarafından re’sen reddedilir. Bazı durumlar ise, TPMK tarafından re’sen dikkate alınmayıp, ancak tescil başvurusu yapılmış veya önceden tescil edilmiş ya da

⁴⁹ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 121.

⁵⁰ A.g.e., s. 121.

⁵¹ Suluk/Karasu/Nal, s. 171.

⁵² A.g.e. s. 171.

⁵³ SMK m.31/1; Ayrıca bkz. SMK m.31/2 hükmüne göre; marka sahibinin mallarında veya hizmetlerinde ya da marka sahibine iktisadi olarak bağlı işletmelerin mallarında veya hizmetlerinde garanti markasının kullanılması yasaktır.

⁵⁴ Suluk/Karasu/Nal, s.172.

⁵⁵ SMK m.5 hükmünde markalar bakımından geçerli olan mutlak ret nedenleri sıralanmıştır. SMK m.5 hükmünde; SMK m.4 hükmüne göre marka olamayacak işaretler, herhangi bir ayırt edici nitelik taşımayan işaretler, dini değerleri ve sembolleri taşıyan işaretler, kamu düzenine veya genel ahlaka aykırılık teşkil eden işaretler, tescilli coğrafi işaretten oluşan işaretler, tescilli coğrafi işaret taşıyan işaretler marka olarak tescil edilemezler. SMK m.5’e göre; aynı mal veya hizmet sınıfında daha önce tescil edilmiş markalarla ayırt edilemeyecek derecede benzer veya aynı işaretler, mal veya hizmetin kaynağı, vasfı veya niteliği gibi konularda halkı yanıltacak işaretler de marka olarak tescil edilemezler. Yine SMK m.5/1.d, SMK m.5/1.g ve SMK m.5/1.ğ bentlerinde diğer mutlak ret nedenleri sayılmıştır.

⁵⁶ Türk Patent ve Marka Kurumu. Bundan böyle kısaca TPMK olarak anılacaktır.

tescilsiz bir marka veya ticarete kullanılan bir işaret sahibi tarafından itiraz edilmesi durumunda ret sebebi sayılmaktadır⁵⁷. Bu hallere nispi ret nedenleri denilmektedir⁵⁸. İşaretlerin marka olarak tescil edilip edilememesinde belirleyici olan mutlak ve nispi ret nedenleri hacimli bir konu olup çalışmanın kapsamını aşmaktadır. Bu nedenle bu konudan kısaca bahsedilerek yetinilmiştir.

Tescil bir işaretin marka olarak korunabilmesinin esaslı şartlarından biri olup, kural olarak marka hakkı tescil ile elde edilir⁵⁹. Tescil edilmeyen işaret marka olmadığı ve marka hakkı doğmadığı için tescil edilmeyen işaret sadece işaret olarak varlığını sürdürmektedir. Bu sebeple markanın kısaca tescil edilen işaret olarak tanımlanması mümkündür⁶⁰.

1.4.1.2. Marka Hakkının Korunmasının Kapsamı ve Sınırları

Markanın korunması ile kastedilen markanın veya bir unsurunun marka sahibinin izni veya rızası hilafına başkası tarafından kullanılamaması, markanın sahibi haricinde bir başkasının marka üzerinde tasarrufta bulunamaması, bunların tersi bir fiilin markaya tecavüz olarak kabul edilmesidir⁶¹. Bir başka deyişle, marka sahibine münhasır olan marka hakkı, marka sahibine markanın kullanılmasına izin verme ve kullanılmasının yasaklanması yetkilerini vermektedir⁶².

Marka tescilinden doğan haklar marka sahibine markayı kullanma hakkı tanımakla beraber, SMK m.7/2 bendinde⁶³ sayılan fiillerin önlenmesini talep etme hakkı da

⁵⁷ İsmail Kayar, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2017), s. 184.

⁵⁸ SMK m.6 hükmünde markalar bakımından geçerli olan nispi ret nedenleri düzenlenmiştir. SMK m.6/1 hükmünde daha önce aynı mal veya hizmet sınıfında tescil edilmiş bir marka ile benzerlik veya aynılık durumunun söz konusu olması ya da karıştırılma ihtimalinin bulunmasının nispi ret nedeni olduğu ifade edilmiştir. SMK m.5/3 hükmünde tanınmış markalar bakımından nispi ret nedeni düzenlenmiş olup, tanınmış markalarla aynı veya benzer nitelikteki markaların başvurularının şartların oluşması halinde reddedileceği belirtilmiştir. SMK m.5/4 hükmünde yine Türkiye'deki markanın tanınmışlık düzeyi dikkate alınarak markaların aynı veya benzer mal veya hizmet sınıfında olmamasına rağmen tanınmış markaların yararlanabileceği nispi ret nedeni ortaya konulmuştur. SMK m.6/9 hükmünde kötü niyetli marka başvurularına karşı nispi ret nedeni düzenlenirken, SMK m.6/7 hükmünde ortak markalar veya garanti markaları bakımından nispi ret nedenleri düzenlenmiştir.

⁵⁹ Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), s. 429.

⁶⁰ A.g.e. s. 429.

⁶¹ A.g.e. s. 429; Marka tescilinden doğan hakların kapsamı ve istisnaları için ayrıca bkz. SMK m.7.

⁶² MarkHK döneminde markanın korunmasının kapsamı ve sınırları için ayrıca bkz. Sevilay Uzunallı, *Markanın Korunmasının Kapsamı ve Tazminat Talebi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012), s. 3-260.

⁶³ SMK m.7/2 hükmünde marka sahibinin markanın tescili ile elde etmiş olduğu bir takım yetkiler ifade edilmiştir. Bu hükme göre marka hakkı sahibi izinsiz kullanımların söz konusu olması halinde üçüncü kişilere karşı bazı fiilleri önleme hakkı elde etmektedir. Buna göre, marka sahibi üçüncü

vermektedir. Markanın SMK m.7/2’de sayılan biçimlerde kullanılması haksız kullanım sayılmakta ve yasaklanabilmektedir. Marka sahibinin markasına karşı izinsiz olarak gerçekleştirilen hareketlerin önlenmesini talep etme hakkı bulunmaktadır (SMK m.7/3). Aynı zamanda marka sahibinin işaretin ticaret alanında SMK m.7/3 hükmünde sıralanan biçimlerde kullanılması durumunda⁶⁴ SMK m.7/2 uyarınca yasaklama hakkı da bulunmaktadır (SMK m.7/3). Ancak marka sahibine sağlanan bu hakların üçüncü kişilere karşı kullanılması durumunda marka hakkının bu şekilde kullanılması marka tescilinin yayımı tarihinden itibaren başlamak üzere hüküm ifade etmektedir (SMK m.7/4).

Marka sahibinin markasının tescilinden doğan bir takım hakları bulunmaktadır. Ancak marka sahibinin bu hakları bazı istisnalarla sınırlandırılmaktadır. Böylece marka sahibi üçüncü kişilere karşı korunma imkânı elde etmektedir. Zira her ne kadar markanın tescili marka sahibine münhasır haklar sağlasa da bu haklar sınırsız değildir. Yasa koyucu ticari hayatın gereksinimlerini göz önünde bulundurarak marka sahibinin münhasır olarak kullandığı haklara üçüncü kişiler lehine bazı sınırlandırmalar getirmiştir⁶⁵.

SMK m.7/5 hükmü gereğince; marka hakkı sahibi üçüncü kişiler tarafından markanın dürüstlük kuralına ve hayatın olağan akışına uygun bir şekilde kullanımına karşı çıkamamaktadır. Buna göre, marka sahibi, gerçek kişiler tarafından kendi adlarının veya adreslerinin belirtilmesini (SMK m.7/5-a), mallar ve hizmetler hakkında tür, kalite, miktar, kullanım amacı, değer, coğrafi kaynak, üretim veya sürülme anı ya da sair nitelikler hakkında açıklamalar yapılmasını (SMK m.7/5-b) engelleyemez. Ayrıca SMK m.7/5 hükmünde marka sahibinin dürüstlük kuralına ve hayatın olağan

kişilere karşı tescil edilmiş markası ile aynılık taşıyan herhangi bir işaretin tescil kapsamındaki mal ve ürünlerde kullanılmasını yasaklayabilir (SMK m.7/2.a). Yine marka sahibi üçüncü kişilere karşı tescilli markasıyla aynı veya benzer olan bir işaret ile karıştırılma ihtimali oluşmasına karşın da korunmaktadır (SMK m.7/2.b). Bunlara ek olarak marka sahibi markasının tanınmışlığından kaynaklanan itibardan haksız yararlanmayı engelleyecek bir takım haklar da elde etmektedir (SMK m.7/2.c).

⁶⁴ SMK m.7/3 hükmünde bir takım işaretlerin ticari kullanımının SMK m.7/2 hükmü uyarınca marka sahibince engellenebileceği ifade edilmiştir. Hükme göre; işaretin teşebbüsün evraklarında veya ürünlerinde kullanılması, malın veya ambalajın üzerine konması, işareti barındıran ürünün ihracı veya ithali, işaretin hukuka uygun olmayan yollarla karşılaştırmalı reklamlarda kullanılması gibi eylemler marka sahibi tarafından engellenebilmektedir. Ayrıca SMK m.7/3.b ve SMK m.7/3.d hükümlerinde marka hakkı sahibinin üçüncü kişilere karşı engelleyebileceği diğer markanın ticari kullanım şekilleri belirtilmiştir.

⁶⁵ Suluk/Karasu/Nal, s. 214.

akışına uygun kullanım şartıyla üçüncü kişilerin bilhassa aksesuar, eşdeğer parça veya yedek parça niteliğindeki ürünleri söz konusu olduğunda, mal veya hizmet bakımından kullanım maksadının belirtilmesinin gerekli olduğu durumlarda kullanılması (SMK m.7/5-c) biçimindeki eylemlerini engelleyemeyeceği belirtilmektedir⁶⁶.

SMK m.7/5’de sıralanan markanın üçüncü kişilerce dürüstçe ve ticari hayatın olağan akışı içinde kullanımına ek olarak tescilli markanın sahibine sağladığı münhasır hakkın sınırlarını markadan doğan hakkın tükenmesi, başvuru eserlerde markanın kullanımı (SMK m.8), sessiz kalmak suretiyle hak kaybı ve müktesep hak⁶⁷ çizmektedir

Marka sahibinin markayı kullanma hakkından marka sahibinin münhasır olarak markayı kendisinin kullanması ve markanın başkaları tarafından kullanılması halinde marka sahibinin bu kullanımı engelleyebilmesi anlaşılmalıdır⁶⁸. Ancak müseccel marka sahibinin hakkı, malların piyasaya sürülmesi ile sona ermektedir. Bu sebeple marka sahibi markasını taşıyan mallarını piyasaya sunmakla marka üzerindeki hakkını tüketmekte ve markanın sonraki kullanımlarına katlanmak zorunda kalmaktadır⁶⁹. Buna “marka hakkının tüketilmesi” denmektedir. Hakkın tükenmesine benzer biçimde marka hakkının korunmasını sınırlandıran süre ile sınırlı olarak korunma, sessiz kalmak suretiyle hak kaybı gibi bir takım sınırlandırma sebepleri söz konusudur.

Marka sahibinin tescilli marka hakkını kullanması, başvuru tarihinden itibaren on yıl ile sınırlandırılmıştır⁷⁰. Markanın tescil süresi on yıllık dönemler halinde yenilenmek suretiyle uzatılabilmektedir (SMK m.23/1). Bu yenileme süresi, önceki koruma süresinin sona erdiği tarihi takip eden günden itibaren geçerli olmak üzere hüküm ifade etmektedir (SMK m.23/5). Buna göre marka hakkı için, diğer sınai mülkiyet haklarından farklı olarak, yenilenmesi şartıyla korumanın kapsamı bakımından süre sınırlaması olmadığı belirtilmelidir.

1.4.2. Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı

⁶⁶ SMK m.7/5.

⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Suluk/Karasu/Nal, s. 214 vd.

⁶⁸ Kayar, s. 185.

⁶⁹ A.g.e., s. 186.

⁷⁰ SMK m.23/1.

1.4.2.1. Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Hakkı

SMK m.33/1 hükmüne göre, doğal ve beşeri unsurların birleşmesi neticesinde meydana gelen gıda ürünleri, tarım ürünleri, madeni ürünler, el sanatları ürünleri veya sınai ürünler SMK'daki şartları taşıması ve özellikle tescilli olması koşuluyla kanunda öngörülen coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adı korumasından yararlanabilecektir (SMK m.33/1). Bu bakımdan SMK'da hem coğrafi işaretler hem de geleneksel ürün adları özel koruma altına alınmıştır.

Şampanya, Konyak, Tekila, Havana ve benzeri isimler gibi bilinen bazı örneklerin ortak özelliği dünyada bilinen belirli nitelik ve kalitedeki ürünlerle coğrafi çağrışımları, yani mevcut yerleri, kasabaları, bölgeleri veya ülkeleri belirleme işlevidir⁷¹. Bu bakımdan coğrafi çağrışım yapan işaretlerin korunması piyasa düzeninin ihtiyaçları gereğidir. SMK'da coğrafi işaret, kökeninin bulunduğu yöreyi, alanı, bölgeyi veya ülkeyi belirgin olan bir niteliği, şöhreti veya sair özellikleri bakımından özdeşleştiği ürününü gösteren işaret olarak tanımlanmıştır (SMK m.34/1). Böylelikle coğrafi işaretler yasal güvence altına alınmaktadır.

Coğrafi işaretlerin bulunduğu bölgeyi çağrıştırmasına uluslararası ölçekte bir takım örnekler vermek mümkündür. Örneğin tekila içkisi Meksika'nın belirli bir yöresinde üretilmektedir⁷². Havana tütününü ise, Küba'nın Havana bölgesinde yetiştirilmektedir⁷³. Bu ürünler niteliklerini, ünlerini veya diğer özelliklerini ait olduğu yerden almaktadır⁷⁴. Bunlara bu haliyle coğrafi işaret denilmektedir.

Coğrafi işaretler diğer sınai mülkiyet haklarının bir takım özellikleriyle benzeşmektedir. Gerçekten de coğrafi işaretler bakımından da ticari ve sınai açıdan ayırt edicilik fonksiyonu söz konusudur⁷⁵. Coğrafi işaretler bazen işaretin özelliklerini veya kalitesini bazen de insan unsurunu yansıtmaktadır⁷⁶. Bu bakımdan coğrafi işaretler ilgili olduğu bölgenin iklim veya toprak yapısından meydana gelen ürünler için kullanılmaktadır⁷⁷.

⁷¹ WIPO, *Intellectual Property Handbook* (Basım Yeri Yok: Wipo Publication, 2008), s. 120.

⁷² Suluk/Karasu/Nal, s. 343.

⁷³ A.g.e., s. 343.

⁷⁴ A.g.e., s. 343.

⁷⁵ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 227.

⁷⁶ Suluk/Karasu/Nal, s. 343.

⁷⁷ A.g.e., s. 343.

Coğrafi işaretler kanunda belirtilen özellikleri dikkate alınarak menşe adı ve mahreç adı olarak tasnif edilmekte ve dolayısıyla menşe adı veya mahreç adı kategorilerine göre tescil edilmektedir (SMK m.34/1-2. cümle). Ancak menşe adı veya mahreç adı kavramlarının birbirleriyle neredeyse eş anlamda olduğu, her iki kavramı da birbirinden ayırmanın kavramların tanımlarının başarısız ve karmaşık olması nedeniyle bir hayli güç ve hatta imkânsız olduğu ileri sürülmektedir⁷⁸.

Coğrafi işaretler ile ilgili bu ikili ayırım (mahreç - menşe) Türk mevzuatına özgü değildir. WIPO metinlerinde⁷⁹ ve sair uluslararası sınai mülkiyet mevzuatında da menşe adı ve mahreç işareti ayırımı yapılmıştır. Ancak SMK'dan farklı olarak söz konusu metinlerde, her iki coğrafi işaret türünü ayırmak için eş anlamlı kavramlardan ziyade daha ayırt ediciliği belirgin kavramlar⁸⁰ tercih edilmiştir. Yine de bütün tanım güçlüklerine rağmen kanunda belirtilen haliyle mahreç adını ve menşe adını tanımlamak gerekmektedir.

SMK m.34/1.a'da coğrafi sınırları belirli olan bir yöreden, bölgeden veya istisnai hallerde ülkeden kaynaklanan, bütün veya asıl özelliklerini söz konusu coğrafi alana özgü olan tabii veya beşeri öğelerden elde eden; üretilmesi, işlenmesi ve benzeri diğer işlerin tümü bu coğrafi sınırların içerisinde gerçekleşen ürünleri tanımlayan adlara menşe adı denilmektedir⁸¹. Mahreç adı ise, coğrafi sınırları belirli olan bir yöreden, bölgeden veya ülkeden kaynaklanan, söz konusu coğrafi alan ile özdeşleşmiş belirgin bir niteliğe, üne veya sair özelliklere sahip olan, üretiminden, işlenmesinden veya sair işlemlerinden en az biri söz konusu coğrafi alanın sınırları dâhilinde yapılmakta olan ürünleri tanımlayan ad olarak nitelendirilmektedir (SMK m.34/1.b). Menşe adı bakımından ürünün mutlaka ilgili yöre veya yerde üretilmesi zorunlu iken, mahreç adları bakımından böyle bir şart aranmamaktadır⁸².

Geleneksel ürün adları da coğrafi işaretler gibi SMK'nın ikinci kitabında düzenlenmiş ve koruma kapsamına dâhil edilmiştir. SMK m.34/3'te; geleneksel ürün adları, mahreç işareti veya menşe adı olarak değerlendirilmesi söz konusu olmayan

⁷⁸ Tekinalp, *Öne Çıkan Yenilikler*, s. 34.

⁷⁹ WIPO metinlerindeki kullanıma örnek olarak bkz. Wipo, s. 120 vd.

⁸⁰ İngilizce metinlerde menşe adı yerine "*appellations of origin*", mahreç işareti yerine ise "*indications of source*" tabiri kullanılmaktadır.

⁸¹ SMK m.34/1.a.

⁸² Suluk/Karasu/Nal, s. 344.

ve ilgili olduğu piyasada herhangi bir ürünü tarif etmek amacıyla geleneksel olarak en az 30 yıldır kullanılan adlar olarak ifade edilmektedir. Ayrıca bir adın geleneksel ürün adı olarak kabul edilebilmesi için geleneksel malzemeden veya hammaddeden üretilmiş olma ya da geleneksel üretim yönteminden veya işleme yönteminden veya geleneksel bir bileşimden kaynaklanma şartlarından en az birini taşıma şartı da aranmaktadır (SMK m.34/3). Bu iki şarttan en az birinin olması⁸³ ve SMK m.34/3'te belirtilen tanıma uyması koşuluyla söz konusu adlar geleneksel ürün adı olarak tescil edilebilirler.

Tekinalp; mahreç adının ve menşe işaretinin birbirine eş anlamlı olmaları ve karmaşık tanımlanmaları nedeniyle kanun koyucunun her iki kavramı (menşe ve mahreç adı) ihdas etme ve tanımlama biçimini eleştirdiği gibi geleneksel ürün adına dair de kanun koyucuya bir takım eleştiriler yöneltmektedir. *Tekinalp*, ayırt edici niteliğe sahip olmayan ve herhangi bir kategori oluşturmeyen geleneksel ürün adının tanımını da oldukça sorunlu bulmaktadır⁸⁴.

555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname⁸⁵ (CoğİŞKHK) döneminde sadece coğrafi işaretler korunmaktayken, SMK ile geleneksel ürün adları bakımından da koruma öngörülmüştür⁸⁶. Bu sayede SMK ile hem coğrafi işaretler hem de geleneksel ürün adları için tescil ve diğer şartları taşımak şartıyla özel koruma öngörülmüştür.

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları için başvuru hakkı tanınan kişi ve grupların kapsamı diğer sınai mülkiyet haklarından farklı özellikler arz etmektedir. Coğrafi işaretler için üretici gruplarına; kamu kurumu niteliğini haiz meslek teşekküllerine;

⁸³ SMK m.34/3.a, SMK m.34/3.b.

⁸⁴ Tekinalp, *Öne Çıkan Yenilikler*, s. 35; Geleneksel ürün adının coğrafi işaret olmaması ve bir tarım ürününün geleneksel bileşiminden ortaya çıkması nedeniyle menşe adı veya mahreç işareti kategorilerinin içerisinde değerlendirilmemesi gerekmektedir (A.g.e., s. 35). Zira ekşi pestil, sakız muhallebisi, kokoreç gibi ürünler geleneksel ürün adları içerisinde değerlendirilmektedir (A.g.e., s. 35).

⁸⁵ R.G. No: 22326, T. 27.06.1995. Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Bundan böyle kısaca CoğİŞKHK olarak anılacaktır.

⁸⁶ Fatma Özer, *Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi?*, (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2017), s. 49; Coğrafi işaretler hakkında 03.01.2013 tarih ve 1151/2012 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri İle İlgili Kalite Düzenlemeleri Tüzüğü örnek alınarak düzenleme yapılmıştır (A.g.e., s. 49); Regulation (EU) No: 1151/2012 of the European Parliament and of the Council of 21 November 2012 on Quality Schemes for Agricultural Products and Foodstuffs, O.J.L 343/1, 14.12.2012.

dernek, kooperatif ve vakıf gibi daha kolektif ve kamusal yapılara başvuru hakkı tanınmıştır⁸⁷.

Geleneksel ürünlerin korunmasının ülkemiz bakımından bazı avantajları bulunmaktadır. Anadolu'nun sahip olduğu kültürel zenginlikler ve diğer birikimler dikkate alındığında geleneksel özellik taşıyan çok sayıda ürünümüzün bulunması nedeniyle ülkemize has bazı geleneksel üretim yöntemlerinin ve kültürümüze özgü öğelerin korunmasının ülkemiz menfaatine olduğu kabul edilmelidir⁸⁸.

1.4.2.2. Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Haklarının Korunmasının Kapsamı ve Sınırları

SMK m.44/1'de coğrafi işaret korumasının, diğer sınai mülkiyet haklarında olduğu gibi, tescil ile elde edileceği ifade edilmiştir. Buna göre; tescil ile birlikte coğrafi işareti tescil ettiren ve tescil edilmiş olan coğrafi işaretin kullanım hakkını elde eden kişiler üçüncü kişilere karşı bir takım eylemlerin önlenmesini talep etme hakkına sahip olmaktadır. Bu fiiller SMK m.44/2'de sıralanmıştır. Buna göre söz konusu kişiler:

- a) Coğrafi işaretin tescili sırasında beyan edilen ürün özelliklerini taşımasına rağmen coğrafi işaretin ününden yarar temin edilecek şekilde kullanımının ya da coğrafi işaretin, amblemin ve diğer ilişkili ürünlerin ticari maksatla doğrudan veya dolaylı kullanımının,
- b) SMK m.44/2-b hükmünde bahsedilen bir takım şekillerde olsa dahi, tescil edilmiş coğrafi işaretin özelliklerini taşımayan veya coğrafi işareti çağrıştıracak şekilde benzeri ürünlerin taklidinin veya yanıltıcı kullanımının,
- c) Tescilli coğrafi işareti üstünde barındıran ürünün ambalajında, herhangi bir yazılı belgede, tanıtımda veya reklamda; tescilli ürünün niteliklerine, özelliklerine veya menşesine ilişkin yanlış veya yanıltıcı açıklamanın veya belirtinin yer almasının,
- ç) Tescil edilmiş coğrafi işarete ilişkin amblemin tüketicileri yanıltıcı şekilde kullanımının önlenmesini talep edebilecektir.

⁸⁷ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 229.

⁸⁸ Özer, s. 49.

Geleneksel ürün adları bakımından da coğrafi işaretler gibi koruma tescil ile elde edilmektedir (SMK m.45/1). Tescil ile birlikte geleneksel ürün adını haiz işareti tescil ettiren ve tescil edilmiş olan geleneksel ürün adının kullanım hakkını elde eden kişiler bakımından üçüncü kişilere karşı bir takım eylemlerin önlenmesini talep etme hakkı ortaya çıkar. Bu fiiller SMK m.45/2’de sıralanmıştır. Buna göre söz konusu kişiler:

- a) Geleneksel ürün adının tescili esnasında belirtilen özellikleri taşımamasına rağmen geleneksel ürün adına ait amblemin ürünün ününden yarar sağlayacak biçimde kullanılmasının veya tescil edilmiş ürünleri andıran ürünleri ticari maksatla kullanımının,
- b) Tescil edilmiş ürün adına ilişkin amblemin tüketicileri yanıltacak biçimde kullanımının,
- c) Tescilli geleneksel ürün adının ürün özelliklerini ve geleneksel ürün adına ait amblemi taşımadığı durumda; ambalajında, herhangi bir yazılı belgede, tanıtımında veya reklamında; tescilli ürünün niteliklerine, özelliklerine veya menşesine ilişkin yanlış veya yanıltıcı açıklamanın veya belirtinin yer almasının önlenmesini talep edebilecektir.

Coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adları bakımından tescil edilemeyecek işaretler ve adlar sayılarak tescil edilebilirlik ve korumanın kapsamı bakımından bir takım sınırlandırmalar getirilmiştir. Coğrafi işaretler bakımından tescil edilemeyecek adlar SMK m.35/1’de sıralanmıştır. SMK m.35/1 hükmüne göre; coğrafi işarete ilişkin koşulları içermeyen işaretler, ürünün öz adı olmuş olan adlar, kamu düzenine aykırı adlar, genel ahlaka aykırı adlar coğrafi işaret olarak tescil edilemezler. Yine SMK m.35/1.d hükmüne göre; ürünün gerçek kaynağı hususunda halkı (kamuyu) yanıltabilecek durumda olan bitki türleri ve çeşitleri, hayvan ırkı adları veya benzeri adlar, taşıyan kişilerce başvurusu gerçekleşmiş olsa da kendi ülkesi tarafından korunmayan, koruması son bulan veya kullanılmayan adlar tescil edilemezler. Aynı şekilde tescil edilmiş ya da başvurusu daha önce yapılmış olan bir coğrafi işaretle kısmen ya da tamamen eş sesli olduğu belirlenen ve tüketiciyi yanıltabilecek adlar coğrafi işaret olarak tescil edilemezler (SMK m.35/1.e).

Coğrafi işaretler bakımından tescil edilemez adlar olarak SMK m.35/1’de sıralanan adların benzerleri geleneksel ürün adları bakımından SMK m.35/2’de sayılmıştır. SMK m.35/2 hükmüne göre; geleneksel ürün adına ilişkin koşulları içermeyen adlar, ürünün genel özelliğini ifade etmekte olan adlar, ürünün niteliği hususunda halkı (kamuyu) yanıltabilecek adlar, kamu düzenine aykırı adlar, genel ahlaka aykırı adlar geleneksel ürün adı olarak tescil edilemezler (SMK m.35/2). Aynı şekilde SMK’da belirtilen başvuru şartlarını taşıyan kişilerce başvurusu gerçekleşmiş olsa da kendi ülkesi tarafından korunmayan, koruması son bulan veya kullanılmayan adlar geleneksel ürün adı olarak tescil edilemezler (SMK m.35/2).

Şu ana kadar TPMK tarafından coğrafi işaret olarak tescil edilenlere verilebilecek örnekler; “Hereke Halısı”, “Antep Fıstığı”, “Kayseri Sucuğu”, “Adana Kebabı” ve benzerleri olarak gösterilebilir⁸⁹.

1.4.3. Tasarım

1.4.3.1. Tasarım Hakkı

Tasarım hukuku tekstil sanayinin bir ürünü olup, Lion’da ipekli ürün üreticilerini korumak amacıyla 16. yüzyılda yayınlanan kararnameler tasarım hukukunun ilk örneklerindendir⁹⁰. Ülkemizde sınai mülkiyet alanında 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin⁹¹ (EndTasKHK) 1995 yılında yürürlüğe girmesine kadar tasarım hukuku için özel bir düzenleme bulunmamaktaydı⁹². Daha öncesinde tescilli tasarımlara dair koruma, haksız rekabet hukukuna ait kurallarla ve eğer tasarım eser ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu⁹³ (FSEK) hükümleriyle⁹⁴ sağlanmaktaydı⁹⁵.

Tasarım; genel veya olağan anlamda mevcut maliyet kısıtlamaları dâhilinde hem ürünün görsel anlamda potansiyel tüketicilere hitap etmesini sağlayan hem de tüketici bakımından ürünün verimli bir şekilde fonksiyonlarını yerine getirme

⁸⁹ Suluk/Karasu/Nal, s. 346.

⁹⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 661.

⁹¹ R.G. No: 22326, T. 27.06.1995, Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Bundan böyle kısaca EndTasKHK olarak anılacaktır.

⁹² İlhami Güneş, “Endüstriyel Tasarım Tescilinin Sağladığı Hukuksal ve Cezai Koruma İle Uygulama Sorunları”, *FMR*, C. 7, S. 3 (Ankara 2007), s. 13.

⁹³ R.G. No: 7981, T. 13.12.1951. Bundan böyle kısaca FSEK olarak anılacaktır.

⁹⁴ FSEK m.2/1.b-3; FSEK m.4/2.

⁹⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 665.

amacına hizmet eden kitlesel olarak üretilen ürünlerin resmi veya dekoratif bir görünüm ortaya koymasını sağlayan yaratıcı faaliyeti ifade etmektedir⁹⁶. Bu bakımdan tasarım, bir ürünün bir kısmının veya tamamının çizgi, şekil, renk, malzeme veya yüzey dokusu vb. insan duyularıyla algılanabilir dış görünüşü olup, söz konusu hak ile korunan tasarımın estetik değeri nedeniyle ortaya çıkan ekonomik değerdir⁹⁷.

Tasarım hakkı, eserden kaynaklı telif hakları ile teknik boyutuyla patent hakları arasında bir yerde yer almaktadır⁹⁸. Patent hakkı buluşların gelişimini sağlamak için ilerleme kaydederken, telif hakkı güzel sanat eserlerinin estetik özelliklerini koruma rolüne sahip olmasıyla gelişim göstermiştir⁹⁹. Tasarım hukuku, bu iki sınai mülkiyet hakkından aldığı özellikleri koruyarak zamanla kendine özgü hukuki yapısını oluşturmuştur. Bir başka deyişle, zaman içerisinde diğer sınai mülkiyet haklarından kopan tasarım hakkı müstakil bir sınai mülkiyet hakkı olarak bugünkü varlığını kazanmıştır.

Tasarım hukuku bahsettiğimiz karma yapısı gereği müstakil bir sınai mülkiyet hakkı olmasına rağmen uygulamada diğer sınai mülkiyet haklarıyla birlikte korumaya konu olmaktadır. Bu nedenle tasarım hukukuna dair en önemli hukuki anlaşmazlık konularından birisi de tasarımların kendi mevzuatının yanında FSEK ve diğer sınai mülkiyet mevzuatı ile birlikte korunup korunamayacağı meselesidir¹⁰⁰. Örneğin otomobilin özgün ve estetik olan tasarımı, tasarım mevzuatıyla; söz konusu tasarım dolayısıyla aracın kazandığı aerodinamik yapı sayesinde araca yakıt tasarrufu sağlayan buluş, patent hükümleriyle; otomobilin ayırt edici işareti ise, otomobile sahip olan firmanın aidiyetini göstermesi bakımından marka mevzuatı ile korunmaktadır¹⁰¹. Söz konusu otomobili birkaç koruma modeli ile birlikte koruyan

⁹⁶ Wipo, s. 112.

⁹⁷ Feyzan Hayal Şehirali Çelik, “Türk Hukukunda Tasarımlara Yönelik Uygulamalar”, *Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Etkin Uygulanması Uluslararası Sempozyumu* (İstanbul 6-7 Mayıs 2004), s. 2. <http://cv.ankara.edu.tr/duzenleme/kisisel/dosyalar/13052014133235.pdf> (Erişim Tarihi: 29.11.2018).

⁹⁸ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 93; İsmail Fidan, “Endüstriyel Tasarımların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2 (Malatya 2016), s. 424.

⁹⁹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 93

¹⁰⁰ Cahit Suluk, “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tasarımların Kümülatif Olarak Korunması (Çoklu Koruma)”, *FMR*, C. 1, S. 3 (Ankara 2001), s. 46.

¹⁰¹ Cahit Suluk/Yasemin Kenaroğlu, *Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler* (İstanbul: Müsiad, 2011), s. 29.

lkelerde kümülatif koruma ilkesi kabul edilmiş, yalnızca bir koruma modeli ile koruyan ülkelerde ise kümülatif koruma modeli kabul edilmemiş demektir¹⁰².

Tasarım mevzuatıyla “rn tasarımları”nın korunacağı belirtilmektedir. SMK m.55/2 hükümünde tasarım hukuku bakımından ürünün ne anlama geldiği tarif edilmiştir. rn; bilgisayar programları dışında, endüstriyel bir yöntemle veya el ürünü olarak üretilen bir nesnenin yanı sıra birleşik bir ürünü ya da söz konusu ürünü meydana getiren unsurları, ambalaj gibi diğer nesneleri, birden fazla nesnenin bir bütün olarak algılanan sunumlarını, grafiksel sembolleri ve tipografi barındıran karakterleri ifade etmektedir¹⁰³. Bilgisayar programı, ürün tasarımı olarak kabul edilmediği için tasarım mevzuatıyla korunmamaktadır¹⁰⁴. Bilgisayar programları koşulların varlığı halinde FSEK hükümleri ile korunmaktadır¹⁰⁵. Böylece EndTasKHK döneminde entegre devre topoğrafyaları ve bilgisayar programları ürün olarak nitelendirilmezken, SMK döneminde sadece bilgisayar programlarının ürün olmadığı belirtilmiş ve entegre devre topoğrafyaları ürün olarak nitelendirilerek 12.12.2001 tarihli ve 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımlarına İlişkin Tzk¹⁰⁶ ile tasarım mevzuatı arasında uyum sağlanmaya alıřılmıřtır¹⁰⁷.

Tasarımlar çeşitli açılardan sınıflandırılabilir¹⁰⁸. Hukuki sonuçları dikkate alınarak sınıflandırıldıđında¹⁰⁹ tasarımlar; tescilli ve tescilsiz tasarımlar, iki boyutlu ve üç boyutlu olan tasarımlar, estetik ve fonksiyonel olan tasarımlar, endüstriyel olan ve olmayan tasarımlar, parça tasarımları ve yedek parça tasarımları olarak tasnif edilebilmektedir.

Tescilsiz tasarımlara yönelik SMK m.55/4 hkm ile tescilsiz tasarımlar ilk kez müstakil olarak düzenleme altına alınmıştır. Tasarımın ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olması şartıyla tescilsiz tasarım olarak korunacağı kanunda ifade edilmiştir.

¹⁰² Cahit Suluk, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 46.

¹⁰³ SMK m.55/2.

¹⁰⁴ Suluk/Karasu/Nal, s. 311.

¹⁰⁵ A.g.e., s. 311.

¹⁰⁶ Council Regulation (EC) No: 6/2002 of 12 December 2001 on Community, O.J.L 003, 05.01.2002.

¹⁰⁷ Fatih Karahan, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Kapsamında Tasarım Tescili İle İlgili Getirilen Temel Yenilikler”, *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu, 9-10 Mart 2017*, Feyzan Hayal şehirali elik (Editör), (Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 2017), s. 307.

¹⁰⁸ Daha detaylı bilgi için bkz. Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s.672 vd.; Suluk/Karasu/Nal, s. 311 vd.

¹⁰⁹ Suluk/Karasu/Nal, s. 311.

Parça ve yedek parçayı birbirinden ayırabilmek için ise; üretim amaçlarına bakmamız gerekmektedir¹¹⁰. Ürünün üretimi anında mevcut olan parçalar yedek parça olarak kabul edilmemekteyken; daha sonra aşınma, yıpranma vb. nedenlerle birleşik ürünün ihtiyaç duyması durumunda sonradan takılan parçaya yedek parça denilmektedir¹¹¹. Görüldüğü üzere birleşik ürünün ne olduğu anlaşılabilirse yedek parça ve parça arasındaki fark daha kolayca ortaya konulabilecektir.

Tasarımların iki boyutlu olması düzeysel olması anlamına gelmekteyken, üç boyutlu olması nesnesel olmasını ifade etmektedir¹¹². Endüstriyel yolla üretilen tasarımlara endüstriyel tasarım denmektedir. Estetik ve fonksiyonel özellikler günümüzde birbirinden ayrılmaz özellikler iken her iki özellikteki tasarımlar hukukumuzda koruma görmekte olup, estetik nitelikte olmayan tasarımların koruma görmeyeceğine yönelik yargı yanlıştır¹¹³.

Bir tasarımın hukuken korunabilmesi için bir ürün olması tek başına yeterli olmayıp, belli şartları taşıması gerekmektedir. Bu konuda hukuk sistemlerinde bazı farklılıklar bulunmakla birlikte Türk hukuku bakımından yenilik ve ayırt edicilik şartı aranmaktadır¹¹⁴. Türk hukukunda tescilli ve tescilsiz tasarımlarda aynı koruma şartları aranmaktadır. Fakat tasarımlar için aranan koruma şartları dışında tescilli tasarımlar ile tescilsiz tasarımlar arasında bir takım farklılıklar bulunmaktadır.

Tescilli tasarımlar ile tescilsiz tasarımlar arasında aynı koruma şartları (yenilik ve ayırt edicilik) arandığından her ikisi arasındaki temel fark, yenilik ve ayırt edicilik şartlarının tespitinde hangi tarihin dikkate alınacağı ile ilgilidir¹¹⁵. Tescilli tasarımlarda tasarımın başvuru veya rüçhan tarihi koruma şartlarının tespitinde referans noktası alınırken, tescilsiz tasarımlar için tescilsiz tasarımın Türkiye’de kamuya ilk kez sunulduğu tarih referans olarak alınmaktadır¹¹⁶. Her iki tasarım türü arasındaki bir diğer farklılık ise koruma süresi bakımındadır. Tescilli tasarımlar için

¹¹⁰ Cahit Suluk, *Yedek Parça Tasarım Hakkının Korunması* (Ankara: Yargı Yayınevi, 2001), s. 117.

¹¹¹ A.g.e., s. 117.

¹¹² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 673.

¹¹³ Suluk/Karasu/Nal, s. 312.

¹¹⁴ Cahit Suluk, “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tescilli Tasarımları Koruma Şartları”, *FMR*, C. 1, S. 2 (Ankara 2001), s. 26.

¹¹⁵ Feyzan Hayal Şehirli Çelik, “Sınai Mülkiyet Kanununun Tasarım Hukukuna Getirdiği Temel Yenilikler”, *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu*, 9-10 Mart 2017 Feyzan Hayal Şehirli Çelik (Editör), (Ankara 2017), s. 307.

¹¹⁶ A.g.e., s. 307.

koruma süresi başvuru tarihinden itibaren başlamak üzere beş yıl olarak öngörülmüştür¹¹⁷. Söz konusu sürelerin beşer yıllık dönemlerde yenilenerek toplamda yirmi beş yıla kadar uzatılması mümkündür (SMK m.69/1). Tescilsiz tasarımlar bakımından koruma süresi ise, koruma talebine konu olan tasarımın Türkiye’de kamuya sunulma tarihinden itibaren başlamak üzere üç yıl olarak belirlenmiştir (SMK m.69/2).

Tasarımların hukuken korunması için gereken yenilik ve ayırt edicilik şartlarının her ikisini de incelemek gerekmektedir. Tasarımların korunması için gereken yenilik şartının tarifi tescilli ve tescilsiz tasarımlar bakımından ayrı ayrı olmak üzere SMK m.56/4 hükmünde yapılmıştır. SMK m.56/4’te tescilli tasarımlar bakımından başvuru tarihinden ya da rüçhan tarihinden önce, tescilsiz tasarımlar bakımından tasarımın Türkiye’de kamuya ilk kez sunulma tarihinden önce olmak üzere söz konusu tasarımın dünyanın herhangi bir noktasında kamuya sunulmamış olması şartı aranmıştır. Ancak burada TTK m.56/4 hükmünü TTK m.55/4 hükmü ile birlikte yorumlamak gerekmektedir. Nitekim TTK m.55/4 hükmünde Türkiye’de ilk kez kamuya sunulması şartıyla tescilsiz tasarım korumasının mümkün olduğu belirtilmiştir. SMK m.56/4.son cümlesinde ise, tasarımların sadece küçük ayrıntılarda farklılık göstermesi halinde aynı olduğu ifade edilmiştir. Tasarımların hukuken korunması için aranan bir diğer şart olan “ayırt edicilik şartı” ise, SMK m.56/5 hükmünde tarif edilmiştir. SMK m.56/5 hükmüne göre tescilli tasarımlarda bir tasarımın bilgilenmiş¹¹⁸ kullanıcının üzerinde bırakmış olduğu genel izlenimin kanun koyucunun yenilik şartında kıstas olarak belirlediği tarihlere¹¹⁹ göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca söz konusu tasarımın daha önce kamuya sunulmuş olan herhangi bir tasarımın aynı kullanıcıda bıraktığı izlenimden farklı olması şartı aranmaktadır. SMK m.56/5 hükmüne göre, ancak bu şartlar altında tasarımın ayırt edici niteliği haiz olduğunun kabul edileceği ifade edilmiştir.

¹¹⁷ SMK m.69/1.

¹¹⁸ Ayrıca bkz. SMK m.56/5.

¹¹⁹ Tescilli tasarımlar bakımından “başvuru veya rüçhan tarihinden önce”, tescilsiz tasarımlar bakımından tasarımın Türkiye’de kamuya ilk defa sunulduğu tarihten önce olmak üzere zaman bakımından bir değerlendirme yapılmaktadır (SMK m.56/5).

Tasarımlar mevzuatta sayılan bazı istisnai hallerde koruma kapsamının dışında kalmaktadır. Söz konusu istisnai haller SMK m.58/4 fıkrasında sayılmakta¹²⁰, ayrıca birleşik ürünlerin görünmeyen kısımları da tasarım korumasının kapsamı dışında kalmaktadır¹²¹.

1.4.3.2. Tasarım Hakkının Korunmasının Kapsamı ve Sınırları

Tasarım hakkının kapsadığı haklar tasarım sahibine bir takım inhisari yetkiler vermektedir. Nitekim SMK m.59/1 hükmünde tasarımın sağladığı yetkilerin münhasır olarak tasarımın sahibine ait olduğu ifade edilmektedir.

SMK'nın tanıdığı bir takım yetkiler, üçüncü kişiler bakımından olumsuz nitelik taşımakta olup, tasarım sahibine yasaklama veya men yetkileri vermektedir. Bu durum SMK m.59/1 hükmünde; üçüncü kişiler tarafından tasarım sahibinin izni olmaksızın koruma kapsamında olan tasarımın veya onun uygulandığı ürünün üretilmeyeceği, piyasaya sunulamayacağı, satılamayacağı, ithal edilemeyeceği, ticari amaçla kullanılamayacağı veya ticari amaçla elde bulundurulamayacağı yahut ilgili ürünle ilgili sözleşme yapma önerisinde bulunulamayacağı şeklinde ifade edilmiştir.

Tescilsiz tasarımlar açısından ise, tasarım hakkının kapsamı SMK m.59/2'de belirtilmiştir. SMK m.59/2'de tescilli tasarımlar için tasarım sahibine üçüncü kişilerin fiillerini engellemek için verilen yetkilerin sadece koruma kapsamındaki tasarımın aynısının ya da tasarımın genel izlenim bakımından ayırt edilemeyecek derecede benzerinin kopyalanması neticesinde tescilsiz tasarımlarda hak sahibine tanınacağı ifade edilmiştir (SMK m.59/2). Bu nedenle tescilsiz tasarımlar açısından bir nevi sadece kopyalanmaya karşı koruma getirildiği ifade edilebilir¹²². *Tekinalp*'e göre; tescilsiz tasarımın SMK hükümlerinde sadece kopyalamaya karşı korunması nedeniyle tescilsiz tasarımın benzerlerine karşı korunması haksız rekabet ve FSEK

¹²⁰ SMK m.58/4 hükmünde belirtilen haller koruma kapsamı dışında kalmaktadır. Buna göre; kamu düzenine aykırı tasarımlar, genel ahlaka aykırı tasarımlar, ürünün teknik fonksiyonunun zorunlu kıldığı görünüm özellikleri, tasarımın uygulanmış olduğu veya kullanılmış olduğu ürünün, bir başka ürüne mekanik anlamda montajı veya bağlanması için belirli bir şekil veya boyutta olmanın zorunlu olduğu görünüm özellikleri koruma kapsamı dışındadır. Aynı zamanda SMK m.58/4.ç bendinde ifade edildiği gibi Paris Sözleşmesi m.6 (ikinci mükerrer) kapsamında yer alan işaretleri içeren tasarımlar tasarımlara sağlanan koruma kapsamı dışındadır.

¹²¹ Suluk/Karasu/Nal, s. 320.

¹²² A.g.e., s. 331.

hükümleri ile sağlanabilmektedir¹²³. Ayrıca tescilsiz tasarım sahibi olan kimse söz konusu tasarımın varlığından haberdar olmayan kimseye karşı taklit sebebiyle önleme hakkını kullanamamakta olup, bu hakkı yalnızca kötü niyetli kimselere karşı ileri sürebilmektedir (SMK m.59/2)¹²⁴. SMK m.59/2 hükmünde açıkça kötü niyet kavramı kullanılmadığı gibi burada aranan kötü niyet teknik anlamda kötü niyet değildir. Burada tasarımcının tasarımından önce kamuya sunulan (piyasaya sürülen) tasarımı makul yöntemlerle bilmesinin mümkün olmaması aranmaktadır.

Bir tasarım önceki tasarımlardan önemli farklılıklar içerdiği ölçüde koruma kapsamının genişlemesi söz konusu olur¹²⁵. Nitekim SMK m.58/2 fıkrasında koruma kapsamının belirlenmesinde tasarımcının tasarımını geliştirmek için sahip olunan seçenek özgürlüğünün derecesinin dikkate alınacağı ifade edilmiştir. Buna göre, bir takım istisnalar ile birlikte¹²⁶ tasarımcının seçenek özgürlüğü azaldıkça ilgili ürünü ortaya koymadaki hareket kabiliyeti zayıflamaktadır¹²⁷.

Tasarım hakkının kapsamının dışında kalan haller hem koruma kapsamının belirlenmesinde hem de tasarım hakkına tecavüz olup olmadığının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bakımdan kapsam dışında kalan haller SMK m.59/3 fıkrasında sıralanmıştır¹²⁸. Bu sıralananlara ek olarak, ön kullanım hakkı, onarım amaçlı kullanım, hakkın tükenmesi, sessiz kalmak suretiyle hak kaybı ve birleşik ürünlerle ilgili bir takım muafiyetler tasarım hakkının kapsamının istisnalarını

¹²³ Tekinalp, *Öne Çıkan Yenilikler*, s. 39.

¹²⁴ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 116.

¹²⁵ Cahit Suluk/Ali Orhan, *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku, C. 3 Tasarımlar* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2008), s. 167.

¹²⁶ Tasarımcıya seçenek bırakmayan tasarımların hukuki durumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Cahit Suluk, "Tasarımcıya Seçenek Bırakmayan Tasarımların Hukuki Durumu", *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C. 1* (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2002), s. 645-670.

¹²⁷ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 115.

¹²⁸ SMK m.59/3 hükmünde sayılan fiiller tasarım hakkı bakımından koruma kapsamının dışında kalmaktadır. Buna göre, özel amaç ile sınırlı kalan ve aynı zamanda ticari amaç taşımayan eylemler; deneme maksatlı eylemler tasarımlar için koruma kapsamı dışında kalmaktadır. Aynı zamanda ticari hayatta dürüstlük kurallarına bağdaşır hareket etmek, tasarımın normal şekilde kullanımını lüzumsuzca tehlikeye sokmamak kaydıyla ve kaynak göstermek suretiyle eğitim ya da referans amaçlı çoğaltmalar da koruma kapsamı dışındadır. Yine yabancı ülkede kayıt olmasına rağmen geçici olarak ülkemizde bulunan ulaşım araçlarındaki ekipmanlar, bu ulaşım araçlarının onarımı amacıyla ithal edilen yedek parçaları ve aksesuarları ile bu ulaşım araçlarının onarım eylemleri de tasarım hakkı bağlamında koruma kapsamı dışındadır (SMK m.59/3).

oluşturmaktadır¹²⁹. Sayılan istisnai hallerin bir kısmı diğer sınai mülkiyet haklarında da istisna olarak öngörülmüştür.

1.4.4. Patent ve Faydalı Model

1.4.4.1. Patent ve Faydalı Model Hakkı

SMK’da evrensel kabule uyularak “buluş” tanımlanmamış, ancak birçok düzenleme buluş kavramı üzerinden şekillendirilmiştir. Gerek 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹³⁰ (PatKHK) döneminde gerekse SMK’da patent kavramının tanımının yapılmasından da kaçınılmıştır. Böylece patent mevzuatının teknolojik gelişmeleri takip edebilecek esnekliği kazanması hedeflenmiştir.

Öğretide buluş; insani bir ihtiyaç olarak meydana gelen soruna teknik alanda ve anlamda uygulanabilir bir öğreti ile çözüm üreten fikirsel bir ürün olarak tanımlanmaktadır¹³¹. Sonuç olarak buluş, o ana kadar mevcut olmayan yeni bir şeyin meydana getirilmesi veya yaratılmasıdır¹³².

Bir buluşa patent verilebilmesi için yenilik şartını taşıması, sanayiye uygulanabilir olması ve ayrıca tekniğin bilinen durumunu aşması gerekmektedir (SMK m.83). Bu üç şarttan herhangi birine sahip olmayan buluşlar patent verilebilirlik şartlarını haiz kabul edilmemektedir.

Patent hakkı anlamında yenilik, başvuru tarihinden önce dünyada bilinmemek ve bilinen durumu teknik basamak olarak aşmak demektir (SMK m.83/2). Bu nedenle yenilik kavramından mutlak yeniliği anlamak gerekmektedir. Zira SMK m.83/2’de belirtilen yenilik ile daha önce dünyanın hiçbir yerinde olmayan yenilik kastedilmektedir. Yeniliğin belirlenmesinde temel kıstas yeniliğin kamuya sunulmasıdır. Sergilemek veya satış yapmak suretiyle piyasaya sürme, yayın, tanıtım, kullanma, tarif vb. hukuki fiiller kamuya sunma olarak değerlendirilmektedir¹³³.

¹²⁹ Suluk/Karasu/Nal, s. 333.

¹³⁰ R.G. No: 22326, T. 27.06.1995. Bundan böyle kısaca PatKHK olarak anılacaktır.

¹³¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 530; “Buluş” kavramının bir başka tanımı: bir fikrin meydana getirdiği yeniliği taşıyan ve teknik alanda gelişimi sağlayıcı bir netice olarak kendini gösteren çözüm. Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 57’den naklen Feyzan Hayal Şehirali, *Patent Hakkının Korunması* (Ankara: Turhan Kitapevi, 1998), s. 7.

¹³² Özlem Tüzüner, *Faydalı Modelin Korunması ve Faydalı Modelin Korunmasına Uygulanacak Hukuk* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011), s. 85.

¹³³ Suluk/Karasu/Nal, s. 240.

Patent hakkının temel şartlarından olan buluş basamağına sahip olmak, tekniğin bilinen durumunu aşmış olmak anlamına gelmektedir. Buluş ait olduğu teknik alanın uzmanı olan kimse tarafından tekniğin bilinen durumundan aşikâr biçimde çıkarılamıyorsa, söz konusu buluş tekniğin bilinen durumunu¹³⁴ aşmış demektir¹³⁵. Nitekim SMK m.83 hükmünün gerekçesinde yenilik kavramına açıklık getirilmesi amacıyla tekniğin bilinen durumu kavramının öngörüldüğü ifade edilmiştir¹³⁶.

Sanayiye uygulanabilir olma, yeni ve buluş basamağına sahip olma dışında, patent hakkından yararlanabilmenin son şartını oluşturmaktadır. SMK m.86/6 hükmünde sanayiye uygulanabilirlik, tarım dalı dâhil olmak üzere sanayinin herhangi bir alanında üretilebilir veya kullanılabilir nitelikte olmak biçiminde tarif edilmiştir. Sanayi kavramı, üretim, ticaret ve el sanatları gibi alanları kuşatan geniş bir kavram olması nedeniyle bir ticari işletmenin varlığı zorunlu değildir¹³⁷. Bu bakımdan turizm, madencilik, finans, bazı istisnalar haricinde hizmet gibi sektörler sanayi kavramının kapsamı içerisindedir¹³⁸. Ancak avukatlık, hekimlik, müşavirlik gibi serbest meslekler sanayi kavramının içerisine dâhil edilemezler¹³⁹.

Faydalı model ise, patente kıyasla daha düşük düzeyde buluş basamağına sahip olan, daha çok KOBİ'lere yönelik işleve sahip, yeni olma ve sanayiye uygulanabilirlik yönünden patentle aynı şartların arandığı, teknolojik gelişmelerden küçük farklılıklar yoluyla yarar umulan ufak çaplı buluşlar olarak tanımlanmaktadır¹⁴⁰.

1.4.4.2. Patent ve Faydalı Model Hakkının Korunmasının Kapsamı ve Sınırları

Patentin alınması ve patentten doğan hukuki hakkın sağladığı korumanın başlayabilmesi için buluşun yapıldığı andan buluşun tescil edildiği ana kadar devam

¹³⁴ Tekniğin bilinen durumu kavramıyla; patent başvuru tarihinden evvle, buluşa ilişkin dünyada toplum tarafından erişilebilir yazılı ya da sözlü tanıtma, kullanma ya da başka bir yolla açıklanan bilgi kast edilmektedir [Erdal Noyan, *Patent Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), s. 247].

¹³⁵ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 63.

¹³⁶ SMK m.83 gerekçesi.

¹³⁷ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 546.

¹³⁸ A.g.e., s. 546.

¹³⁹ A.g.e., s. 546.

¹⁴⁰ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 57.

eden belirli bir sürecin yaşanması gerekir. Patent hukukuna dair bu süreç üç aşamada gerçekleşir¹⁴¹.

Sürecin ilk aşamasında buluşçunun buluşu yapmasıyla patent isteme hakkı doğmaktadır. Bu aşamada buluşçunun başvuru yapmaya yönelik beklenen bir hakkı bulunmakta olup, buluşçu henüz patent başvurusu yapmamıştır¹⁴². İkinci aşama buluşçunun patent başvurusu yapıp patent belgesinin verilmesini beklediği süreci ifade etmektedir. Bu aşamada başvuru sahibinin sahip olduğu hakka “başvuru hakkı” veya “başvurudan doğan hak” denilmektedir¹⁴³. Son aşama ise, patent belgesinin verildiği ve “patentten doğan hakkın” kullanılabildiği aşamayı ifade etmektedir¹⁴⁴. Güneş¹⁴⁵, patentten doğan hakların herhangi bir şekil şartına bağlı olmaksızın buluşun gerçekleşmesiyle kendiliğinden doğduğunu veya yetkili kurumun tescil belgesi vermesi ile hakların anlam ifade ettiğini belirtmektedir¹⁴⁶.

Patent hakkı, sahibine bir takım maddi ve manevi haklar vermektedir. Patent sahibine sağlanan mutlak nitelikli haklar, bir takım istisnalar dışında, eşya hukukunun mülkiyet hakkı müessesesine yakındır¹⁴⁷. Bu sayede patent hakkı sahibi fikri emeğinin ve çabasının karşılığını elde etmektedir. Patent hakkı sahibine verilen yetkilerin neler olduğunun belirlenmesi ve bahsedilen yetkilerin sınırlarının tespit edilmesi uygulama açısından önem arz etmektedir.

SMK m.85/1 hükmüne göre patent sahibi; buluşun yeri hususunda, buluşun teknoloji alanında ve ürünlerin ithal üretim veya yerli üretim olmaları hususunda bir ayrıma tabi olmaksızın patent hakkını kullanabilecektir. Bu bakımdan SMK m.85/1 hükmünde sayılan tüm ticari haklar patent sahibine aittir. SMK m.85/3 fıkrasında ise, patentin patent hakkı sahibine sağladığı koruma kapsamı dışında kalan haller sayılarak korumanın istisnaları belirtilmiştir.

¹⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Suluk/Karasu/Nal, s. 272 vd.

¹⁴² Suluk/Karasu/Nal, s. 272.

¹⁴³ A.g.e., s. 272.

¹⁴⁴ A.g.e., s. 272.

¹⁴⁵ İlhami Güneş, *Sınai Mülkiyet Kanunu Işığında Patent ve Faydalı Model Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), s. 215.

¹⁴⁶ Buluş haklarının ne zaman doğduğu doktrinde tartışmalı olmakla birlikte buluş anında doğduğuna veya tescil yapan kurumun sicile kaydın yanında belge vermesi ile doğduğuna dair farklı görüşler bulunmaktadır (Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 215, dñn. 2).

¹⁴⁷ A.g.e., s. 216.

Patent hakkı kapsamında patentin sahibine bahşedilen korumayı istemler belirlemektedir (SMK m.89/1). Her patent ve faydalı model başvurusunda ve başvuru sonrasında verilen patent belgesinde en az bir istem bulunmalıdır¹⁴⁸. Bununla beraber istemlerin yorumlanmasında tarifname ve resimler de kullanılabilir. Ancak tarifname ve resimler; korumanın kapsamının belirlenmesinde yardımcı unsurlar olarak kullanılmaktadır¹⁴⁹. Tarifname ve resimler, koruma kapsamının tespitinde doğrudan doğruya etkili değildir¹⁵⁰.

Patentten doğan haklara iki temel kural hâkimdir¹⁵¹. Birinci temel kurala göre; buluş sahibi, buluşun yapıldığı yere (yurt içi veya yurtdışı), buluşun ait olduğu sektöre (yani otomotiv, gıda tekstil vs.), buluşun uygulandığı ülkeye bakılmaksızın patentten doğan haklardan yararlanma ile ilgili olarak bir sınırlandırmaya veya ayrıma tabi değildir¹⁵². İkinci temel kurala göre ise, patent sahibinin inhisari hak ve yetkilerinin olumlu ve olumsuz yetkiler doğurması gerekmektedir. Buna göre, patent sahibinin müspet (olumlu) hakları ve yetkileri, yalnız kendisi veya izin vereceği kimselerin patent kullanabilmesinden ibaret iken; patent sahibinin menfi yetkileri ise, patentin başkalarınınca üretilmesi, satılması, ithal edilmesi veya kişisel ihtiyaç dışında bir nedenle elde bulundurulmasının önlenmesi şeklinde ifade edilebilir¹⁵³.

Patent sahibinin patentten yararlanabileceği hak ve yetkiler ürün ve usul patentleri bakımından bir takım farklılıklar taşımaktadır. Hem ürün hem de usul patentinin birbirinden ayrı ve birbirine benzer şekilde patent sahibine tanıdığı hak ve yetkiler SMK m.141'de belirtilmiştir¹⁵⁴. Ürün patentleri bakımından SMK m.141/1 hükmünde; üretim, satış, ürünün dağıtımı, ithalat, kişisel kullanım haricinde kullanma, ürünle ilgili sözleşme önerisinde bulunmak gibi hak ve yetkiler patent sahibinin tekeline verilmektedir. Usul patentleri bakımından ise; SMK m.141/1.c hükmü usulün kullanılması veya buluş konusu usulle doğrudan doğruya elde edilen

¹⁴⁸ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 74.

¹⁴⁹ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 217.

¹⁵⁰ A.g.e., s. 217.

¹⁵¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 601.

¹⁵² A.g.e., s. 601.

¹⁵³ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 220.

¹⁵⁴ Usul patenti bakımından örneğin aspirinin etken maddesi Asetilsalistik Asit'in harcıâlem bir ürün olması nedeniyle herkes tarafından bilinen usullerle üretimi serbest iken, söz konusu etken maddenin daha ucuz ve pratik yöntemle üretimine imkân vermesi usul patenti ile korunmaktadır (Suluk/Karasu/Nal, s. 275).

ürünlerle ilgili fiiller icra etmek suretiyle yapılan tecavüzleri engelleyerek usul patenti sahibinin hak ve yetkilerini koruma altına almaktadır (SMK m.141/1.c).

Patent hakkının kapsamını belirlemek kadar önemli olan diğer bir mesele patent hakkının sınırlarını çizebilmektir. Nitekim patent hakkının sınırlarının çizilmesi hem patent hakkına tecavüzün sınırlarının belirlenmesinde hem de haksız rekabet hukuku ile sınai mülkiyet hakkı arasındaki ilişkinin tespitinde etkin rol oynamaktadır.

Patent hakkına tecavüzden bahsedilebilmesi için üçüncü kişinin gerçekleştirdiği eylemiyle hakkın kapsamı içerisinde kalacak şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Patent hakkının kapsamı genel itibariyle istemlere bakılarak belirlendiğinden söz konusu hak tarifnamede tarif edilmesine rağmen istemlerde belirtilmemişse üçüncü kişinin eylemi tecavüz oluşturmaz¹⁵⁵. Bununla birlikte, üçüncü kişinin gerçekleştirdiği fiilin patent hakkının kapsamının sınırları dışında kalması halinde de patent hakkına tecavüzden bahsedebilmek mümkün değildir¹⁵⁶.

PatKHK döneminde patent hakkı; zaman, ülkesellik ilkesi, eylemlerin niteliği (Paris Sözleşmesi'nin ve Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşması'nın¹⁵⁷ araçlara dair istisnaları bakımından), hakkın tüketilmesi, ön kullanım hakkı, rüçhan hakkı, patent konularının bağımlılığı, zorunlu lisans ile kanuna-genel ahlaka-kamu düzenine-genel sağlığa aykırılık nedenleriyle sınırlandırılmıştır¹⁵⁸. SMK döneminde de patent hakkı bakımından benzer sınırlandırıcı ilkeler tanınmıştır. SMK'da patent hakkı ile ilgili sınırlandırmalar SMK m.85/3, SMK m.85/4, SMK m.85/5 ve SMK m.85/6 fıkralarında ifade edilmiştir¹⁵⁹.

Patent hukukuna getirilen sınırlandırmalara bakıldığında sınai mülkiyet haklarına getirilen genel sınırlandırmalarla benzer olduğu görülmektedir. Örneğin patent

¹⁵⁵ Suluk/Karasu/Nal, s. 296.

¹⁵⁶ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 228; Patent hakkı kapsamının dışında kalan eylemler, patent hakkına tecavüz davalarında üçüncü kişinin patent hakkı sahibine karşı ileri sürebileceği savunma araçları olarak nitelendirilmektedir (A.g.e., s. 228).

¹⁵⁷ "Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşması", Sözleşme metni için bkz. http://mevzuat.shgm.gov.tr/umevzuat/kanun/4749_Sayili_Kanun_sikago.pdf (Erişim Tarihi: 06.05.2019); R.G. No: 6029, T. 05.06.1945.

¹⁵⁸ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 607.

¹⁵⁹ SMK m.85/3 hükmünde sayılan fiiller patent hakkının sağladığı korumanın kapsamı dışında kalmaktadır. Buna göre; sınai veya ticari maksat taşımayan ve özel amaçla sınırlı kalan eylemler, deneme amaçlı eylemler, eczanelerde tek reçetelik kullanımlar, çiftçi istisnası, bolar istisnası, uluslararası trafik serbestisinin sonucu olarak araçların kullanılabilmesi, kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı eylemler patent hakkının sağladığı koruma kapsamının dışında kalan eylemleri oluşturmaktadır.

korumasının süre ile sınırlandırılması, ticari amaç taşımayan özel amaçlı fiiller, deneme maksatlı eylemler ve hakkın tüketilmesi diğer sınai mülkiyet hakları bakımından da öngörülen sınırlandırmalardır¹⁶⁰.

2. HAKSIZ REKABET

2.1.Genel Olarak

Günümüzde genel anlamda geçerli olan liberal değerler dizisi serbest piyasa ekonomisi üzerine inşa edilmiştir. Serbest piyasa ekonomisi ise; serbest rekabete¹⁶¹, çalışma ve sözleşme hürriyetine dayanmaktadır. Bu değerler dizisinin bugün itibariyle ekonominin gelişimine katkı sağladığı kabul edilmektedir. Nitekim serbest işleyen ve dürüstlük kuralları çerçevesinde olan rekabet ortamının daha kaliteli ve ucuza mal ve hizmet üretimini teşvik ettiği, işletmelerin verimini artırdığı düşünülmektedir¹⁶².

Haksız rekabet kavramı Fransız hukuku kökenlidir¹⁶³. Bu kavram ilk kullanıldığı zamanlarda işletmeler ve tacirler özelinde bir haksız fiil olarak kabul edilmekteyken, zamanla işletmeler haricinde tüketiciler gibi başka grupların da menfaatlerinin gözetildiği bir yapı olduğu kabul edilerek haksız rekabet haksız fiilden bağımsız bir hukuki alan hüviyeti kazanmıştır¹⁶⁴. Dolayısıyla haksız rekabet kavramının serüveninin kökeninde borçlar hukuku anlamında haksız fiil müessesesinin olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

Rakipler, müşteriler, tüketiciler, diğer piyasa katılımcıları ve toplum için serbest rekabeti ve serbest piyasa ortamını sağlayabilmek amacıyla ülkemizde ve diğer ülkelerde birçok kanuni düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler kendilerine

¹⁶⁰ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 273.

¹⁶¹ Piyasa ekonomisinin temelini oluşturan rekabet; esasında arzın ve talebin piyasa şartlarında özgürce buluşmasını sağlayarak, toplumun sahip olduğu sınırlı kaynakların en verimli şekilde dağılmasını ve kullanılmasını, aynı zamanda en düşük fiyata ve en kaliteli şekilde kullanılmasını sağlamaktadır [Ebru Ekşioğlu, *Sorularla Kolaylaştırılmış Rekabet Hukuku* (İstanbul: Aristo Yayınevi, 2017), s. 2].

¹⁶² Bahtiyar, s. 138.

¹⁶³ Nomer Ertan, *Ticari İşletme Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015), s. 4.

¹⁶⁴ A.g.e., s. 4.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sında¹⁶⁵ (Anayasa), kanunlarda ve hatta uluslararası sözleşmelerde yer bulmuştur.

Haksız rekabet ve genel olarak rekabet hukuku ile ilgili hususlar en başta Anayasa'da güvence altına alınmıştır¹⁶⁶. Anayasa m.48/1 hükmünde herkesin dilediği alanda sözleşme yapma, çalışma ve özel teşebbüs kurma hürriyetine sahip olduğundan söz edilmektedir. Böylece en başta Anayasa'mızda serbest rekabetin korunduğu ve kanunlar tarafından korunacağı garanti edilmiştir. Anayasa m. 48/2'de ve m.167'de ise, şahısların serbest ticaret ve rekabet özgürlüğü ile ilgili devletin yükümlülükleri ifade edilmiştir¹⁶⁷. Özellikle Anayasa m.167 para ve kredi piyasalarının işleyişinde sağlıklı ve düzenli olmasını sağlamak ve geliştirmek amacıyla gerekli tedbirleri almak, piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu ortaya çıkacak tekelleşme veya kartelleşmeyi önlemek vazifelerini devlete yüklemektedir¹⁶⁸.

Rekabet hakkının kötüye kullanılmasını, rekabet piyasasının bozulmasını ve tekelleşmeyi önlemek için mevzuatta yapılan düzenlemeleri “rekabet hukuku” veya “geniş anlamda haksız rekabet hukuku” olarak nitelendirmemiz mümkündür¹⁶⁹.

Ülkemizde tekelleşmeyi ve piyasadaki hâkim durumun kötüye kullanılmasını önlemek ve özellikle rekabeti korumak amacıyla Anayasa m.167 hükmü dayanak alınarak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun¹⁷⁰ (RKHK) çıkarılmıştır¹⁷¹. Kanunun amacı; mal veya hizmet piyasalarının rekabeti engelleyen, bozan veya kısıtlayan anlaşmalarının, kararlarının ve uygulamalarının önüne geçmek suretiyle ve hâkim durumdaki teşebbüslerin söz konusu hâkimiyetlerini kötüye kullanmalarını engellemek suretiyle, bunlar için gerekli düzenlemeleri ve denetimleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamak olarak ifade edilmiştir (RKHK m.1).

¹⁶⁵ R.G. No: 17863 (mükerrer), T. 09.11.1982. Bundan böyle kısaca Anayasa olarak anılacaktır.

¹⁶⁶ Selma Çetiner/Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, *Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2017), s. 149; Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Abuzer Kendigelen/Arslan Kaya/N. Füsün Nomer Ertan, s. 519; Ayhan/Çağlar, s. 375.

¹⁶⁷ Nomer Ertan, s. 1.

¹⁶⁸ Sami Karahan, *Ticari İşletme Hukuku* (Konya: Mimoza, 2015), s. 217.

¹⁶⁹ Bahtiyar, s. 138.

¹⁷⁰ R.G. No. 22140, T. 13.12.1994. Bundan böyle kısaca RKHK olarak anılacaktır.

¹⁷¹ Ercüment Erdem, “Rekabet Hukuku ve Haksız Rekabet İlişkisi”, *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C. 1* (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2002), s. 378 vd.; Rekabet Hukuku hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Ateş, *Rekabet Hukukuna Giriş* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), s. 1 vd.

Bugün haksız rekabete dair temelde iki düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemeler Türk Borçlar Kanunu¹⁷² (TBK) m.57'deki ve Türk Ticaret Kanunu¹⁷³ (TTK) m.54 vd. hükümlerdir. Ayrıca 3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Kanun'da¹⁷⁴ (İthHRÖK) ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun¹⁷⁵ (TKHK) m.62 hükmünde haksız rekabete özgü düzenlemeler bulunmaktadır. Ancak çalışmamızda esas itibarıyla TTK m.54 vd. yer alan düzenlemeler ele alınacaktır.

2.2.Türk Hukukunda TTK Dışındaki Haksız Rekabet Düzenlemeleri

Türk hukukunda haksız rekabete ilişkin düzenlemeler esas itibarıyla TTK m.54 vd. düzenlenmiş ise de, TTK dışında da ulusal mevzuatımızda haksız rekabete ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

Türk hukukundaki haksız rekabete ilişkin düzenlemelerden birisini TBK'daki haksız rekabet düzenlemesi oluşturmaktadır. TBK m.57 hükmünde; yanlış ilanlar veya iyi niyet kuralına aykırı diğer davranışlar neticesinde müşterileri azalan veya müşterileri kaybetme tehlikesi yaşayan kişilerin bu tür eylemlere son verilmesini istemek için dava açma ve eylemler nedeniyle uğranılan zararın tazminini talep etme hakkı düzenlenmektedir¹⁷⁶. Şahısların ekonomik özgürlüğünü koruma altına almak düşüncesi taşıyan bu hüküm ile iktisadi kişiliğin korunması amaçlanmaktadır¹⁷⁷. Aynı maddede ticari işler hakkında TTK hükümleri saklı tutulmuştur¹⁷⁸.

TBK'nın ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun¹⁷⁹ (eBK) alındığı İsviçre'de; konunun bu kadar dar biçimde ele alınmasının uygun görülmemesi nedeniyle 1943'te yürürlüğe giren İsviçre Haksız Rekabet Kanunu¹⁸⁰ ile haksız rekabet ekonomik rekabetin her türlü ve şekilde kötüye kullanılması olarak ifade edilmiştir¹⁸¹. Bu bakımdan haksız rekabet hükümlerinin ticari olup olmadığına bakılmaksızın her türde haksız rekabete

¹⁷² R.G. No: 27836, T. 04.02.2011. Bundan böyle kısaca TBK olarak anılacaktır.

¹⁷³ R.G. No: 27846, T. 14.02.2011. Bundan böyle kısaca TTK olarak anılacaktır.

¹⁷⁴ R.G. No: 20212, T. 01.07.1989. Bundan böyle kısaca İthHRÖK olarak anılacaktır.

¹⁷⁵ R.G. No: 28835, T. 28.11.2013. Bundan böyle kısaca TKHK olarak anılacaktır.

¹⁷⁶ Nomer Ertan, s. 15; Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 312.

¹⁷⁷ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 313.

¹⁷⁸ TBK m.57/2.

¹⁷⁹ R.G. No: 359, T. 29.04.1926. Bundan böyle kısaca eBK olarak anılacaktır.

¹⁸⁰ Bundesgesetz über den unlauteren Wettbewerb vom 30 September 1943 (1943 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanunu).

¹⁸¹ Nomer Ertan, s.23; Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 313.

uygulanacağı belirtilmiştir¹⁸². Yürürlükteki TBK'da ve eBK'da ise, haksız rekabet sadece ticari olmayan hallere özgülenmiştir¹⁸³.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun¹⁸⁴ (eTTK) haksız rekabet hakkındaki hükümlerinin hazırlık aşamasında 1943 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanunu'ndan yararlanılmıştır¹⁸⁵. Bu arada eTTK'nın hazırlık çalışmaları esnasında eBK m.48 hükmünün yürürlükten kaldırılması düşünülmüştür¹⁸⁶. Ancak eTTK'nın kanun tasarısından sorumlu Adliye Komisyonu'nda ekonomik hayatın diğer alanlarında ticari alandaki haksız rekabet hükümlerinin uygulanamayacağı gerekçesi ile eBK m.48 hükmü kaldırılmamış¹⁸⁷, ticaret hukukuna ilişkin hükümlerin saklı tutulduğu belirtilmekle yetinilmiştir¹⁸⁸. TBK m.57 hükmünde ise, kanun koyucu tarafından hiçbir gerekçe belirtilmeden sadece TBK m.57 hükmünün eBK m.48 hükmünün devamı olduğuna atıf yapılarak düzenleme ihdas edilmiştir. TBK m.57 hükmünün mehzadaki uygulama ve doktrindeki çoğunluk görüşü dikkate alınarak kaldırılması, böylelikle ticari olan-ticari olmayan haksız rekabet ayırımından vazgeçilerek kanun sistematığının genel kabule uygun hale getirilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

TBK m.57'de gerçek olmayan haberlerin yapılması veya bu şekilde yanlış ilanlar yayılması suretiyle haksız rekabet hali ile dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eden sair davranışlar ile gerçekleştirilen haksız rekabet hallerinden söz edilmiştir. Gerçek olmayan haberler veya yanlış ilanlar ile haksız rekabet hali; kendisinin veya bir başkasının kişisel veya ekonomik durumu hakkında aleni biçimde gerçeğe aykırı beyanlarda bulunarak veya ilanlar yapılarak meydana gelmektedir¹⁸⁹. Bu bakımdan satılan malın veya hizmetin içeriği, cinsi, niteliği veya itibarı hususunda gerçek

¹⁸² Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 313.

¹⁸³ Çetiner/Bozkurt Yüksel, s. 152.

¹⁸⁴ R.G. No: 9353, T. 09.07.1956. Bundan böyle kısaca eTTK olarak anılacaktır.

¹⁸⁵ Sabih Arkan, "Haksız Rekabet ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Hükümleri Arasındaki İlişki", *Prof Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2003), s. 7; Nomer Ertan, s. 24; Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 313.

¹⁸⁶ Nomer Ertan, s. 24; Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 313.

¹⁸⁷ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 313.

¹⁸⁸ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 313; Nomer Ertan, s. 24.

¹⁸⁹ Nomer Ertan, s. 15.

olmayan bilgilerin kamuya yayılmasına yönelik sözlü veya yazılı beyan örnek verilebilir¹⁹⁰.

Dürüstlük kuralına aykırı diğer fiiller ile haksız rekabet hali ise, herhangi bir kimseye yönelik müşterilerini azaltmak maksadıyla yapılan iyiniyet veya dürüstlük kuralına aykırı her türlü hareket olarak belirtilmektedir¹⁹¹. Bu bakımdan başka kimselere ait mal veya hizmet vasıtalarını halkı kandırmak maksadıyla taklit etmek, başka kimselere ait sırları hile ile elde etmek vs. örnek olarak gösterilebilir¹⁹².

Türk hukukunda haksız rekabetin düzenlenişini incelemek gerektiğinde mutlaka TTK'daki haksız rekabet hükümlerinden de söz etmek gerekmektedir. Ancak konumuz bakımından taşıdığı önem nedeniyle TTK m.54 vd. düzenlenen haksız rekabet hükümlerinden bağımsız bir başlık altından ayrıca bahsedilmesi gerekmektedir. Bu nedenle TTK'daki haksız rekabet hükümlerinden ileride bahsedilecektir¹⁹³.

Haksız rekabet hukuku ile korunmak istenen menfaat sahiplerinden bir diğerini tüketiciler oluşturmaktadır. Tüketicilerin haksız rekabet uygulamalarına maruz kalmaları durumunda kanun koyucu tarafından tüketiciler müstakil olarak korunmak istenmiştir. Bu nedenle TKHK'nın haksız ticari uygulamalar başlıklı m.62 hükmü ile tüketicilere yönelik olarak gerçekleştirilen haksız ticari uygulamalar yasaklanmıştır. Bu durumda mesleki özenin gereklerine uymayan bir ticari uygulamanın ortalama tüketicinin veya üyesinin mala veya hizmete ilişkin iktisadi davranışını önemli derecede bozması ya da önemli derecede bozma olasılığının olması halinde haksız kabul edileceği ifade edilmiştir (TKHK m.62/1). Ayrıca anılan hükümde, özellikle saldırgan veya aldatıcı niteliği haiz uygulamaların ve diğer ticari uygulamaların haksız ticari uygulama olarak kabul edileceği vurgulanmıştır.

TKHK, haksız ticari uygulamalar dışında haksız rekabete dair bir takım hükümler içermektedir. Bu hükümler tüketici sözleşmelerine konan haksız şartlar (TKHK m.5), taksitle satış sözleşmeleri (TKHK m.17), tüketici kredi sözleşmeleri (TKHK m.22),

¹⁹⁰ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 521.

¹⁹¹ Nomer Ertan, s. 15.

¹⁹² Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 521.

¹⁹³ Bkz. 2.4.TTK'daki Haksız Rekabet Düzenlemesi

ticari reklamlar (TKHK m.61) olarak sıralanabilecek olup, bunlar haksız rekabet kurumu için önemli düzenlemelerdir¹⁹⁴.

İthHRÖK ile ise, ithalat işlemlerinde gerçekleşen haksız rekabet durumlarında, damping¹⁹⁵ veya sübvansiyon¹⁹⁶ anlamına gelebilecek ithalat işlemlerinin yol açtığı zarara karşın bir üretim dalını korumak maksadıyla yapılabilecek işlemlere, alınabilecek önlemlere ilişkin gereken kararları verebilecek ve ilkeleri belirleyebilecek kurulun oluşturulması ve söz konusu kurulun vazifelerine dair usul ve esasları kapsayacak düzenlemeler yapılması amaçlanmaktadır (İthHRÖK m.1). İthHRÖK m.5'te şikâyet hakkını haiz kişiler, damping veya sübvansiyon anlamına gelebilecek ithalat işleminden maddi zarar gördüğü ya da maddi zarar tehdidi altında olduğu yahut bu türden bir ithalat işleminin herhangi bir üretim dalının fiziki anlamda kurulmasını geciktirdiği iddiasında olan üreticiler veya söz konusu üretim dalı adına hareket etmekte olan tüzel kişi veya gerçek kişi veya kuruluşlar olarak sıralanmıştır.

İthHRÖK'da, haksız rekabete konu olan ithalat işleminde damping ve/veya sübvansiyon uygulaması nedeniyle meydana gelen zararların haksız rekabete konu malları ülkemize ithal edilen kişiden elde edilecek vergiyle karşılanması yöntemi benimsenmiştir¹⁹⁷. Dampinge ve/veya sübvansiyona konu uygulamaların haksız rekabet teşkil edip etmediği hususu ise, ayrı bir değerlendirme konusu olup, dampingin ve/veya sübvansiyonun sonucunda ülkedeki üreticilerin ve üretim dalının zarara uğraması durumunda haksız rekabet hükümlerine göre dava açılabileceği ifade edilmektedir¹⁹⁸.

Yukarıda değinilen haksız rekabete dair TKHK hükümleri ve TBK m.57 ile TTK'da yer alan haksız rekabet hükümleri arasındaki ilişki oldukça önemlidir. Bu hükümler arasında pek çok farklılık ve benzerlik bulunması nedeniyle bu hükümler arasındaki ilişki değerlendirilmeye muhtaçtır. Bu arada hâkim görüş, haksız rekabet hukuku

¹⁹⁴ Nomer Ertan, s. 36.

¹⁹⁵ Damping: Bir malın ülkemize ihraç fiyatı olarak tespit edilen fiyatın, benzer bir malın normal değerinin (fiyatının) altında kalması halidir (İthHRÖK m.2/a).

¹⁹⁶ Sübvansiyon: Menşe ülke için ya da ihracatçı ülke için yarar sağlayan, doğrudan ya da dolaylı mali desteğini ya da GATT 1994 m.16 kapsamında herhangi bir fiyat ya da gelir katkısı ifade etmektedir (İthHRÖK m.2/b).

¹⁹⁷ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 315.

¹⁹⁸ Nomer Ertan, s.39; Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 315.

hükümlerinin Türk hukukunda özel bir kanunla düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır¹⁹⁹.

2.3.Uluslararası Hukukta Haksız Rekabetin Düzenlenişi

2.3.1. Genel Olarak

Osmanlı İmparatorluğu'nun imzalamış olduğu Sevr Antlaşması'nda²⁰⁰ ve Lozan Antlaşması'nın yanında imzalanan Lozan Ticaret Mukavelenamesinde²⁰¹ (Ticaret Mukavelenamesi) haksız rekabete dair hükümler bulunmaktadır²⁰². Ancak henüz günümüzde haksız rekabet kurumunu münhasıran düzenleyen milletlerarası bir anlaşma bulunmamaktadır²⁰³. Öte yandan fikri ve sınai haklarla ilgili bir takım milletlerarası anlaşmalarda taraf devletleri haksız rekabet uygulamalarına dair bir takım tedbirler almaya ve düzenlemeler yapmaya yükümlü kılan ek maddeler bulunmaktadır²⁰⁴. Nitekim Paris Sözleşmesi'nin 1967 tarihli son halinin m. 10 (birinci mükerrer) hükmü, birlik ülkelerini kendi vatandaşları için haksız rekabet uygulamalarına karşı etkili biçimde koruma sağlamakla yükümlü kılmıştır. Yine TRIPS m. 39 açıklanmamış bilgilerin (ticari sırların) korunmasını üye devletlere yüklemiştir²⁰⁵. Esas itibariyle yürürlükte olan ve esaslı olarak iç hukukumuzu da ilgilendiren TRIPS ve Paris Sözleşmesi olup, işbu anlaşmalar ayrıca anlatılacaktır.

Uluslararası hukukun iç hukuka etkisi bakımından Anayasa hükümleri önem taşımaktadır. Bu bakımdan Anayasa m. 90 hükmünün 5. paragrafında; usulüne uygun olarak yürürlüğe girmiş uluslararası anlaşmaların kanun hükmünde olduğu ve bu anlaşmalar hakkında Anayasa hükümlerine aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca aynı hükümde usulüne

¹⁹⁹ Erdoğan Moroğlu, *6102 Sayılı Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), s. 58; Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 525; Nomer Ertan, s. 33.

²⁰⁰ Sevr Antlaşması m.266 ve m.267 hükümlerinde; Türkiye, itilaf devletleri ile sair tüm devletlerin mallarının ve ürünlerinin ticari alanda karşılaşabilecekleri her türden haksız rekabet eylemine karşı koruma altına alınması için gereken tüm yasal ve idari yükümlülükleri üstlenmekle sorumlu kılınmıştır (Nomer Ertan, s. 45).

²⁰¹ "Lozan Ticaret Mukavelenamesi", Sözleşme metni için bkz. <http://ua.mfa.gov.tr/files.ashx?77660> (Erişim Tarihi: 06.05.2019); Türkiye onay belgelerini 31.03.1924 tarihinde tevdi etmiştir. Mukavele beş sene süre için akdolanmıştır. Ticaret Mukavelenamesi m.12 ve m.13 hükümlerinde Türkiye her türlü gayri kanuni rekabete karşı koruma sağlamakla yükümlü kılınmıştır (Nomer Ertan, s. 45); Bundan böyle kısaca Ticaret Mukavelenamesi olarak anılacaktır.

²⁰² Nomer Ertan, s. 45

²⁰³ A.g.e., s. 45.

²⁰⁴ A.g.e., s. 45.

²⁰⁵ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 284.

uygun olarak yürürlüğe girmiş temel hak ve özgürlüklere dair uluslararası anlaşmaların kanunlarla çelişmesi durumunda uluslararası anlaşmaların esas alınacağı ifade edilmiştir. Böylece kanunlarla uluslararası anlaşma maddelerinin çelişmesi halinde uluslararası anlaşma maddelerinin esas alınacağı belirtilerek esas itibarıyla normlar hiyerarşisinde uluslararası anlaşma maddelerine kanun maddelerine nazaran üstünlük tanınmıştır.

Anayasa’da üstünlük tanınan uluslararası anlaşma maddelerinin temel hak ve hürriyetlere dair olduğu dikkate alındığında sınai mülkiyet haklarının ve haksız rekabet hükümlerinin temel hak ve hürriyetlerin bir parçası sayılıp sayılamayacağı hususu önem kazanmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde²⁰⁶ (İHEB) herkesin kendi üreticisi/yaratıcısı olduğu bilim, sanat veya edebiyat eserlerinden kaynaklanan maddi veya manevi çıkarlarını korumaya hakkı olduğu ifade edilmiştir (İHEB m.27/2). Bu anlamda ek protokole göre mülkiyet hakkı temel hak ve hürriyetlerin kapsamı içerisindedir²⁰⁷. Mülkiyet hakkı geniş yorumlanmalı ve bu nedenle gayri maddi haklar olan fikri ve sınai mülkiyet hakları da Anayasa m.90 kapsamına dâhil edilmelidir²⁰⁸. Bu anlamda bir kişi iç hukuktaki kanun maddelerine nazaran uluslararası anlaşma maddeleri ile daha lehe bir sonuç alabiliyorsa uluslararası sözleşmenin maddelerinden faydalanması mümkündür.

Fikri mülkiyet haklarının Anayasa m.90 çerçevesinde uluslararası mevzuatla kuvvetli bir şekilde korunabilmesinin dayanağı yukarıda vurgulandığı gibi fikri mülkiyet haklarının mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesidir. Fikri mülkiyet haklarının mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşü Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi tarafından da benimsenmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında fikri hakların fikri mülkiyet hakkı olması nedeniyle mülkiyet hakkı kapsamında kaldığını ifade etmektedir²⁰⁹. Yine Yargıtay ilk derece mahkemesinin marka hakkının mülkiyet hakkı kapsamında kalması nedeniyle temel hak arasında olması ve bu nedenle marka hakkına dair yasal boşluğun hâkim

²⁰⁶“İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”, Sözleşme metni için bkz. <http://www.un.org.tr/humanrights/images/pdf/1-insan-haklari-evrensel-beyannamesi.pdf> (Erişim Tarihi: 06.05.2019); R.G. No: 7217, T. 27.05.1959. Bundan böyle kısaca İHEB olarak anılacaktır.

²⁰⁷ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 285.

²⁰⁸ A.g.e., s. 285.

²⁰⁹ Anayasa Mahkemesi, *Sadeş Safa Önal Başvurusu*, No. 2014/15232, 08.03.2017, paragraflar. 14, 27, 29.

tarafından doldurulamayacağı, söz konusu yasal boşluğun ancak kanun ile doldurulabileceği gerekçesiyle verdiği kararı onamıştır²¹⁰. Yüksek mahkeme söz konusu kararında ilk derece mahkemesinin gerekçesini özellikle Yargıtay ilamında kullanarak ilk derece mahkemesinin ve ilgili BAM'ın kararlarını onama yoluna gitmiştir.

2.3.2. Paris Sözleşmesi'ndeki Düzenlemeler

Sınai mülkiyet haklarının korunmasına dair tarihteki ilk sözleşme 20 Mart 1883 tarihinde 11 ülke tarafından imzalanmış olan Paris Sözleşmesi olarak kabul edilmektedir²¹¹. Paris Sözleşmesi'nde asıl olarak sınai mülkiyet haklarının korunması amaçlanmış ise de, amaçların içerisine sınai mülkiyet hakları bakımından haksız rekabet fiillerinin men'i de eklenmiştir²¹².

Paris Sözleşmesi'nin m.10 (ikinci mükerrer) hükmüne göre; bu sözleşmenin uygulandığı ülkeler Paris Sözleşmesi m.9 ve m.10 hükümlerinde ve m.10 (birinci mükerrer) hükmünde belirtilen eylemleri ve davranışları men edecek olan uygun hukuki yolları diğer sözleşmeye taraf ülkelerin vatandaşlarına etkili bir biçimde temin etmeyi taahhüt etmektedir. Böylece Paris Sözleşmesi m.10 (ikinci mükerrer) hükmüyle esas itibarıyla üye devletler haksız rekabet teşkil eden fiillerin engellenmesi hususunda gerekli korumayı sağlamayı taahhüt etmişlerdir²¹³.

Türkiye Cumhuriyeti, Ticaret Mukavelenamesi m.14 ile Paris Sözleşmesi'ne katılmayı taahhüt etmiş ve 1925 yılında Ticaret Mukavelenamesi'ni onaylayarak bu taahhüdünü yerine getirmiştir²¹⁴. Bu uluslararası anlaşma Türkiye bakımından 10.10.1925 tarihinden beri yürürlüktedir²¹⁵. 14.07.1967 tarihinde revize edilen Stockholm metni Paris Sözleşmesi'nin en son halini oluşturmakta olup, Türkiye tarafından bir kısım maddelere çekince konularak kabul edilmiştir. Paris Sözleşmesi'nin m.1 ve m.12 hükümlerine Türkiye'nin çekince koyması nedeniyle

²¹⁰ Yargıtay 11. HD, T. 06.11.2019, E. 2018/5771, K. 2019/6911 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 22.03.2020).

²¹¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 71; Nomer Ertan, s. 48.

²¹² Nomer Ertan, s. 48.

²¹³ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 315.

²¹⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 72.

²¹⁵ Nomer Ertan, s. 48, dpn. 92.

Paris Sözleşmesi'nin m.1. ve m.12 hükümleri 1994 yılında çekincenin kaldırılmasıyla²¹⁶ ancak 1.2.1995 yılında yürürlüğe girmiştir²¹⁷.

Haksız rekabet ile ilgili esaslı düzenlemeler Paris Sözleşmesi'nin m.10 (birinci mükerrer) ve m.10 (ikinci mükerrer) hükümlerinde yapılmıştır. Paris Sözleşmesi m.10 (birinci mükerrer) tüm üye devletlere haksız rekabete karşı etkili bir koruma yüklemektedir. Paris Sözleşmesi m.10 (ikinci mükerrer) hükmü ile bu sözleşmenin uygulandığı ülkeler, Paris Sözleşmesi m.9, m.10 ve m.10 (birinci mükerrer) hükümlerinde belirtilen eylemleri ve davranışları men edecek olan uygun hukuki yolları diğer sözleşmeye taraf ülkelerin vatandaşlarına etkili bir biçimde temin etmeyi taahhüt etmektedir.

2.3.3. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması'ndaki

Düzenlemeler

TRIPS; fikri mülkiyet hukukunu²¹⁸ geliştirmek amacıyla daha önce taraf devletler tarafından imzalanan Paris Sözleşmesi'nin, Bern Sözleşmesi'nin²¹⁹ ve Roma Sözleşmesi'nin²²⁰ ve Entegre Devrelere İlişkin Fikri Mülkiyet Andlaşması'nın²²¹ devamı ve uzantısı niteliğindedir (TRIPS m 2). TRIPS; WTO Kuruluş Anlaşması'nın bir eki olup, 15 Nisan 1994 tarihinde Marakeş'de imzalanmıştır²²².

TRIPS m.3 hükmünde; her üye ülkenin - Paris Sözleşmesi'nde, Roma Sözleşmesi'nde, Entegre Devrelere İlişkin Fikri Mülkiyet Andlaşması'nda öngörülen istisnalar haricinde - diğer üye ülkelerin vatandaşlarına kendi vatandaşlarına

²¹⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 72.

²¹⁷ Nomer Ertan, s.48, dpn.93; Paris Sözleşmesi'nin m.13 ve m.30 hükümleri, Türkiye bakımından 16.05.1976 yılında yürürlüğe girmiştir (A.g.e., s. 48, dpn. 93).

²¹⁸ TRIPS'te "sınai mülkiyet hakkı" kavramı yerine "fikri mülkiyet hakkı kavramı" tercih edilmiştir. Bu nedenle sözleşme metnine sadık kalınarak burada "fikri mülkiyet hakkı" kavramı kullanılmıştır. Ayrıca fikri mülkiyet kavramı sınai mülkiyet hakları ile birlikte diğer fikri hakları da kapsayan çatı bir kavramdır.

²¹⁹ "Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works", Sözleşme metni için bkz. <https://wipolex.wipo.int/en/text/283693> (Erişim Tarihi: 06.06.2019). Bundan böyle kısaca Bern Sözleşmesi olarak anılacaktır.

²²⁰ "International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations", Sözleşme metni için bkz. <https://wipolex.wipo.int/en/text/289795> (Erişim Tarihi: 06.06.2019); R.G. No: 22341, T. 12.07.1995. Bundan böyle kısaca Roma Sözleşmesi olarak anılacaktır.

²²¹ "Entegre Devrelere İlişkin Fikir Mülkiyeti Hakları Andlaşması (IPIC Andlaşması) ile 26.05.1989 tarihinde Washington'da kabul edilen "Entegre Devrelere İlişkin Fikir Mülkiyeti Andlaşması" ifade edilmektedir. Bu sözleşme ülkemizde yürürlüğe girmemiştir.

²²² Nomer Ertan, s. 53.

sağladığı korumadan daha az derecede bir koruma sağlayamayacağı öngörülmüştür. Ayrıca her üye ülkeye fikri mülkiyet haklarının korunması için asgari koruma yüklenmiş ve asgari korumanın sınırları çizilmiştir.

TRIPS'in üye devletleri yükümlü kıldığı asgari hakların düzenlendiği maddelerin tek tek sıralanması mümkündür. Buna göre: TRIPS'te; koruma süreleri m.12 ve m.14/3 maddelerinde, koruma ürünlerinin imhası 46. maddede, gümrüklerde el koyma hakkı 50 ila 60. maddeler arasında, bilgisayar programlarının fikir ve sanat eseri sayılması 10. maddede, eserin kiraya verilmesi ise sözleşmenin 11. maddesinde düzenlenerek asgari korumanın çerçevesi çizilmiştir²²³.

TRIPS üye devletler bakımından sadece milli muameleyi düzenlemez²²⁴. Ayrıca en çok kayırlan ülke muamelesi de TRIPS'te düzenlenmektedir. TRIPS'in önemli gördüğü hükümlere genel itibariyle baktığımızda; en çok kayırlan ülke muamelesi²²⁵ ilkesi, üye devlet vatandaşlarının haklarını koruma altına alan düzenlemeler ve şeffaflığa dair temel hükümler barındırmaktadır²²⁶. Bu duruma ek olarak ifade etmek gerekir ki; bu bahsedilen genel prensipler esas itibariyle “fikri mülkiyet haklarıyla” ilgili olarak ihdas edilmiştir²²⁷. Ayrıca TRIPS'te ticari sırlar²²⁸ (TRIPS m.39) bakımından da koruma öngörülmüştür.

2.4. TTK'daki Haksız Rekabet Düzenlemesi

2.4.1. Haksız Rekabetin Amacı ve İlkeleri

²²³ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 66.

²²⁴ Her üye ülke, diğer üyelerin vatandaşlarına, Paris Sözleşmesi'nde (1967), Bern Sözleşmesi'nde (1971), Roma Sözleşmesi'nde ya da Entegre Devrelere İlişkin Fikri Mülkiyet Andlaşması'nda öngörülen istisnalar dışında, fikri mülkiyetinin korunması ile ilgili olarak, kendi vatandaşları hakkında uygulanan daha az bir koruma öngörmemekle yükümlüdür (TRIPS m.3).

²²⁵ Fikri ürünlerin üzerindeki mülkiyet hakkının korunmasıyla ilgili olarak, bir üye devlet tarafından diğer bir üye devletin vatandaşlarına sağlanan herhangi bir ayrıcalık, öncelik, bağışıklık veya fayda tüm diğer devletlerin vatandaşlarına derhal ve şartsız olarak sağlanacaktır (TRIPS m.4).

²²⁶ Nomer Ertan, s. 54.

²²⁷ TRIPS hükümlerine göre bir takım haklar koruma altına alınmıştır. TRIPS'e göre korunan haklar şöyle sıralanabilmektedir; hizmet markası dahil olmak üzere ticari markalar, telif hakları ve bağlantılı haklar, endüstriyel tasarımlar, entegre devre tasarımları, ticari sırlar dahil olmak üzere gizli bilgiler, patentler, coğrafi işaretler. [Saadettin Gültekin, “Dünya Ticaret Örgütü Açısından Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Rekabet Gücü”, *FMR*, C. 6, S. 3 (Ankara 2006), s. 44].

²²⁸ Üye devletler, Paris Sözleşmesi m.10 hükmünde öngörüldüğü şekilde haksız rekabet fiillerine karşı etkin koruma sağlarken, açıklanmamış bilgileri (ticari sırları) bu sözleşmenin ikinci paragrafına uygun olarak ve hükümet kuruluşlarına verilen verileri bu sözleşmenin üçüncü paragrafına uygun olarak koruyacaklardır (TRIPS m.39/1).

eTTK döneminde haksız rekabeti düzenleyen hükümlerde haksız rekabetin tanımı yapılmış ve tanımdan sonra haksız rekabet halleri örnek vermek suretiyle sayılmıştır²²⁹. eTTK m.56'da haksız rekabet eylemi, aldatıcı hareketlerle ya da iyiniyet kurallarına aykırı diğer şekillerde ekonomik rekabetin her türden suiistimali²³⁰ olarak tanımlanmıştır.

TTK döneminde ise, haksız rekabet kavramının açıkça tarifini yapmaktan kaçınılmıştır. En azından TTK m.54'ün başlığı amaç ve ilke olarak belirlendiğinden tanıma dair bir başlık konulmasından kaçınıldığı anlaşılmaktadır. Böylece tanım yapılarak haksız rekabet kavramının sınırlandırılmasının istenilmediği görüşü ileri sürülebilir

TTK m.54'te haksız rekabet hükümlerinin amacının dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanması olduğu ifade edilmiştir²³¹. Ayrıca rakipler arasındaki rekabeti ya da müşterilerle tedarikçiler arasındaki ilişkiyi etkileyen aldatıcı davranışların veya dürüstlük kuralına aykırı sair şekildeki davranışlar ile ticari uygulamaların haksız ve hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Böylece TTK m.54'ün başlığı ile paralel olarak haksız rekabetin amacından ve ilkelerinden söz edilmiştir.

Haksız rekabet alanında eTTK ile TTK arasında başka farklılıklar da bulunmaktadır. eTTK döneminde menfaati korunacak kimseler olarak sadece rakipleri dikkate alan bir kapsam bulunmaktaydı²³². TTK döneminde ise, bu kapsam genişlemiş ve tüketici ile kamu da bu kapsama eklenmiştir²³³. TTK m.54/1 hükmünün gerekçesinde dürüst ve bozulmamış rekabetin tüm katılanların menfaatine sağlanacağından söz edilirken, tüm katılanlar ifadesi ile rekabetin meşhur üçlünün kastedildiği belirtilmiş, bu üçlünün ekonomi, tüketiciler ve kamu olduğu ifade edilmiştir. Yine aynı gerekçe, "katılanlar" gibi geniş anlam ifade eden bir kelime seçilerek rekabet kurallarının sadece rakipler arasındaki ilişkilere özgülenmek istenmediği vurgulanmıştır. Böylece

²²⁹ Ayhan/Çağlar, s. 339.

²³⁰ Lütfü Dalamanlı, "Haksız Rekabet", *Adalet Dergisi*, S.7-8 (1961), s. 665; Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Hayri Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1* (İstanbul: Temel Yayınları, 1998), s. 197 vd.

²³¹ Şaban Kayıhan/Mustafa Yasan, *6728 Sayılı Kanun ve Değişik Türk Ticaret Kanununa Göre Türk Ticaret Hukuku* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2017), s. 116; Devlet, haksız rekabete ilişkin düzenlemeler ile genel olarak yarışmanın ve oyunun kurallarını koymak ve kurallara aykırı davranışlar nedeniyle yarışmacıların veya oyuncuların kendi aralarında çıkan uyuşmazlıkları yargı erki eliyle çözmeyi amaçlamakla yetinmektedir [Hikmet Sami Türk, "Sosyal Piyasa Ekonomisinde Rekabetin Düzenlenmesi", *Batider*, C. 12, S. 2 (Ankara 1985), s. 124].

²³² Reha Poroy/Hamdi Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), s. 326.

²³³ A.g.e., s. 326.

kanun koyucu sadece “tüm katılanların menfaati” kavramını kullanarak kapsamı genişletmekle kalmamış, ayrıca ekonominin, tüketicinin ve kamunun da kapsamın içerisinde olduğunu vurgulamıştır.

TTK m.54 hükmünün gerekçesinde haksız rekabete dair hükümlerin üzerine yapılandırıldığı iki taşıyıcı kolonun olduğundan söz edilmektedir. Söz konusu gerekçeye göre; birinci kolonda, tüm katılanların²³⁴ menfaatini gözetecek biçimde dürüst ve bozulmamış rekabet ortamının sağlanmasının gerekliliği ifade edilmektedir²³⁵. TTK m.54 hükmünün gerekçesine göre, bu kolonda bir yandan bütün katılanlar kavramı açıklanırken, diğer yandan dürüst ve bozulmamış rekabet müessesesi tanımlanmaktadır. Aynı gerekçeye göre ikinci kolon ise, dürüst davranış kuralı olarak ifade edilmektedir. Dürüst davranış kuralına aykırı fiil (eylem); ticari davranışlarla veya ticari uygulamalarla gerçekleşmektedir²³⁶. Söz konusu davranışlar veya ticari uygulamalar iş etiğine, dürüstlüğe veya doğruluğa ters, aldatıcı-yanıltıcı veya kandırıcı şekilde olabilir²³⁷.

2.4.2. Haksız Rekabetin Şartları

2.4.2.1. Ticari Bir Davranış veya Uygulama Mevcut Olmalı

TTK m.54/2’de yer bulan “ticari davranış ve uygulamalar” ifadesi TTK m.3 ve m.9 hükümlerinde bahsedilen ticari davranış ve uygulamalar değildir²³⁸. Bundan dolayı TTK m.3 ve m.9 hükümlerinde kullanılan “ticari” deyimini nedeniyle kafa karışıklığı oluşmaması gerekmektedir²³⁹. Haksız rekabet düzenlemelerinin konusu ticari hayata etki eden veya etki etme ihtimali olan davranış ve uygulamalardır²⁴⁰. Bu nedenle haksız rekabetin oluşabilmesi için, tarafların tacir olması şart olmadığı gibi, rekabet etme veya kazanç sağlama amacının bulunması ya da TTK m.3 ve m.19 anlamında ticari davranışların ve uygulamaların bulunması gerekli değildir²⁴¹.

²³⁴ “Piyasaya katılanlar” tabiri, tüketicilerle birlikte arz veya talepte bulunan tüm kişileri, müteşebbisleri, kamu hukuku tüzel kişilerini, dernekleri, vakıfları, diğer organizasyonları içermektedir. Dolayısıyla müşteri kavramına tüketiciler de girmektedir [Sabih Arkan, “Haksız Rekabet – Gelişmeler – Sorunlar”, *Batider*, C. 22, S. 4 (Ankara 2004), s. 6-7].

²³⁵ Bkz. TTK m.54 gerekçesi.

²³⁶ Poroy/Yasaman, s. 327.

²³⁷ A.g.e., s. 327.

²³⁸ Nomer Ertan, s. 100.

²³⁹ A.g.e., s. 100.

²⁴⁰ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 531.

²⁴¹ Nomer Ertan, s. 100.

Haksız rekabet anlamında ticari davranış ve uygulamalar ile TTK m.3 ve TTK m.19 hükümlerindeki ticari davranış ve uygulamaların kastedilmemesi nedeniyle haksız rekabetin oluşabilmesi için esnaf veya tacir olma zorunluluğu aranmamaktadır. Haksız rekabet hükümlerinin uygulanabilmesi için davranışların iktisadi alana yönelik olması gerekli ve yeterlidir. Bir başka deyişle, konusu ekonomik alanla ilgili olmayan davranışlar TTK anlamında haksız rekabet oluşturmamaktadır²⁴². Mesela kişisel anlamda öğrenciler arasında yaşanan rekabet TTK kapsamında haksız rekabet oluşturmamaktadır²⁴³.

Ayrıca ilgili ticari davranış veya uygulamanın ticari hayata veya rekabet ortamına etki etmesi koşuluyla tüketicinin, tüketici derneğinin veya serbest meslek sahibi bir doktorun ticari davranış veya uygulamalarının da haksız rekabet teşkil etmesi söz konusu olabilir²⁴⁴. Örneğin bir tüketicinin tüketici haklarının ve ticaretin genel gereklerinin ötesinde herhangi bir teşebbüse yönelik sistematik karalama kampanyası yapması da haksız rekabettir.

Resmi makamların ve kuruluşların kamu düzenini ve kamu güvenliğini tesis etmek amacıyla yaptığı duyurular ve işlemler ya da kestiği cezalar ise, tek başına haksız rekabet oluşturmaz. Örneğin Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bir suça yönelik olarak işletme adlarını veya ticaret unvanlarını içerecek şekilde yaptığı açıklamalar haksız rekabet oluşturmaz²⁴⁵. Yine Rekabet Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kişisel Verileri Koruma Kurumu veya diğer kamu idari otoritelerinin duyurularında veya kestikleri cezalarda kamuyu aydınlatmak amacıyla yaptıkları açıklamalar haksız rekabete konu ticari davranış veya uygulama olarak değerlendirilemez.

2.4.2.2. Davranış veya Uygulama, Aldatıcı veya Herhangi Diğer Bir Şekilde Dürüstlük Kuralına Aykırı Olmalı

Bir davranış veya uygulamanın TTK bakımından haksız rekabet teşkil edebilmesi için aranan bir diğer şart ise, söz konusu davranış veya uygulamanın aldatıcı olması veya herhangi bir biçimde dürüstlük kuralına aykırı olması gerekliliğidir. TTK m. 54/2 hükmünde rakipler arasındaki rekabeti veya müşterilerle tedarikçiler arasındaki

²⁴² Güneş, Haksız Rekabet Davaları, s.30'dan naklen Sami Karahan, *Ticari İşletme Hukuku* (Konya 1997), s. 182.

²⁴³ A.g.e., s. 182.

²⁴⁴ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 532.

²⁴⁵ Nomer Ertan, s. 103.

ilişkiyi etkileyen aldatıcı davranışların veya dürüstlük kuralına aykırı sair biçimdeki davranışlar ile ticari uygulamaların haksız ve hukuka aykırı olduğu ifadesine yer verilmektedir.

Esasen aldatıcı hareket zaten kendiliğinden dürüstlük kuralına aykırılık taşıması nedeniyle bu durumun kanunda ayrıca vurgulanmış olması gerekli görülmemektedir²⁴⁶. Bu noktada şunu vurgulamak gerekir ki aldatıcı davranış veya uygulama haksız rekabetin oluşması için zorunlu değildir. Ancak aldatıcı davranış veya uygulamalar en sık karşılaşılan haksız rekabet hallerinden birisini oluşturmaktadır²⁴⁷.

Ayrıca haksız rekabetten söz edilebilmesi için kusur şartı aranmamaktadır²⁴⁸. Bununla birlikte failin kusurlu olup olmaması açılacak davaların belirlenmesinde önemli bir role sahiptir. Nitekim TTK m.56/1'e göre haksız rekabetin tespiti, men'i veya giderilmesi için dava açılabilmesinde kusur şartı aranmamasına rağmen, haksız rekabet nedeniyle açılacak tazminat davalarında kusur şartı aranmaktadır²⁴⁹.

Haksız rekabetin oluşması için tarafların rakip olması şartı aranmadığı gibi haksız rekabetin mağdurunun zarar görmesi veya bir zarar tehlikesine maruz kalması da aranmamalıdır²⁵⁰. Bu bakımdan haksız rekabetin mevcut olduğu tüm olaylarda en azından zarar tehlikesinin mevcut olduğu varsayımıyla hareket edilmelidir²⁵¹. Ancak yukarıda ifade edildiği gibi, haksız rekabet nedeniyle açılacak tazminat davalarında ise zarar şartı aranmalıdır.

2.4.2.3. Davranış veya Uygulama Rakipler Arasındaki veya Tedarik Edenlerle Müşteriler Arasındaki İlişkileri Etkilemeli

Bir davranışın veya uygulamanın TTK bakımından haksız rekabet teşkil edebilmesi için söz konusu davranış veya uygulamanın rakipler arasındaki veya tedarik

²⁴⁶ Bahtiyar, s. 140.

²⁴⁷ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 534.

²⁴⁸ Hayri Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, C. 1 (İstanbul 1988), s. 201; Nomer Ertan, s. 121; Bahtiyar, s. 140.

²⁴⁹ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 317; Manevi tazminat talebinde bulunabilmek için gerçek kişi olmak şart değildir. Tüzel kişiler de manevi tazminat talebinde bulunabilirler [Sami Karahan, "Haksız Rekabet Davalarında Dava Zamanaşlımları ve Sessiz Kalma Nedeniyle Hakkın Kaybedilmesi İlkesi", *Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı*, C. 1 (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2001), s. 295].

²⁵⁰ Aksi görüş: Dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eden ticari uygulamalarla ve davranışlarla zarar ya da zarar tehlikesi arasında illiyet bağı (doğrudan sebep - sonuç ilişkisi) bulunmalıdır. Aksi durumda haksız rekabet söz konusu olmaz (Karahana, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 223).

²⁵¹ Kayar, s. 203.

edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkilemesi gerekmektedir²⁵². Bu şart ile esasen anlatılmak istenen; haksız rekabetin oluşması için taraflar arasında rekabetin varlığının gerekmediği, kanun koyucu tarafından genel olarak haksız rekabetin önlenmek istendiğidir²⁵³.

Örneğin bir tüketici derneğinin sosyal medya üzerinden bir yayınevinin basım kalitesini kötüleyici beyanlarda bulunması, ilan dağıtması, kamuya açık toplantılarda bu eylemi gerçekleştirmesi haksız rekabet oluşturacaktır²⁵⁴. Bu örnekten anlaşılabileceği üzere taraflar birbiriyle rakip değildirler. Ancak söz konusu davranış ve uygulamaların katılanların menfaatini etkilemesi ve diğer haksız rekabet şartlarının gerçekleşmesi nedeniyle tarafların birbirine rakip olmamalarına rağmen haksız rekabet gerçekleşmektedir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki eTTK döneminde de haksız rekabetin gerçekleşmesi için taraflar arasında rekabet ilişkisinin varlığı aranmamaktaydı²⁵⁵.

2.4.3. Hukuki Sorumluluk

2.4.3.1. Davalar

TTK m.56/1’de haksız rekabet nedeniyle müşterileri azalan, kredi kaynakları azalan, mesleki itibari zedelenen, ticari faaliyetleri sekteye uğrayan veya sair ekonomik menfaatleri zarara uğrayan veya söz konusu tehlike ile karşılaşabilecek olan kişilerin açabileceği davalar sıralanmıştır. Buna göre haksız rekabet sebebiyle açılacak hukuk davaları; eylemin haksız olup olmadığının tespiti, haksız rekabetin men’i,

²⁵² Söz konusu alt başlık için bkz. Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 534.

²⁵³ Ayhan/Çağlar, s.340; Nomer Ertan, s. 114; “*Gerek haksız rekabete ilişkin yasal düzenlemeler gerekse Medeni Kanun’un 2. maddesinde belirtilen herkesin haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorunda olduğu yönündeki tüm özel hukuk ilişkilerinde uygulama alanı bulunan temel hüküm uyarınca bir ticari işletmeye, şirkete yönelik olarak yapılan eylemlerin haksız rekabet oluşturması için bu eylemleri yapanların tacir olmaları veya haksız rekabete maruz kalan şahıs, şirket veya işletme ile aynı konularda iştirak etmeleri gerekmemektedir. Haksız eylemin özel bir türü olan haksız rekabeti oluşturan eylemin kim tarafından, hangi şekilde, hangi yolla meydana getirilmiş olduğunun bu eylemin sübutu açısından bir önemi bulunmayıp, yapılan eylemin haksız olarak bir ticari işletmeye, ticari faaliyete zarar verip vermediği, güven içinde devam etmesi, işlemesi gerekli ticari rekabet ortamını bozup bozmadığı hususu üzerinde durulmalıdır.*” Yargıtay 11. HD, T. 21.02.2010, E. 2008/9072, K. 2010/591 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 02.08.2019) (Ayhan/Çağlar, s. 340).

²⁵⁴ Nomer Ertan, s. 114.

²⁵⁵ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 316; Örnek karar için bkz. Yargıtay 11. HD, T. 21.02.2010, E. 2008/9072, K. 2010/591 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 02.08.2019) (Ayhan/Çağlar, s. 340).

haksız rekabet neticesinde ortaya çıkan maddi (somut) durumun ortadan kaldırılması ve tazminat davaları şeklinde sıralanabilir.

Haksız rekabet nedeniyle açılacak hukuk davalarını kısaca açıklamak mümkündür. Fiilin haksız rekabet olup olmadığının tespiti davasında, davalı kimsenin davranış ve uygulamalarıyla haksız rekabete neden olup olmadığı karara bağlanmaktadır²⁵⁶. Haksız rekabetin men'i davası ile davacı davalının haksız rekabet eylemine son vermesini ve haksız rekabetin önlenmesini talep etmektedir²⁵⁷. Haksız rekabet neticesinde ortaya çıkan maddi (somut) durumun ortadan kaldırılması davalarında ise; haksız rekabet yanlış veya yanıltıcı beyanlarla yapılmışsa söz konusu beyanların düzeltilmesi ve bu tecavüzün kaldırılması için zorunlu olduğu durumlarda haksız rekabet fiilinin işlenmesinde etkin olan araçların veya malların imhasının istenilmesi söz konusudur²⁵⁸.

Haksız rekabet sebebiyle açılan eylemin haksız olup olmadığının tespiti, haksız rekabetin men'i, haksız rekabet neticesinde ortaya çıkan maddi (somut) durumun ortadan kaldırılması davaları için fiili işleyen kusurlu olup olmamasının ve haksız rekabet nedeniyle bir zararın meydana gelip gelmemesinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Bunun aksine; haksız rekabet nedeniyle açılan maddi veya manevi tazminat davalarında ise, haksız rekabet fiilini işleyen kusurlu olması ve haksız rekabete maruz kalan kişinin maddi ve/veya manevi zararının bulunması şartı aranmaktadır²⁵⁹. Haksız rekabet nedeniyle açılan manevi tazminat davalarında ayrıca TBK m.58'de aranan şartların gerçekleşmesi gerekmektedir²⁶⁰.

Haksız rekabet nedeniyle açılacak maddi veya manevi tazminat davalarında kusura ilişkin hususlarda TTK m.57/son gereğince TBK'nın ilgili hükümleri uygulanacaktır²⁶¹. Bu nedenle TBK m.50/1 hükmü gereğince kural olarak zarar gören, zararı ve zarar verenin kusurunu ispat külfeti altındadır. Ayrıca TTK m.61/1'e göre; dava açma hakkına sahip olan kimsenin (kişinin) talebi olması halinde mahkeme, mevcut durumun korunmasına karar verebilecektir. Ayrıca söz konusu

²⁵⁶ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 325.

²⁵⁷ Çetiner/Bozkurt Yüksel, s. 165.

²⁵⁸ Karahan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 256.

²⁵⁹ Ali Bozer/Celal Göle, *Ticari İşletme Hukuku* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2015), s. 182.

²⁶⁰ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 327.

²⁶¹ Çetiner/Bozkurt Yüksel, s. 166.

kişiler TTK m.56/1.b ve TTK m.56/1.c bentlerinde öngörüldüğü haliyle haksız rekabet neticesinde ortaya çıkan maddi (somut) durumun ortadan kaldırılmasını, haksız rekabet fiilinin önlenmesini, yanlış-yanıltıcı beyanların düzeltilmesini ve sair tedbirleri 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun²⁶² (HMK) ihtiyati tedbir hükümlerine göre talep edebilecektir (TTK m.61/1). Böylece haksız rekabete ilişkin söz konusu hususlarda HMK'nın ihtiyati tedbire ilişkin hükümlerine de atıf yapılmıştır.

2.4.3.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Mahkemelerin görevi ancak kanunla belirlenir²⁶³. Mahkemelerin görevine dair hükümler kamu düzenindendir (HMK m.1/1). Haksız rekabet hukuku bakımından görevli olacak mahkeme de HMK m.1/1 ve Anayasa m. 142 gereğince TTK'da düzenlenmiştir. TTK m.4/1.a uyarınca; TTK hükümlerinde öngörülen hukuk davaları ve çekişmesiz (nizasız) yargı işleri ile tarafların tacir sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili meselelerden kaynaklanan hukuk davaları ve çekişmesiz (nizasız) yargı işleri ticari nitelikte dava veya çekişmesiz (nizasız) yargı işi sayılmaktadır.

Haksız rekabet hükümlerinin TTK'da düzenlenmesi nedeniyle haksız rekabet müessesesi ticari dava veya ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılacaktır. Bu nedenle haksız rekabet davaları TTK m.5 gereğince müddeabihe (dava olunanın değerine) bakılmaksızın asliye ticaret mahkemelerinde görülecektir. Ayrıca asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevrelerinde bir çeşit ticari dava olan haksız rekabet davalarına asliye hukuk mahkemeleri tarafından bakılacak ve bu durum görevsizlik kararı verilmesini gerektirmeyecektir (TTK m.5/4).

Her ne kadar haksız rekabet davaları kural olarak asliye ticaret mahkemesinde görülüyor olsa da, zaman zaman Yargıtay içtihatları çerçevesinde bazı haksız rekabet hallerinin fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri, iş mahkemeleri veya tüketici mahkemeleri ile ilgili görev uyuşmazlığına konu olması söz konusudur²⁶⁴. Bu durum

²⁶² R.G. No: 27836, T. 04.02.2011. Bundan böyle kısaca HMK olarak anılacaktır.

²⁶³ HMK m.1/1.

²⁶⁴ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Nomer Ertan, s. 447 vd.; Ayrıca bkz. Fatma Karaman Odabaşı, *Uygulamada Fikri Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabete Konu Olması* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), s. 93 vd.; Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 415 vd.; Şehirali Çelik, s. 123 vd.; Poroy/Hamdi Yasaman, s. 427.

haksız rekabet müessesesinin ticari olan yönü (ticaret hukuku) ile birlikte tüketici hukuku ve bilhassa sınai hakları ilgilendiren ve geçişkenlik gösteren özelliğinden kaynaklanmaktadır.

Haksız rekabet hükümlerinin fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerine ve zaman zaman görev uyuşmazlığına konu olan yönleri sınai mülkiyet hakları ile haksız rekabet ilişkisinin usul hukuku açısından değerlendirildiği bölümde görev ve yetki bahsi olarak detaylı incelenecektir. Bu bölümde haksız rekabet hukukunun iş mahkemeleri ve tüketici mahkemeleri ile olan ilişkisine kısaca değinilecektir.

Yargıtay, haksız rekabete maruz kalan kimsenin iş akdi ile çalışan kimse olması durumunda görevli mahkemenin iş mahkemesi olduğu yönünde karar vermiştir²⁶⁵. Ayrıca Yargıtay'ın işçinin rekabet yasağına uymaması nedeniyle işveren tarafından istenilen cezai şart talepli davalarda, rekabet yasağının TTK'da düzenlenmesi nedeniyle mutlak ticari dava sayılması gerektiği yönünde kararları bulunmaktadır²⁶⁶.

Nitekim Yargıtay'ın haksız rekabete maruz kalan kimsenin iş akdi ile çalışan kimse olması durumunda görevli mahkemenin iş mahkemesi olduğu yönünde verdiği bir kararının meselenin anlaşılması için özetlenmesinde fayda bulunmaktadır. Yargıtay özetle; davalının hizmet akdiyle davacının yanında çalıştığı sürede davacıya ait imalat sırlarını diğer davalı şirkete verdiği iddiasını değerlendirmiştir²⁶⁷. Bu kararında Yargıtay; davalı işçinin davacı şirkette çalıştığı süre zarfında özen yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi manasına gelmesi ve işçi ile işveren arasındaki uyuşmazlıklara iş mahkemesinin bakması nedeniyle söz konusu iddiaya konu davada iş mahkemelerinin görevli olduğunu kabul etmiştir²⁶⁸.

²⁶⁵ Nomer Ertan, s. 449.

²⁶⁶ Poroy/Yasaman, s. 427; “Somut olayda davacı taraf, davalının sözleşmenin sona ermesinden sonra gerçekleşen eylemi sebebiyle cezai şart istemekte olup, rekabet yasağının iş sözleşmesinin bitiminden sonraki bir tarihte ihlal edilmesi iş mahkemelerini görevli olmaktan çıkarmaktadır. Ayrıca rekabet yasağının belirlenmesinde ticari sırrın ne olduğu uzman mahkemelerce değerlendirilmesi gereken ve piyasa şartlarıyla sıkı sıkıya bağlı bulunan ticari bir konudur... mutlak ticari dava niteliği taşıdığı ve mutlak ticari davaların görülme yerinin ise, açık biçimde ticaret mahkemeleri olduğu belirtilmiştir.” Yargıtay 9. HD, T. 12.11.2013, E. 2012/9107, K. 2013/28992 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 02.08.2019).

²⁶⁷ Yargıtay 11. HD, T. 23.01.2012, E. 2010/8854, K. 2012/557 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 29.07.2019) [Nomer Ertan, s. 449'den naklen Erdoğan Moroğlu/Abuzer Kendigelen 113, *Batider*, C. 28, S. 1 (Ankara 2012), s. 339-340].

²⁶⁸ “Dava, haksız rekabetin tespiti ve tazminat istemine ilişkin olup davacı vekili diğer iddialarının yanı sıra davalılardan ...'nın, müvekkili yanında hizmet akdiyle çalıştığı sırada müvekkiline ait imalat sırlarını diğer davalı... A.Ş.'ye verdiğini ileri sürüp bu suretle davalı işçinin davacı şirkette çalıştığı

Haksız rekabet hukukunda görevli mahkemeler bahsinde bir diğer mesele ise, tüketici mahkemeleri ile haksız rekabet alanında çıkan görev uyuşmazlıkları konusudur. TTK m.56/2 hükmü uyarınca ekonomik çıkarları zarar gören veya ekonomik çıkarları zarar görme tehlikesi olan müşterilerin de haksız rekabet davası açabilecekleri belirtilmiştir. Ancak TTK m.56/2’de bahsi geçen müşterilerin tüketici olması ve bir tüketici işleminin bulunması halinde görevli mahkeme değişebilmektedir. Buna göre, TKHK’da tüketiciler ile ilgili davaların ihtisas mahkemesi olan tüketici mahkemelerinde açılması gerektiği belirtilmiştir²⁶⁹.

TKHK m.83/2 hükmünde; taraflardan birinin tüketici olduğu işlemlerle ilgili olarak sair kanunlarda hüküm olmasının bu işlemin tüketici işlemi olarak kabul edilmesi ve TKHK’nın görev ve yetkiye dair hükümlerinin uygulanması gereğini ortadan kaldırmayacağı ifade edilmektedir. *Nomer*’e göre; TKHK m.83/2’de işlem kavramının esas alınması nedeniyle tüketici işleminin mevcut olmadığı hallerde tüketiciler tarafından haksız rekabete ilişkin açılan davalarda asliye ticaret mahkemeleri görevli kabul edilmelidir²⁷⁰.

TTK’da haksız rekabete ilişkin yetki ile ilgili özel bir düzenleme bulunmaması nedeniyle HMK’nın yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanması gerekmektedir²⁷¹. Yetkiye ilişkin HMK’daki genel kural gereğince, davalı gerçek ya da tüzel kişinin dava tarihinde bulunduğu yer mahkemesi genel yetkili mahkemedir (HMK m.6). Ayrıca haksız rekabet hükümlerinin haksız bir eylem olması nedeniyle haksız fiil olarak kabul edildiği düşünüldüğünde HMK m.16 hükmünün haksız rekabete ilişkin davalarda yetkinin belirlenmesinde kullanılabileceği ifade edilmektedir²⁷². Buna göre haksız rekabete ilişkin davalar; haksız rekabetin işlendiği veya haksız rekabet nedeniyle zararın meydana geldiği yahut haksız rekabet nedeniyle zararın meydana

sırada özen yükümlülüğüne aykırı hareket ettiği iddiasında bulunduğu göre, uyuşmazlığa iş mahkemesinde bakılması gerekmektedir. Zira 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesi gereği işçi ile işveren arasında, hizmet ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların çözüm yeri iş mahkemeleridir.” Yargıtay 11. HD, T. 23.01.2012, E. 2010/8854, K. 2012/557 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 01.08.2019) [*Nomer Ertan*, s. 449’dan naklen Erdoğan Moroğlu/Abuzer Kendigelen 113, *Batider*, C. 28, S. 1 (Ankara 2012), s. 339-340].

²⁶⁹ Poroy/Yasaman, s. 428.

²⁷⁰ *Nomer Ertan*, s. 456.

²⁷¹ Poroy/Yasaman, s. 429.

²⁷² Karaman Odabaşı, s. 93 vd.

gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da haksız rekabete maruz kalanın ikametgâhı yeri mahkemesinde açılabilir (HMK m.16)²⁷³.

Ayrıca tüketiciler tarafından açılan haksız rekabet davalarında tüketici işlemi söz konusu ise, genel yetki kurallarının yanında tüketiciler tarafından tüketicinin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir (TKHK m.73/5).

2.4.3.3. Taraflar

2.4.3.3.1. Davacılar

TTK m.56'da haksız rekabete ilişkin davaları açabilecek kimseler sayılmıştır. Buna göre haksız rekabet davası açabilecek kimseler üç grupta toplanabilir:

Birinci grupta haksız rekabet fiili nedeniyle müşterileri azalan, kredisi etkilenen, mesleki itibarı zedelenen, ticari faaliyetleri zarara uğrayan veya sair ekonomik faaliyetleri sekteye uğrayan veya böyle bir tehlike ile karşılaşma ihtimali olan kişiler yer almaktadır (TTK m.56/1). Bu gruptakiler TTK m.56/1'de sıralanan tazminat davaları ile araçların ve malların imhası davaları dâhil tüm davaları açabilmektedir. Ayrıca TTK m.56/1'de "kimse" tabiri kullanılması nedeniyle davacı olan ve haksız rekabet eylemine maruz kalan kişinin tacir olmasına gerek yoktur²⁷⁴.

İkinci gruptakiler ise; iktisadi menfaatleri zarar gören veya zarar görme tehlikesi ile karşılaşma ihtimali olan müşterilerden oluşmaktadır. Bunlar araçların ve malların imhası haricinde, TTK'nın m.56/1 fıkrasındaki tüm davaları açabilecektir. Örneğin ambalajı taklit edilen şampuan nedeniyle haksız rekabet eylemi oluştuğunda, ambalajı taklit edilen şampuanı satın alıp kullanan müşteriler, en azından haksız rekabet nedeniyle zarar görme tehlikesi oluşması şartıyla, haksız rekabet davası açma yoluna başvurabilirler²⁷⁵.

Son gruptaki kişiler ise; ticaret odaları, esnaf odaları, sanayi odaları, tüzüklerinde üyelerinin iktisadi menfaatlerini koruma yetkisi bulunan sair mesleki veya iktisadi birlikler ve tüzüklerinde tüketicilerin iktisadi çıkarlarını koruma yetkisi bulunan sivil toplum kuruluşları ile kamusal kurumlar olarak sıralanabilir (TTK m.56/3). Bu

²⁷³ Haksız rekabetin internette gerçekleştiğinin iddia edildiği hallerde internetin ulaştığı her yerde dava açılabileceğinde yönelik karar için bkz. Yargıtay 11. HD, T. 19.11.2007, E. 2006/11815, K. 2007/14483 (Poroy/Yasaman, s. 429).

²⁷⁴ Çetiner/Bozkurt Yüksel, s. 166.

²⁷⁵ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 569.

kişiler haksız rekabete ilişkin eylemin haksız olup olmadığının tespiti davasını, haksız rekabetin men'i davasını ve haksız rekabet neticesinde ortaya çıkan maddi (somut) durumun ortadan kaldırılması davalarını (eski hale getirme davasını) açabilmektedir (TTK m.56/3).

2.4.3.3.2. Davahılar

Haksız rekabet davası; haksız rekabet eylemini gerçekleştiren kişilere, adam çalıştıranlara (TTK m.57) ve basın, yayın, iletişim ve bilişim kuruluşlarına karşı açılabilir (TTK m.58). Buna göre, bu kişiler haksız rekabet davalarında davalı sıfatını taşıyabilirler.

Haksız rekabet davalarında davalı sıfatını haiz olabilecek ilk grubu, haksız rekabet eylemini gerçekleştiren kişiler oluşturmaktadır. Bu kişilere karşı tüm haksız rekabet davaları açılabilmeyle birlikte, tazminat davası açılabilmesi için bu kişilerin ayrıca kusurlu olması şartı aranmaktadır²⁷⁶.

Haksız rekabet davalarında davalı sıfatını haiz olabilecek ikinci grubu adam çalıştıranlar oluşturmaktadır. Haksız rekabet eylemi, hizmetlerini ya da işlerini yerine getirdikleri esnada çalışanlar yahut işçiler tarafından gerçekleştirilmiş olursa (TTK m.57/1), çalıştıranlara karşı da haksız rekabet eyleminin haksız olup olmadığının tespiti davası, haksız rekabetin men'i davası ve eski hale getirme davası açılabilir. Adam çalıştırana karşı tazminat davasının açılabilmesinin koşulları diğer haksız rekabet davalarına göre özellik arz etmektedir. Nitekim TTK m.57/2 hükmünde maddi ve manevi tazminata ilişkin talepler için TBK'ya atıf yapılmıştır. Buna göre adam çalıştırana karşı haksız rekabet nedeniyle tazminat davası açılabilmesi için dava açanın zarar görmüş olması, adam çalıştırana ise kusurlu olması gerekmektedir²⁷⁷.

Haksız rekabet davalarında davalı sıfatını haiz olabilecek son grubu, kısaca basın kuruluşları olarak niteleyebileceğimiz²⁷⁸, basın – yayın veya iletişim ya da bilişim kuruluşları oluşturmaktadır. Haksız rekabet, her türlü basın ve yayın yolu ile

²⁷⁶ Karahan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 259.

²⁷⁷ Kayar, s. 221.

²⁷⁸ Bkz. Çetiner/Bozkurt Yüksel, s. 168.

işlenmişse yazıyı yazan veya ilanı veren kişiye karşı haksız rekabet nedeniyle tespit, men ve eski hale getirme davaları açılabilir (TTK m.58/1)²⁷⁹.

Ayrıca TTK m.58/1.a, TTK m.58/1.b ve TTK m.58/1.c bentlerinde sayılan hallerde; haksız rekabet davaları program yapımcısının, yazı işleri müdürünün, genel yayın yönetmeninin veya görüntüyü, sesi ya da iletiyi iletişim aracına koyan ya da koyduran kişinin veya ilan servisi şefinin aleyhine açılabilir (TTK m.58/1). Söz konusu kişilerden hiçbiri gösterilemiyorsa, haksız rekabet davası işletme ya da kuruluş sahibine karşı açılabilir (TTK m.58/1-son).

2.4.3.4. Zamanaşımı

Haksız rekabet davalarının mümkün olduğu kadar erken açılması ve neticelenmesi hem taraflar hem de yargı organları için faydalıdır²⁸⁰. Davaların bir an önce sonuçlanmasının sadece taraflara ve yargı organlarına değil, aynı zamanda tüketiciler ile topluma da faydası vardır²⁸¹. Tüm bu sebeplerle haksız rekabet bakımından öngörülen zamanaşımı süresi haksız fiiller için öngörülen süreden daha kısa tutulmuştur²⁸². TBK m.72’de haksız fiil nedeniyle tazminat istemlerinin zarar görenin hem zararı hem de tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlamak üzere iki yıl ve her halükarda fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl içerisinde zamanaşımına uğrayacağı ifade edilmiştir. Haksız rekabet ile ilgili zamanaşımı süreleri ise, TTK m.60’da düzenlenmiş ve haksız fiil için belirlenen süreden daha kısa bir zamanaşımı süresi belirlenmiştir. TTK m.60 hükmüne göre, açılacak haksız rekabet davalarında davayı açma hakkı bulunan tarafın söz konusu hakların doğduğunu öğrendiği günden başlamak üzere bir yıl ve her halükarda hakların doğumundan itibaren başlamak üzere üç yıl içerisinde davayı açma hakkı bulunan tarafın davası zamanaşımına uğramaktadır. Haksız rekabeti oluşturan fiil aynı zamanda suç oluşturuyorsa, dava zamanaşımı süresinde söz konusu suç için geçerli olan zamanaşımı süresi haksız rekabet davaları için de dikkate alınır (TTK m.60).

2.4.3.5. Hükmün Başka Bir Kişi Hakkında İcra Olması

²⁷⁹ Tamer İnal, *Ticari İşletme Hukuku Uluslararası Ticari Sözleşmeler Incoterms 2010* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2015), s. 553.

²⁸⁰ Ömer Teoman, *Yaşayan Ticaret Hukuku(Tıpkı Basım), Cilt:1, Kitap 5: 1992-1993* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2000), s. 46.

²⁸¹ Nomer Ertan, s. 460.

²⁸² Teoman, s. 46.

Usul hukukunun genel kurallarından biri, taraflar açısından kesin hüküm oluşturan bir mahkeme kararının sadece taraflar için kesin hüküm oluşturup icra edilebileceğidir²⁸³. Haksız rekabet davaları bakımından söz konusu kuralın istisnası bulunmaktadır.

TTK m.56/4 hükmü gereğince bir kişi aleyhine verilen haksız rekabetin men'i ve eski hale getirme kararının haksız rekabetin konusu olan malları doğrudan veya dolaylı bir şekilde ticari bir amaçla elde eden kişiler hakkında da icra olunabileceği belirtilmiştir. Kanun koyucu TTK m.56/4 hükmünde üçüncü kişilerin davaya konu malı bir şekilde ticari amaçla elde bulundurması koşulunu aramıştır. Dolayısıyla haksız rekabete ilişkin açılan bir men davasında verilen karar, karıştırılmaya konu olan malları satışa sunmak amacıyla elinde bulunduran kişi hakkında icra olunarak, mağdur olan kimselerin haklarının etkin korunması amaçlanmıştır²⁸⁴. Burada üçüncü kişinin haksız rekabete konu malı bir şekilde elinde ticari amaçla bulundurması gerektiği, tüketim amacıyla elde bulundurmanın söz konusu koşulları oluşturmayacağı ifade edilmelidir²⁸⁵.

²⁸³ Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 572.

²⁸⁴ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 332.

²⁸⁵ Bkz. Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 572.

BÖLÜM II

SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI

1. SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASINA GENEL BAKIŞ

1.1.Korunmanın Amacı ve İşlevi

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının kapsamı ve bu kapsamı sınırlayan unsurları²⁸⁶ tespit edebilmek için öncelikle sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunmasından amaçlananın ne olduğu tespit edilmelidir. Sonrasında tespit edilen amaç neticesinde ortaya çıkan hukuki ve iktisadi sonucun ne olacağının tartışılması gerekmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunmasında amacın ve işlevin ne olduğunu irdelerken sınai mülkiyet hakları ve haksız rekabet hükümleri ayrı ayrı incelenmelidir. Böylece her iki hukuk alanının birleşen ve kesişen yönleri anlaşılıp, korumadan hedeflenen amaç ve işlev ortaya konabilir.

Sınai mülkiyet hukukunun akla gelen ilk amacı; sınai mülkiyet hakkı sahibini hukuken koruyarak veya himaye altına alarak herhangi bir sınai mülkiyet hakkı üretmeye aday kimseyi sınai mülkiyet hakkına konu olacak bir ürün ortaya koymaya teşvik etmek veya özendirmektir²⁸⁷. Ancak sınai mülkiyet haklarının bireyin menfaatlerini korumak yanında, toplumun gelişimine ve kalkınmasına yönelik kendine biçtiği amacı da dikkate almak gerekmektedir. Gerçekten de sınai mülkiyet sistemi ilk aşamada her ne kadar yaratıcı ve yenilikçi çabada bulunan kişileri teşvik

²⁸⁶ Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırlarından üçüncü bölümde bahsedilecek olup, ikinci bölümde bahsi geçen korumanın kapsamı anlatılacaktır.

²⁸⁷ Bkz. Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 32 vd.

etmeyi amaç edinmiş ise de; sınai mülkiyet haklarının bireylerin menfaatinin yanı sıra toplum menfaatinin de dikkate alan hassas bir yapısı bulunmaktadır²⁸⁸. Zira sınai mülkiyet haklarının teknolojik yeniliklere ve toplumsal gelişime ivme kazandırdığı yadsınamaz. Söz konusu hakların kamu yararına hizmet ettiği derecede kişilere hukuki himaye tanınması gerektiği ve söz konusu sınai mülkiyet haklarının olmaması halinde teknolojik gelişimin azalacağı veya sekteye uğrayacağı kabul edilmelidir²⁸⁹. Sonuç olarak sınai mülkiyet haklarının korunması ile hem toplumsal menfaatler hem de bireysel menfaatler belli bir denge ve belirli ilkeler çerçevesinde korunmaktadır.

Haksız rekabet sisteminin amacı ise, tüm katılanların menfaatinin dikkate alarak dürüst ve bozulmamış rekabet ortamını sağlamaktır. Bir başka ifadeyle haksız rekabet hükümleri; kamu, rakipler, tüketiciler ve diğer tüm piyasa katılımcılarının dürüstlük kuralları çerçevesinde ve bozulmamış rekabet kurallarına göre oyuncu olabilecekleri bir piyasa ortamını sağlamayı ve sürdürmeyi amaçlamaktadır. Zira günümüzde birbirleriyle rakip olmayanların da (müşteri, tüketici vs.) haksız rekabet oluşturan fiillere maruz kaldığı güncel piyasa koşullarıyla karşılaşılmaktadır²⁹⁰. Haksız rekabet eylemlerinde rakiplerle birlikte diğer piyasa katılımcılarının (müşteri, tüketici vs.) da korunmasında tüm toplumun menfaati söz konusudur²⁹¹.

Her iki sistemin amacı karşılaştırıldığında haksız rekabet sistemi ve sınai mülkiyet sistemi, korumayı amaçladıkları menfaatler ve ekonomik işlevleri bakımından hem kesişen hem de ayrışan yönleri sahiptir²⁹². Aslında her iki hukuk müessesesi de bireylerin menfaatlerini korumayı amaçlarken aynı zamanda piyasayı ve sair ekonomik aktiviteleri kanunla düzenleyip, sınırlayarak temelde toplumun menfaatinin korunmaktadır. Haksız rekabet hükümleri toplumun menfaati için tüm katılanların bozulmamış rekabet ortamında kalmasını korumaya çalışırken, sınai mülkiyet sistemi

²⁸⁸ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 9.

²⁸⁹ N. Ayşe Odman, *Fikri Mülkiyet Hukuku İle Rekabet Hukukunun Teknolojik Yeniliklerin Teşvikindeki Rolü* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2002), s. 33.

²⁹⁰ Şirin Güven, *Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler* (Ankara: Adalet Yayınları, 2012), s. 149.

²⁹¹ A.g.e., s. 149.

²⁹² *Karaman Odabaşı*, sınai mülkiyet haklarından doğan korumanın kapsamının bir çeşit özel düzenlenmiş haksız rekabet hali olduğunu belirtmektedir (Karaman Odabaşı, s. 245). Esasen sınai mülkiyet haklarından doğan korumanın kapsamının özel düzenlenmiş haksız rekabet hali olduğunu açıkça ortaya koymak mümkün değildir. Ayrıca sınai mülkiyet haklarının korunmasını bir çeşit özel düzenlenmiş haksız rekabet hali olarak kabul edip etmediğimiz sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunmasının mümkün olup olmadığının tespitinde etkili bir belirleyicidir.

toplumun uzun vadedeki menfaati olan teknolojik gelişim için belli bir süreliğine hak sahibine serbest rekabeti engelleyerek kanuni tekel hakkı vermektedir. Sınai mülkiyet haklarıyla ilgili hak sahibine tanınan tekel hakkının rekabeti sınırladığı apaçık ortadadır. Ancak söz konusu hakların mevcudiyetinin devam etmesi gerektiğine dair hem bireysel hem de toplumsal anlamda birçok sebep bulunmaktadır²⁹³.

Haksız rekabet düzenlemelerinin ve sınai mülkiyet haklarının toplumun menfaatinin koruduğundan söz edildiğinde, her iki sistemin teknolojik yeniliklerin teşvikinde de rolleri olduğunu belirtmek gerekmektedir. Sınai mülkiyet düzenlemeleri teknolojik yeniliklere hukuki himaye sağlayarak yapılan yatırımların güvence altına alınmasını temin etmektedir²⁹⁴. Rekabeti koruyucu kurallar ise, hem hukuki koruma ile elde edilen tekelin kötüye kullanılmamasını hem de teşebbüslerin inovasyon konusunda rekabet etmesini temin etmektedir²⁹⁵. Bu yönüyle hem sınai mülkiyet hakları hem de haksız rekabet düzenlemeleri teknolojik yenilikleri özendirerek teknolojik ilerlemeye, giderek toplumsal menfaatin korunmasına katkı sağlamaktadır. Ancak sınai mülkiyet hakları bakımından öngörülen koruma, çeşitli biçimlerdeki yatırım ve emeğe dayalı bilgi ve sair hususların haksız rekabet sistemiyle korunmasına nazaran daha fazla netlik ve öngörülebilirlik içermektedir²⁹⁶.

Her iki sistemin benzeştiği yönler bulunsa da sınai mülkiyet haklarının sağladığı koruma ile haksız rekabet hükümlerinin sağladığı koruma birbirinden ayrıştırılmalıdır. Örneğin tasarımlar bakımından tescile dayalı olarak sağlanan korumada ürünün özgün olan biçimindeki sınai mülkiyet hakkı korunurken, haksız rekabet sisteminde rakibin sahip olduğu malın diğer rakibin malı zannedilerek satın alınması hususundaki alıcının karıştırma tehlikesi (iltibas) engellenmektedir²⁹⁷. Tasarımlara benzer biçimde, diğer sınai mülkiyet haklarının korunmasında da SMK koruması ile haksız rekabet hükümlerinin sağladığı koruma arasındaki fark ortaya konulmalıdır. Örneğin marka hakkının sağladığı koruma tescilli işaret ile sınırlı iken, haksız rekabet hükümlerine dayalı korumada işletmelerin ticari görünüm ve

²⁹³ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 34.

²⁹⁴ Odman, s. 25.

²⁹⁵ A.g.e., s. 25; *Odman*, rekabet kavramı ile özellikle genel anlamda rekabet hukukunu kastetmektedir.

²⁹⁶ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 34.

²⁹⁷ Suluk/Orhan, s. 822.

sunumları koruma altına alınmaktadır²⁹⁸. Unutmamak gerekir ki, sınai mülkiyet hakkı sahibine tekel koruması sağlayarak iktisadi ve sınai yatırımların himaye altına alınması ve bu şekilde teknolojik yeniliklerin teşvik edilmesi sınai mülkiyet hukukunun amacını oluşturmaktadır²⁹⁹. Haksız rekabet hukukunun böyle bir amacı bulunmamaktadır³⁰⁰. Nitekim haksız rekabet hukuku sınai mülkiyet haklarını doğrudan korumamakta olup, haksız rekabet hükümleri karıştırılmaya ve rekabet hakkının kötüye kullanılmasına karşı dolaylı bir koruma sağlamaktadır³⁰¹.

Tüm anlatılanlar ışığında sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunmasındaki amaç ve işlev; sınai mülkiyet hakları için belirlenmiş koruma kapsamındaki sınırlandırmaların, süre sınırlandırmalarının ve sair sınırlandırmaların haksız rekabet düzenlemeleri eliyle aşılma çabası olarak özetlenebilir. Haksız rekabet hükümleri bakımından koruma için süre sınırının olmaması gibi korumanın daha kapsamlı olmasının sağladığı imkânlar ve sair hususlar tarafları bir takım arayışlara itmektedir. Örneğin davacı ve davalı sıfatına sahip olabilecek kişiler sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri üzerinden korunmasını talep etme arayışı içerisine girmektedirler. Ancak bazen de sınai mülkiyet hakları bakımından kanun koyucunun bilinçli veya bilinçsiz koyduğu kanun boşlukları haksız rekabet hükümleri ile doldurularak hakkaniyetli çözümler üretilmektedir. Bu gibi durumlarda haksız rekabet hükümleri ile sağlanacak aşırı bir koruma üçüncü şahısların serbest rekabet alanını sınırlandıracaktır³⁰². Bu açıdan sınai mülkiyet hakları bakımından öngörülen korumanın serbest rekabeti sınai mülkiyet hakkı sahibi lehine sınırlandırdığı gözden uzak tutulmamalıdır.

²⁹⁸ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 39.

²⁹⁹ N. Ayşe Odman Boztosun, “Haksız Rekabet Hukukunda Emeğin Korunması İlkesinin Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler - Tartışmalar, XXI, 9-10 Aralık 2005* (Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 2005), s. 223.

³⁰⁰ A.g.e., s. 223.

³⁰¹ Cahit Suluk, “A Comparative Law Perspective of the Protection of Unregistered Industrial Products Under Turkish Unfair Competition Law”, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, C. 7, S. 43 (Munich 2012), s. 842.

³⁰² Cahit Suluk, “Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Tescilsiz Sınai Ürünlerin Haksız Rekabet Hükümleri İle Korunması”, *Sempozyum: 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 2 (İstanbul 2012), s. 173.

1.2.Sınai Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunmasının Değerlendirilmesinde Kullanılan Temel İlkeler ve Dayanaklar

1.2.1. Emeğin Korunması İlkesi

Emeğin korunması ilkesi sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunup korunamayacağı hususunda kullanılan temel ilke ve dayanaklardan birini oluşturmaktadır. Söz konusu ilke doktrinde tartışmalı olmakla birlikte Yargıtay'ın da emeğin korunması ilkesi ile ilgili istikrarlı kararlar ortaya koyduğunu söylemek mümkün değildir.

Hukuk felsefesi alanında emeğin korunması ilkesi; mülkiyet hakkının ve aynı zamanda sınai mülkiyet hakkının kökenlerinin belirlenmesinde ve söz konusu hakların meşru olup olmadığının tespitinde kullanılan ilkelere birini oluşturmaktadır³⁰³. Mülkiyet hakkı ile emek kavramı arasındaki ilişkiye dikkat çeken ve mülkiyet hakkı bakımından meşruluk kaynağını emeğe dayandıran batı düşüncesindeki fikir adamının John Locke olduğu söylenebilir³⁰⁴. Locke tarafından ortaya atılan emek teorisi Locke'dan sonra gelen felsefeciler tarafından geliştirilmiştir³⁰⁵.

Esasında haksız rekabet hukukunun temel ilkelerinden birini oluşturan emeğin korunması ilkesi ile bir kimsenin başkasının emeğinden ve çabasından haksız yararlanması engellenmek istenmektedir³⁰⁶. Haksız rekabet hukukunda uygulanan karıştırılma tehlikesi hali ve emeğin korunması ilkesi sınai mülkiyet haklarını doğrudan ilgilendirmektedir. Sınai mülkiyet hakları açısından karıştırılma halinde haksız rekabet oluştuğu hususunda bir tereddüt yok iken, aynı hakların emeğin korunması ilkesi çerçevesinde haksız rekabet hükümleri ile korunması meselesinde farklı görüşler bulunmaktadır³⁰⁷.

³⁰³ Odman Boztosun, s. 202.

³⁰⁴ Dilara Buket Tatar, *Mülkiyet ve Fikri Mülkiyetin Felsefî Temelleri* (Ankara: Astana Yayınları, 2014), s. 72.

³⁰⁵ Örneğin Locke'tan sonra gelen felsefecilerden biri olan Ayn Rand tarafından sınai mülkiyet haklarından bahsedilirken; patentlerin ve telif haklarının insanın kendi zihninin ürününe sahip olma hakkı olduğundan, devletin patenti veya telif hakkını bir lütuf olarak vermediğinden, devletin fikrin orijinalliğini tasdik edip fikir sahibinin kullanma ve devretme hakkını koruduğundan söz etmektedir (A.g.e., s.106).

³⁰⁶ Karaman Odabaşı, s. 197.

³⁰⁷ Suluk/Orhan, s. 797.

Odman Boztosun'a göre; sınai mülkiyet hükümleri ile korunan unsurlar bakımından haksız rekabet hukukunda bulunan emeğin korunması ilkesinin dar yorumlanması gerekmektedir³⁰⁸. Yazara göre, söz konusu hak sahibi sınai mülkiyet korumasından faydalanabilecekken tercih etmiyorsa bu korumayı tercih etmemenin olumlu olmayan neticelerine katlanmak zorundadır³⁰⁹. *Suluk/Orhan*'a göre de; sınai mülkiyet hakları kapsamında koruma gören unsurlar bakımından emeğin korunması ilkesi dar yorumlanmalıdır. Bu görüşe göre; sınai mülkiyet hakkı ile hak sahibine tekel hakkı sunularak zaten emeğin korunması ve teknolojik yeniliklerin teşviki sağlanmaktadır³¹⁰. Zaten haksız rekabetin asıl amacı, haksız rekabeti önlemektir³¹¹. *Suluk*'a göre; emeğin korunması ilkesinden hareketle sınai mülkiyetin ürününü taklit eylemi kendiliğinden ve tek başına (per se) haksız rekabet oluşturmamalıdır³¹². *Şehirali Çelik* ise; haksız rekabet hükümlerinin sınai mülkiyet hakları bakımından uygulanabilirliğini karıştırılma şartına bağlamanın haksız rekabet hükümlerinin uygulama alanını daraltabileceğini, TTK m.54 ve m.55 arasındaki ilişkiye uymayacağını, belli durumlarda adil sonuçlar ortaya çıkmayacağını savunmaktadır.³¹³

Tescil başvurusu yapılmamış ve dolayısıyla sınai mülkiyet hakkı taşımayan ürünler bakımından haksız rekabet hükümleri kapsamında emeğin korunması ilkesinin uygulanıp uygulanamayacağı, her iki sistemin öngördüğü menfaat dengesine ve amaçsal yorum metoduna göre değerlendirilmelidir. Ürünün üzerinde herhangi bir kanuni koruma talep etmeksizin ürününü kamuya sunan kimsenin, söz konusu sınai ürünü kamuya sunulan süre ile tescil başvurusu yapılan süre zarfında kendi rızası ile kamuya sunduğundan üçüncü şahısların sınai ürünlerden faydalanmaları halinde emeğin korunması temeline dayanarak haksız rekabet iddiasını ileri süremeyeceği belirtilmelidir³¹⁴. Bu durumda tescil başvurusu hiç yapılmamış sınai ürünler

³⁰⁸ Odman Boztosun, s. 222.

³⁰⁹ A.g.e., s. 222.

³¹⁰ Suluk/Orhan, s. 798.

³¹¹ A.g.e., s. 798; Bunun aksine bir haksız rekabet tanımı: haksız rekabette korunan, ticarete iyiniyetli müteşebbisin çabasını, birikimini, yatırımını ve üretimini kapsayan işletmesel emeğin korunmasıdır [Cemalettin Gürler, Takı Tasarımlarında Hukuki Koruma", *FMR*, C. 2, S. 4 (Ankara 2002), s. 61].

³¹² Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 172.

³¹³ Şehirali Çelik, *Tasarımlara Yönelik Uygulamalar*, s. 31; Ancak yazara göre, bu gibi durumlarda serbest yararlanma prensibi ile emeğin korunması ilkesi arasındaki dengenin kurulmasında taklit edilen tasarımın özgün niteliğe sahip olup olmadığına dikkat etmek gerekmektedir (A.g.e., s. 31).

³¹⁴ Suluk/Orhan, s. 798.

bakımından –tescilsiz tasarımlar istisna tutulduğunda- özellikle karıştırılma tehlikesi meydana gelmedikçe emeğin korunması ilkesine dayanılarak haksız rekabet hükümlerine başvurulamayacağının evleviyetle kabul edilmesi gerekmektedir.

TTK m.55/1.c bendinin gerekçesinde açıklandığı üzere, bu bent mevzuatımıza yeni girmiş bir kavramdır. Bu kavram, bir boşluğu doldurma işlevine sahiptir. Anılan bendin gerekçesine göre, bu bent mevzuatta korunan sınai mülkiyet hakları için öngörölmüş değildir ve sınai mülkiyet haklarını kapsamamaktadır. Bu nedenle, hükmün kapsamına giren durumun SMK'da özel olarak korunmayıp da iş, faaliyet üretim ve sair yönlerden önemli olan teklif, plan, hesap ve sair ürünlerden yetkisiz yararlanma hali olduğu, TTK m.55/1.c bendinin emeğin korunması ilkesinin geniş bir uygulaması olduğu belirtilmiştir. Aynı gerekçede; hükmün başkalarının emeğinden, işinden veya deneyimlerinden haksız yararlanmayı önlemeyi amaçladığı ve hükümdeki yararlanma ile ekonomik yararlanmanın veya başkasının emeğinden haksız yararlanmanın kastedildiği ifade edilmiştir. Böylece TTK m.55/1.c gerekçesinde emeğin korunması ilkesi ile başkalarının ürünlerinden yetkisiz yararlanılmak suretiyle gerçekleştirilen haksız rekabet hali arasındaki ilişki açıkça ortaya konulmuştur.

TTK m.55/1.c bendinin gerekçesi gai yorum çerçevesinde kanun koyucunun ihdas ettiği haksız rekabet hükümleri ile sınai mülkiyet hakları arasındaki ilişkiyi göstermektedir. TTK'dan çıkan sonuca göre zaten sınai mülkiyet sisteminin koruması kapsamındaki unsurların ayrıca emeğin korunması ilkesine dayalı olarak haksız rekabet hukuku ile korunması uygun görölmemiştir³¹⁵. TTK m.55/1.c hükmünün gerekçesinde hükmün kapsamına giren durumun SMK'da özel olarak korunmayıp da iş, faaliyet üretim ve sair yönlerden önemli olan teklif, plan, hesap ve sair ürünlerden yetkisiz yararlanma hali olduğu belirtilmiştir. Söz konusu teklif, hesap, plan gibi ifadelerin TTK m.55/1.c-1 ve TTK m.55/1.c-2 cümlelerinde yer alması fakat TTK m.55/1.c-3 cümlesinde kullanılmaması nedeniyle gerekçedeki açıklamaların TTK m.55/1.c-3 cümlesi bakımından dikkate alınmaması gerektiği belirtilmelidir³¹⁶.

³¹⁵ Odman Boztosun, s. 226.

³¹⁶ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 202.

TTK m.55/1.c-1 ve TTK m.55/1.c-2 cümlelerinden farklı olarak TTK m.55/1.c-3 cümlesinde geçen “çalışma ürünü” ifadesi geniş yorumlanarak sonrasında sınai mülkiyet korumasından yararlanabilecek çalışma ürünleri bakımından sınai çalışma ürünlerinden yetkisiz yararlanma eyleminin emeğin korunması temel prensibi çerçevesinde haksız rekabet oluşturduğu ileri sürülebilir³¹⁷. Bu durumda TTK m.55/1.c-3 cümlesi bakımından serbest rekabetin korunmasının aksine sınai mülkiyet hakkı sahibine tanınan tekel hakkı lehine daha geniş bir yorum yapılmış olacaktır.

TTK m.55/1.c-3 cümlesinin tartışıldığı bir kararda; Antalya BAM, davalının ürünlerin tasarımlarını ve çizimlerini kendisinin tek başına yaptığına dair savunmasının doğru olmadığını, davalının davacının şirketinde yaptığı söz konusu iş karşılığında ücret aldığını değerlendirmiştir³¹⁸. Ayrıca ilgili BAM aynı kararda davalının çalıştığı süre içerisinde yapılan üretimin bilgilerini ve modellerini bilgisayarına kopyaladığını ve böylece işten ayrılırken yanına aldığını, davalının bu nedenle şirketten ayrılmasının ardından üretimi gerçekleştirilen ürünlerin teknik resimlerinin hazırlanmasında hiçbir emeğinin olmadığını belirtmiştir. İlgili BAM tüm bu gerekçelerle davalının yeni açtığı işyerinde davacıya ait tasarımları ve üretimleri direk kullanarak TTK m.54 ve TTK m.55/1.c hükümlerinde düzenlenen haksız rekabet teşkil eden eylemi gerçekleştirdiği sonucuna varmıştır. İlgili BAM’ın bu kararı Yargıtay tarafından onanmıştır³¹⁹. Yukarıda ifade edildiği üzere, emek ve çaba sarf etmeksizin bir tasarımın doğrudan kullanılarak üretim yapılması haksız rekabet teşkil etmektedir.

Yargıtay’ın emeğin korunması ilkesine dayalı olarak haksız rekabet oluşup oluşmayacağına dair pek çok kararı bulunmaktadır. Burada Yargıtay’ın emeğin korunması ilkesine dayalı olarak sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri

³¹⁷ Odman Boztosun, s. 227.

³¹⁸ “davalının ürünlerin tasarım ve çizimlerini tek başına yaptığı şeklindeki savunmasının doğru olmadığı, davalının davacı şirkette yaptığı bu iş karşılığı ücret aldığı ve bu işlemleri davacı şirket adına yaptığı, çalıştığı süre zarfında yapılan üretim bilgi ve modellerini bilgisayarına yüklediği ve işten ayrılırken yanında götürdüğü, davalının davacı şirketten ayrıldıktan sonra üretimi yapılan ürünlerin teknik resimlerinin hazırlanması için hiç bir emek ve çaba sarf etmeden her hangi bir katkı sağlamadan, yeni bir iş yeri açarak davacıya ait tasarım ve üretimlerini direk kullanarak üretim ve akabinde satış yapması eyleminin 6102 sayılı TTK’nın 54 ve 55/1-c maddesi gereğince haksız rekabet oluşturduğu...” Antalya BAM 11. HD, T. 13.03.2018, E. 2017/940, K. 2018/358 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 03.08.2019).

³¹⁹ Yargıtay 11. HD, T. 07.05.2019, E. 2018/1989, K. 2019/3491 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 01.08.2019).

çerçevesinde ne şekilde ve neden korunacağına dair kararları değerlendirilecek, söz konusu kararların bazen yol gösterici olduğu, bazen de çelişkili olduğu görülecektir. Örneğin Yargıtay'ın tescilsiz sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunabilmesi için aradığı yenilik, özgünlük ve orijinallik kriterlerini bazı kararlarında aramadığı; bazı kararlarında ise, söz konusu kriterlerin kendi içinde tutarlı olmadığı göze çarpmaktadır³²⁰. Söz konusu durumda ortaya çıkan eksikliği gidermek için uygulamaya yol göstermesi adına TTK bakımından mehzaz kanun olan 1986 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanunu³²¹ uygulamasında ortaya çıkan tecrübeden ve 1986 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanunu'nun hazırlanışında yararlanılan Alman Haksız Rekabet Kanunu'nun³²² uygulanişından istifade edilerek yeniden değerlendirilme yapılmalıdır³²³.

Yargıtay, tescilsiz buluşların ve KHK döneminde tescilsiz tasarımların³²⁴ haksız rekabet sistemi ile ayrıca korunacağını değerlendirmekte ve bunu TTK m.54 hükmünde belirtilen haksız rekabet tanımından hareketle emeğin korunması ilkesine dayandırmaktaydı³²⁵. Yargıtay'ın emeğin korunması ilkesine dayanarak tescilsiz sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümlerine göre korunacağına dair 1995 öncesinde verdiği kararlar, KHK'ların yürürlüğe girdiği 1995 sonrası kararlarında da önemli bir değişikliğe uğramamıştı³²⁶. Ancak Yargıtay'ın son dönemdeki kararlarında görüş değişikliğine gittiğini söylemek mümkündür³²⁷. Nitekim Yargıtay güncel tarihli bir kararında piyasada ilk kez üretim yapan kişinin üstün hakkı bulunduğundan söz edilemeyeceğini, haksız rekabetin varlığından söz etmek için haksız rekabetin şartlarının oluşmasının gerektiğini, rekabet hukuku ilkelerine

³²⁰ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 168.

³²¹ Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (1986 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanunu)

³²² Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb. 1986 tarihli Alman Haksız Rekabet Kanunu yerini 2004 yılında yeni bir Haksız Rekabetin Önlenmesi Kanunu'na bırakmıştır.

³²³ Hamdi Pınar, "Fikri Mülkiyet Hakları ve Rekabet Hukuku", *Rekabet Dergisi*, S.23 (Ankara 2006), s. 40.

³²⁴ SMK ile birlikte tescilsiz tasarımların durumunu yeniden değerlendirmek gerekmektedir.

³²⁵ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 163.

³²⁶ A.g.e., s. 163.

³²⁷ "Herhangi bir tescilli sınai hak ile korunmayan tasarımın uygulandığı ürünün, Türkiye'de ilk kez piyasaya sunulup, büyük emek ve para harcanarak tanınmış olması yeterli olmayıp, bir başkasının bu emek ve tanınmışlıktan haksız surette yararlanması yanında, ilaveten davalının taklit ürünleri satması nedeniyle, davacı firma ile davalıya ait firmanın aynı veya aralarında bağlantı bulunan firmalar olduğu hususunda, ortalama tüketici kitlesi nezdinde karışıklığa yol açması (iltibas oluşturmaya) gerekir." Yargıtay 11. HD, T. 18.10.2018, E. 2016/10703, K. 2018/6467 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 01.08.2019); SMK ile tescilsiz tasarımların özel kanunla korunması hükümleri saklıdır.

dayanmayacak şekilde tekel hakkı oluşturulmaması gerektiğini belirtmektedir³²⁸. Yargıtay işbu kararında aynı sektördeki firmaların ticari hayatlarında dürüstlük kuralı ilkelerine riayet ederek ve karıştırılma tehlikesi oluşturmaktan kaçınarak piyasaya mal veya hizmet ürettikleri takdirde ürünü piyasada ilk kez üreten veya ürünün tanınmasını temin eden kimselerin üstün hakkından söz edilemeyeceğini belirtmektedir. Yargıtay, tüm bu gerekçelerle, sonrasında faaliyete başlayan kimselerin fiillerinin haksız rekabet olarak değerlendirilemeyeceğini, aksi bir kabulün haksız rekabet hükümlerinin ilkelerine aykırılık teşkil edecek şekilde tekel oluşturacağını, serbest rekabetin sektöre uğramasına sebebiyet verebileceğini ifade ederek ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak haksız rekabetin oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar veren ilgili BAM kararını onamıştır. Bu bakımdan Yargıtay'ın son dönemdeki kararlarında emeğin korunması ilkesini eski kararlarının aksine geniş yorumlamadığını söylemek mümkündür.

Sonuç olarak Yargıtay'ın yukarıdaki kararlarından anlaşıldığı kadarıyla sınai mülkiyet haklarının emeğin korunması ilkesi çerçevesinde ne şekilde ve neden haksız rekabet hükümleri ile korunacağına dair birbirinden farklı içtihatları bulunmaktadır.

1.2.2. Kümülatif Koruma İlkesi

Doktrindeki genel kabule göre; haksız rekabet hükümleri sınai mülkiyet haklarını kümülatif olarak korumaktadır³²⁹. Haksız rekabet düzenlemelerinin sınai mülkiyet hakları ile birlikte ikincil değil; koşulları oluşmuşsa ve gerekli ise sınai mülkiyet haklarının yanında birincil ve doğrudan uygulanmasına kümülatif olarak koruma

³²⁸ “Aynı sektörde faaliyet gösteren firmaların ticari hayatta dürüstlük ilkesine uygun bir şekilde ve iltibastan kaçınmak suretiyle piyasaya mal veya hizmet ürettikleri takdirde, piyasada ilk kez üretim yapan, ürünün tanınmasını sağlayan kişinin üstün hakkı bulunduğundan söz edilerek, sonradan faaliyete başlayan kişilerin eylemleri haksız rekabet olarak nitelendirilemeyeceği, aksinin kabulünün rekabet hukuku ilkelerine aykırı olarak piyasada tekel yaratılması ve serbest rekabetin ortadan kaldırılmasına sebebiyet vereceği gerekçesiyle kabulüne, ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davanın reddine karar verilmiştir.” Yargıtay 11. HD, T. 25.02.2019, E. 2017/4648, K. 2019/1511 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 01.08.2019); Ayrıca benzer karar için bkz. Yargıtay 11. HD, T. 04.06.2015, E. 2014/10921, K. 2015/7758 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 12.05.2020).

³²⁹ Karaman Odabaşı, s. 61; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s.37; Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 133; Zeynep Demirçivi Mineliler, “Ticaret Ünvanı ve Haksız Rekabete İlişkin Bir Yargıtay Kararının TTK ve TTK Tasarısı Hükümleri Çerçevesinde MarKHK Hükümleri de Dikkate Alınarak İncelenmesi”, *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007), s. 24; Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 36; Poroy/Yasaman, s. 320; Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 171; Karşıt görüş için bkz. Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 544-545.

denilmektedir³³⁰. Yargıtay kararlarına göre, sınai mülkiyet hakkı sahibi şartları varsa, aynı zamanda kümülatif korumadan yararlanabileceğinden haksız rekabet hükümlerine dayanabileceği kabul edilmektedir³³¹.

Kümülatif koruma meselesi bütün sınai mülkiyet hakları bakımından tartışmalı bir meseledir. Ancak tescilsiz tasarımlar ile koruma süresi dolan tasarımların kümülatif korunup korunamayacağı meselesi ve genel olarak tasarımların diğer sınai haklar mevzuatı ile korunup korunamayacağı meselesi tasarım hukuku bakımından önemli anlaşmazlık alanlarından birini oluşturmaktadır³³². Ayrıca SMK'nın 10 Ocak 2017'de yürürlüğe girmesi ile birlikte tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile kümülatif olarak korunup korunamayacağı meselesi farklı bir boyuta taşınmıştır. Burada sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile birlikte kümülatif olarak korunmasının kabul edilmesi bütün sınai mülkiyet hakları bakımından tescilli korumanın varlığını sürdürdüğü süre boyunca tescilli hakkın ihlali eylemlerinin aynı zamanda -şartları varsa- haksız rekabet oluşturacağı anlamına gelmektedir³³³. Ancak sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunmasının ne ölçüde mümkün olduğunu tespit etmek hem doktrin hem de uygulama bakımından oldukça zor bir sorun oluşturmaktadır. Yine de kümülatif koruma ilkesine göre; sınai mülkiyet haklarını birden çok sınai mülkiyet düzenlemesiyle korumak kural olarak mümkün kabul edilmelidir³³⁴. Buna ek olarak, sınai mülkiyet haklarının birbirleriyle ilgili düzenlemelerle korunabileceklerine dair düzenlemeler de mevcuttur³³⁵.

Doktrinde; sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile kümülatif olarak korunup korunamayacağı, kümülatif korumanın ne anlama geldiği, kümülatif koruma kabul edildiği takdirde kümülatif korumanın uygulanmasının sınırlarının ne olacağı, tescilsiz veya tescil süresi dolmuş sınai ürünler bakımından kümülatif korumanın uygulanıp uygulanamayacağı ve kümülatif korumanın uygulanmasına dair diğer hususlarda birbirinden farklı görüşler bulunmaktadır.

³³⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 37.

³³¹ "...eser olarak korunmakta olan bir ürünün, aynı zamanda Ticaret Kanununun haksız rekabet hükümlerine göre de korunamayacağı gerekçesiyle davacının haksız rekabete dayalı taleplerinin reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir." Yargıtay 11. HD, T. 11.02.2016, E. 2015/3115, K. 2016/1333 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 11.04.2019) (Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 36).

³³² Suluk, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 46.

³³³ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 37.

³³⁴ Odman Boztosun, s. 226.

³³⁵ A.g.e., s. 226; Örneğin FSEK m.83 hükmünde tasarım, eser ve haksız rekabet koruması iç içedir.

Tekinalp, haksız rekabet hükümlerinin tatbik edilebilmesi için sınai mülkiyete ilişkin özel kanunların sağladığı korumanın sürüyor olması gerektiğini savunmaktadır³³⁶. Yazar, koruma süre sona ermiş haklar için haksız rekabet hükümlerine başvurulamayacağını belirtmektedir³³⁷.

Boztosun'a göre; kümülatif uygulamanın içerisine haksız rekabet koruması dahil edilmemeli, karıştırılma tehlikesi söz konusuysa sınai mülkiyet unsurlarının sınai mülkiyet korumasından yararlanıp yararlanmadığına bakılmaksızın haksız rekabet hükümlerine dayanılması mümkün olmalıdır³³⁸. Yazara göre, ürün için sınai mülkiyet korumasından yararlanılamıyorsa zaten kümülatif korumanın söz konusu olmaması gerekmektedir³³⁹.

Suluk, özel olarak tasarımlar bakımından kümülatif koruma ilkesini irdelediği eserinde kümülatif uygulama bağlamında haksız rekabet hükümlerinin sınai mülkiyet haklarıyla ve sınai mülkiyet haklarının birbirleriyle kümülatif koruma çerçevesindeki ilişkisi hakkında görüşlerini belirtmiştir. Yazara göre; tescilli hak sahibi dilerse özel sınai mülkiyet hakkı korumasından yararlanabilmeli, dilerse haksız rekabet korumasından yararlanabilmelidir³⁴⁰. *Suluk*'a göre, haksız rekabet hükümleri özel korumanın yanında ikincil olarak uygulanmamalı, sınai mülkiyet haklarının korunması için gerektiğinde ve koşulları oluşuyorsa birincil olarak haksız rekabet hükümlerine dayanılması mümkün olmalıdır³⁴¹. Ayrıca yazarın karıştırılma tehlikesi dışında genel anlamda sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasını pek mümkün görmediğini de vurgulamak gerekmektedir³⁴².

Şehirali Çelik, sınai mülkiyet haklarının farklı koruma modelleriyle korunabileceğine dair hukukumuzda doğrudan veya dolaylı yasal dayanakların bulunduğunu belirtmektedir³⁴³. Yazar; kümülatif koruma ilkesine verilecek geniş anlama göre, sınai mülkiyet korumasının bulunduğu süre boyunca ve sınai mülkiyet korumasının yanı sıra kümülatif koruma ilkesinin sınırlı değerlendirilmemesi gerektiğine

³³⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 37.

³³⁷ A.g.e., s. 37.

³³⁸ Odman Boztosun, s. 226.

³³⁹ A.g.e., s. 226

³⁴⁰ Suluk, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 60-61.

³⁴¹ A.g.e., s. 60-61.

³⁴² Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 174.

³⁴³ Şehirali Çelik, *Tasarımlara Yönelik Uygulamalar*, s. 6.

değinererek, kümülatif uygulamaya verilecek dar veya geniş anlama göre olasılıkları tartışmaktadır³⁴⁴.

Güneş, haksız rekabet hükümlerinin sınai mülkiyet haklarına kümülatif biçimde uygulanacağını, tescilli hakkın kendi özel düzenlemelerindeki hak devam ettiği sürece hakkın ihlalinin haksız rekabet oluşturacağını, süresi dolmuş veya yenilenmeyen sınai ürünlerin kümülatif koruma çerçevesinde haksız rekabet hükümlerinden yararlanamayacağını ifade etmektedir³⁴⁵.

Nomer Ertan, haksız rekabet hükümlerinin özel hükümler ile kümülatif olarak korunmasında öncelikle dikkat edilmesi gereken meselenin sınai mülkiyet hakkının var olup olmadığı olduğunu, sınai mülkiyet hakkı sona ermişse kümülatif koruma ile haksız rekabet hükümlerinin uygulama alanı bulamayacağını söylemektedir³⁴⁶.

Poroy/Yasaman, tescilli hakka yönelik bir ihlalin hem haksız rekabet hem de özel hükümler marifetiyle kümülatif koruma ilkesi çerçevesinde önlenebileceğini, her iki koruma modelinin özel hüküm-genel hüküm ilişkisi çerçevesinde değerlendirilemeyeceğini, aynı eylemin hem sınai mülkiyet hakkına tecavüz hem de haksız rekabet hükümlerine aykırılık teşkil etmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir³⁴⁷.

Karaman Odabaşı, sınai mülkiyet sisteminin öngördüğü özel hükümler ile haksız rekabet hükümlerinin benimsediği koruma sisteminin amaçlarının ve korudukları menfaatlerin birbirinden farklı olduğunu belirtmektedir³⁴⁸. Yazar; kümülatif koruma ilkesi kabul edildiği takdirde her iki korumadan da aynı anda birincil olarak yararlanmanın mümkün olduğunu, kümülatif uygulama ile özel hüküm-genel hüküm ilişkisinin tamamen ortadan kalktığı şeklinde bir kabulün mümkün olmadığını, somut olayın özelliklerine göre her iki korumadan yararlanılabileceğini ifade etmektedir³⁴⁹.

Yargıtay'ın sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile kümülatif koruma ilkesine göre korunup korunamayacağı ve koruma kabul edilirse korumanın sınırlarının ne olacağına dair birçok kararı mevcuttur. Bu kararlar

³⁴⁴ Şehirli Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 134 vd.

³⁴⁵ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 37.

³⁴⁶ Nomer Ertan, s. 174.

³⁴⁷ Poroy/Yasaman, s. 320.

³⁴⁸ Karaman Odabaşı, s. 63.

³⁴⁹ A.g.e., s. 63.

değerlendirildiğinde; tescilli bir sınai mülkiyet hakkının haksız rekabet hükümleri ile birlikte tescilli sınai mülkiyetin özel hükümlerinin kümülatif koruma ilkesi çerçevesinde birlikte uygulanabileceğinin ve ihlale konu fiilin hem haksız rekabet hem de özel hükümlerin ihlali teşkil ettiğinin kabul edildiği görülmektedir³⁵⁰. Örneğin Yargıtay bir kararında; davalı tarafından davacıya ait tescil edilmiş marka ile karıştırılma tehlikesine yol açabilecek bir kelimenin marka olarak tescil edilmesinin hem marka mevzuatına aykırılık oluşturduğu hem de haksız rekabet teşkil ettiği gerekçesiyle davalı tarafından yapılan tecavüzün tespitine ve men'ine ve davalının markasının hükümsüz sayılmasına yönelik karar vermiştir³⁵¹. Yargıtay bu kararıyla markalar özelinde sınai mülkiyet haklarının hem özel mevzuat (SMK) hem de haksız rekabet hükümleri ile korunacağını göstermiştir.

Kanaatimizce sınai mülkiyet haklarının SMK'nın yanı sıra haksız rekabet hükümleri ile korunmasında haksız rekabet hükümlerinin, rekabet hukukunun ve sınai mülkiyet haklarının amaçları, iktisadi fonksiyonları, koruduğu menfaatler ve hukuki işlevleri dikkate alınmalıdır. Zira ekonomik aktivite içerisinde bu üç hukuki alanın da birbiriyle kesişen ve ayrışan yanları olduğu, bazı noktalarda söz konusu hukuki alanların birbirlerini tamamladığı göz önünde bulundurulmalıdır³⁵². Çalışmamızın konusu her ne kadar sınai mülkiyet ve haksız rekabet sistemi üzerine kurulmuş ise de, her iki sistem arasındaki ilişkinin belirlenmesinde rekabet hukukunun amacı ve koruduğu menfaatler de göz ardı edilmemelidir. Bu çerçevede serbest rekabet ortamının korunması, sınai mülkiyet hak sahiplerinin menfaatlerinin gözetilmesi ve tüm piyasa katılımcılarının dürüst rekabet ortamında kalmaları temin edilmelidir. Kümülatif korumanın uygulanıp uygulanmamasında ve kümülatif koruma sağlandığı takdirde kapsamının ne olacağında özel hüküm-genel hüküm, tescilli-tescilsiz ayrimından ziyade söz konusu hukuki kurumların iktisadi fonksiyonları dikkate alınmalıdır. Gai yorum çerçevesinde kanun koyucunun bilinçli boşluk bıraktığı alanlarda kümülatif koruma ilkesiyle hukuki sistemlerin iktisadi kompozisyonu

³⁵⁰ Nomer Ertan, s. 177; Yargıtay 11. HD, T. 22.05.2019, E. 2017/4388, K. 2019/4011; Yargıtay 11. HD, T. 22.05.2019, E. 2018/2531, K. 2019/4045 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 04.08.2019).

³⁵¹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 39'den naklen Yargıtay 11. HD, T. 28.02.2000, E. 2000/553, K. 2000/1512.

³⁵² Sınai mülkiyet haklarının ve haksız rekabet hükümlerinin birbirleriyle ayrışan, kesişen yönleri olduğuna ve birbirlerini tamamladıklarına yönelik görüş için bkz. Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 116.

bozulmamalıdır. Ancak bilinçsiz boşluk bırakılan veya somut olaylarda hakkaniyetin gözetilmesi gereken hususlarda kümülatif koruma ilkesi hukuk uygulayıcılarının serbest hareket alanını oluşturmamalıdır. Tüm bu nedenlerle sınai mülkiyet haklarının SMK hükümlerindeki koruması devam ettiği sürece haksız rekabet hükümleri ile kümülatif olarak korunması mümkün kabul edilmelidir. Kümülatif koruma ilkesinin uygulanmasında sınai mülkiyet haklarında sınai mülkiyet hakkı sahibine tanınan tekel hakkı kanun koyucunun iktisadi amacının dışında genişletilmemelidir. Sadece iktisadi veya hukuki hakkaniyetin gerektirdiği olaylarda kümülatif koruma ilkesinin kapsamı tartışılmalıdır. Bu nedenle SMK kapsamında korunmayan sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile kümülatif olarak korunmasında karıştırılma tehlikesi dışındaki diğer haksız rekabet hallerine tereddütle yaklaşmak gerekmektedir.

1.2.3. Özel Hüküm-Genel Hüküm Ayrımının İlişkiye Etkisi

Sınai mülkiyet hukuku veya haksız rekabet hukuku sistemlerinden hangisinin uygulanacağı veya hangisinin uygulanmayacağı ya da her iki sistemin aynı anda uygulanıp uygulanmayacağı meselesi kanunların çatışmasının³⁵³ varlığından söz etmemizi gerektirmektedir.

Doktrinde SMK ile haksız rekabet mevzuatı arasındaki ilişkiyi özel hüküm-genel hüküm ilişkisi olarak nitelendiren görüşler olduğu³⁵⁴ gibi, aksine SMK ile haksız rekabet mevzuatı arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisi olmadığını ileri süren görüşler de mevcuttur³⁵⁵. Her iki sistem arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisinin olup olmadığı kümülatif korumanın niteliğini ve sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri kapsamında korunmasının kapsamının ve sınırlarının belirlenmesini etkilemektedir.

Aynı konu hakkında düzenleme getiren hükümlerden biri genel, diğeri özel kanun niteliğindeyse ve genel kanun özel kanundan daha önce yürürlüğe girmiş ise önce

³⁵³ Kanunların çatışması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Oğuzman/ Nami Barlas, *Medeni Hukuk* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018), s. 83 vd.; Rona Serozan, *Medeni Hukuk* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011), s. 172 vd.

³⁵⁴ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 171; Dilek Cengiz, *Türk Hukukunda İktibas Veya İltibas Suretiyle Marka Hakkına Tecavüz* (İstanbul: Beta Yayınları, 1995), s. 51 vd.; Volf Çernis, “Marka ve Haksız Rekabet Hukuku ile İlgili Bir Dava Münasebetiyle İlginç Bazı Hukuki Meseleler”, *Batider*, C. 7, S. 1 (Ankara 1973), s. 72; Sabih Arkan, *Marka Hukuku*, C. 2 (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1998), s. 225; Karaman Odabaşı, s. 1 vd.

³⁵⁵ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 116.

özel kanun uygulanacaktır³⁵⁶. Genel nitelikli kanun özel mahiyetteki kanundan daha yeni ise hâkimin yorumu meseleye açıklık getirecektir³⁵⁷.

Sınai mülkiyet haklarının KHK'lar ile düzenlendiği dönemde, haksız rekabet hükümlerini genel mahiyette düzenlemeler olarak kabul ettiğimiz takdirde yorum meselesi ortaya çıkacaktır. Nitekim özel düzenlemeler genel mahiyetteki düzenlemelerden daha eski olması halinde mevzuatlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi daha girift olacaktır. Bu durumda hâkimin meseleyi yorumlaması önem arz edecektir. SMK yürürlüğe girdikten sonra haksız rekabet hükümlerini SMK ile ilişkisi bakımından genel hüküm olarak kabul ettiğimizde, buna göre SMK hükümlerinin haksız rekabet hükümlerine göre öncelikle uygulanması gerekecektir. Ancak unutulmamalıdır ki, SMK hükümleri ile haksız rekabet hükümlerinin arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisinin olup olmadığı bile tartışmalı bir meseledir.

Şehirali Çelik; sınai mülkiyet mevzuatı ile haksız rekabet hükümleri arasındaki ilişkinin özel hüküm-genel hüküm ilişkisi olarak nitelendirilemeyeceği, her iki hukuk alanının rekabet sisteminin içerisinde birbirini tamamlayan fonksiyona sahip olduğu, her iki sistemin kısmen kesişen kısmen ayrışan alanlarının olduğu, her iki alanın aralarındaki bağlantının da tamamen görmezlikten gelinemeyeceği görüşündedir³⁵⁸.

Cengiz; MarKHK döneminde MarKHK ile haksız rekabet hükümleri arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisi olduğu görüşündedir³⁵⁹. Yazara göre; MarKHK ayrıntılı düzenlemeler içermesine rağmen konusu ile ilgili eksiksiz düzenleme yapmadığını, bazı hususlarda haksız rekabet hükümlerinden daha üstün düzenlemeler yapmadığını, MarKHK sistemi dikkate alındığında tescil edilmiş markaların haksız rekabet hükümlerinden faydalanması gerektiğini ifade etmiştir³⁶⁰. Bu bakımdan özel düzenlemelerin haksız rekabet düzenlemelerine göre özel hüküm-genel hüküm olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Özel hüküm niteliğinde olan SMK'nın 10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra, daha kapsamlı ve üstün bir düzenleme yapılıp yapılmadığı ve özel kanunun genel kanundan sonra

³⁵⁶ Oğuzman/Barlas, s. 85.

³⁵⁷ A.g.e., s. 85.

³⁵⁸ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 116.

³⁵⁹ Cengiz, s. 54.

³⁶⁰ A.g.e., s. 54.

yürürlüğe girip girmediği dikkate alınarak yeniden değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Suluk, özel düzenlemeler ile haksız rekabet hükümleri arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisi olduğu, özel düzenlemelerin kendi alanını eksiksiz düzenlediği ve genel kanundan daha üstün ve kapsamlı koruma sağlaması halinde haksız rekabet düzenlemelerini bertaraf edeceği, özel düzenlemelerin getirdiği sınırlamaların ise genel kanun ile ortadan kaldırılamayacağı görüşündedir³⁶¹. *Arkan* da; marka hukukunun haksız rekabet düzenlemelerinin bir dalı olduğunu ifade etmiştir³⁶². Buna göre yazarın marka hukuku özelinde sınai mülkiyet düzenlemesinin (SMK) haksız rekabet hukukunun bir alt dalı olduğunu ve aralarında özel hüküm-genel hüküm ilişkisi olduğunu ifade ettiğini anlayabiliriz. *Karaman Odabaşı* da; sınai mülkiyet haklarına tecavüz eyleminin bir çeşit özel düzenlenmiş haksız rekabet hali olduğunu, sınai mülkiyet haklarına yönelik izinsiz surette el atmaların özünde bir çeşit haksız rekabet olduğunu ifade etmiştir³⁶³.

Sınai mülkiyet düzenlemeleri ile haksız rekabet hükümleri arasındaki ilişkinin mahiyetinin tartışmalı olması nedeniyle belirgin bir hâkim görüşten söz etmek mümkün değildir. Bu bakımdan özel hüküm-genel hüküm ilişkisini kabul ettiğimiz takdirde bile, KHK'lar döneminde özel düzenlemeler ile haksız rekabet hükümleri arasındaki ilişki oldukça karmaşıktır. Nitekim özel kanunun genel kanundan önce yürürlüğe girdiği durumlar bakımından hangi kanunun uygulanacağı duyarlı ve hassas bir “ratio legis” yorumlaması ile kapsamlı bir amaç araştırması gerektirmektedir³⁶⁴. Ancak 10 Ocak 2017 tarihi itibarıyla SMK'nın yürürlüğe girmiş olması her iki hukuk dalı bakımından yeni bir değerlendirme gerektirmektedir. Nitekim SMK haksız rekabet hükümlerine nazaran daha sonra yürürlüğe giren bir kanundur. Şayet SMK ile haksız rekabet hükümleri arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisi var ise, kanunların çatışması prensibine göre özel kanun olan SMK hükümlerinin öncelikle uygulanması gerektiğini kabul etmek gerekmektedir. Yine de bu durumda bile, haksız rekabet hükümlerinin sınai mülkiyet hükümlerini

³⁶¹ Cahit Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 171; Yazar bu görüşlerini henüz SMK yürürlüğe girmeden önce ifade etmiştir.

³⁶² Arkan, *Marka Hukuku*, C. 2, s. 225.

³⁶³ Karaman Odabaşı, s. 1-2.

³⁶⁴ Serozan, s. 176.

tamamlayıcı bir işlevi olabileceği ve onunla birlikte uygulama alanı bulabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir³⁶⁵.

1.2.4. Tescilli-Tescilsiz Koruma Ayrımının İlişkiye Etkisi

Sınai mülkiyet haklarının SMK'da öngörülen korumadan yararlanabilmesi için söz konusu sınai mülkiyet haklarının tamamı bakımından tescil şartı aranmaktadır. Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleriyle ilgisi ise, özellikle tescilsiz sınai ürünler bahsinde düşünülmektedir³⁶⁶. Ancak tescilli sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleriyle korunması konusu özellikle kümülatif koruma ilkesi çerçevesinde ve diğer ilkeler doğrultusunda ayrıca değerlendirilmelidir. Tüm bu nedenlerle tescilli veya tescilsiz bir sınai ürünün söz konusu olması haksız rekabet hükümleri bakımından korumanın kapsamının ve sınırlarının belirlenmesinde önem teşkil etmektedir. Ayrıca korumanın hangi temel ilkelere dayandığının gerekçelendirilmesinde de tescilli ve tescilsiz olma durumu belirleyici olmaktadır.

SMK ile birlikte tescilli-tescilsiz ayrımı özellikle tasarımlar bakımından farklı bir noktaya taşınmıştır. Bu bakımdan tescilsiz tasarımların korunması meselesinin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim SMK yürürlüğe girmeden önceki dönemde, tescilsiz tasarımların genel hükümlerle korunacağına dair atıf yapılmış olması nedeniyle tescilsiz tasarımlar bakımından TTK ve FSEK hükümlerinde yer bulan haksız rekabet hükümlerine dayanılması gerekmekteydi³⁶⁷. SMK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte tescilsiz tasarımlar bakımından haksız rekabet hükümleri, FSEK hükümleri ve diğer sınai mülkiyet hakları ile koruma sağlanıp sağlanamayacağı hususu yeniden değerlendirilmeye muhtaçtır.

SMK m.59/1 ve SMK m.59/2 fıkralarının düzenlenişinden ve gerekçesinden anlaşıldığı kadarıyla tescilsiz tasarım hakkı tescil edilmiş tasarım hakkına göre hak sahibine daha sınırlı bir koruma sağlamaktadır³⁶⁸. Tescilsiz tasarım hakkının ileri sürülebilmesi için tescil edilmiş tasarımlardan ayrı olarak, tescilsiz tasarımların ihlali

³⁶⁵ Eski tarihli ve daha genel olan kanun, yeni tarihli ve özel olan kanunu tamamlayıcı bir işlev taşıyabilir ve onun yanında uygulama alanı bulabilir (Oğuzman/Barlas, s. 85). Bu durumda da SMK ile haksız rekabet hükümleri arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisinin varlığını kabul ettiğimiz takdirde bile hangi kanunun öncelikle uygulanacağı veya kümülatif korumanın olmasının mümkün olup olmayacağı tartışmalı hale gelecektir.

³⁶⁶ Karaman Odabaşı, s. 184.

³⁶⁷ Karahan, *Tasarım Tescili*, s. 312.

³⁶⁸ Şehirali Çelik, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 290.

halinde kötü niyet şartı aranmaktadır³⁶⁹. Ayrıca SMK m.59/2 hükmünde yalnızca koruma altındaki tasarımın kopyasının alınması halinde (bir başka deyişle aynı veya genel izlenim olarak ayırt edilemeyecek olması halinde) tescilsiz tasarım sahibine ürüne karşı ihlalleri engelleme hakkı verileceği belirtilmektedir. Bu nedenle SMK ile birlikte tescilsiz tasarımın haksız rekabet hükümlerinden ziyade SMK hükümlerinde tescilsiz tasarımlar için belirlenen çerçevede korunması gerekmektedir.

Tescilsiz yedek parça tasarımları bakımından da haksız rekabet hükümlerinin uygulanması mümkün olmakla birlikte SMK'daki yedek parça tasarımları ile ilgili hükümlerin varlık nedenini ortadan kaldırmamak gerekmektedir³⁷⁰.

Tescilsiz tasarımlar kadar tescilsiz diğer sınai ürünlerin de tescilli haklara göre haksız rekabet hükümleri karşısındaki durumunu değerlendirmek önem taşımaktadır. Ülkemizdeki sınai mülkiyet hükümlerinin modern sisteme benzer mahiyette olmasına rağmen, uygulama ve içtihatlar ile tescilsiz buluşların ve tasarımların haksız rekabet hukuku ile ayrıca koruma göreceği kabul edilmekteydi³⁷¹. Ayrıca uygulamada tescilsiz sınai ürünler bakımından TTK'nın haksız rekabete ilişkin genel hükmü gerekçe gösterilerek emek ilkesine dayanılmakta, Yargıtay uygulamasına göre haksız rekabet korumasında herhangi bir süre sınırının bulunmadığı değerlendirilmekteydi³⁷². Ancak Yargıtay'ın son dönemdeki kararları dikkate alındığında serbest rekabet ortamının bozulması ve rekabet hukukunun ilkelerine aykırı şekilde piyasada tekel yaratılması gerekçelerine dayanılarak emek ilkesinin daha dar yorumlanmaya başlandığından söz etmemiz mümkündür³⁷³.

SMK öncesi dönemde Yargıtay'ın tescilsiz sınai ürünlerin korunmasına ilişkin belirlemiş olduğu bir takım kriterler bulunmaktaydı. Bu kriterlerin Yargıtay tarafından katı ve istikrarlı şekilde uygulandığından söz etmemiz mümkün değildir.

³⁶⁹ Karahan, *Tasarım Tescili*, s. 313; SMK m.59/2'de açıkça kötü niyet kavramı kullanılmamıştır. Zira burada aranan kötü niyet teknik anlamda kötü niyet değildir. Burada tasarımcının tasarımından önce kamuya sunulan tasarımı makul yöntemlerle bilmesinin mümkün olmaması aranmaktadır.

³⁷⁰ Pınar, *Rekabet Hukuku*, s. 41; Yazar bu yorumu esas itibarıyla EndTasKHK döneminde yapmıştır. Ancak yedek parça tasarımlarla ilgili hükümlerin SMK döneminde de devam etmesi nedeniyle aynı durumun SMK hükümleri için de geçerli olduğu söylenebilir.

³⁷¹ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 163.

³⁷² A.g.e., s. 163.

³⁷³ Örnek karar için bkz. Yargıtay 11. HD, T. 25.02.2019, E. 2017/4648, K. 2019/1511 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 01.08.2019).

Yüksek mahkeme daha çok somut olaya göre farklı yorum tarzları benimsemekteydi. Ancak yine de Yargıtay'ın tescilsiz sınai ürünlerin haksız rekabet hukukuna göre korunması bakımından benimsemiş olduğu bir takım kriterleri ifade etmek gerekmektedir.

İlk olarak Yargıtay tescilsiz bir sınai ürünün korunmasında yenilik/özgünlük/orjinallik kriterlerini aramaktadır. Buna göre Yargıtay tescilsiz sınai ürünün korunması için bir takım kararlarında yenilik, bir takım kararlarında özgünlük, bir takım kararlarında ise orjinallik kavramlarına yer vermiş olup, yüksek mahkeme bu kavramların tanımını yapmamakla birlikte bu kavramlar ile ürünün ilk defa birisi tarafından yapılması ve ürünün taklit olmaması şartlarını aramakta olduğu sonucu çıkmaktadır³⁷⁴. Bir başka görüşe göre ise, yeni olmak ile orijinal olmak kavramları birbirinden farklı anlamlara gelmekte olup; yenilikte ilgili ürünün kendisi şekil ya da biçim bakımından yeni iken, orjinallik durumunda ise ürünün kendisi yeni olmamakla birlikte uygulandığı şey yenidir³⁷⁵. Yine de Yargıtay tarafından SMK öncesi kararlarda tescilsiz ürünlerin korunması bakımından korumaya konu ürünün ilk kez bir kimse tarafından taklit edilmeden yapılması kriteri arandığı söylenmelidir.

İkinci olarak, Yüksek mahkeme sınai ürünlerin haksız rekabet hükümlerine göre korunması için tarafların ürünleri arasındaki benzerliğin teknik zorunluluktan kaynaklanmaması şartını aramaktadır³⁷⁶. Zira bir sınai ürünün teknik fonksiyonunu yerine getirebilmesi için belli bir biçimde veya şekilde meydana getirilmesi zorunluluğu mevcut ise, artık o ürünün hukuki koruma görmesi bakımından doğal sınıra gelmiş demektir³⁷⁷. Bu bakımdan sınai ürünler arasındaki benzerliğin teknik zorunluluktan meydana gelmesi durumunda korunması gereken bir fikri çabadan söz edilemeyeceği gibi, rekabet ilkelerine aykırı olarak hakkı olmayan bir kimseye tek hak verilmesi de doğru kabul edilemez.

³⁷⁴ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 166.

³⁷⁵ Ömer Camcı, *Marka Patent Tasarım ve Haksız Rekabet Davaları* (İstanbul: Şahsi Yayınları, 1998), s. 126.

³⁷⁶ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 168.

³⁷⁷ Suluk, *Tasarımcıya Seçenek Bırakmayan Tasarımlar*, s. 655.

Üçüncü olarak, Yargıtay sınai ürünlerin korunabilmesi bakımından üstün hak sahipliği kriterini aramaktadır³⁷⁸. Bu bakımdan üstün hak sahipliği ilkesini ortaya koymak gerekmektedir. Bir kimsenin tanıtım işaretleri veya sınai ürünler nedeniyle karıştırılma tehlikesine dayalı olarak haksız rekabet oluştuğu iddiasını taşıyabilmesi için, onun söz konusu işaretleri veya ürünleri diğer taraftan daha öncelikli ve haklı kullanımının mevcut olması gerekmektedir³⁷⁹. Mesela bir markayı ilk defa kullanan kimse, bunu firmasına koyan karşı tarafa karşı haksız rekabet davası açabilmektedir³⁸⁰.

Son olarak, SMK öncesi Yargıtay kararlarına göre sınai ürünlerin haksız rekabet hükümlerine göre korunabilmesi için karıştırılma tehlikesi şartının aranıp aramadığından söz etmek gerekmektedir. Yargıtay'ın karıştırılma tehlikesine dair kararlarında çok büyük farklılıklar bulunmakta olup, tescilsiz sınai ürünlerinin taklidini per se haksız rekabet sayan kararları olduğu gibi tam aksini belirten kararları da bulunmaktadır³⁸¹. Bilhassa son yıllarda Yargıtay'ın verdiği kararlarda ülkemizde özel mevzuata göre korunmayan sınai ürünlerin, ülkemizde ilk defa piyasaya sunularak ve büyük emek harcanarak tanıtılmasının tek başına yeterli olmadığı, haksız rekabetin oluşabilmesi için karıştırılma tehlikesinin ya da emekten veya tanınmışlıktan haksız yararlanmanın aranması gerektiği belirtilmektedir³⁸².

Sonuç olarak Yargıtay'ın genel olarak tasarım ve buluşlara ilişkin kararlarında tescilsiz sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleriyle emek ilkesi çerçevesinde korunması gerektiği belirtilmekteydi³⁸³. Yüksek mahkemenin son dönemdeki kararlarında bu görüşünü değiştirdiğinden söz etmiştik. Bu bakımdan emek ilkesine göre tescilsiz ürünler için sağlanacak korumada özel düzenlemelerin haksız rekabet

³⁷⁸ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 166; "...mahkemece davacının ürettiği makineler üzerinde üstün bir hakkı bulunup bulunmadığı, fikri çaba ve emek sonucu üretilip üretilmediği, makinenin harcı alem olup olmadığı, herkes tarafından üretilen bir makine ise bunun ne şekilde haksız rekabete neden olacağı karar yerinde değerlendirilip tartışılarak neticesine göre bir karar vermek gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır." Yargıtay 11. HD, T. 05.12.2012, E. 2011/13441, K. 2012/19913 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 26.02.2020) (Karaman Odabaşı, s. 207).

³⁷⁹ Karaman Odabaşı, s. 206.

³⁸⁰ Ömer Teoman, *Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt:1, Kitap 9: 1998-1999* (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2000), s. 26.

³⁸¹ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 168.

³⁸² Karaman Odabaşı, s. 218; Örnek karar için bkz. Yargıtay 11. HD, T. 25.02.2019, E. 2017/4648, K. 2019/1511 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 01.08.2019).

³⁸³ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 165.

düzenlemeleri ile işlevsiz hale getirilmesinden kaçınılmalı, sınai ürünlerin korunmasında gri alan bırakılmamalı düşüncesiyle serbest rekabet alanının sınırları zorlanmamalıdır³⁸⁴. Bilhassa tescilsiz ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile korunabilmesi bakımından karıştırılma tehlikesi haricindeki somut olayları oldukça dar yorumlamak gerekmektedir.

2. SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ USUL HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1.Görevli ve Yetkili Mahkeme

2.1.1. Görevli Mahkeme

Sınai mülkiyet haklarını ilgilendiren davalarda görev bakımından ortaya çıkacak uyuşmazlıklar sıklıkla fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasında ortaya çıkmaktadır. Zira uygulamada sınai mülkiyet hakları bakımından ortaya çıkan uyuşmazlıklar hem SMK'ya hem de FSEK'e aykırılık oluşturabilmesi veya haksız rekabet hükümlerinin ihlali anlamına gelebilmesi³⁸⁵ nedenleriyle dikkat çekmektedir. Bu nedenle her iki mahkemenin görev alanının kesişip kesişmediğinin, söz konusu mahkemelerin görev alanlarının ne olduğunun ve hangi mahkemenin görevli olduğunun değerlendirilmesi gerekmektedir.

Haksız rekabet davaları bakımından görev bahsine yukarıda değinilmiştir. Sınai mülkiyet hakları bakımından görev meselesi SMK m.156/1 fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan hükme göre; SMK'da belirtilen hususlarda açılan davalarda fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri ve fikri ve sınai haklar ceza mahkemeleri görevlidir. SMK m.156/1'de söz konusu mahkemelerin Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun olumlu görüşüne başvurularak Adalet Bakanlığı'nca ihtiyaç görülen yerlerde asliye mahkemesi derecesinde tek hâkimli şekilde kurulacağı belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu mahkemelerin yargı yerinin (çevresinin) 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve

³⁸⁴ A.g.e., s. 173 vd.

³⁸⁵ Poroy/Yasaman, s. 427; Karaman Odabaşı, s. 93; Nomer Ertan, s. 447-448.

Yetkileri Hakkında Kanun'daki³⁸⁶ hükümlere göre belirleneceğinden söz edilmektedir. Yine SMK m.156/1 hükmünde; fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi bulunmayan yerlerde davalara bu sıfatla asliye hukuk mahkemelerinin, fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi bulunmayan yerlerde davalara bu sıfatla asliye ceza mahkemelerinin bakacağı ifade edilmiştir.

SMK m.156/1 hükmü ile özetle; SMK'da öngörülen davalarda ihtisas mahkemelerinin görevli olduğu, ihtisas mahkemelerinin olmadığı yerlerdeki hukuk davalarına asliye hukuk mahkemelerinin bakacağı, ihtisas mahkemelerinin olmadığı yerlerdeki ceza davalarına asliye ceza mahkemelerinin bakacağı belirtilmiştir. Yine Hâkimler ve Savcılar Kurulu 1. Dairesi'nin T. 30.05.2018 ve 839 no'lu kararında; fikri ve sınai haklar hukuk veya ceza mahkemelerinin kurulmadığı ve ayrıca yargı çevresinin işbu mahkemelerin bulunduğu yerlere bağlı olmadığı hallere ilişkin dava ve işlere hangi mahkemelerin bakacağı belirlenmiştir. Buna göre; fikri ve sınai haklar hukuk veya ceza mahkemelerinin görev alanında olan dava veya işlere, iki asliye mahkemesinin bulunduğu yerlerde 1 no'lu asliye mahkemesi, ikiden fazla asliye mahkemesinin bulunduğu yerlerde 3 no'lu asliye mahkemesi bakacaktır.

Ayrıca TTK m.4/1.d bendinin gerekçesinde; fikri ve sınai haklara³⁸⁷ (SMK, FSEK ve sair mevzuat) dair mevzuata konu olan hususlardan kaynaklı davaların mutlak ticari dava olduğu belirtilmiştir. Aynı gerekçe; fikri ve sınai haklara ilişkin davaların tek hâkimli olması ve fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinde görülüyor olması - yani ihtisas mahkemesi olması- hususunun davaların mutlak ticari dava olması niteliğini ortadan kaldırmadığı ifade edilmiştir. Özetle, TTK m.4/1.d bendinin gerekçesine göre; fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin özel mevzuatlarda tek yargıçlı olarak düzenlenmesi, bu mahkemelerin ticaret mahkemesi olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Zira ticaret mahkemesi olmayan yargı çevrelerinde ticari davalara tek yargıçlı asliye mahkemeleri tarafından bakılıyor olması gerekçesi ile görev bahsinin tartışılması gereksiz görülmüştür³⁸⁸. Sınai mülkiyete ilişkin davaların ticari dava olduğu, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin bir tür ticaret

³⁸⁶ R.G. No: 25606, T. 07.10.2004.

³⁸⁷ Kanunun lafzı ve kanun koyucunun daha önceki hukuk politikası dikkate alınarak “fikri ve sınai hak” kavramının kullanılması tercih edilmiştir. Ayrıca “fikri ve sınai haklar” kavramı FSEK, SMK ve sair mevzuatı kapsayan bir çatı kavramdır. Eserimiz de ise, SMK hükümleri dikkate alınarak “sınai mülkiyet hakkı” kavramı kullanılmaktadır.

³⁸⁸ TTK m.4/1.d gerekçesi.

mahkemesi olduğu, sınai haklara ilişkin davalara ihtisas mahkemeleri olan fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri tarafından bakılacağı vurgulanmıştır³⁸⁹.

TTK'nın mutlak ticari davaları düzenleyen 4. maddesi ve SMK'nın mahkemelerin görevine ilişkin m.156/1 hükmü birlikte değerlendirildiğinde ticaret mahkemeleri ve ihtisas mahkemeleri arasında göreve ilişkin bir sonuca varmak mümkündür. Buna göre; SMK'ya göre tescil edilmiş herhangi bir sınai mülkiyet hakkına ilişkin davanın ihtisas mahkemesi olan fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi tarafından bakılması gerekirken, tescilsiz sınai ürünlere ilişkin davalara asliye ticaret mahkemesi tarafından bakılması gerekmektedir³⁹⁰. Ancak ileride bahsedileceği gibi, tescilsiz tasarımların artık SMK'da düzenlenmesi nedeniyle SMK'da düzenlenen tescilsiz tasarıma dayanıldığı takdirde fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin görevli olması gerekmektedir.

Açılan dava bakımından somut olayda; dava sürecinde davacının dayandığı tescilli sınai mülkiyet hakkına ilişkin tescilin geçerli olmadığı sonucuna varılsa dahi, nihai karardan ziyade talepte dayanan hakkın niteliği esas alındığından nihai karardaki tescilin geçerli olmadığına ilişkin verilen hüküm mahkemenin görevini etkilemeyecektir³⁹¹. Zira davacı veya davalının SMK'da öngörülen sınai mülkiyet hakkına ilişkin özel korumaya dayanması, dayanan özel korumanın haklı bir iddia veya savunma olup olmadığına değerlendirilmesi veya haklılığı SMK hükümlerinin tartışılmasını gerektirip, bu durumun ihtisas mahkemesi olan fikri ve sınai haklar mahkemesi tarafından çözülmesi daha isabetli olacaktır³⁹².

Her ne kadar SMK yürürlüğe girdikten sonra kaleme alınan bazı eserlerde; bütün tescilsiz sınai ürünlere ilişkin davaların asliye ticaret mahkemelerinde görüleceği ifade ediliyor ise de³⁹³, tescilsiz tasarımlar bakımından görevli mahkeme meselesi yeniden değerlendirilmeye muhtaçtır. SMK hükümlerinde tescilsiz tasarımların da belirli bir süre özel hükümlerle korunacağı belirtilmektedir. Bu bakımdan tasarım

³⁸⁹ TTK m.4/1.d gerekçesi.

³⁹⁰ Poroy/Yasaman, s. 427.

³⁹¹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 416.

³⁹² Karaman Odabaşı, s.95; Ayrıca eklemek gerekir ki: fikri ve sınai haklar mahkemeleri sadece Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde kurulmuş olup; diğer illerde söz konusu davalara fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemelerinin bakması gerekmektedir (Ayhan/Çağlar, s.369).

³⁹³ Tescilsiz tasarımlar ile ilgili uyuşmazlıkların asliye ticaret mahkemelerinde açılacağı yönünde bkz. Poroy/Yasaman, s. 427.

tescilsiz olsa dahi SMK hükümlerine dayanılarak tescilsiz tasarımın korunmasının istenilebilmesi nedeniyle fikri ve sınai haklar mahkemelerinin görevli olduğu görüşündeyiz. Ayrıca tescilsiz tasarımların SMK'ya göre korunma koşullarının oluşmadığına dair nihai karar verilmiş olsa dahi ihtisas mahkemelerini görevli kabul etmek gerektiği kanaatindeyiz.

Sonuç olarak sınai mülkiyet hakları bakımından açılacak davalarda mahkemelerin görevi bakımından birkaç olasılık bulunmaktadır. Buna göre talepte sadece sınai mülkiyet hakkına dayanıldığı hallerde veya hem sınai mülkiyet hakkına hem de haksız rekabet hükümlerine dayanıldığı hallerde fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin görevli olduğu söylenecektir³⁹⁴. Ancak davacı sadece tescilsiz sınai ürüne dayandığı takdirde³⁹⁵ haksız rekabet iddiası asliye ticaret mahkemelerinde değerlendirilmelidir³⁹⁶. Yeter ki dayanan tescilsiz sınai ürün tescilsiz tasarım olmasın.

Yargıtay'ın uygulaması doktrindeki genel kabule uygundur³⁹⁷. Yargıtay'ın görüşü; davacı veya davalı tescil edilmiş bir sınai ürüne dayanmışsa ihtisas mahkemelerinin görevli olduğu³⁹⁸, davacı veya davalının sınai mülkiyet hükümlerine göre korunması gerekmeyen bir ürüne dayalı iddia veya savunma ileri sürmesi durumunda ise asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğu yönündedir³⁹⁹. Örneğin Yargıtay, ilk derece mahkemesinin davacının tescil edilmiş tasarımları bulunduğu ve davaya konu numunelerin maliki olduğu iddiasına karşılık davalının söz konusu kutuların hepsinin tasarımının kendi şirketine ait olduğu gerekçesiyle fikri ve sınai haklar hukuk

³⁹⁴ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 121-122.

³⁹⁵ SMK ile birlikte bazı hallerde tescilsiz tasarımların hariç tutulması gerekecektir.

³⁹⁶ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 121-122; Yazar, bu görüşünü sınai mülkiyet haklarının KHK'lar ile düzenlendiği dönemde belirtmiş olup, sadece SMK'ya dayalı olarak tescilsiz tasarımların korunması için açılacak davalar bakımından SMK dönemindeki düşüncesini yansıtmayabileceği ihtimali olduğu kanaatindeyiz.

³⁹⁷ Karaman Odabaşı, s. 95 vd.

³⁹⁸ "...savunmanın markaya dayalı olmasına göre, davaya bakmaya görevli mahkemenin Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi olduğu anlaşılmakla..." Yargıtay 11. HD, T. 04.03.2013, E. 2012/4348, K. 2013/3866 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 04.08.2019); Ayrıca kararın kendisi ve benzer içerikli kararlar için bkz. Karaman Odabaşı, s. 95 vd.

³⁹⁹ "...faydalı model belgesine dayanmış olup bu belgenin 10 yıllık koruma süresinin dava tarihinden önce dolduğu, davanın fikri mülkiyet hukukunda korunması gereken tescilli bir hakka ilişkin olmayıp, Ticaret Kanununun haksız rekabet hükümlerine göre çözülmesi gerektiği anlaşıldığından..." Yargıtay 20. HD, T. 26.01.2016, E. 2015/12551, K. 2016/891 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 04.08.2019) (Nomer Ertan, s. 448-449).

mahkemesinin görevli olduğu yönündeki kararını onamıştır⁴⁰⁰. Yüksek Mahkeme; davaya konu olan kutuların malikinin kim olduğunun tespit için tarafların TPMK nezdindeki tescilli tasarımlarının değerlendirilmesi gerektiği, EndTasKHK hükümlerinin dikkate alınması gerektiği ve bu durumun ancak ihtisas mahkemeleri tarafından incelenebileceği gerekçesine itibar ederek kararı onamıştır⁴⁰¹. Bu ve buna benzer kararlarda Yargıtay tescilli sınai mülkiyet haklarına dayanıldığı takdirde ihtisas mahkemelerinin görevli olduğunu vurgulamıştır.

Ayrıca Yargıtay; kümülatif koruma ilkesi gereği hem özel düzenlemelere hem de haksız rekabete dayanılan davalarda da ihtisas mahkemelerinin görevli olduğuna yönelik karar vermektedir. Nitekim Yargıtay bir kararında; davacının hem haksız rekabet hükümlerine hem de MarKHK'daki (SMK'daki) marka hakkına dayanması nedeniyle fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesinin görevli olduğunu kabul etmiştir⁴⁰².

BAM'lar kurulduktan sonra istinaf mahkemelerinin görevsizlikle ilgili verdikleri kararların kesin olması ve bu nedenle Yargıtay'ın önüne gitmesinin güç olmasından bahisle BAM'ların verdiği kararlar da önem arz etmektedir. Bu bakımdan sınai mülkiyet haklarını ilgilendiren davalarda BAM'ların verdiği kararları ayrıca dikkate almak gerektiğinden istinaf mahkemesi kararlarından örnek vermekte fayda bulunmaktadır. İstanbul BAM 16 HD. ilk derece mahkemeleri arasında çıkan bir görev uyuşmazlığında; SMK'ya dayanan tescil edilmiş bir sınai mülkiyet hakkına dayalı uyuşmazlık mevcut olduğundan ya da söz konusu hakların lisans alınarak

⁴⁰⁰ Yargıtay 11. HD, T. 28.02.2018, E. 2016/8270, K. 2018/1493 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 04.08.2019).

⁴⁰¹ “Davacı, tescilli tasarımları bulunduğunu, dava konusu numunelerin mülkiyetinin kendisine ait olduğunu iddia ederken, davalı da bu kutuların tamamının tasarımının şirkete ait olduğunu savunduğuna göre, dava konusu kutuların mülkiyetinin kime ait olduğunun tarafların TPE nezdinde tescilli tasarımları da değerlendirilmek suretiyle 554 sayılı KHK hükümleri de dikkate alınmak suretiyle değerlendirilmesi gerektiği, bu değerlendirmenin ihtisas mahkemesi olan Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemelerince yapılacağı, davanın ticari nitelikte bir dava da olmadığı gerekçesiyle” Yargıtay 11. HD, T. 28.02.2018, E. 2016/8270, K. 2018/1493 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 04.08.2019).

⁴⁰² “Haksız rekabet davaları T.T.K.nun 56 ncı vd. maddelerinde düzenlenmiş olup, bu maddelerden doğacak uyuşmazlıklar genel mahkemelerde görülebileceği halde, 556 sayılı Markalar Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanmasından doğacak uyuşmazlıklar anılan kararnamenin 71 nci maddesine göre ihtisas mahkemelerinde görülmesi gerekecektir. Bu itibarla, davacı marka hakkına da dayanmış bulunmasına göre bu konudaki delillerin takdirinin ihtisas mahkemesine ait olacağı kuşkusuzdur.” Yargıtay 11. HD, T. 20.03.2018, E. 2007/13805, K. 2008/3648 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 04.08.2019) [Erdal Noyan/İlhami Güneş, Marka Hukuku (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), s. 800].

kullanılmasından kaynaklı bir uyuşmazlık bulunduğundan ihtisas mahkemelerinin görevli olduğunu belirterek asliye ticaret mahkemesinin/mahkemelerinin görevsiz olduğuna karar vermiştir⁴⁰³. Böylece tescilli sınai mülkiyet hakkına dayanıldığında ihtisas mahkemelerinin görevli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca tescilli sınai hakların lisans ile kullanılması durumunda dahi ihtisas mahkemelerinin görevli olduğu ifade edilmiştir⁴⁰⁴.

2.1.2. Yetkili Mahkeme

Sınai mülkiyet haklarına ilişkin açılan davalar bakımından özel yetki kuralları SMK ve ilgili diğer mevzuat ile düzenlenmiştir. SMK m.156 hükmünde düzenlenmiş olan özel yetki kurallarının geçerli olabilmesi için davaya konu ürünün SMK'da öngörülen korumadan yararlanması gerektiğine dair bir iddia veya savunmanın olması gerektiği açıktır.

SMK m.156/2 hükmünde TPMK'nın SMK hükümlerine göre almış olduğu bütün kararlara yönelik açılacak davalarda ve TPMK kararlarından zarar gören üçüncü şahısların TPMK aleyhine açacakları bütün davalarda Ankara fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin yetkili olduğu belirtilmiştir⁴⁰⁵.

SMK m.156/3 hükmünde ise; sınai mülkiyet hakkı sahibince üçüncü kişilere karşı açılacak olan hukuk davalarında davacının ikametgâhı yeri (yerleşim yeri) veya hukuka aykırı eylemin gerçekleştiği yer ya da bu eylemin neticelerinin ortaya çıktığı yer mahkemesi yetkili mahkeme olarak öngörülmüştür⁴⁰⁶. Aynı hükümlerde genel yetki kurallarından farklı olarak özellikle sınai mülkiyet hakkını ihlal eden üçüncü kişilerin eylemlerine karşı açılacak davalarda sınai mülkiyet hakkına sahip olan kişinin kendi yerleşim yerinde de dava açabileceği ifade edilmiştir. Aynı zamanda

⁴⁰³ "...kaynaklanan tescilli bir sınai hakka dayalı uyuşmazlık söz konusu olduğunda yada bu hakların lisans ile kullanılmasından kaynaklanan bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda ihtisas mahkemesi sıfatıyla FSHHM'nin görevli olduğu, dava konusu uyuşmazlığın da "isim ve logo bedeli, reklam marka geliştirme gelirleri" alacağından kaynaklandığı, davaya bakma görevinin FSHHM'ne ait olduğu kanaatiyle" İstanbul BAM 16. HD, T. 30/05/2019, E. 2018/797, K. 2019/1243 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 04.08.2019).

⁴⁰⁴ Ayrıca İstanbul BAM 16, HD, T. 30.05.2019, E. 2018/797, K. 2019/1243 sayılı kararında: "Yargıtay 11. HD, T. 01.06.2016, E. 2016/6098, K. 2016/6035 sayılı; Yargıtay 11. HD, T. 18.03.2015, E. 2014/18160, K. 2015/3696 sayılı emsal kararlarından söz edilmiştir [İstanbul BAM 16. HD, T. 30.05.2019, E. 2018/797, K. 2019/1243 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 04.08.2019)].

⁴⁰⁵ SMK m.156/2; Ayhan/Çağlar, s. 369.

⁴⁰⁶ SMK m.156/3.

söz konusu davaların hukuka aykırı eylemin gerçekleştiği yer ya da eylemin neticelerinin ortaya çıktığı yer mahkemesinde de açılabilmesi belirtilmiştir.

Sınai mülkiyet haklarının KHK'lar ile korunduğu dönemde ise; yetki yönünden sınai mülkiyet hakkının ihlali halinde açılacak davalarda davalının yerleşim yerinde veya haksız rekabet fiilinin gerçekleştiği yer mahkemesinde veya zararın meydana geldiği yer mahkemesinde ya da zarar görenin ikametgâhı (yerleşim yeri) mahkemesinde dava açılabilmesi kabul edilmekteydi⁴⁰⁷. SMK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte ise, SMK'da öngörülen korumadan yararlanan ürünler bakımından özel yetki kuralları ihdas edilmiştir. Ancak genel yetki kurallarına da dayanılabilmesi nedeniyle davalının yerleşim yeri mahkemesinde ve haksız fiilin işlendiği yer mahkemesinde de dava açılabilmesi hâlâ mümkündür⁴⁰⁸.

SMK m.156/5 hükmünde ise: üçüncü kişilerin açacağı davalar bakımından özel yetki kuralı düzenlenmiş olup; bu hükümle üçüncü kişilerce sınai mülkiyet hakkı sahibine yönelik açılacak davalarda yetkili mahkemenin davalının ikametgâhı mahkemesi olduğu belirtilmiştir⁴⁰⁹.

Sınai mülkiyet haklarının ihlalinden dolayı sadece tazminat talepli olarak açılan davalar bakımından SMK'da öngörülen özel yetki kurallarının uygulanıp uygulanamayacağı Yargıtay tarafından karara bağlanmıştır. Yargıtay, sınai mülkiyet haklarının ihlalinden dolayı açılan başka talepli davalarla aynı özel yetki imkânlarının sağlanması gerektiğini değerlendirerek davalının yerleşim yerinde veya haksız fiilin gerçekleştiği yer mahkemesinde de davanın açılabilmesini kabul etmektedir⁴¹⁰.

2.2.Davanın Türü ve Niteliği

2.2.1. Davanın Türü

⁴⁰⁷ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 518; Karaman Odabaşı, s. 98.

⁴⁰⁸ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 419.

⁴⁰⁹ Markalar bakımından özel yetki kurallarının SMK'ya paralel olduğuna yönelik bkz. Poroy/Yasaman, s. 369.

⁴¹⁰ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 419; “Dava, 5846 sayılı FSEK'nun 68 nci maddesine dayalı tazminat istemine ilişkindir... Somut olayda, davalının yayınladığı dergi kapağındaki bilgilerden deginin İstanbul'da da dağıtıldığı anlaşılmakta olup, haksız eylemin işlendiği yer itibariyle de mahkeme esasen yetkili olup, davacının ikametgâhı da İstanbul'dadır.” Yargıtay 11. HD, T. 03.11.2008, E. 2007/9264, K. 2008/12091 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 05.08.2019) (Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 419).

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması için açılacak davalar; TTK m.56'da belirtilen haksız rekabet nedeniyle açılacak davalarla paralellik arz etmektedir. Bu nedenle sınai mülkiyet haklarının ihlal edildiğini düşünen kimsenin haksız rekabet hükümlerinin ihlali nedeniyle kanunda öngörülen tespit davası, men (önleme) davası, düzeltme davası, maddi tazminat davası ve manevi tazminat davası⁴¹¹ açması mümkündür. Burada asıl irdelenen sorunun sınai mülkiyet hakları ile haksız rekabet hükümlerinin doğrudan doğruya korunması meselesi olduğu gözden kaçırılmamalıdır⁴¹².

SMK koruması kapsamında olan sınai mülkiyet haklarının doğrudan doğruya bir sınai mülkiyet hakkı olarak kümülatif koruma çerçevesinde haksız rekabet hükümleri ile korunması kural olarak mümkündür. Bu bakımdan söz konusu sınai mülkiyet hakkı sahiplerinin bu durumla ilişkili olarak TTK m.56'da sayılan dava türlerinin tamamını gerekliyse ve şartları varsa açma imkânı bulunmaktadır.

2.2.2. Davanın Niteliği

Sınai mülkiyet haklarının korunmasının birden çok hukuk kuralı ile düzenlenmesi nedeniyle davanın niteliği itibariyle üç seçenek ortaya çıkmaktadır⁴¹³. Buna göre sınai mülkiyet haklarının korunmasını düzenleyen hükümler birbirleriyle yarışabilir, birbirleriyle yığılabilir veya sınai mülkiyet haklarının korunmasını düzenleyen hükümlerin bazıları diğerini dışlayabilir⁴¹⁴.

Kanunların yarışmasının⁴¹⁵ mevcut olduğu durumlarda, yarışan haklara dayalı (mütelahik) bir dava mevcuttur. Bu davalardaki talep veya talepler tek bir hukuki

⁴¹¹ Haksız rekabet nedeniyle açılacak davalar (dava türleri) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Suluk/Karasu/Nal, s. 448 vd.; Nomer Ertan, s.398 vd.; Çetiner/Bozkurt Yüksel, s. 165 vd.; Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 324 vd.

⁴¹² Tasarımların haksız rekabete konu olması hususunda asıl irdelenen sorunun haksız rekabet hükümleri ile doğrudan tasarımların korunması meselesi olduğu, TTK m.55'de sayılan bir kısım özel haksız rekabet hallerinin doğrudan doğruya tasarımların korunmasına yönelik olduğu hususunda bkz. Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 164 vd.

⁴¹³ Kuru, davaların yığılmasını ve yarışmasını "talep sonucunun niceliğine göre dava çeşitleri" başlığı altında tasnif etmiştir. "talep sonucunun niceliğine göre dava çeşitleri" hakkında detaylı bilgi için bkz. Baki Kuru, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (İstanbul: Legal Yayınevi, 2015), s. 139 vd.

⁴¹⁴ Suluk, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 44-45.

⁴¹⁵ "Kanun hükümlerinin yarışması" tabiri ile daha önceleri aynı olay bakımından birden fazla kanun maddesinin kapsamına girmek anlaşılmaktaydı. Fakat bugün doktrindeki hâkim görüşe göre; "kanun hükümlerinin yarışması" kavramı ile aynı olaya uygulanma ihtimali bulunan maddelerden sadece birinin uygulanması ve diğerinin uygulama dışı kalması anlaşılmaktadır [Vedat Buz, "Aynı Şahsın Farklı Hukuki Sebeplerle Sorumluluğu: TBK m. 60 Üzerine Düşünceler", *Batider*, C. 29, S. 2 (Ankara 2013), s. 23].

sebebe değil, birden fazla hukuki sebebe dayanmaktadır⁴¹⁶. Örneğin bir konuya ilişkin olarak sözleşmeden kaynaklanan alacak ile haksız fiile dayalı alacak birbiriyle yarışmaktadır⁴¹⁷. Somutlaştırmak gerekirse, satıcısından ayıplı mal alan alıcı hem haksız fiile hem de sözleşmeye aykırılığa dayanarak satıcıya karşı hak iddia edebilir, dava açabilir⁴¹⁸.

Kanunların yığılması (kümülyasyon) durumunda ise, birden çok hukuksal talep birbirleriyle yarışmayıp veya birbirlerini dışlamayıp (itmeyip) birbirleri ile üst üste yığılmaktadır⁴¹⁹. Usul hukukunda davaların yığılmasına aynı zamanda objektif dava birleşmesi de denilmektedir. Bu anlamda kanunların yığılması müessesini dar olarak yorumlamak gerekmektedir. Dar anlamda kanunların yığılması, davacının davalıya karşı tek bir davada birden fazla talebini ileri sürmesi anlamına gelmektedir⁴²⁰. Örneğin boşanma davasında yoksulluk nafakasının yanı sıra maddi ve/veya manevi tazminat talebinde bulunulabilmesi meselesinde benzer durum söz konusudur⁴²¹.

Son olarak kanunların birbirini dışlamasında ise, bir konuyla ilgili olarak özel bir hükmün genel bir hükmü dışlaması söz konusudur⁴²². Mesela süre ile sınırlandırmanın mevcut olduğu bir durum varsa özel hüküm genel hükmü dışlayabilir⁴²³. Bu duruma sınai mülkiyet haklarının bir kısmının süre ile sınırlı olması örnek olarak verilebilir.

Şehirali Çelik, aynı sınai ürüne ilişkin korunan unsurlar bakımından bir veya birden fazla eylemin olup olmadığının somut olaya göre değerlendirilmesi gerektiğini, ihlale konu fiilin tek olmasından otomatik olarak tek bir eylemin olduğu sonucuna

⁴¹⁶ Hakan Pekcanıtez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes, *Medeni Usul Ders Kitabı* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), s. 164-165.

⁴¹⁷ Suluk, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 45.

⁴¹⁸ Serozan, s. 174.

⁴¹⁹ A.g.e., s. 172-173.

⁴²⁰ Pekcanıtez/Atalay/Özkes, s. 164; Geniş anlamda davaların yığılması ise; terditli, seçimlik ve kümülatif davaları içerecek şekilde, farklı biçimlerde olsa da netice-i talepte birden fazla talebin yer alması anlamına gelmektedir (A.g.e., s. 164).

⁴²¹ Serozan, s. 172-173; Ancak maddi ve manevi tazminat taleplerinin birbiriyle yığıştırılması mümkün olmakla birlikte, söz konusu tazminat taleplerinin TBK m.53'te öngörülen menfaat devri ile yığıştırılması söz konusu değildir. Aynı şekilde TTK m.56/1.d ve TTK m.56/1.e bentlerinde öngörülen haksız rekabete ilişkin maddi ve manevi tazminat talepleri ile FSEK m.70'te öngörülen talebin yığıştırılması mümkün değildir (A.g.e., s. 173).

⁴²² Suluk, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 45.

⁴²³ A.g.e., s. 45.

ulaşılamayacağını, korunan unsurların birbirinden ayrılabilirdiği hallerde iki ayrı eylemin mevcut olduğunu belirtmektedir⁴²⁴.

Suluk, kümülatif koruma ilkesinin ne yarışma ne de yığılma anlamına gelmediğini, özel hüküm-genel hüküm ilişkisi söz konusu olmadığında hukuki sebeplerin arasında bir çeşit hukuki sebepler yığılması olduğunu ifade etmektedir⁴²⁵. Yazar; davacının şartları varsa tüm sınai mülkiyet mevzuatına dayanabilmekle birlikte genel hüküm olarak haksız rekabet hükümlerine de dayanabileceğini, özel düzenlemeler karşı tarafı korumakta olduğunda davacının haksız rekabet hükümlerine dayanamayacağını belirtmektedir⁴²⁶.

Uzunallı ise, markalar bakımından haksız rekabet ile sınai mülkiyet haklarının ilişkisini incelerken özel düzenlemeler olan KHK'lar (SMK) ile haksız rekabet hallerinin birlikte olması durumunda netice-i talebin haklılığını ifade eden birden fazla hukuki sebep olması nedeniyle hakların yarışacağını (talep dayanaklarının yarışacağını) ifade etmektedir⁴²⁷.

3. SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ TÜRK TİCARET KANUNU M.54 HÜKMÜ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI

3.1.Özel Haksız Rekabet Hallerinin Genel İlke Karşısındaki Önemi ve Konumu

TTK'nın haksız rekabete ilişkin sistematığına göre, TTK m.54/2 fıkrasında haksız rekabet bakımından genel ilke verildikten sonra TTK m.55 hükmünde sıkça karşılaşılan ve dürüstlük kuralına aykırı haksız rekabet halleri örnekseme yoluyla sıralanmıştır⁴²⁸. Bu bakımdan TTK m.54/2 fıkrasında düzenlenen genel ilke ile TTK m.55 hükmünde yer bulan özel haksız rekabet halleri arasındaki ilişki ve işlevsel (fonksiyonel) uygulama, başta haksız rekabet hükümlerine tecavüz halleri olmak üzere, sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması

⁴²⁴ Yazar, bir ürünün farklı unsurlarına tecavüz olduğu hallerde iki ayrı tazminata hükmedilebileceğini, bir ürünün aynı unsurunun bir fiil ile ihlali söz konusu olduğundaysa aynı menfaate yönelik bir ihlal olduğundan iki farklı tazminat verilmesinin hakkaniyete aykırı olduğunu ifade etmektedir (Şehirli Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 94 vd.).

⁴²⁵ *Suluk*, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 45-46.

⁴²⁶ A.g.e., s. 45-46.

⁴²⁷ Sevilay Uzunallı, *Markanın Korunmasının Kapsamı ve Tazminat Talebi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012), s. 522.

⁴²⁸ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 317.

bakımından meselelerin anlaşılması için önem arz etmektedir⁴²⁹. Zira TTK m. 55 hükmündeki özel hallere girmeyen durumlarda haksız rekabete aykırılık teşkil edebilecek ticari davranış ve uygulamalarda uygulamacının önünün tıkanmaması, hâkimin haksız rekabet hükümlerini çağın ihtiyaçlarına ve zamanın ruhuna uygun şekilde yorumlama imkânı kazanabilmesi TTK m. 54/2 hükmü ile sağlanmaktadır⁴³⁰.

TTK'nın bütün ihtimalleri göz önüne alarak yeryüzünde yaşanabilecek bütün haksız rekabet fiillerini sınıflandırması kanun yapma tekniğine uygun değildir. TTK m. 55 hükmünde bulunmayan bazı fiilleri genel ilke çerçevesinde haksız rekabet olarak nitelendirmek mümkündür. Bu durum SMK'daki ve TTK m.55'deki özel düzenlemelerle ve hallerle korunamayan sınai mülkiyet haklarının TTK m.54/2 hükmü uyarınca genel ilke ile korunması yolunu aralamaktadır⁴³¹. Örneğin Yargıtay'ın emeğin korunması ilkesi çerçevesinde sınai mülkiyet haklarını koruması ne TTK m.55 ne de SMK ile öngörülen bir koruma olmayıp, TTK m.54/2'nin uygulanmasından ibarettir⁴³². Bu bakımdan Yargıtay sınai mülkiyet haklarının korunması bakımından çoğu zaman emeğin korunması ilkesini oldukça geniş yorumlamıştır. Ancak Yargıtay son dönem uygulamalarında emeğin korunması ilkesini karıştırılma tehlikesi ve itibardan haksız yararlanma ile sınırlandırma yoluna gitmiştir. Kanaatimizce itibardan haksız yararlanma halinde bile sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunmasına tereddütle yaklaşmak gerekmektedir.

Ayrıca sınai mülkiyet korumasından yararlanamayan ürünlerin haksız rekabete ilişkin genel hükümle korunmasına dair örneklerle geçmişte rastlanmaktaydı⁴³³.

⁴²⁹ Şehirali Çelik; tasarımların haksız rekabet hükümleri ile ilişkisini ele aldığı eserinde tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunabilmesi bakımından hem TTK m.54/2 hükmünün hem TTK m.55 hükmünün önem arz ettiğini ifade etmektedir (Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 140-141); Ayrıca yazar, TTK m.55 hükmünde belirtilen özel haksız rekabet hallerinin bazılarının doğrudan tasarımlarla ilgili olduğunu, genel ilkenin uygulanmasında genel ilke ile haksız rekabet halleri arasındaki ilişkinin tespitinin belirleyici olduğunu ifade etmektedir (A.g.e., s. 140-141).

⁴³⁰ Kemal Şenocak, "İşletme Personelinin Ayartılması Meselesinin Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 50, S. 2 (Ankara 2001), s. 205.

⁴³¹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 307.

⁴³² Türk mevzuatında emek ilkesini temellendiren özel bir düzenleme bulunmamasına rağmen Yargıtay birçok kararında emek ilkesini kullanmaktadır (Odman Boztosun, s. 202); Yazar, emeğin korunması ilkesi TTK'da açıkça düzenlenmemiş olsa da, bir kısım özel haksız rekabet hallerinin özünde emeğin korunması ilkesi çerçevesinde haksız rekabet oluşturduğunu ifade etmektedir. (A.g.e., s. 204).

⁴³³ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 150.

Örneğin EndTasKHK 1995 yılında yürürlüğe girmeden önce tasarımlar haksız rekabete ilişkin genel hüküm ile korunmaktaydı⁴³⁴. Yine SMK yürürlüğe girmeden önce tescilsiz tasarımlar haksız rekabete ilişkin genel hüküm ile korunmaktayken, 10 Ocak 2017’de SMK’nin yürürlüğe girmesiyle birlikte tescilsiz tasarımlar SMK hükümleri ile korunmaktadır⁴³⁵. Tüm bu nedenlerle TTK’da düzenlenen genel ilke (TTK m.54/2) ile özel düzenlemeler (TTK m.55) arasındaki ilişkinin ortaya konulması sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunmasında önem taşımaktadır.

TTK m.55 hükmü, dürüstlük kuralına aykırı davranışların sayıldığı özel hüküm niteliğindedir⁴³⁶. Ancak bu özel düzenleme, hükümde sayılan özel haller ile sınırlı tutulmamalıdır. Nitekim TTK m.55 hükmünde haksız rekabete ilişkin özel haksız rekabet halleri sayılırken “özellikle” ve “başlıcaları” sözcüklerinin kullanılmış olması sıralanan haksız rekabet hallerinin örnek niteliğinde sayıldığını göstermektedir⁴³⁷.

TTK m. 55 hükmünde düzenlenmemiş bir fiilin TTK m.54 hükmündeki bütün şartları taşıması koşuluyla haksız rekabet olarak kabul edilebileceği konusunda doktrinde herhangi bir ihtilaf söz konusu değildir⁴³⁸. Bu nedenle somut olayda TTK m.54 hükmünde düzenlenen şartların varlığı halinde ayrıca TTK m.55 hükmünde düzenlenen özel haksız rekabet hallerinden birinin oluşması zorunlu değildir.

TTK m.54/2 ile TTK m.55 hükümleri arasındaki ilişkiye bakıldığında öncelikle TTK m.55 hükmünde sayılan haksız rekabet hallerinden birinin mevcut olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir⁴³⁹. Söz konusu fiil; TTK m.55 hükmünde sayılan haksız rekabet hallerinden birine uyuyor ise, bu fiilin bir daha dürüstlük kuralına uyup uymadığının (TTK m.54’teki şartların oluşup oluşmadığının) araştırılması gerekmez⁴⁴⁰. Bir başka ifade ile belirtmek gerekirse; TTK m.55’de söylenen

⁴³⁴ A.g.e., s. 150.

⁴³⁵ SMK yürürlüğe girmeden önce kaleme alınan bir eserde ifade edildiği gibi, Yargıtay kararlarına göre tescilsiz buluşlar ve tasarımlar TTK m.54 hükmünde düzenlenen genel ilkeden yola çıkarak emek ilkesi çerçevesinde süre sınırı olmadan korunmaktaydı (Cahit Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 163).

⁴³⁶ Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 530.

⁴³⁷ Bozer/Göle, s. 167; Işıl Ulaş, “Uygulamacı Gözü İle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Bakış”, *Batider*, C. 23, S.2 (Ankara 2005), s. 192-193.

⁴³⁸ Şehirali Çelik, *Tasarımlara Yönelik Uygulamalar*, s. 16.

⁴³⁹ Nomer Ertan, s. 97.

⁴⁴⁰ Şenocak, s. 206.

hallerden biri somut olayda söz konusu olduğunda TTK m.54 hükmü uyarınca genel ilkenin olduğu varsayılacaktır⁴⁴¹. Böylece genel ilke ile somutlaşmayan haksız rekabet halleri TTK m.55 hükmünde sayılan özel haksız rekabet halleri ile somutlaştırılarak haksız rekabet hükümlerinin uygulayıcısına kolaylık tanınmaktadır⁴⁴².

Ek olarak; herhangi bir haksız davranış veya uygulamanın haksız rekabet oluşturması için TTK m. 55 hükmündeki özel haksız rekabet halinin doğrudan bulunması zorunlu değildir⁴⁴³. Özel haksız rekabet halinin bire bir bulunmamasına rağmen benzerlik gösterdiği hallerde de haksız rekabet bulunduğu kabul edilmelidir⁴⁴⁴.

Şenocak, bir fiil TTK m. 55 hükmünde düzenlenen özel haksız rekabet hallerinden biri kapsamında olduğu takdirde fiilin ayrıca dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edip etmediğinin araştırılmasının gerekmediğini, özel haksız rekabet halleri kapsamındaki bir fiilin zaten haksız rekabet teşkil edeceğini belirtmektedir⁴⁴⁵. Bununla birlikte *Arkan* da; özel haksız rekabet hali kapsamına giren ticari uygulama veya davranış için genel ilkeye uyup uymadığına dair bir araştırma yapmaya gerek olmadığını, haksız rekabete ilişkin özel hallerde sayılmayan ancak genel ilkeye uyan ticari davranış veya uygulamanın haksız rekabet oluşturacağını ifade etmektedir⁴⁴⁶.

Buna karşılık *Şehirali Çelik* ise, özel haksız rekabet hali olarak düzenlenmeyen her somut olayda genel ilke kapsamında haksız rekabetin varlığını kabul etmenin TTK m.54 hükmünü torba bir düzenleme haline getirmekte olduğunu, TTK m.55 hükmü ile bağlantısı bulunan konularda genel ilkeye başvuru olanağının dar yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir⁴⁴⁷. Yazar, bir fiil açıkça TTK m.55 hükmünde düzenlenen özel haksız rekabet hallerine aykırılık teşkil ediyor olsa dahi, TTK m.54 hükmünde düzenlenen şartların varlığının aranması gerektiğini belirtmektedir⁴⁴⁸.

⁴⁴¹ Nomer Ertan, s. 97.

⁴⁴² Şehirali Çelik, *Tasarımlara Yönelik Uygulamalar*, s. 16.

⁴⁴³ Nomer Ertan, s. 97-98.

⁴⁴⁴ A.g.e., s. 97-98.

⁴⁴⁵ Şenocak, s. 206; Aynı yönde bkz. Nomer Ertan, s. 97.

⁴⁴⁶ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 317.

⁴⁴⁷ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 151.

⁴⁴⁸ Şehirali Çelik, *Tasarımlara Yönelik Uygulamalar*, s. 17; karşı görüş için bkz. Şenocak, s. 206; Nomer Ertan, s.97; Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 530.

Sonuçta; bir fiilin (ticari davranışın veya uygulamanın) haksız rekabet olarak değerlendirilmesinde; söz konusu fiilin ya TTK m. 55 hükmünde belirtilen özel haksız rekabet hallerinden birine girmesi ya da TTK m. 55 hükmünde belirtilen özel haksız rekabet hallerinden birine benzerlik göstermesi ya da genel ilke kapsamında haksız rekabet oluşturması gerekmektedir⁴⁴⁹.

Kanaatimizce genel uygulamaya uygun olarak, bir fiilin haksız rekabet oluşturup oluşturmadığının tespitinde önce TTK m. 55 hükmünde düzenlenen özel haksız rekabet hallerinin varlığı araştırılmalıdır. Özel haksız rekabet hallerinin varlığı halinde ayrıca TTK m.54 hükmü kapsamında genel ilkenin şartlarının varlığı aranmamalıdır. Özel haksız rekabet hallerinin söz konusu olmadığı somut olaylarda ise, TTK m. 54/2 hükmünde düzenlenen genel ilkenin tüm şartlarının varlığı aranmalıdır.

3.2.TTK m.54/2’ nin Sınai Mülkiyet Haklarına Uygulanmasının İktisadi Analizi

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasında haksız rekabete ilişkin genel ilke olan TTK m.54/2 hükmünün özel düzenlemeleri barındıran TTK m.55 hükmüne göre uygulama alanı ve sınırları daha fazla belirsizlik taşımaktadır. Bu belirsizliğin giderilmesinde sınai mülkiyet hakları ile iktisadi ilişkisi bulunan rekabet hukuku ve haksız rekabet hukuku müesseselerinin uygulama alanının ve sınırlarının birlikte analizi yolu tercih edilmelidir⁴⁵⁰. Sınai mülkiyet haklarının korunmasında teknolojik gelişimin önü kapatılmamalı veya aşırı korumacı politika ile rekabetçi piyasa koşulları zayıflatılmamalıdır⁴⁵¹. Nitekim hâkim, haksız rekabete ilişkin genel ilkenin somutlaştırılmasında yalnızca iktisadi hayata ilişkin ahlak kurallarını değil, ahlak kurallarının yanı sıra ekonomik rekabetin işlevlerini yerine getirebilmesinde gerekli olan kuralları da dikkate almalıdır⁴⁵².

Yukarıda genel olarak haksız rekabet başlığı altında açıklanan ve haksız rekabet kavramının kökeninde borçlar hukuku anlamında haksız fiil kurumunun olmasından

⁴⁴⁹ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 530; Nomer Ertan, s. 98.

⁴⁵⁰ Ahmet T. Keşli, “Türk Hukukunda Bir Sorun: Tescil Edilmemiş ve Koruma Süresi Dolmuş Endüstriyel Ürünler ve Konuya İlişkin Bir Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi Kararının Takdimi”, *FMR*, C. 2, S. 2 (Ankara 2002), s. 16.

⁴⁵¹ A.g.e., s. 16.

⁴⁵² Şenocak, s. 218.

bahisle, haksız rekabetin genel ilkesinin işlevsel anlamda anlaşılmasında haksız fiilin ekonomik analizi önem taşımaktadır.

Haksız fiil eylemi, dolayısıyla haksız rekabet eylemi, sözleşmesel bir ilişkiye dayanmamaktadır. Herhangi bir kimsenin aralarında sözleşme bulunmadan başka bir kimseye zarar veren eylemi iktisadi açıdan “olumsuz dışsallık”⁴⁵³ şeklinde nitelendirilmektedir⁴⁵⁴. Olumsuz dışsallık mefhumu bir piyasa aksaklığı olarak kabul edildiğinden haksız fiil hükümlerinin söz konusu dışsallık sorununu düzenleme altına alan hukuki kurumsal yapılardan yalnızca bir tanesi olduğu dikkate alınmalıdır⁴⁵⁵. Bu iktisadi analiz ışığında; haksız rekabet hükümlerinin piyasa aksaklıklarını düzenleyen kurumsal yapılardan sadece biri kabul edildiği göz önünde bulundurulmalıdır. SMK hükümleri bakımından ise, olumsuz dışsallıktan söz edilememelidir. Zira SMK’daki haklar varsayıma dayanan kamusal bir sözleşmeyle sınırlı bir süreyle verilen tekel hakkını belirlemekte olup, bu durumu olumsuz dışsallık olarak nitelememiz söz konusu değildir. Bu nedenle rekabet hukukunda ve sınai mülkiyet haklarında ortaya çıkan aksaklıklar birbirlerinin hukuki kurumsal yapılarına zarar vermeden iktisadi fonksiyonlarının içinde yorumlanmalı, hukuksal yapı iktisadi mahiyetin dışında kalacak şekilde ne aşırı dar ne de aşırı kapsamlı yorumlanmalıdır.

3.3.TTK m.54/2’ nin Sınai Mülkiyet Haklarına Uygulanması

Özel haksız rekabet hallerinin genel ilkenin karşısındaki konumu bakımından genel ilkenin uygulama örneklerini incelemek gerekmektedir. Burada TTK m.54 hükmünün somut olaylara nasıl uygulanacağına dair bir takım örnekler verilecektir. Bu nedenle bu bölümde TTK m.54 hükmünü fonksiyonel şekilde uygulayarak rekabet ortamının bütün katılanların menfaatine olması temin edilerek haksız rekabet hükümlerinin kanun koyucunun beklentisine uygun işlevlerini yerine getirmesi sağlanacaktır⁴⁵⁶.

⁴⁵³ En genel anlamda olumsuz dışsallık kavramı, kişinin davranışlarıyla başka kişinin beklenen faydasının kişinin istemi haricinde olumsuz yönde etkilenmesi olarak tanımlanabilir [Kerem Cem Sanlı, “*Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi*”, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2006), s. 109’dan naklen Steven Shavell, *Economic Analysis of Accident Law* (Cambridge Massachusetts: Harvard University Press, 1987), s. 77].

⁴⁵⁴ Sanlı, s. 603.

⁴⁵⁵ A.g.e., s. 603.

⁴⁵⁶ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 162.

TTK m.54/2 hükmü her ne kadar haksız rekabet başlığı altında düzenlenmiş ise de, eylemi gerçekleştiren ile eylemin etkisine maruz bırakılan kişinin rekabet içerisinde olması gerekmediği, yani rakip olmalarının zorunlu olmadığı, unutulmamalıdır⁴⁵⁷. Gerek TTK'nın haksız rekabete ilişkin hükümlerinin doğru analiz edilebilmesi gerekse söz konusu hükümleri uygulayan hâkimlerin yapacakları analizlere ışık olması bakımından haksız rekabete ilişkin genel ilkenin işlevsel uygulanmasına yönelik örnekler önem taşımaktadır⁴⁵⁸.

“Ayartma eylemi”⁴⁵⁹; özel haksız rekabet halleri arasında sayılmamıştır. Bu nedenle ayartma eyleminin haksız rekabete ilişkin genel ilke (TTK m.54/2) kapsamında olup olmadığını tartışmak gerekmektedir. Yine başkalarının ürünlerinin taklit edilmesi fiili TTK m.55 hükmünde özel haksız rekabet hali olarak sayılmadığından, söz konusu eylemi TTK m.54/2 (genel ilke) hükmü bakımından değerlendirmek gerekecektir⁴⁶⁰. Benzer şekilde; markaya, işletme adına veya ticaret unvanına dayanmayan sadece alan adına dayanan benzerlik iddiasının TTK m.54 vd. hükümlerine dayanılarak haksız rekabet olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ifade edilmelidir⁴⁶¹. Yine davalının bir şirketin Ar-Ge bölümünde çalışırken çalıştığı şirketin projelerinin dış hatlarını değiştirerek üçüncü kişilere çalıştığı şirketin projelerini paylaşma teklifinde bulunması emeğin korunması ilkesi çerçevesinde TTK m.54 vd. ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır⁴⁶².

Diğer müteşebbislerin işçilerinin ayartılması anlamında ayartma eylemine ilişkin TTK m.55/1.b-2. ve m.55/1.b-3. cümlelerinde düzenlemeler bulunmaktadır⁴⁶³. Yine de söz konusu özel düzenlemelerde sırf rakibi piyasadan silmek anlamında işçilerin

⁴⁵⁷ Bozer/Göle, s. 167.

⁴⁵⁸ Güven, s. 57.

⁴⁵⁹ Şenocak, işletme personelinin ayartılması bağlamında ayartma eylemini bir işletme sahibinin diğer bir müteşebbisin işçisinin veya personellerinin iş yerini değiştirmesi için çaba sarf etmesi olarak tanımlamaktadır (Şenocak, s.193).

⁴⁶⁰ Bozer/Göle, s. 166-167; Şehirali Çelik'e göre taklit eyleminin genel hükümler anlamında haksız rekabet oluşturup oluşturmadığına dair bkz. Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s.235 vd.

⁴⁶¹ Mehmet Emin Bilge, *Ticari Ad ve İşaretler Arasında Karıştırılma Tehlikesi* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), s. 100.

⁴⁶² R. Tamer Pekdincer, *Haksız Rekabet ve Marka Hukukuna İlişkin Bilirkişi Raporları ve Mütalaalar II* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2019), s. 78.

⁴⁶³ Şenocak, s. 246.

ayartılması eyleminin düzenlendiğinden söz edilememektedir⁴⁶⁴. Nitekim TTK m.55/1.b-2. cümlesinde kişilerin üçüncü kişilerin işçilerine, ticari vekillerine ve sair yardımcı kişilerine hakkı olmayan faydalar sağlayarak ve onların işlerini yerine getirmelerinde yükümlülüklerine aykırı davranmalarına sebep olacak yararlar sağlayarak veya öneride bulunarak kendisine veya bir başkasına menfaat temin edilmesinden bahsedilmiştir. Böylece TTK m.55/1.b-2. cümlesinde bir özel haksız rekabet hali tarif edilmiştir. Benzer şekilde TTK m.55/1.b-3. cümlesinde ise, işçileri veya vekilleri ya da sair yardımcı şahısları işverenlerinin ya da müvekkili olan şahısların üretim veya iş sırlarını ifşa veya temin etmeye yöneltmek⁴⁶⁵ şeklindeki eylem de bir özel haksız rekabet hali olarak söylenmiştir. Bu nedenle geniş anlamda diğer müteşebbisin işçilerinin ayartılması eyleminin TTK m.54/2 hükmü uyarınca, şartlarının varlığı halinde, koruma görüp görmeyeceğinin irdelenmesi gerekmektedir.

“Ayartma eylemi”; her ne kadar sınai mülkiyet haklarının haksız rekabete ilişkin genel ilke çerçevesinde korunması bakımından doğrudan bir uygulama konusu olmasa da genel ilkenin haksız rekabet alanında uygulanması bakımından esaslı bir örnek teşkil etmektedir. Ayartma eylemi somut olay bakımından dürüstlük kuralına aykırılık oluşturuyorsa; örneğin bir müteşebbis, ihtiyacı olmamasına rağmen, sırf rakibini piyasadan silmek amacıyla veya saikiyle hareket ediyorsa ortada genel ilkeye dayanan bir haksız rekabet eyleminden bahsetmek mümkün olacaktır⁴⁶⁶.

Keza TTK m.54/2 hükmünün uygulanmasına *e*TTK döneminde düzenlenmemiş olan TTK m.55/1.c hükmü bir diğer örnek olarak verilebilecektir. Zira TTK m.55/1.c hükmü TTK döneminde ihdas edilmiştir. Şayet TTK m.55/1.c hükmü olmasaydı bile, somut olayın TTK m.54/2 hükmü kapsamında değerlendirilmesi şartıyla iş

⁴⁶⁴ Şenocak, *e*TTK döneminde kaleme aldığı eserinde, ayartma eyleminin işletmenin ticari sırlarının ifşa edilmesi anlamında işlenilmesinin *e*TTK m.57/7, m.57/8 hükümlerine aykırılık teşkil edebileceğini ifade etmiştir (Şenocak, s. 246).

⁴⁶⁵ TTK m.55/1.b-3’nin *e*TTK’daki karşılığı *e*TTK m.57/7 hükmüdür; Ayrıntılı bilgi için bkz. Nomer Ertan, s. 292.

⁴⁶⁶ Şenocak, s. 206; Bu anlamda dikkate alınması gereken faktörler; söz konusu fiili gerçekleştirenin saiki veya amacı, söz konusu fiilin etkisi, fiilin sıklıkla tekrarlanması, fiilin süresi vs. olarak belirtilmektedir (A.g.e., s. 206). Yazar, ayartma eylemine ilişkin söz konusu değerlendirmesini *e*TTK döneminde kaleme almıştır. Bu nedenle TTK döneminde farklılık arz eden özel haksız rekabet hallerinin (TTK m.55/1.b-2, m.55/1.b-3. vs.) dikkate alınmasında fayda vardır.

ürünlerinden yetkisiz şekilde yararlanılması nedeniyle haksız rekabetin varlığından söz edilebilecekti⁴⁶⁷.

Taklit eyleminin genel ilke çerçevesinde haksız rekabet oluşturup oluşturmadığı meselesi çoğu zaman sınai mülkiyet hakları ile birlikte karşımıza çıkmaktadır. Taklit eyleminin özel haksız rekabet hali olarak düzenlenmemesi nedeniyle TTK m.54/2 hükmü bakımından haksız rekabet eylemi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini incelemek gerekmektedir. *Şehirali Çelik*'e göre; taklit eylemi bakımından sistematik taklitin Almanya, İsviçre ve sair ülkelerde genel ilke çerçevesinde haksız rekabet sayıldığı göz önünde bulundurulduğunda taklit eyleminin sistematik taklit olması gibi özel durumlarda haksız rekabetin varlığını kabul etmek gerekmektedir⁴⁶⁸. Kanaatimizce süresi dolmuş veya tescil edilebilirlik şartlarını taşımadığından hükümsüz kılınmış veya tescilsiz sınai ürünlerin taklidi eylemini sistematik taklit bile olsa - karıştırılma tehlikesi hariç - haksız rekabet olarak kabul etmemek gerekmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının genel ilke çerçevesinde haksız rekabet hükümleri ile korunmasında bir diğer yaygın meseleyi emeğin korunması ilkesi oluşturmaktadır. Emeğin korunması ilkesi özel haksız rekabet hali olarak düzenlenmemesi nedeniyle mahkemelerce TTK m.54 (eTTK m.56) hükmünde yer bulan genel ilkeye dayanılarak emeğin korunması ilkesi çerçevesinde haksız rekabetin varlığına hükmedilmektedir⁴⁶⁹. Haksız rekabet hukukunda emeğin korunması ilkesi çerçevesinde sınai mülkiyet haklarının korunması hususunda emeğin korunması ilkesinin dar yorumlanmasında fayda bulunmaktadır⁴⁷⁰. Burada sınai mülkiyet düzenlemeleriyle korunan bir hak bir şekilde kendi özel mevzuatında korumadan mahrum kalmış ise, sınai mülkiyet hükümlerinin sağlamış olduğu tekel hakkı haksız rekabet hükümleri ile sağlanmamalıdır⁴⁷¹. Kaldı ki, gerek sınai mülkiyete ilişkin özel düzenlemelerle gerekse de haksız rekabete ilişkin özel düzenlemeler ile korunmayan bir durumun haksız rekabete ilişkin genel ilke ile korunması kanun koyucunun ihdas

⁴⁶⁷ M. Sadık Çapa, "Haksız Rekabet Hukukunda Başkalarının İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma(TTK m.55/1-c)", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2 (Ankara 2014), s. 363.

⁴⁶⁸ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 257; Yazar, taklit eylemi bakımından sistematik taklit ve birebir taklit olmak üzere ikili bir ayrım yapmakta, ayrıca itibardan haksız yararlanmayı da taklit eylemi başlığında değerlendirmektedir (A.g.e., s.240 vd.).

⁴⁶⁹ Odman Boztosun, s. 218.

⁴⁷⁰ Suluk/Orhan, s. 797-802.

⁴⁷¹ Odman Boztosun, s. 222.

etmiş olduğu menfaat dengesini bozacaktır. Bozulan menfaat dengesi, serbest rekabet koşullarını altüst edecek şekilde haksız rekabet hükümlerinin sınai mülkiyet hakkı sahibi lehine genişletilmesi anlamına gelecektir.

3.4.TTK m.54/2' nin Sınai Mülkiyet Haklarına Uygulanmasında Yargıtay Uygulaması

Yargıtay'ın TTK m.54/2 hükmünde düzenlenen haksız rekabete ilişkin genel ilkeden söz ettiği kararları bulunmaktadır⁴⁷². Yargıtay'ın söz konusu genel ilkenin uygulanmasında somut kriterlerinin mevcut olduğundan söz edilemeyecektir⁴⁷³. Örneğin daha önce de çalışmamızda bahsi geçen bir kararında Yargıtay; davalının davacı olan şirketten ayrıldıktan sonra üretimini yaptığı ürünlerin teknik resimlerinin ortaya konulmasında herhangi bir emek ve çaba sarf etmemesini ya da katkı sunmadan davacıya ait tasarımları ve üretimleri doğrudan kullanmak suretiyle üretim ve sonrasında satış yapmasını TTK m.54 ve TTK m.55/1.c hükümleri gereğince haksız rekabet kabul etmiştir⁴⁷⁴. Böylece Yargıtay; ilgili BAM'ın⁴⁷⁵ gerekçesini olduğu gibi onamıştır. Söz konusu kararda Yargıtay'ın TTK m.55/1.c hükmünde düzenlenen özel haksız rekabetin şartlarının oluştuğundan söz ettiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda yüksek mahkeme kararında TTK m.54 hükmü gereğince haksız rekabet oluştuğunu belirtmektedir. Söz konusu kararda TTK m.54 hükmüne göre haksız rekabete aykırılığın neden olduğu açıkça belirtilmediğinden Yargıtay bakımından özel haksız rekabet halinin şartlarının oluşması nedeniyle kendiliğinden genel ilkeye göre haksız rekabetin oluştuğundan söz edilebilir. Bir başka seçenek olarak somut olayda Yargıtay tarafından özel hükümlerle birlikte aynı zamanda genel ilkeye göre haksız rekabetin irdelendiği değerlendirilebilecektir.

Ayrıca Yargıtay ülkemizde tescilsiz buluşların TTK m.54/2 (eTTK m.56) hükmü uyarınca haksız rekabete ilişkin genel ilke çerçevesinde korunmasının mümkün

⁴⁷² Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 153.

⁴⁷³ A.g.e., s. 153.

⁴⁷⁴ "...davacı şirketten ayrıldıktan sonra üretimi yapılan ürünlerin teknik resimlerinin hazırlanması için hiç bir emek ve çaba sarf etmeden, her hangi bir katkı sağlamadan, yeni bir iş yeri açarak davacıya ait tasarım ve üretimlerini direk kullanarak üretim ve akabinde satış yapması eyleminin 6102 sayılı TTK'nın 54 ve 55/1-c maddesi gereğince haksız rekabet oluşturduğu..." Yargıtay 11. HD, T. 07.05.2019, E. 2018/1989, K. 2019/3491 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 01.07.2019).

⁴⁷⁵ Antalya BAM 11. HD, T. 13.03.2018, E. 2017/940, K. 2018/358 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 03.08.2019).

olduğunu belirtmekteydi⁴⁷⁶. Yargıtay PatKHK döneminde bir kararında ülkemizde tescilsiz buluşların korunamayacağına yönelik bir düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle tescilsiz buluşların genel ilke ile korunabileceğini ifade etmekteydi⁴⁷⁷. Ancak Yargıtay'ın 2008 yılı ile birlikte sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile korunması bakımından içtihat değişikliğine gittiğini söylemek mümkündür. Yargıtay bir kararında tescilsiz sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile korunabilmesi için ilk defa yurtdışında piyasaya sürülen ve ülkemizde tescilli olmayan bir sınai ürünün ülkemizde ilk defa piyasaya sürülerek büyük emek veya çaba sarf edilmesinin koruma için yeterli olmadığını, söz konusu ürünlerin korunabilmesi için itibardan haksız yararlanma ve karıştırılma tehlikesinin olması gerektiğini ifade etmiştir⁴⁷⁸.

Şehirali Çelik, Türk hukukunun uygulanmasında haksız rekabet hükümlerine ilişkin genel ilkenin yorumlanmasında somut kriterlerin bulunmadığını, mahkemelerin haksız rekabete ilişkin genel ilkeyi değerlendirirken geniş yorum yaptığını belirtmektedir⁴⁷⁹. Yazar; özel haksız rekabet hallerinin sağlandığı durumlarda genel ilkeden söz edilmesinin uyuşmazlığın nihai çözümünde etkisi bulunmadığını, özel haksız rekabet hallerinin bulunmadığı durumlarda genel ilkenin cömertçe uygulandığını, iltibasın (karıştırılma tehlikesinin) bulunmadığı ürün benzerliği halinde sıklıkla emeğin korunması ilkesi çerçevesinde genel ilkeye başvurulduğunu değerlendirmektedir⁴⁸⁰.

⁴⁷⁶ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 48.

⁴⁷⁷ “551 sayılı KHK’nin amaç ve kapsamı; buluş yapma faaliyetini özendirmek, buluşların sanayiye uygulanması ile teknik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesini sağlamak için buluşlara patent veya faydalı model belgesi vererek korumak; sınai hakkın tesisine uygun buluşlara patent veya faydalı model belgesi verilerek bunların korunması ile ilgili esasları, kuralları ve şartları kapsamaktır. Ancak, patent ve faydalı model hakkında düzenleme getiren 551 sayılı KHK’nde Türkiye’de tescil edilmemiş olan buluşların korunmayacağı yönünde bir hüküm bulunmamaktadır. TTK.’nın haksız rekabete ilişkin 56 vd. maddelerinin varlığı karşısında mahkemenin ilk gerekçesi, hukuka uygun bir gerekçe olarak kabul edilemez.” Yargıtay 11. HD, T. 04.03.2008, E. 2006/11131, K. 2008/2607 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 05.08.2019) (Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 48).

⁴⁷⁸ “...haksız rekabetin varlığı için; ilk defa yurtdışında piyasaya sunulan ve Türkiye’de de herhangi bir tescilli sınai hak ile korunmayan tasarımın uygulandığı ürünün, Türkiye’de ilk kez piyasaya sunulup, büyük emek ve para harcanarak tanınmış olması yeterli olmayıp, bir başkasının bu emek ve tanınmışlıktan haksız surette yararlanmaması ve iltibası önleyecek tedbirleri alması gereklidir.” Yargıtay 11. HD, T. 21.03.2008, E. 2008/1816, K. 2008/3687 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 27.02.2020); Yargıtay 11. HD, T. 18.10.2018, E. 2016/10703, K. 2018/6467 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 01.08.2019).

⁴⁷⁹ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 153-154.

⁴⁸⁰ A.g.e., s. 153-154.

Suluk da, emeğin korunması ilkesi çerçevesinde TTK m.54/2 hükmüne dayanılarak tescilsiz tasarımların korunduğunu ve süre sınırlandırması olmaksızın haksız rekabet korumasının sağlandığını belirtmektedir⁴⁸¹.

Kanaatimizce Yargıtay her ne kadar daha önceki kararlarında emeğin korunması ilkesi çerçevesinde TTK m.54 hükmünün uygulanmasını geniş yorumlamış ise de, yüksek mahkemenin son dönemdeki kararlarında içtihat değişikliğine gittiğini söylemek mümkündür. Yargıtay sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunabilmesi için son dönemdeki istikrarlı kararlarında karıştırılma tehlikesini veya itibardan haksız yararlanmayı aramaktadır.

4. SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ BAŞLICA ÖZEL HAKSIZ REKABET HALLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI

4.1.Karıştırılmaya Yol Açan Önlemler Alma (TTK m.55/1.a-4)

TTK m.55/1.a-4 hükmünde başkasına ait malların, iş ürünlerinin, faaliyetlerin veya işlerin kullanılması suretiyle karıştırılma tehlikesi oluşturma⁴⁸² şeklinde gerçekleştirilen ticari davranışlar ve uygulamalar haksız rekabetin özel hali olarak sayılmıştır. Buna göre; bir kimsenin başka bir kimsenin meşru bir hakka dayalı kullanmış olduğu iş ürününü, malını veya tanıtma vasıtasını ticari bir amaç ile aynılık veya benzerlik teşkil edecek şekilde iş veya faaliyetlerinde kullanması karıştırılmaya yol açan önlemler almak⁴⁸³ olarak değerlendirilmektedir⁴⁸⁴. Tanıtma vasıtalarının aynılık veya benzerlik teşkil etmesi özellikle sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunması bakımından önem teşkil etmektedir. Tanıtma vasıtaları terimi ticaret unvanı, işletme adı, marka vs. gibi işaretleri kapsamaktadır. Özellikle tescilli olmayan tanıtma vasıtalarının (ticaret unvanı, işletme adı, marka, tasarım vs.)

⁴⁸¹ *Suluk*, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 163.

⁴⁸² Kanunda “önlem almak” kavramı tercih edilmiş ise de, TTK m.55/1.a-4 bakımından “sayılan türden girişimlerde bulunmayı” haksız rekabet hali olarak kabul etmek gerekmektedir (Ayhan/Çağlar, s. 391).

⁴⁸³ TTK m.55/1.a-4; özel haksız rekabet hali uygulamada en sık karşılaşılan haksız rekabet hali olup, dolayısıyla en önemli haksız rekabet hali olduğu kabul edilebilir (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 521).

⁴⁸⁴ Nomer Ertan, s. 185.

TTK m.55/1.a-4 hükmü ile korunabilmesi SMK ile korumanın sağlanamadığı durumlar bakımından önem kazanmaktadır⁴⁸⁵.

TTK'da, eTTK'daki "iltibas" kavramı yerine karıştırılma kavramı tercih edilmiştir. Karıştırılma tehlikesinde iş ürünü, mal veya tanıtma vasıtasının iç görünüşü itibarıyla değil, dış görünüşü ile yanıltıcı, kandırmaya veya yanlış algılatmaya neden olması gerektiği ifade edilmektedir. Nitekim TTK m.55/1.a-4 hükmünün gerekçesinde karıştırılma kavramının yanıltıcılığı, kandırmayı, aldatıcı olmayı kapsadığı belirtilerek söz konusu hükmün karıştırılmayı dış görünüş veya duyuru bağlamında düzenlediği belirtilmiştir. Ayrıca aynı gerekçede; iç benzerlikten kaynaklanan karıştırılmanın hükmün kapsamı dışında kaldığı, iç benzerliğin karıştırılma ile tanımlanamayacağı, karıştırılmanın nesnel (objektif) bir değerlendirmeyi gerektirdiği vurgulanmıştır⁴⁸⁶. Bu anlamda karıştırılma halinin dış görünüşü kapsamı özellikle tasarımlar bakımından sonuç doğuracaktır. Tasarımın bir ürünün iç görünüşünü dizayn etmiş olması haksız rekabet teşkil etmeyecektir.

Uygulamada çoğunlukla markaya, ticaret unvanına⁴⁸⁷ ve tasarımlara yönelik olarak karıştırılmaya (iltibasa) yol açan önlemler almak şeklinde haksız rekabet eylemi gerçekleştirilmektedir⁴⁸⁸. Doktrinde ve Yargıtay kararlarında; ayırt edici işaretler (marka, unvan, işletme adı vb.) bakımından karıştırılmaya yol açma hali, çoğunlukla marka hukuku bakımından ele alınarak hukuki esasları ve çerçevesi ortaya konulmaktadır⁴⁸⁹. Diğer ayırt edici işaretler bakımından marka hukukuna benzer ölçütlerin kullanılıp kullanılamayacağı ise belirsizlik taşımaktadır⁴⁹⁰. Aynı şekilde tescilli veya tescilsiz sınai ürünlerin korunmasına ilişkin farklı ihtimaller bulunmaktadır. Örneğin tescilsiz markalar karıştırılma tehlikesine karşı korunabilmektedir⁴⁹¹. Aslında tescilsiz markalar bakımından SMK m.6/5 hükmünde olduğu gibi oldukça istisnai özel mevzuat koruması bulunmaktadır. Ancak tescilli

⁴⁸⁵ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 320.

⁴⁸⁶ Bkz. TTK m.55/1.a-4 hükmünün gerekçesi.

⁴⁸⁷ Bu bakımdan tescilli ticaret unvanının terkin nedenleri arasına markalarda dâhil olmak üzere diğer isimler ile veya işaretler ile karıştırılma tehlikesine yol açmak halinin de eklenmesi değerlendirilmelidir [Fatih Aydoğan, "Markanın Ticaret Unvanına Karşı Korunması, Mevcut Hukuki Durum Değişiklik (Madde) Önerisi – İtiraz Yolu ve/veya Alternatif Çözüm Yolu Önerisi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 71, S. 2 (İstanbul 2012), s. 29].

⁴⁸⁸ Camcı, s. 159.

⁴⁸⁹ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 57.

⁴⁹⁰ A.g.e., s. 57.

⁴⁹¹ Camcı, s. 159.

markalar ise, hem haksız rekabet hükümleri hem de SMK (MarKHK) hükümleri ile koruma görmektedir⁴⁹². Tescilsiz tasarımlar ise, SMK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte özel mevzuat hükümleri ile korumadan yararlanabilmektedir. Tescilsiz buluşlar ise SMK'da öngörülen özel mevzuat korumasından yararlanamamaktadır.

SMK'daki özel düzenlemelerin korudukları menfaatler ile haksız rekabetin koruduğu menfaatler arasında fark olduğu unutulmamalıdır⁴⁹³. Mesela bir markanın taklidi eyleminin marka hakkını ihlal edebileceği gibi haksız rekabet oluşturabileceği de dikkati nazara alınmalıdır⁴⁹⁴. Nitekim TTK m.55/1.a-4'nin gerekçesinde, eTTK hükmündeki başkasına ait ayırt edici işaretlerle iltibasa yol açabilecek şekilde ayırt edici işaretlerin kullanılması şeklindeki cümle parçasına yer verilmesi değerlendirmeye tabi tutulmuştur. eTTK hükmünde yer alan bu cümle parçasına ticaret unvanları bakımından TTK hükümlerinde düzenleme olması ve diğer sınai mülkiyet hakları bakımından kendi özel mevzuatlarında düzenleme bulunması nedeniyle ihtiyaç duyulmadığı belirtilmiştir⁴⁹⁵. Bu bakımdan TTK m.55/1.a-4 hükmünün gerekçesinde; marka, ticaret unvanı gibi işaretlerin eTTK'da karıştırılma tehlikesine karşı korunmalarının ayrıca vurgulanmasının gereksiz olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu ifadelere rağmen, kanun koyucu tarafından bir yandan da ayırt edici işaretler bakımından ortak bir karıştırılmaya yol açma kavramının geliştirilmek istendiğinden söz edilmesi mümkündür⁴⁹⁶. Zira son dönemde karıştırılma tehlikesi bakımından İsviçre doktrinde ve uygulamasında ayırt edici işaretlerin tümü için ortak bir kavramsal çerçeveden yola çıkmak eğilimi artmaktadır⁴⁹⁷.

TTK m.54 hükmü uygulanırken özellikle tescilsiz sınai ürünleri korumak için öngörülen emeğin korunması ilkesi Yargıtay tarafından karıştırılma tehlikesi oluşturan kişinin başka kimsenin emeğinden haksız yararlanması olarak değerlendirilmektedir⁴⁹⁸. Hatta yüksek mahkemeye göre, emeğin korunması ilkesi bütün ayırt edici işaretlerin korunmasında ortak bir belirleyici olarak

⁴⁹² A.g.e., s. 159.

⁴⁹³ Poroy/Yasaman, s. 346.

⁴⁹⁴ A.g.e., s. 346.

⁴⁹⁵ TTK m.55/1.a-4 gerekçesi

⁴⁹⁶ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 58.

⁴⁹⁷ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 57'den naklen Gallus Joller, *Verwechlungsgefahr im Kennzeichenrecht*, (Bern 2000), s. 176 vd.

⁴⁹⁸ Nomer Ertan, s. 169.

görülmektedir⁴⁹⁹. Bu bakımdan bir şekilde ürün, hizmet veya tanıtma vasıtalarının işareti (alameti) özelliği taşıyan ve söz konusu ürün, hizmet veya tanıtma vasıtalarını piyasadaki diğer unsurlardan ayırt etmeye yarayan her unsur TTK m.54/1.a-4 (eTTK m.57/b.5) hükmü gereğince korunmaya değer olarak kabul edilmektedir⁵⁰⁰.

TTK m.54/1.a-4 hükmü için dikkate alınan ölçütler sınai mülkiyet haklarının karıştırılma tehlikesine karşı korunması bakımından önem teşkil etmektedir. Bu bakımdan karıştırılma tehlikesi halinde Yargıtay'ın dikkate alacağı ölçüt ortalama yetenekte ve zekâda dikkatli bir müşteri/muhatap/tüketici/alıcı açısından somut olaya konu ürünler arasındaki farkın anlaşılıp anlaşılamayacağı meselesidir⁵⁰¹. Emtianın veya hizmetin içeriğine göre müşterinin/muhatabın tespit edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁵⁰². Karıştırılma tehlikesinin varlığı araştırılırken özel anlamda bir tüketici kitlesi söz konusu ise, bu kitlenin ayrıca dikkate alınması gerektiği kabul edilmektedir⁵⁰³. Örneğin Yargıtay kararlarına göre, ilaç veya tıbbi cihazlar için marka veya isimler kullanıldığında bu ürünler bakımından muhatap olarak orta zekâlı bir eczacı veya doktorun dikkate alınması gerektiğinden söz edilebilir⁵⁰⁴. Yine Yargıtay'ın bir kararına göre total kalça protezi bakımından herkesin kendince alabileceği bir ürün olmadığı, söz konusu protezin ancak uzman kişilerin tavsiyeleri ile satın alınabileceği, hülasa uzman doktorların kalça protezleri hakkında beyanlarının ve yapılan yayınların etkisi altında kalamayacağı, karıştırılma

⁴⁹⁹ “işletme adı, ticaret unvanı ve tescilsiz marka gibi işaretlerin işlevleri birbirinden farklı olmakla birlikte hepsinin ortak özelliği işletmeyi, taciri ve mal veya hizmetleri diğerlerinden ayırt edici niteliğe sahip birer “tanıtma vasıtası” olmaları ve TTK’nun 56. vd. maddeleri uyarınca işaret sahibine haksız rekabete karşı koruma sağlamalarıdır. Çünkü, haksız rekabet hukukunun konusu, dürüstlük ilkesine aykırı ticaret yöntem ve uygulamalarına karşı emek ilkesi uyarınca işletmesel çabayı, birikimi ve yatırımı kapsayan emeğin korunmasıdır” Yargıtay HGK, T. 04.05.2011, E. 2011/11-59, K. 2011/271 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 05.08.2019) (Nomer Ertan, s. 169).

⁵⁰⁰ Kutlu Oytaç, “Marka Hukuku Korumasının Endüstriyel Tasarım ve Haksız Rekabet Hükümleri İle Birlikte Ele Alınması”, *FMR*, C. 3, S. 2 (Ankara 2003), s. 62.

⁵⁰¹ Kayar, s. 208; İlk derece mahkemesince yapılan yargılama neticesinde davalıların kendi etiketlerinde davacının kullandığı markaya benzetmek amacıyla çimen ve çimen çiçeği kelimelerini kullanmaları fiilinin orta düzeyde kişiler için yanıltıcı veya iltibasa meydan verecek düzeyde olması medeniyle haksız rekabetin oluştuğuna yönelik verilen karar Yargıtay tarafından onanmıştır. Yargıtay 11. HD, T.26.06.1986, E. 1986/3932, K. 1986/3939 [İrfan Dönmez, *Markalar ve Haksız Rekabet Davaları* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 1987), s. 148].

⁵⁰² Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 543.

⁵⁰³ A.g.e., s. 543.

⁵⁰⁴ Nomer Ertan, s. 188; Pekdinçer, somut olayda davacıların ve davalının ürettiği ürünlerin tüketicilerinin doktorlar ve eczacılar olması, ayrıca davalıya ait ilaç kutularının üzerinde kullandığı ifadenin markasal kullanım olmaktan ziyade yönetmeliğe uygun bir ticaret unvanını gösterir kullanım olması hususları dikkate alındığında davalının söz konusu ibareyi kullanmasının tecavüz oluşturmayacağını belirtmiştir [R. Tamer Pekdinçer, *Haksız Rekabet ve Marka Hukukuna İlişkin Bilirkişi Raporları ve Mütalaalar* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2015), s. 189].

tehlikesinden söz edilemeyeceği gerekçesiyle karıştırılma tehlikesinin bulunmadığına yönelik kararı mevcuttur⁵⁰⁵.

Sınai mülkiyet hakları (özellikle marka, patent, tasarım) bakımından ise, farklı düzeyde kişiler muhatap alınarak söz konusu haklar bakımından tecavüz teşkil eden eylemin olup olmadığı belirlenmektedir. Örneğin tasarım hukukunda bilgilenmiş kullanıcı açısından bir tasarımın aynı kullanıcılarda oluşturduğu genel izlenim bakımından ayırt edicilik aranmaktadır⁵⁰⁶. Bilgilenmiş kullanıcı; orta zekâlı tüketiciden farklı olarak tasarımlar hakkında uzman olmamakla beraber dikkatli ve deneyimli bir kullanıcı suretinde kurmaca (varsayılan, gerçekte olmayan) bir kişi olarak kabul edilmelidir⁵⁰⁷. Patent hakkı bakımında ise, teknik alanda uzman bir kişinin tecrübesi aranmakta olup, uzman kişi tarafından buluşun farklılığı kolay biçimde anlaşılabiliriyorsa ve benzerliği çarçabuk ortaya konulabiliriyorsa ayırt edicilikten bahsedilemeyecektir⁵⁰⁸.

Tescilsiz sınai ürünlerin haksız rekabet hükümlerine göre korunup korunamayacağının belirlenmesinin gerektiği davalarda muhatap olarak ortalama tüketiciyi belirlemek gerekirken, eğer özel mevzuata göre bir koruma söz konusuysa tasarımlar için bilgilenmiş kullanıcıyı, patent hakkı bakımından teknik alanda uzman kişiyi dikkate almak gerekmektedir. Örneğin tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümlerine göre korunduğu somut olaylarda ortalama tüketiciyi esas almak gerekirken, tescilsiz tasarımın SMK'ya göre korunduğu somut olayda bilgilenmiş kullanıcıyı dikkate almak gerekir. Şunu ifade etmek gerekir ki, SMK hükümlerinin yürürlüğe girmesi ile birlikte EndTasKHK döneminden farklı olarak tescilsiz tasarımların özel mevzuata göre korunduğu somut olaylarda bilgilenmiş kullanıcı dikkate alınacaktır.

Karıştırılmaya yol açan önlemler alınıp alınmadığının tespitinin teknik bilgi veya uzmanlık gerektirmediği durumlarda hâkimin re'sen (kendiliğinden) değerlendirmesi mümkün olmaktadır⁵⁰⁹. Bu nedenle hâkimin ayrıca araştırma yapmasına veya uzman

⁵⁰⁵ Yargıtay 11. HD, T. 14.02.1979, E. 1979/1047, K. 1979/1227 [Poroy/Yasaman, s.349'den naklen Tarık Başbuğoglu, *Türk Ticaret Kanunu, C. 1* (Ankara 1988), s. 130, No: 190].

⁵⁰⁶ Suluk/Karasu/Nal, s. 317.

⁵⁰⁷ Feyzan Hayal Şehirali Çelik, "Tasarımların Ayırt Edicilik İncelemesinde Malzeme Renk ve Desen Değişikliğinin Rolü", *Batider*, C. 28, S. 1 (Ankara 2012), s. 15.

⁵⁰⁸ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 63.

⁵⁰⁹ Karaman Odabaşı, s. 80.

kimseden yararlanmasına gerek yoktur⁵¹⁰. Örneğin bazen benzerlik olup olmadığı değerlendirildiğinde benzerliğin ayniyet derecesinde olduğu ortaya çıkabilmektedir⁵¹¹. Bu tip durumlarda hâkim bilirkişi incelemesi yaptırmaksızın kendiliğinden karar verebilecektir⁵¹². Karıştırılma tehlikesi çoğu zaman bilirkişi marifetiyle tespit edilir⁵¹³. Zira sınai mülkiyet haklarına ilişkin davalarda çekişmeler yalnızca hukuki olmadığından bilirkişiye başvurmak çoğu zaman kaçınılmazdır⁵¹⁴. Bilirkişilerin teknik bilgileriyle hâkime yardımcı olmaları gerekmektedir⁵¹⁵.

Karıştırılma tehlikesinin mevcut olması için bir kısım şartlar aranmaktadır. Sınai mülkiyet hakları bakımından da karıştırılma tehlikesine dayalı haksız rekabetin varlığı için söz konusu şartların mevcut olması gerekmektedir. Buna göre, karıştırılma tehlikesinin varlığı için iki mal, hizmet veya tanıtma vasıtasının mevcut olması, somut olaya konu bu iki şeyin birbirinin aynısı veya karıştırılma teşkil edecek şekilde benzeri olması ve haksız rekabet eylemini gerçekleştirenin somut olaya konu şeyi ticari amaçlarla kullanması gerekmektedir⁵¹⁶. Bir başka deyişle; karıştırılmaya yol açan önlemler almak şeklindeki bu haksız rekabet halî; mal ile iltibas, iş ürünlerinde iltibas, ticari faaliyet ile iltibas, tanıtma vasıtaları ile iltibas şeklinde gerçekleştirilebilecektir⁵¹⁷.

Her ne kadar TTK m.55/1.a-4 hükmünde mallardan, iş ürünlerinden, faaliyetlerden veya işlerden bahsedilmiş ise de, söz konusu ifadedeki sayım sınırlı sayıda (numerus clausus) değildir⁵¹⁸. Her türden tanıtım vasıtaları, alan adı⁵¹⁹, ambalajlar ve sınai

⁵¹⁰ A.g.e., s. 80.

⁵¹¹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 449.

⁵¹² A.g.e., s. 449.

⁵¹³ Poroy/Yasaman, s. 347.

⁵¹⁴ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 448-449.

⁵¹⁵ A.g.e., s. 448-449.

⁵¹⁶ Nomer Ertan, s. 185.

⁵¹⁷ İnal, s. 539.

⁵¹⁸ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 99.

⁵¹⁹ Alan adının SLD (kişilerin serbestçe seçebildiği kısmı) olarak adlandırılan kısmının marka, ticaret unvanı, işletme adı benzeri bir unsurdan oluşması halinde karıştırılma tehlikesine yol açılabilecek ve bu sayede alan adı ile marka, unvan veya adın katmış olduğu tanınırlık fonksiyonundan yararlanarak haksız rekabet oluşacaktır (Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 99); Bu konuda Yargıtay kararı için bkz. "...davalıların bu şekilde davacı tarafın sektördeki bilinirliğinden faydalanarak haksız yere kazanç elde etme ihtimalinin de bulunduğu, davalılar tarafından kullanılan ... adresli internet sitesinin ve davalıların ticaret unvanı olarak ve alan adı içeriğinde kullandıkları ... ibaresinin davacının tescilli markası ve davacının ticaret unvanı ile haksız rekabet oluşturduğu, davacı tarafın inşaat sektöründe 25 yıldan fazla bir süredir ticari faaliyetini sürdüren bir firma olduğu gerekçesiyle davalıların ticaret unvanlarındaki ... kelimesinin ticaret sicilden terkinine, alan adının sicilden terkinine ile internet dahi her türlü mecradan ... kelimesinin kaldırılmasına" karar verilmiştir. Yargıtay 11. HD, T. 04.05.2011,

mülkiyet hakları da karıştırılma tehlikesine konu olabilecektir⁵²⁰. Ancak sınai mülkiyet hakkı olan coğrafi işaretler bakımından ise; karıştırılma tehlikesinden söz etmek mümkün olmayacak, olsa olsa coğrafi işaretlerle marka vs. tanıtma vasıtaları (ticaret unvanı, alan adı ve işletme adı gibi) arasında karıştırılmaya yol açan önlemler almak fiilinin gerçekleştiğinden söz edilebilecektir⁵²¹.

Ayrıca sınai ürünlerin taklidi eyleminin per se haksız rekabet kabul edilmesi halinde karıştırılma tehlikesinin varlığının bir önemi kalmayacaktır. Hâlbuki süresi dolmuş veya bir şekilde hükümsüzlüğüne karar verilmiş veya tescilsiz sınai ürünlerin taklidinin per se haksız rekabet eylemi olarak kabul edilmemesi gerekmektedir. Zira taklidin per se haksız rekabet olduğu varsayımında sınai ürünler bakımından özel mevzuat korumasının ve korumanın sınırının bir işlevi kalmayacaktır. Bu bakımdan söz konusu sınai ürünlerin taklidini per se haksız rekabet kabul etmediğimiz durumlarda karıştırılma tehlikesi önem kazanacak olup, sınai ürünler bakımından karıştırılma tehlikesinin bulunduğu taklit eylemlerinde haksız rekabetin oluştuğunu kabul etmemiz gerekecektir.

Sonuç olarak, karıştırılmaya yol açan önlemler almak fiili tüm özel haksız rekabet halleri arasında sınai mülkiyet hakları bakımından en yaygın karşılaşılan ve dolayısı ile en önemli özel haksız rekabet halidir.

4.2.Karşılaştırmak Suretiyle Başkasının İtibarından Haksız Yararlanma (TTK m.55/1.a-5)

Karşılaştırmak suretiyle başkasının itibarından haksız yararlanma hali; TTK m.55/1.a-5 hükmünde tanımlanmıştır. Kendisine ait iş ürünlerini veya mallarını, kendi faaliyetlerini veya ürünlerinin fiyatlarını gerçeğe aykırı ya da yanıltıcı şekilde, rakibini gereksiz biçimde kötüleyici, rakibinin tanınmışlığından lüzumu olmamasına rağmen yararlanacak biçimde başkalarının mallarını, iş ürünlerini fiyatlarını kendininkiyle karşılaştırmak veya üçüncü kişileri ya da benzeri yöntemlerle kendisini öne geçirmek şeklinde tarif edilmiştir. Buna göre; iş ürünlerini veya hizmetleri

E. 2011/11-59, K. 2011/271 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 06.08.2019) [Zehra Güney/Abuzer Kendigelen/Numan Sabit Sönmez/F. Pelin Tokcan/İbrahim Çağrı Zengin, *Yargıtay 11. HD.'nin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları 2015-2016* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), s. 183].

⁵²⁰ Nomer Ertan, s. 186.

⁵²¹ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 101.

birbirleri ile karşılaştırmak maksatlı eylemler tek başına haksız rekabet teşkil etmemektedir⁵²². TTK m.55/1.a-5 anlamında haksız rekabetin oluşabilmesi için belli şartların varlığı aranmaktadır⁵²³. Nitekim ürünlerin veya hizmetlerin karşılaştırılması eyleminin nihayetinde tüketicilerin korunması ve bilgilendirilmesi fonksiyonuna da hizmet ettiği göz önünde bulundurulduğunda yasaklanmasının doğru olmayacağı aşikârdır⁵²⁴.

Her karşılaştırma eyleminin haksız rekabet oluşturmayaacağına, karşılaştırma eylemi nedeniyle haksız rekabetin oluşabilmesi için belli şartların gerçekleşmesi gerektiğine dair verilebilecek örneklerden birini karşılaştırmalı reklamlar oluşturmaktadır. Zira karşılaştırmalı reklamlar kural olarak haksız rekabet oluşturmamaktadır⁵²⁵. Bununla birlikte gerçeklik taşımama, yanıltıcı olma, rakiplerini lüzumsuz yere kötüleme veya gereksiz yere rakiplerin tanınmışlığından yararlanma şeklinde gerçekleşen karşılaştırmalı reklamlar haksız rekabet oluşturmaktadır⁵²⁶. Bu nedenle karşılaştırmalı reklamlarda belli şartlar altında sınai ürünlere (marka, logo) veya diğer ayırt edici işaretlere (ticaret unvanı, işletme adı vs.) dahi yer verilmesi mümkündür [Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği⁵²⁷ (Ticari Uygulamalar Yönetmeliği) m.8/2]⁵²⁸.

Ayrıca SMK m.7/3.f bendinde marka hakkına konu olan işaretin karşılaştırmalı reklamlarda hukuka aykırı şekilde kullanılmasının marka sahibince yasaklanabileceği belirtilmiştir. Böylece SMK m.7 hükmünün gerekçesinde ifade edildiği şekliyle 2015/2436 sayılı AB Tüzüğü'ne⁵²⁹ uyum sağlanmıştır. Bu bakımdan sınai ürünlerin

⁵²² Suluk/Karasu/Nal, s. 432.

⁵²³ A.g.e., s. 432.

⁵²⁴ Nomer Ertan, s. 210; Ayrıca reklamların asıl amacının bir kişinin üretmiş olduğu malların veya hizmetlerin üstün özelliklerini tanıtmak ya da satışını temin etmek olduğu dikkate alındığında bir satıcıdan mallarının veya hizmetlerinin zayıf veya yetersiz yanlarından bahsetmesi de beklenemeyecektir [Erdoğan Moroğlu, "Karşılaştırmalı Reklam ve Yargıtay Kararları", *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 11 Bildiriler – Tartışmalar* (Ankara: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1994), s. 3].

⁵²⁵ Suluk/Karasu/Nal, s. 432.

⁵²⁶ A.g.e., s. 432.

⁵²⁷ R.G. No: 29232, T. 10.01.2015.

⁵²⁸ Rakiplere ait olan isimlere, markalara, logolara ya da sair ayırt edici biçim veya ifadelerle ticaret unvanına ya da işletme adlarına karşılaştırmalı reklamlarda Ticari Uygulamalar Yönetmeliği m.8/1 hükmünde belirtilen kriterlere uygun olması koşuluyla yer verilebilir (Ticari Uygulamalar Yönetmeliği m.8/2).

⁵²⁹ Regulation (EU) No: 2015/2436 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 to approximate the laws of the Member States relating to trade marks, O.J.L 336, 16.12.2015. Bundan böyle kısaca 2015/2436 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğü olarak anılacaktır.

hukuka aykırı şekilde karşılaştırmalı reklamlarda kullanılması hem haksız rekabet hem de SMK hükümlerine aykırılık oluşturmaktadır.

Karşılaştırmalı reklamlar bakımından karşılaştırılan iş ürünü veya hizmetin (marka, ambalaj veya unvan vb.) adlandırıldığı veya ait olduğu kimsenin belirtildiği durumlarda haksız rekabet oluşup oluşmadığı sorunu halen tartışmalıdır⁵³⁰. Haksız rekabete ferdi yaklaşımın hâkim olduğu dönemde rakibin mahremiyet hakkı kuramı bağlamında rakibin açıkça belirtilmesi hukuka aykırı görülürken, sonraları rakibin mahremiyet hakkı kuramı esas alınmamış ve sorun daha çok rakibin itibarından haksız yararlanılıp yararlanılmadığı meselesi olarak görülmeye başlanmıştır⁵³¹. Bu bakımdan karşılaştırmalı reklamlarda başkasının itibarından haksız yararlanma durumu haksız rekabetin değerlendirilmesinde bir kriter olarak ele alınmalıdır. TTK m.55/1.a-5 bakımından başkasının itibarından haksız yararlanma sınai mülkiyet korumasına konu olaylarda mümkün olabilecektir⁵³². Başkasının piyasadaki tanınan ve tüketici bakımından pozitif olan imajı herhangi bir kimsenin sınai ürününün tanıtımında bağlantı kurularak kullanıldığında haksız yararlanma meydana gelecektir⁵³³.

Sınai mülkiyet ürünü (veya iş ürünü veya hizmet) kendi tanıtımında bağlantı kurularak kullanıldığında haksız yararlanma durumu TTK m.55/1.a-5 hükmünde tanımlanmıştır. Bu durum TTK m.55/1.a-5 hükmünün gerekçesinde rakibin tanınmışlığından haksız yararlanma olarak ifade edilmiştir. Nitekim TTK m.55/1.a-5 hükmünün gerekçesinde; rakibinin kendisini, mallarını, iş ürünlerini, faaliyetlerini, tanınmışlığını gereksiz yere kullanan, bu durumları lüzumu olmaksızın reklama çeviren karşılaştırmalı reklamların dürüstlük kuralına aykırı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca aynı gerekçede; mehz mevzuatta “unnötig anlehnender weise” biçiminde yer bulan ifadenin dilimizde gereksiz yere tanınmışlıktan haksız yararlanma olarak karşılık bulduğu ve bu türden reklamlarda rakiplerin tanınmışlığının sömürsünün söz konusu olduğu belirtilmiştir⁵³⁴. Örneğin Avrupa Birliği Adalet Divanı⁵³⁵ (ABAD); imitasyon bir parfümün orijinal parfümün bulunduğu listede

⁵³⁰ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 352.

⁵³¹ Güven, s. 71.

⁵³² Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 232.

⁵³³ A.g.e., s. 232.

⁵³⁴ TTK m.55/1.a-5 gerekçesi.

⁵³⁵ Bundan böyle kısaca ABAD olarak anılacaktır.

karşılaştırılmasını rakibin şöhretinden haksız olarak yararlanma kabul ederek, söz konusu karşılaştırmalı reklamı hukuka aykırı bulmuştur⁵³⁶.

Ticari Uygulamalar Yönetmeliği m.11/a bendinde bir kişinin, kurumun veya kuruluşun adının veya ambleminin, logonun veya sair ayırt edici kuruma dair kimlik unsurunun tüketiciyi yanıltacak şekilde kullanılmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir⁵³⁷. Bu hüküm ile sınai mülkiyet haklarına konu olabilecek marka ve logo gibi sınai mülkiyet ürünlerinin tüketicileri yanıltmayacak şekilde korunmasına müsaade edilmiştir⁵³⁸. Bu bakımdan rakibin ürünlerini ve hizmetlerini gereksiz yere karşılaştırmalı reklamlarda kullanmak dürüstlük kuralına aykırıdır⁵³⁹. Söz konusu eylemler rakibin ürününü sömürmek suretiyle (karşılaştırmalı reklam yoluyla) haksız rekabet oluşturmaktadır⁵⁴⁰.

Karşılaştırmalı reklamlarda rakipten bahsedilip bahsedilemeyeceği meselesi bir tarafa başka birisinin marka veya logosunun kullanılıp kullanılamayacağı sınai mülkiyet haklarının korunması bakımından önemli bir konudur. Gerek ABAD kararları gerekse Ticari Uygulamalar Yönetmeliği dikkate alındığında rakibin itibarından haksız yararlanılarak karşılaştırmalı reklamın yapılması sınai mülkiyet haklarının karşılaştırmalı reklamda kullanılması bakımından yasal sınırı oluşturmaktadır.

4.3.Başkasına Ait Pazarlanmaya Hazır Çalışma Ürünlerini Teknik Çoğaltma Yöntemleriyle Devralıp Onlardan Yararlanma (TTK m.55/1.c-3)

eTTK döneminde TTK m.55/1.c hükmünü karşılayan bir hüküm bulunmayıp, bu hükmün mehzını 1986 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanunu m.5 hükmü

⁵³⁶ Hamdi Pınar, “Reklam ve Satış Yöntemlerine İlişkin Haksız Rekabet Halleri”, Sempozyum: 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 2 (İstanbul 2012), s. 150’den naklen ABAD’ın L’Oreal kararı, C-487/07, T. 18.06.2019 (<http://curia.europa.eu>.)

⁵³⁷ Ticari Uygulamalar Yönetmeliği m.11/a.

⁵³⁸ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 352; Yabancı doktrinde ise; bir kısım yazarlar başka bir kimsenin markasının reklamda açıkça ifade edilmesinin kural olarak hukuki bulurken, diğerleri tüketicinin ürüne veya hizmete atıf yapılmasını bilmesinin kesin biçimde gerektiği hallerde sadece hukuka uygun olduğunu belirtmektedir (Güven, s. 71’den naklen E. M. Dominguez Perez, “Review of Comparative Advertising-German Case Law in Light of EC Directive”, *IIC* Volume: 32, 1/2001, s. 48-49).

⁵³⁹ Pınar, *Reklam ve Satış Yöntemlerine İlişkin Haksız Rekabet Halleri*, s. 150.

⁵⁴⁰ A.g.e., s. 150.

oluşturmaktadır⁵⁴¹. TTK m.55/1.c hükmünde başkasının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma hali bakımından en çok rastlanılan ihlaller sıralanmıştır⁵⁴². Buna göre;

1. Kendisine emanet edilen tekliflerden, hesaplardan, planlardan ve benzerlerinden yetkisiz yararlanma,
2. Üçüncü kişilerin teklifleri, hesapları, planları ve benzerleri gibi iş ürünlerinden, bu iş ürünlerinin kendisine yetkisiz biçimde verilmiş veya sağlanmış olduğunu bilmesi gerektiği halde yararlanması,
3. Kendisinin yeterince katkısı olmamasına rağmen başkasının pazarlanmaya hazır ürünlerinden teknik çoğaltma yöntemiyle yararlanma halleri en sık rastlanılan başkasının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma halleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla TTK m.55/1.c bendinde sayılan her bir cümleyi özel haksız rekabet hali olarak kabul etmek mümkündür.

TTK m.55/1.c-1 ve TTK m.55/1.c-2 cümlelerinde iş ürünü kavramı kullanılırken TTK m.55/1.c-3 cümlesinde çalışma ürünü kavramı kullanılmıştır. Dolayısıyla bu iki kavramın tanımları ve birbirinden farkları ortaya konulmalıdır. İş ürünü kavramı TTK m.55/1.c hükmünde açıkça tanımlanmamıştır⁵⁴³. Teklif, hesap veya plan benzeri şeklinde ifadeler kullanılarak örnek vermek suretiyle somutlaştırılmıştır⁵⁴⁴. Dolayısıyla TTK m.55/1.c’de verilen örneklerden yola çıkarak iş ürünlerinin çerçevesi belirlenmeye çalışılmalıdır. Çalışma ürününün ne olduğu örnekseme yoluyla dahi sayılmamıştır⁵⁴⁵. Çalışma ürünlerinin, tekliflerden veya taslaklardan (iş ürünlerinden) farklı olarak, ön aşamayı geçerek tamamlanmış ve piyasada hazır olarak kullanıma uygun ürünleri ifade ettiği değerlendirilmektedir⁵⁴⁶.

Unutulmamalıdır ki TTK m.55/1.c hükmü iş veya çalışma ürünlerine doğrudan hukuki koruma öngörmemektedir⁵⁴⁷. Söz konusu bent ile belli şartlar altında kişilerin iş veya çalışma ürünlerinden haksız yararlanması engellenmektedir⁵⁴⁸. Zira TTK m.55/1.c’de sayılan özel haksız rekabet halleri bakımından başkalarının iş

⁵⁴¹ Suluk/Karasu/Nal, s. 440.

⁵⁴² Nomer Ertan, s. 317.

⁵⁴³ A.g.e., s. 318.

⁵⁴⁴ A.g.e., s. 318.

⁵⁴⁵ Çapa, s. 368.

⁵⁴⁶ A.g.e., s. 368.

⁵⁴⁷ Suluk/Karasu/Nal, s. 441.

⁵⁴⁸ A.g.e., s. 441.

ürünlerinden yetkisiz yararlanılırken ticari amaçla hareket etme şartı arandığından başkasının iş ürününün kişisel amaçla kullanımı fiili TTK m.55/1.c bendi kapsamında değerlendirilemeyecektir⁵⁴⁹.

Söz konusu iş ürünlerine sınai mülkiyet haklarının dâhil olmadığı, aslında TTK m.55/1.c-1 ve TTK m.55/1.c-2 hükmü ile özel mevzuatla (SMK gibi) koruma görmeyen teklif, hesap veya plan gibi iş ürünlerinin korunmasının amaçlandığı değerlendirilmelidir⁵⁵⁰. Ancak TTK m.55/1.c-3 hükmünde ifade edilen çalışma ürünlerinin sınai ürünleri kapsadığını ve TTK m.55/1.c-3 hükmü ile şartları oluşmuşsa sınai ürünlerin korunmasının mümkün olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim kanunun gerekçesinde de özel mevzuatlarında koruma gören sınai mülkiyet haklarının TTK m.55/1.c-1 ve TTK m.55/1.c-2 bendi kapsamında olmadığı ifade edilmiştir⁵⁵¹. Ancak TTK m.55/1.c gerekçesinde ifade edilen sınai mülkiyet haklarının TTK m.55/1.c kapsamında olmadığına dair değerlendirmenin daha çok TTK m.55/1.c-1 ve TTK m.55/1.c-2 hükümleri bakımından dikkate alınması gerektiği ve TTK m.55/1.c-3 bakımından ayrıca yorum yapılması gerektiği unutulmamalıdır⁵⁵².

TTK m.55/1.c-3 hükmü bakımından - diğer cümlelerden farklı olarak - teknik çoğaltma yöntemlerini kullanmak fiili geniş anlamda yorumlanarak emeğin korunması ilkesi⁵⁵³ çerçevesinde sınai mülkiyet hakları bakımından da koruma kapsamında değerlendirilmelidir⁵⁵⁴. Burada emeğin korunması ilkesine dayanarak uygun bir katkısı olmayan kişilerin pazarlamaya hazır sınai ürünleri teknik çoğaltma yöntemlerini kullanarak devralıp yararlanmalarını engellemenin emeğin korunması ilkesinin geniş yorumlandığı anlamına geldiği söylenemez. Yine söz konusu koruma ile karıştırılma tehlikesi dışında sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile

⁵⁴⁹ Nomer Ertan, s. 317.

⁵⁵⁰ Güzide Soydemir, *İnternette Haksız Rekabetin Önlenmesi* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2015), s. 123; Poroy/Yasaman, s. 388.

⁵⁵¹ Bu durum TTK m.55/1.c bendinin gerekçesinde, c bendinin hukukumuzda yeni olduğu ve bir boşluğu doldurduğu şeklinde ifade edilmiştir. Söz konusu gerekçede; c bendinin korunmakta olan sınai mülkiyet hakları için öngörülmediği ve onları kapsamadığı, hükmün kapsamına özel mevzuat ile korunmayan ve haksız yararlanılan ürünlerin girdiği vurgulanmıştır.

⁵⁵² Çapa, s. 364.

⁵⁵³ TTK m.55/1.c bendinin gerekçesinde TTK m.55/1.c bendinin ihdasındaki amacın emeğin korunması ilkesine dayandığı, TTK m.55/1.c bendinin haksız rekabet hukukunun temellendirilmesinde kullanılan emek ilkesinin geniş bir uygulaması olduğu belirtilmiştir. Ayrıca işbu gerekçede; başkalarının emeğinden haksız yararlanılmasının önlenmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.

⁵⁵⁴ Odman Boztosun, s. 227.

korunmasına temkinli ve sınırlı yaklaşım düşüncesi ile çelişki oluşmamaktadır. Zira burada sınai ürünlerin oldukça belirli koşullar altında haksız rekabet hükümleri ile korunması söz konusu olup, serbest rekabet zedelenmemektedir. Ayrıca TTK m.55/1.c-3 bendinin mehzazı olan 1986 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanunu m.5/c hükmüne göre de; bir çalışma ürünü kanundaki şartlara uygun olarak teknik çoğaltmaya maruz kalmış ise, söz konusu sınai mülkiyet hakkı hem özel mevzuat (SMK) hem de 1986 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanunu m.5/c (TTK m.55/1.c) hükmü kapsamında korunacaktır⁵⁵⁵.

TTK m.55/1.c.3 hükmüne göre haksız rekabet oluşabilmesi için üç şart aranmaktadır. İlk olarak başkasının çalışma ürününden haksız yararlanan kimsenin söz konusu çalışma ürününe uygun katkısının bulunmaması gerekmektedir⁵⁵⁶. İkinci olarak, somut olaya konu çalışma ürününün pazarlamaya hazır durumda olması gerekliliği şartlardan birini oluşturmaktadır⁵⁵⁷. Son şart olarak, söz konusu çalışma ürününün teknik çoğaltma yöntemleri kullanılarak devralınması ve bu şekilde yararlanılması gerekmektedir⁵⁵⁸. Dolayısıyla bu şartların üçü gerçekleştiğinde teknik çoğaltma yöntemleri kullanılarak gerçekleşen haksız rekabetin varlığından söz edilebilecektir. Örneğin bir lokantanın kendi internet sitesinde bulunan ve lokantaya gidiş yolunu tarif eden krokiyi veya çizimi üçüncü kişinin kendi gezi rehberi olarak nitelendirecek ve eserinde ayniyet arz edecek şekilde kullanması TTK m.55/1.c-3 anlamında haksız

⁵⁵⁵ Çapa, s. 364; Şehirali Çelik, benzer şekilde TTK m.55/1.c hükmünün gerekçesindeki hükmün sınai mülkiyet haklarına uygulanamayacağına dair ifadenin ilk iki cümle (TTK m.55/1.c-1 ve TTK m.55/1.c-2) ile ilgili olduğunu, “*teklif, hesap, plan gibi iş ürünleri*” ifadesinin yalnızca ilk iki cümlede kullanıldığını belirtmiştir (Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 202); Ayrıca yazar, TTK m.55/1.c-3 cümlesinde “*iş ürünü*” ifadesi yerine “*çalışma ürünü*” ifadesinin kullanılmasının tesadüf olmadığını söylemektedir (A.g.e., s. 202). Yine yazar, 1986 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanunu’nda bu şekilde bir kullanım olduğunu, TTK m.55/1.c-3 cümlesinin diğer cümlelerdeki özel haksız rekabet hallerinden farklı olarak özel mevzuatlarıyla korunan sınai mülkiyet haklarına uygulanabileceği görüşünü taşımaktadır (A.g.e., s. 202).

⁵⁵⁶ Nomer Ertan, *Haksız Rekabet Hukuku*, s. 325; Nomer Ertan, uygun katkıdan kast edilenden iş ürününden (çalışma ürününden) yararlanan kimsenin ürüne bizzat teknik veya fikri bir katkı sunmasını anlamak gerektiğini, örneğin herhangi bir fotoğrafı foto montaj yöntemiyle değiştirmenin uygun katkı olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir (A.g.e., s. 325).

⁵⁵⁷ Çapa, s. 370.

⁵⁵⁸ Nomer Ertan, s. 325; Teknik çoğaltmanın ne anlama geldiği değerlendirildiğinde; TTK m.55/1.c hükmünün gerekçesindeki örneklerden çalışma ürününün “aynen” kopyalanması gerektiği, teknolojinin gelişimiyle bağlantılı olarak teknik çoğaltma yöntemlerinin geliştiği, çalışma ürününü aynen kopyalayan bir yöntemin bu kapsamda olduğu değerlendirilmelidir (Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 216).

rekabet teşkil edecektir⁵⁵⁹. TTK m.55/1.c-3 hükmünün sınai mülkiyet haklarına uygulanabilmesi için sayılan bu üç şartın aynı anda gerçekleşmesi gerekmektedir.

TTK m.55/1.c-3 hükmünün sınai mülkiyet haklarına uygulanmasında bir kısım sorunların çıkabileceğini belirtmek gerekmektedir. TTK m.55/1.c.3 hükmünün uygulanmasında aynen taklit fiilinden ayrılan yönlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir⁵⁶⁰. Bir görüşe göre, aynen taklitte ürünün tasarım maliyetinden kaçınılması aynı yapılar yapılırken, teknik çoğaltma yönteminde ürünün tasarım maliyetleri de dâhil bütün üretim maliyetlerine katlanması söz konusudur⁵⁶¹. Bir başka görüşe göre ise, bir çalışma ürününden aynen kopyalanmak suretiyle ticari olarak yararlanılması nedeniyle emek harcanmasına veya teknik vasıtalar kullanılmasına bakılmaksızın TTK m.55/1.d veya TTK m.55/1.a-4 hükümleri uyarınca haksız rekabet oluşabileceği söylenmektedir⁵⁶². Ek olarak sınai mülkiyet haklarının TTK m.55/1.c-3 kapsamında korunabilmesi süre bakımından sorun çıkartabilecektir⁵⁶³. Kanaatimizce TTK m.55/1.c-3 hükmü ile sınai ürünlerin esas olarak aynen taklidinin önlenmesi amaçlanmayıp, iş bu hüküm ile daha özel bir haksız eylemin önlenmesi söz konusudur. Burada pazarlanmaya hazır olan ve teknik çoğaltma yöntemleriyle yararlanılan sınai ürünler mevcuttur. Eğer pazarlanmaya hazır sınai ürünün aynen taklidi söz konusu olup, teknik çoğaltma yöntemi kullanılmamışsa haksız rekabet eyleminden bahsetmemiz mümkün değildir.

4.4.Başkalarının Üretim ve İş Sırlarını Hukuka Aykırı Bir Biçimde İfşa Etme ve Onlardan Haksız Yararlanma (TTK m.55/1.d)

TTK m.55/1.d hükmünde⁵⁶⁴; hukuka aykırı olacak şekilde üretim sırlarının veya iş sırlarının ifşa edilebilmesinin, gizli şekilde veya izin alınmaksızın ele geçirilen veya başka suretteki hukuka aykırı bir yolla öğrenilen bilgilerin veya üreticinin iş

⁵⁵⁹ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 560.

⁵⁶⁰ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 219-220.

⁵⁶¹ A.g.e., s. 219-220.

⁵⁶² Nomer Ertan, s. 327.

⁵⁶³ Tasarımlar bakımından TTK m.55/1.c-3 hükmünün uygulanmasında süre sorunu için bkz. Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 219-219.

⁵⁶⁴ TTK m.55/1.d hükmünün *eTTK* dönemindeki karşılığını *eTTK* m.57/b.8 hükmü oluşturmaktaydı. *eTTK* m.57/b.8 hükmüne dayalı olarak ticari sırların haksız rekabet hükümleri ile korunması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aslı E. Gürbüz Usluel, *Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009), s. 102-103; Bir eylemin *eTTK* m.57/b.8 hükmünün kapsamında değerlendirilebilmesi için haksız bir şekilde yararlanılan ya da başkalarına yayılan ticari sırların dürüstlük kuralına aykırı şekilde elde edilmesi zorunlu olup, dürüstlük kuralına uygun elde edilen sırlar bu hüküm kapsamında değerlendirilememektedir (A.g.e., s. 102).

sırlarının değerlendirilmesinin ya da başkasına bildirilmesinin dürüstlük kuralına aykırılık oluşturacağı⁵⁶⁵ ifade edilmiştir. Bu hüküm ile eTTK hükümlerinden farklı olarak üretim veya iş sırlarının kullanılmasının haksız rekabet oluşturacağı vurgulanmıştır⁵⁶⁶.

TTK m.55/1.b-3 hükmünde üretim sırlarını veya iş sırlarını ifşa etmeye ya da ele geçirmeye yöneltmek veya yönlendirmek haksız rekabet oluşturmaktadır⁵⁶⁷. TTK m.55/1.d hükmünde ise, üretim ve iş sırlarının ifşası eyleminin kendisi başlı başına haksız rekabet oluşturmaktadır⁵⁶⁸. Ayrıca TTK m.55/1.b hükmünden farklı olarak TTK m.55/1.d hükmünde yararlanma fiili düzenlenmiştir⁵⁶⁹. Bu nedenle ticari sırların haksız rekabetle korunduğu tek hükmün TTK m.55/1.d hükmü olmadığı, TTK m.55/1.d hükmü ile TTK m.55/1.b-3 hükmünün birbirini tamamladığı dikkate alınmalıdır⁵⁷⁰. TTK m.55/1.b-3 hükmü bakımından üretim ve iş sırlarını ele geçirmeye yöneltmek yeterli kabul edilirken, TTK m.55/1.d hükmünde ayrıca izinsiz elde edilen veya başka bir şekilde hukuka aykırı olarak öğrenilen üretim veya iş sırlarını değerlendirmek veya başka kimselere bildirmek gerekmektedir⁵⁷¹.

Ürün ve usul patentlerinin ihlali başkasının fikri emeğinden izinsiz yararlanma kapsamında TTK m.54 ve TTK m.55 hükümlerine konu olmaktadır⁵⁷². Bu nedenle ürün ve usul patentlerinin aynı zamanda TTK m.55/1.a-4, TTK m.55/1.c-2, TTK m.55/1.c-3, TTK m.55/1.d hükümleri uyarınca korunmasının imkânı tartışılabilir⁵⁷³. Bu bakımdan özellikle TTK m.55/1.d hükmünün sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

⁵⁶⁵ TTK m.55/1.d.

⁵⁶⁶ Nitekim TTK m.55/1.d gerekçesinde; TTK m.55/1.d hükmünün TTK m.55/1.b hükmü ile farkı ortaya konulmuş, TTK m.55/1.d hükmünün iş veya üretim sırlarını kullanmak olduğu vurgulanmıştır. Zira TTK m.55/1.d gerekçesinde; TTK m.55/1.d bendiyle TTK m.55/1.b bendinin ortak yönleri olduğu belirtilmiştir. TTK m.55/1.d bendinde elde etmenin esas alındığı, TTK m.55/1.b bendinde ise kullanmanın esas alındığı ifade edilmiştir.

⁵⁶⁷ Suluk/Karasu/Nal, s. 441.

⁵⁶⁸ A.g.e., s. 441.

⁵⁶⁹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 363.

⁵⁷⁰ Nomer Ertan, s. 330.

⁵⁷¹ Karahan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 249.

⁵⁷² Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 48.

⁵⁷³ A.g.e., s. 48.

TTK m.55/1.d hükmünde haksız rekabetin gerçekleşebilmesi için iki şart aranmaktadır⁵⁷⁴. Bunlardan birisi üretim sırrının veya iş sırrının var olması iken, bir diğeri üretim sırrının veya iş sırrının hukuka aykırı olarak ifşasıdır⁵⁷⁵. Bu şartların gerçekleşmesi halinde ticari sırlar⁵⁷⁶ süresiz olarak korunmaktadır.

Patentler bakımından ise, süre sınırı bulunmaktadır. Şüphesiz buluşların patent alması zorunlu değildir⁵⁷⁷. Buluş sahibi söz konusu buluşu ticari sır olarak korumayı başarabildiği sürece süresiz bir korumadan yararlanabilecektir⁵⁷⁸. Bu nedenle buluş sahibi, ticari sırrın herhangi bir ihlalinde süre sınırına takılmaksızın haksız rekabet korumasından yararlanabilecektir⁵⁷⁹. Bu nedenle tescilsiz buluşlar sır olarak saklanabildiği sürece süresiz olarak TTK 54 ve TTK m.55 hükümleri ile haksız rekabet koruması görebilecektir.

Ticari sırların uygulamada hem sınai mülkiyet korumasından yararlanması hem de ticari sır olarak korunması mümkün olmamaktadır⁵⁸⁰. Ancak bazen tescilsiz korunabilen bir eser hem FSEK korumasından hem de ticari sır olarak haksız rekabet korumasından yararlanabilmektedir⁵⁸¹. Mesela bilgisayar programları ilim ve edebiyat eserleri arasında kabul edilmektedir (FSEK m.2/1)⁵⁸². Bu bakımdan bilgisayar programı ticari sır niteliği taşıdığından bilgisayar programları için hem fikri mülkiyet⁵⁸³ koruması hem de haksız rekabet koruması söz konusu olacaktır. Sınai ürünlerin özel mevzuat ile korunabilmeleri için tamamının tescil edilmesi gerektiğinden ve tescil edilmiş bir ürünün ticari sır olarak kalması mümkün olmadığından kural olarak bir ticari sırrın SMK'daki haklar ile birlikte kümülatif korunmasından bahsetmek güçtür. Ancak tescil edilmemiş buluşlar ticari sır olarak haksız rekabet hükümleri ile korunabilmektedir.

⁵⁷⁴ Nomer Ertan, *Haksız Rekabet Hukuku*, s. 330.

⁵⁷⁵ A.g.e., s. 330.

⁵⁷⁶ Ticari sır kavramı üretim ve iş sırrı olarak ikiye ayrılmıştır. Ancak ticari sırlarla ilgili Türk hukukunda düzenlemeler olmasına rağmen mevzuatta ticari sır kavramı açıkça tanımlanmamıştır (Suluk/Karasu/Nal, s. 438).

⁵⁷⁷ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 48.

⁵⁷⁸ A.g.e., s. 48.

⁵⁷⁹ A.g.e., s. 48.

⁵⁸⁰ Mehmet Emin Bilge, *Ticari Sırların Korunması* (Ankara: Asil Yayıncılık, 2005), s. 55.

⁵⁸¹ A.g.e., s. 55.

⁵⁸² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 117.

⁵⁸³ Fikri mülkiyet hakkı kavramı FSEK hükümleri ile düzenlenen fikir ve sanat eserlerini de kapsamaktadır.

Yargıtay'ın PatKHK döneminde verdiği bir kararında PatKHK'da (SMK öncesinde) tescil edilmeyen buluşların korunamayacağına dair bir hüküm bulunmaması nedeniyle tescilsiz buluşların haksız rekabet hükümleri ile korunabileceği ifade edilmiştir⁵⁸⁴. Yüksek mahkemenin kararını eleştirmek mümkündür. Burada tescilsiz buluşların ticari sır olduğu takdirde haksız rekabet hükümleri ile korunabileceğini söylemek gerekmektedir. Tescilsiz buluşların SMK'daki patent korumasını gereksiz hale getirecek şekilde tescilsiz buluşları haksız rekabet hükümleri ile korumak mümkün olmamalıdır.

TTK m.55/1.d kapsamındaki sır tanımına know-how da girmektedir⁵⁸⁵. Know-how bir teşebbüsün faaliyetleri ile ilgili olarak başka kimselere karşı rekabet gücü sağlayan teknik ve ticari bilgi ve tecrübeleri ifade eden ekonomik bir değeri belirtmektedir⁵⁸⁶. Aynı zamanda know-how sözleşmesiyle üretime, işletmeye, pazarlama sırrına, pazarlama ve işletme tekniklerine dair bilgi ve deneyimleri kullanma hakkı zaman sınırı içinde veya zaman sınırı olmaksızın bir başka kimseye bırakılmaktadır⁵⁸⁷. Know-how kavramının ve üretim sırrı kavramının ticari sır kapsamında değerlendirilmesinde söz konusu sırların veya bilgilerin buluşçu nitelik taşıyıp taşımadığı konusu netlik kazanmamıştır⁵⁸⁸. Aynı zamanda ticari sırlar bakımından gizli veya ticari bilginin nasıl korunacağı meselesi bir forma kavuşmamıştır⁵⁸⁹. Ayrıca know-how kavramının tanımı hususunda ulusal ve uluslararası doktrinde bir görüş birliğinden söz etmek de mümkün değildir⁵⁹⁰. Ancak sonuçta know-how kavramının yaklaşık tanımına göre, yenilik veya buluş basamağı

⁵⁸⁴ “551 sayılı KHK'nin amaç ve kapsamı; buluş yapma faaliyetini özendirmek, buluşların sanayiye uygulanması ile teknik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesini sağlamak için buluşlara patent veya faydalı model belgesi vererek korumak; sınai hakkın tesisine uygun buluşlara patent veya faydalı model belgesi verilerek bunların korunması ile ilgili esasları, kuralları ve şartları kapsamaktır. Ancak, patent ve faydalı model hakkında düzenleme getiren 551 sayılı KHK'nde Türkiye'de tescil edilmemiş olan buluşların korunmayacağı yönünde bir hüküm bulunmamaktadır. TTK.'nın haksız rekabete ilişkin 56 vd. maddelerinin varlığı karşısında mahkemenin ilk gerekçesi, hukuka uygun bir gerekçe olarak kabul edilemez.” Yargıtay 11. HD, T. 04.03.2008, E. 2006/11131, K. 2008/2607 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 11.08.2019) (Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 48).

⁵⁸⁵ Suluk/Karasu/Nal, s. 439.

⁵⁸⁶ Bilge, *Ticari Sırların Korunması*, s. 36; Know-how iş ve işletme sırrından farklı olarak açık bilgileri de içinde barındıran geniş bir kavramı ifade etmektedir (A.g.e., s. 36). Üretim sırrı kavramı ise know-how kavramına daha yakın olmakla birlikte üretim sırrı açık kaynak olamaz (A.g.e., s. 36).

⁵⁸⁷ Hamdi Yasaman, *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku, Fikri ve Sanat Eserleri, Endüstriyel Tasarımlar, Patentler İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2006), s. 95.

⁵⁸⁸ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 48.

⁵⁸⁹ A.g.e., s. 48.

⁵⁹⁰ Suluk/Karasu/Nal, s. 439.

şartlarını taşımayan ürünlerin patent alamaması nedeniyle know-how kapsamında değerlendirilebileceği ve know-how olarak haksız rekabet hükümleri ile korunabileceğinden söz etmek mümkündür⁵⁹¹. Bu nedenle know-how olarak değerlendirilebilecek tescilsiz bilgi, yöntem, portföy ve sair bilgilerin veya verilerin dürüstlük kuralına aykırı olarak ya da izinsiz bir biçimde kullanılması haksız rekabet teşkil edecektir⁵⁹². Zaten söz konusu ürünler SMK hükümlerinin de konusunu oluşturmamaktadır.

⁵⁹¹ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 50-51.

⁵⁹² Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 365.

BÖLÜM III

SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ SINIRLARI

1. SINAI MÜLKİYET HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ SINIRLANDIRILMASINA GENEL BAKIŞ

1.1.Korunmanın Sınırlandırılmasının Amacı ve İşlevi

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırlarını tespit edebilmenin yolu her iki hukuk dalının sınırlarını anlamakla mümkün olmaktadır. Bu bakımdan gerek sınai mülkiyet haklarının gerekse de haksız rekabet hükümlerinin öngördüğü korumanın sınırlarının ortaya konulması gerekmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının temel özelliklerinden biri tescil ile birlikte hak sahibinin mutlak ve tekel nitelikte bir hakka sahip olmasıdır⁵⁹³. Sanayiciler, sınai mülkiyet hakları için elde ettikleri mutlak ve tekeli koruma sayesinde rakiplerine karşı önemli bir avantaj elde etmiş olmaktadır⁵⁹⁴. Buna ek olarak, ülkeler arası teknoloji transferinin olabilmesi için ulusal hukuk alanında sınai mülkiyet haklarına yönelik temin edilecek koruma da önemli bir yer tutmaktadır⁵⁹⁵. Ancak sınai mülkiyet alanındaki söz konusu tekeli karakter serbest rekabet ortamının içerisinde tekelleşme temayülüne neden olması dolayısıyla sınai mülkiyet hakları bakımından kamu yararına sınırlandırmalar ve hukuka uygun sınırlandırmalar getirilerek belli bir

⁵⁹³ Feyzan Hayal Şehirali Çelik, “Tescilli Tasarım Sahibine Karşı Tecavüz Davası Açılabilir mi? - Yeni Bir Karar, Yeni Bir Ufuk”, *FMR*, C. 12, S. 1 (Ankara 2011), s. 43.

⁵⁹⁴ Hamdi Pınar, *Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye* (İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2004), s. 107.

⁵⁹⁵ Karaman Odabaşı, s. 134.

denge sağlanmaktadır⁵⁹⁶. Örneğin sınai mülkiyet haklarına ilişkin SMK'da belli süre sınırlandırmaları⁵⁹⁷ öngörülmektedir. Söz konusu süre sınırlandırmaları ile üçüncü kişiler açısından hukuki öngörülebilirlik sağlanmakta ve tekeli hakkın serbest rekabeti ortadan kaldırması engellenmektedir⁵⁹⁸. Bu bakımdan sınai mülkiyet haklarının tescil ile sağlanan tekeli ve hak sahibine önemli haklar veren yapısı yasal sınırlamalar ile hukuk zemininde dengeli bir şekilde düzenlenmektedir. Böylece menfaat dengesini gözetken, piyasayı dikkate alan ve ekonomik koşullara uyan bir biçimde ticaret hayatı düzenlenmektedir. Bu sayede teknolojik gelişim teşvik edilmektedir.

Haksız rekabet hukuku ise; emeğin korunması ilkesine dayalı olarak birbirine rakip müteşebbislerin haklarının korunmasına hizmet etmiş, zamanla kamunun ve hatta tüm katılanların menfaatini dikkate alan bir hukuk dalı olarak gelişmiştir⁵⁹⁹. Haksız rekabet koruması için tescil şartı aranmamaktadır. Aynı zamanda haksız rekabet hükümleri ile kimseye tekel hakkı bahşedilmemektedir. Haksız rekabet hukukunda haksız rekabete ilişkin herhangi bir süre sınırına da rastlamak mümkün değildir. Aslında haksız rekabet hükümleri sınai mülkiyet haklarını doğrudan doğruya korumamaktadır⁶⁰⁰. Haksız rekabet hukuku daha çok serbest rekabet açısından hakkın kötüye kullanılması ve karıştırılma tehlikesine karşı koruma öngörmektedir⁶⁰¹. Haksız rekabet hükümlerinde süre sınırlamasının öngörülmemesi söz konusu karıştırılma tehlikesine ve hakkın kötüye kullanılmasına karşı haksız rekabet korumasının tekel hakkı oluşturmamasından kaynaklanmaktadır. Ancak haksız rekabet oluşturan fiillere karşı açılan önleme davalarının sınırsız bir koruma sağlaması ve fiiller devam ettiği müddetçe dava açılabilmesi bir takım olumsuzluklara zemin hazırlamaktadır⁶⁰². Bu nedenle sınai mülkiyet hakları haksız rekabet hükümleri ile korunurken SMK hükümlerinin öngördüğü kesin sınırları

⁵⁹⁶ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 456.

⁵⁹⁷ Markalar açısından söz konusu markalar tescilli marka ise koruma süresi on yıl olup, on yıllık dönemler halinde süreler yenilenebilmektedir (Çetiner/Bozkurt Yüksel, s. 191); Sonuç olarak, tescilli markaların diğer sınai mülkiyet haklarından farklı olarak usulüne uygun yenilenmesi koşuluyla süresiz koruma gördükleri söylenebilir.

⁵⁹⁸ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 271.

⁵⁹⁹ Güven, s. 1.

⁶⁰⁰ Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 171.

⁶⁰¹ A.g.e., s. 171.

⁶⁰² Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 271.

aşmak rekabet hukuku ve haksız rekabet hükümlerinin hukuki zeminini alt üst etme tehlikesi doğuracaktır.

Tescilsiz tasarımların SMK hükümleriyle korunmasına rağmen tescilsiz markalar⁶⁰³ ve tescilsiz buluşlar bakımından ülkemiz mevzuatında kapsamlı bir koruma bulunmamaktadır. Tescilsiz tasarımlar SMK ile korunmakta, bunun yanında tescilsiz markaların ve buluşların ise haksız rekabet hükümleri ile korunduğu kabul edilmektedir. Örneğin söz konusu tescilsiz ürünler bakımından Paris Sözleşmesi m.10 (birinci mükerrer) ve TTK m.55/1.a-4 (eTTK m.57/5) hükümleri ile koruma sağlanmaktadır⁶⁰⁴. Buna rağmen tescil müessesesi düzenlenmeyen söz konusu tanıtıcı işaretlerin (aynı zamanda sınai mülkiyet haklarının) özel düzenlemelerde (SMK) öngörülen süreleri aşacak biçimde korunmaması gerektiği savunulmaktadır⁶⁰⁵. Görüldüğü üzere haksız rekabetle korunmakta olan tescilsiz sınai ürünlerin korunma sınırları da SMK’da öngörülen sınırlandırmalarla ilişkilidir.

Sınai mülkiyet haklarını haksız rekabet hükümlerine göre korumayı değerlendirirken SMK’da öngörülen süre sınırlamasına uyulup uyulmaması gerektiği önemli bir tartışma alanını oluşturmaktadır. Buna benzer biçimde SMK’da sınai mülkiyet haklarına bahşedilen tekel hakkını sınırlandıran başkaca sınırlandırma sebepleri de bulunmaktadır. Bunlara sınai mülkiyet hakkının tükenmesi, hakkın kötüye kullanılması, özel maksatla sınırlı kalan fiiller, tescilsiz ürünlerin korunması gibi çeşitli sınai mülkiyet haklarına dair sınırlandırmalar örnek olarak verilebilir. Bu bakımdan sınai mülkiyet hakları için öngörülen sınırlandırmaların sınai ürünleri haksız rekabet hükümleri ile korurken uygulanıp uygulanamayacağı ve sınırlandırmalar uygulanacaksa ne şekilde uygulanacağı önemli bir soru işaretidir.

1.2.Korunmanın Sınırlandırılmasında Kullanılan Temel İlkeler

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunmasının sınırlandırılmasında hangi temel ilkelere dayanılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu sınırlandırmaların temelde SMK’nın belirlemiş olduğu

⁶⁰³ *Karaman Odabaşı*, MarKHK döneminde tescilsiz markalara ilişkin bir takım sınırlı düzenlemeler bulunduğunu ifade etmektedir (Karaman Odabaşı, s. 134); tescilsiz markalar bakımından bu sınırlı koruma SMK döneminde de devam etmektedir.

⁶⁰⁴ Oytaç, s. 65.

⁶⁰⁵ A.g.e., s. 65.

sınırlandırmalar olduğu dikkate alındığında korumanın sınırlarının tespitinde SMK ile haksız rekabet hükümlerinin mezcedilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamızın tüm sınai mülkiyet haklarını içermesi nedeniyle sınai mülkiyet haklarına haksız rekabet ile sağlanan korumanın sınırları her bir sınai mülkiyet hakkı bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bir kısım sınırlandırma sebeplerinin sınai mülkiyet hakları bakımından ortak sınırlandırma sebebi olduğu göz önüne alınarak tekrara düşmemek gerekmektedir. Bu nedenle ortak olan sınırlandırma sebeplerinin bazılarının daha ilişkili olduğu sınai mülkiyet hakkının başlığı altında değerlendirilmesi daha uygun olacaktır. Örneğin hakkın tükenmesi, hakkın kötüye kullanılması, hakkın süre ile sınırlı olması gibi sebepler hemen hemen bütün sınai mülkiyet haklarını ilgilendiren sınırlandırma sebepleridir. Bu nedenle her bir sınai mülkiyet hakkı altında söz konusu sınırlandırma sebeplerinin özellik arz eden tarafları irdelenmelidir.

Çalışmanın hacmi gereği sınai mülkiyet haklarına ilişkin sınırlandırma sebeplerinden haksız rekabet korumasının sınırlandırılmasında önem taşıyan başlıca sınırlandırma hallerinin üzerinde durmak gerekmektedir. Bir takım sınırlandırma sebeplerinin ise, haksız rekabet hükümlerinin uygulanmasında sınır çizme fonksiyonunun zayıf olduğu göz önünde bulundurularak detaylı incelenmesinde fayda bulunmamaktadır.

2. MARKA HAKKININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ BAŞLICA SINIRLARI

2.1.Marka Hakkının Tükenmesi

Hakkın tükenmesi, sınai mülkiyete konu bir ürünün hak sahibince bir kez satıldıktan sonra artık hak sahibinin sonraki satışlara karışamaması anlamına gelmektedir⁶⁰⁶. Hatta sınai mülkiyet hakkına konu ürün bir kez satıldıktan sonra, ürünü satın alan kişilerin ürünü yeniden satmalarına veya markayı kullanmalarına ya da dağıtım yapmalarına sınai mülkiyet hakkına dayanılarak karşı çıkılamaz⁶⁰⁷. Bu ilkenin

⁶⁰⁶ Suluk/Karasu/Nal, s. 12.

⁶⁰⁷ Sabih Arkan, “Marka Hakkının Tüketilmesi”, *Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1998), s. 197.

uygulanabilmesi için iki şart bulunmaktadır⁶⁰⁸. İlk olarak sınai mülkiyete konu ürün hak sahibince veya onun iznine tabi üçüncü kişi tarafından piyasaya (pazara) sunulmalıdır⁶⁰⁹. İkinci olarak sonradan satışa sunulan ürünün orijinal ürün olması gerekmektedir⁶¹⁰. Ayrıca belirtilmelidir ki, söz konusu bu iki şart sadece markalar için değil, diğer sınai mülkiyet hakları için de aranmaktadır.

Genel olarak üç tür tükenme ilkesi kabul edilmektedir: Ulusal tükenme, bölgesel tükenme ve uluslararası tükenme. Haklar bakımından hakkın tükenmesi yalnız bir ülke sınırlarında kabul ediliyorsa ulusal tükenme söz konusudur⁶¹¹. Devletlerin oluşturduğu bir bölge içerisinde tükenme kabul ediliyorsa bölgesel tükenme mevcuttur⁶¹². Eğer sınai mülkiyet hakkı bir coğrafi alanla sınırlı olmadan tükeniyorsa uluslararası tükenme söz konusudur⁶¹³. Ülkelerin hukuk politikalarına ve iktisadi alt yapılarına göre bu üç tükenme türünden biri kanun koyucu tarafından belirlenmektedir.

Marka hakkının tükenmesi ilkesi MarKHK’da bulunmaktayken⁶¹⁴, SMK’da tükenme ilkesi ortak hüküm olarak düzenlenmiştir. SMK m.152/1’de, SMK korumasına konu olan ürünlerin hak sahibi tarafından veya hak sahibinin izniyle üçüncü kişilerce piyasaya sürülmesinden sonra bu ürünlerle ilgili eylemlerin hakkın kapsamı dışında kalacağı ifade edilmiştir. Böylece sınai mülkiyet hakları bakımından uluslararası tükenme ilkesinin geçerli olduğu ifade edilmiştir⁶¹⁵.

⁶⁰⁸ Cahit Suluk, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenilikler”, *TFM*, C. 4, S. 1 (Ankara 2018), s. 104.

⁶⁰⁹ Pazara sunulma eyleminden marka hakkı sahibinin marka taşıyan ürünlere ilişkin hukuken veya fiilen olan hâkimiyetini bilerek kaybetmesi durumu anlaşılmalıdır (Uzunallı, s. 217).

⁶¹⁰ Suluk, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 104.

⁶¹¹ Hamdi Pınar, Fikri Mülkiyet Hakları ve Rekabet Hukuku, Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları, 14-15 Ekim 2004, *Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları Kitapçığı* (Ankara: Rekabet Kurumu, 2004) s.119, (<http://www.rekabet.gov.tr/Dosya/persembe-konferanslari-yayinlari/perskonfyyin120.pdf> (Erişim Tarihi: 16.09.2018)).

⁶¹² A.g.e., s. 119.

⁶¹³ A.g.e., s. 119.

⁶¹⁴ MarKHK m.13/1 hükmüne göre; tescilli markanın tescil kapsamındaki ürünler üzerinde kullanılması, marka hakkı sahibi tarafından veya marka hakkı sahibinin onayıyla bir başkası tarafından ülkemizde piyasaya sürüldükten sonra, söz konusu mallar ile ilgili eylemler marka tescilinden kaynaklanan hakkın kapsamı dışında kalmaktadır; MarKHK’da markalar hakkında tükenme ilkesi için bkz. Arkan, *Marka Hakkının Tüketilmesi*, s. 202.

⁶¹⁵ Nitekim SMK m.152/1 gerekçesinde; daha önceki hükümlerde ulusal tükenme ilkesi kabul edilirken, önceki metinlerde yer bulan “Türkiye’de” ifadesine yer verilmemesi suretiyle uluslararası tükenme ilkesinin benimsendiği vurgulanmıştır; Arkan; SMK m.152/1 gerekçesinde açıkça uluslararası tükenmenin geçerli olduğu belirtilirken, kanun metninde açık bir ifadenin kullanılmamasına değinmiş, kanunun lafzından ulusal tükenme ilkesinin kabul edildiği gibi bir

Günümüzde ülkeler genel olarak ulusal tükenme ilkesini kabul etmektedir⁶¹⁶. Uluslararası tükenme ilkesi Türkiye'nin eko-politik bir tercihidir⁶¹⁷. MarKHK döneminde ülkemiz dünyadaki genel akıma uygun olarak ülkesel tükenmeyi tercih etmiş, yalnızca entegre devre topoğrafyaları açısından uluslararası tükenme ilkesini kabul etmişti⁶¹⁸. SMK hükümleri ile ülkemiz önemli bir politika değişikliği yaparak tüm sınai mülkiyet hakları bakımından uluslararası tükenme ilkesini tercih etmiştir⁶¹⁹. Uluslararası tükenmenin sonucu olarak hak sahipleri ülke dışında piyasaya sürülmüş olan ürünlerin paralel ithalatına engel olamama sonucuyla karşılaşmaktadır⁶²⁰. Böylece geniş sınai mülkiyet ürünü portföyüne sahip ülkelerin ülkemizde kendi ürünleri bakımından serbestçe fiyat belirleme imkânları zayıflamaktadır. Bu sayede paralel ithalat hususunda sınai mülkiyet hakkı sahiplerinin menfaatlerinden ziyade serbest piyasa gelişimine ve ülkenin ekonomisine öncelik tanınmaktadır.

Sınai mülkiyet hakları bakımından tükenme ilkesi değerlendirildiğinde paralel ithalat kavramından bahsetmek kaçınılmazdır. Bu nedenle genel tanımlarıyla paralel ithalat ve geri ithalat kavramlarından söz etmek gerekmektedir. Paralel ithalat; sınai mülkiyet hakkı sahibinin kendi rızasıyla piyasaya sürdüğü orijinal ürünün üçüncü kişi veya kişilerce söz konusu sınai hak korumasının olduğu ülkeye ithal edilmesi şeklinde ifade edilebilir⁶²¹. Geriye ithalat ise, hakka konu ürünün hak sahibince kendi ülkesinde piyasaya sürülüp yurt dışına ihraç edilmesine rağmen ürünün ihraç edildiği ülkeden yeniden ithali durumuna denilmektedir⁶²².

Tükenme ilkesi ve paralel ithalat kavramları birbirleri ile iç içe geçmiş kavramlardır. Zira ülkeler tamamıyla ekonomik kaygılarla tükenme ilkesi türünü seçerek ithalatçılara karşı takındığı hukuki tutumu da ortaya koymaktadır⁶²³. Mesela bir

mananın çıkmakta olduğunu değerlendirerek ortaya çıkan çelişkiyi eleştirmiştir [A. Saadet Arıkan, "Fikri-Sınai Mülkiyet Hakları ve Hakkın Tükenmesi", 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu, 9-10 Mart 2017 (Ankara 2017), s. 655].

⁶¹⁶ Suluk, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 105.

⁶¹⁷ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 484.

⁶¹⁸ Suluk/Karasu/Nal, s. 14.

⁶¹⁹ Suluk, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 105.

⁶²⁰ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 324.

⁶²¹ Arıkan, *Hakkın Tükenmesi*, s. 641.

⁶²² Suluk/Karasu/Nal, s. 14.

⁶²³ Arıkan, *Hakkın Tükenmesi*, s. 642.

ülkede uluslararası tükenme ilkesi kabul edilmiş ise, artık o ülkede hem paralel ithalatın hem de geri ithalatın geçerli olduğu kabul edilmelidir⁶²⁴.

Genel olarak sınai mülkiyet hakları bakımından tükenmeden söz ettikten sonra markalar bakımından tükenme ilkesine değinmek gerekmektedir. SMK m.151/1 (MarKHK m.13/1) bakımından marka hakkının tükenmesinden bahsedebilmek için tescilli bir markanın mevcut olması ve tescilli bir markanın tescil kapsamında kalan mallar üzerinde kullanılması gerekmektedir⁶²⁵. Bu açıdan bir değerlendirme yapıldığında mevcut olmayan bir hakkın tüketilmesinden söz edilemez⁶²⁶. Dolayısıyla bir hak olarak marka hakkının varlığı gerekmektedir. Bu durumda tescilli bir markanın varlığı gerekmektedir. Tescil kapsamında olmayan ürünlerde tescil edilmiş bir markanın kullanılması veya tescilsiz bir markanın olması durumlarında SMK (MarkKHK) bakımından koruma gören bir markadan bahsetmek mümkün olmadığı gibi marka hakkının tükenmesinden de söz edilemeyecektir⁶²⁷.

Hakkın tükenmesi ilkesinin haksız rekabet hukukuna taşınabilip taşınamayacağı meselesi ise, markanın haksız rekabet hükümleri ile korunmasının sınırlarını oluşturması boyutuyla önem arz etmektedir⁶²⁸. Nitekim tükenme ilkesine dayanılarak marka hakkının kullanılması ile engellenemeyen fiilin şartları oluşmuşsa haksız rekabet hükümleri bakımından değerlendirilmesinin mümkün olduğu belirtilmektedir⁶²⁹. Burada tükenme ilkesinin tek hak bahsedilen sınai mülkiyet hakkının sınırlandırıldığı ve serbest piyasa ekonomisi lehine bir düzenleme yapıldığı gözden kaçırılmamalıdır. Bu bakımdan tükenme ilkesi nedeniyle koruması sona eren sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile korunması piyasa ekonomisi bakımından tehlikeli sulara yüzmek anlamına gelmektedir.

Ayrıca tescilsiz sınai ürünün piyasaya ilk sürülmesinden sonra orijinal sınai mülkiyet ürününün hak sahibi olan kimsenin söz konusu ürünün ticaretini engelleyip engelleyemeyeceği haksız rekabet hükümleri çerçevesinde değerlendirilmelidir⁶³⁰. Burada ürününü tescil ettirmeyen kimsenin ürününü tescil ettirmemesi nedeniyle

⁶²⁴ Suluk/Karasu/Nal, s. 14.

⁶²⁵ Arkan, *Marka Hukuku*, s.134.

⁶²⁶ Şehirli Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 336.

⁶²⁷ Arkan, *Marka Hakkının Tüketilmesi*, s. 203.

⁶²⁸ Söz konusu mesele diğer sınai mülkiyet hakları bakımından da geçerlidir.

⁶²⁹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 488.

⁶³⁰ Şehirli Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 338.

SMK korumasını elde edememesi dikkate alınmalı, tescilsiz sınai ürüne sahip olan kimsenin teknik anlamda bir hak sahipliğinden de bahsetmemiz söz konusu olmamalıdır. Doğal olarak tescilsiz ürün bakımından olmayan bir tekel hakkının tükenmesinden de söz edilemeyecektir.

Yine ikinci el ve geri dönüşümün mevzu bahis olduğu ürünlerde Yargıtay emeğin korunması ilkesi çerçevesinde bir değerlendirme yapmaktadır⁶³¹. Şehirali Çelik, burada sınai mülkiyet hukukundaki tükenme ilkesinin dayanağı olan tekeli hak kavramının yerine haksız rekabet hukukunda emeğin korunması ilkesinin dikkate alındığını belirtmektedir⁶³². *Odman Boztosun* ise; Yargıtay'ın sınai ürünlerin tükenme ilkesi nedeniyle korunamadığı durumlarda sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile korunmasının meşru sınırını emeğin korunması ilkesinin dışında karıştırılma tehlikesinin oluşturduğunu ifade etmektedir⁶³³. Tükenme ilkesi nedeniyle hakkı sınırlandırılan kişilerin karıştırılma tehlikesi dışında korunamaması doğal karşılanmalıdır. Zira teknik hukuk bakımından tükenme ilkesinin haksız rekabet hukukunda bir karşılığı bulunmamaktadır⁶³⁴. Tükenme ilkesinin sınai mülkiyet haklarının korunmasının istisnası olduğu dikkate alınmalıdır. Sınai mülkiyet hakkının haksız rekabet hükümleri eliyle serbest rekabet ortamını bozacak şekilde kapsamının genişletilmemesi gerekmektedir.

Yargıtay'ın SMK öncesi kararlarında ulusal tükenme ilkesi çerçevesinde paralel ithalatı ve tükenme ilkesini dikkate alarak haksız rekabete ilişkin verdiği bir kararı bulunmaktadır⁶³⁵. Ancak Yargıtay bu kararında tükenme ilkesinin veya paralel ithalatın doğrudan haksız rekabet ile ilişkisini değerlendirmek yerine, somut olay bakımından tükenme ilkesi nedeniyle özel mevzuat koruması ortadan kalksa da haksız rekabet halinin tükenme ilkesinden bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu kararın ulusal tükenme ilkesinin kabul edildiği MarKHK döneminde verildiğini ayrıca hatırlamak gerekmektedir.

⁶³¹ *Odman Boztosun*, s. 208.

⁶³² Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 337.

⁶³³ *Odman Boztosun*, s. 213.

⁶³⁴ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 336.

⁶³⁵ “Paralel ithalat, 556 sayılı KHK'nun 13. maddesi gereğince marka sahibinin marka tescilinden doğan haklarının tüketilmesi sonucunu doğurur ise de, TTK'nun 57/10. maddesi gereğince haksız rekabet halini ortadan kaldırmaz.” Yargıtay 11. HD, T. 01.10.2009, E. 2007/14608, K. 2009/9957 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 29.02.2020);

SMK m.152/2 hükmünde marka hakkının tükenmesi bakımından diğer sınai mülkiyet haklarına nazaran bir istisna tanınmıştır. SMK m.152/2'ye göre, markanın üçüncü kişilerce değiştirilerek veya kötüleştirilerek kullanılması eylemi marka sahiplerince önlenebilmektedir. Bu istisna SMK'da diğer sınai mülkiyet hakları bakımından tanınmamıştır. Nitekim marka hakkı dışında diğer sınai mülkiyet hakları bakımından ürünlerin kötüleştirilmesi veya değiştirilmesi meselesine uygulamada pek rastlanılmamaktadır⁶³⁶. Ayrıca markaların ürünlerin kökenini göstermeleri ve markanın orijinal halinin marka sahibinin rızası olmadan değiştirilemeyeceğini göstermesi markaların önemli fonksiyonlarıdır⁶³⁷. Bu nedenle markalar üzerinde üçüncü kişilerin kötüleştirmeleri ve değiştirmeleri markanın ürünlerin kalitesini ve kökenini gösterme fonksiyonunu ortadan kaldıracaktır⁶³⁸. Zira mevcut müşterilerin aynı markadan tekrar satın almaları ve yeni müşterilerin araştırma maliyetinden tasarruf etmek için şöhret kazanmış markalara daha fazla ödeme yapmaları nedeniyle şöhret kazanmış markalara sahip firmalar daha fazla kâr elde etmektedir⁶³⁹. Bu nedenle markanın üçüncü kişiler tarafından değiştirilmesine veya kötüleştirilmesine yönelik marka sahiplerine tanınan önleme imkânı marka hakkının kendine özgü fonksiyonlarını korumasına olanak tanımaktadır.

Marka hakkı bakımından hakkın tükenmesi ilkesinin istisnasının düzenlendiği SMK m.152/2 hükmünün de haksız rekabet hükümleri ile ilişkisi irdelenmelidir. Hakkın tükenmesinin istisnalarını; değiştirme ve kötüleştirme, tamir, malın kendiliğinde bozulması, markalı malın anlaşmaya aykırı olarak düşük fiyatla satılması ve benzeri eylemler oluşturmaktadır⁶⁴⁰. Bu nedenle uygulamada ürünlerin eskimiş veya kullanılmış olanlarının elden geçirilerek yeniden satışının yapılması (rulman, balata ve benzeri araba parçaları) eylemleri ticari maksatlı fiiller olmasına rağmen tükenme ilkesinin istisnasını oluşturmaktadır⁶⁴¹. Söz konusu istisnaların aynı zamanda marka hakkının (ve diğer sınai mülkiyet haklarının) haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının konusunu da oluşturduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu

⁶³⁶ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 484.

⁶³⁷ Arkan, *Marka Hakkının Tüketilmesi*, s. 206.

⁶³⁸ A.g.e., s. 206.

⁶³⁹ Özgür Arıkan, *Trade Mark Rights and Parallel Importation in the European Union* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), s. 105.

⁶⁴⁰ Tükenme ilkesinin istisnaları hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Uzunallı, s. 234-260.

⁶⁴¹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 491.

durumda tükenme ilkesi nedeniyle tekerci hakkın engellenemediği dikkate alındığında sınai mülkiyet hakkının haksız rekabet hükümleri ile korunmasına ihtiyaç duyulmamaktadır. Zira sınai mülkiyet hakkına konu ürün zaten SMK hükümleri ile korunabilecektir.

2.2.Marka Hakkının Kötüye Kullanılması

Esasen hakkın kötüye kullanılması, dürüstlük kuralı ile birlikte değerlendirilmektedir. Türk Medeni Kanunu⁶⁴² (TMK) m.2’de herkesin borçlarını ifa ederken veya haklarını kullanırken dürüstlük kuralına uygun hareket etmek zorunda olduğu ve bir hakkın açıkça kötüye kullanılmaması gerektiği ifade edilmiştir. Hakkın kötüye kullanılması meselesi haksız rekabet hukukunda da uygulama alanı bulmaktadır. Haksız rekabet iddiasının hakkın kötüye kullanılması teşkil etmesi durumunda haksız rekabet iddiası dinlenilmeyecek ve iddia sahibi haksız rekabet korumasından yararlanamayacaktır⁶⁴³.

Marka hukukunda marka hakkının kötüye kullanılmasının kötü niyetli marka tescili ve kötü niyetli marka kullanımı olmak üzere iki şekilde gerçekleşmesi mümkündür⁶⁴⁴. Türk marka hukukunda marka hakkına ilişkin kötü niyetli başvuru veya tescil hususlarında bir tanıma rastlamak mümkün değildir⁶⁴⁵. Tescilli markalara ilişkin kötü niyet olgusu SMK m.6/9 hükmünde düzenlenmiş ve kötü niyetle yapılan marka başvurularının itiraz üzerine reddedileceği ifade edilmiştir. Aynı zamanda SMK m.25/1 hükmünde nispi ret nedenlerinin sayıldığı SMK m.6’ya atıf yapılarak kötü niyetli markalara karşı hükümsüzlük davası açılabilceği ifade edilmiştir.

MarKHK döneminde kötü niyetli markalar nispi ret nedenleri arasında sayılmamıştır. Ancak öğretisi MarKHK m.42 hükmünde sayılan hükümsüzlük nedenlerinin sınırlı sayıda olmadığını ve kötü niyetli markaların da hükümsüz kılınabileceğini kabul etmekteydi⁶⁴⁶. SMK m.6/9 gereğince TPMK’nin (daha öncesinde Türk Patent

⁶⁴² R.G. No: 24607, T. 08.12.2001. Bundan böyle kısaca TMK olarak anılacaktır.

⁶⁴³ Şehirli Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 353.

⁶⁴⁴ Kötü niyetli marka kullanımı ve kötü niyetli marka tescili hususlarında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Fatih Bilgili, *Marka Hukukunda Hakkın Kötüye Kullanılması* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006), s. 249-250.

⁶⁴⁵ Ozan Can, “Türk Hukukunda Kötüniyetli Marka Başvuru ve Tescilinde İptal ve Hükümsüzlüğün Kapsamı Üzerine Düşünceler”, *TFM*, C. 1, S. 1, 2015, s. 49.

⁶⁴⁶ Tekin Memiş, “Türk Hukukunda Kötü Niyetli Marka Tesciline Bağlanan Sonuçlar”, *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009), s. 408.

Enstitüsü) geçmiş uygulamaları, Yargıtay ve diğer mahkeme uygulamaları, TMK m.2 hükmü göz önünde bulundurularak kötü niyetli marka başvurularına dair nispet kapsamında daha açık ve belirgin bir uygulama geliştirilmelidir⁶⁴⁷. Birçok hukuk alanında aşına olduğumuz ifadelerle belirtmek gerekirse, markanın kötü niyet ile tesciline dair sorunları somut olayın koşullarına göre ve kendi şartları içerisinde değerlendirmek gerekmektedir⁶⁴⁸.

Marka hakkının kötüye kullanılması durumu birden fazla şekilde ortaya çıkabilmektedir. Bu durumlara; spekülasyon markaları⁶⁴⁹, transfer markaları⁶⁵⁰, engelleme markaları⁶⁵¹, vekil markaları, savunma markaları, ihtiyat markaları, tekrarlama markaları, aynı markanın çok kez tescili, ortak markaların kötüye kullanılması, serbest işaretlerin kötü niyetle marka olarak tescili şeklinde fiiller ve olgular örnek olarak verilebilecektir⁶⁵². Söz konusu haller marka hakkının kötüye kullanılması durumunu oluşturmaktadır. Sayılan hallerin bu bakımdan haksız rekabet hukukunu ilgilendiren yönleri de bulunmaktadır.

Yargıtay'ın tescilli markalarda (ve diğer sınai mülkiyet haklarında) hakkın kötüye kullanılmasının mevcut olduğu durumlara ilişkin olarak verdiği kararlarda hakkın kötüye kullanılmasına ilişkin açık bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir⁶⁵³. Yargıtay'ın söz konusu kullanımların haksız rekabet teşkil etmediğini değerlendirdiği ve herhangi bir tazminat sorumluluğunun doğmayacağını belirttiği görülmektedir⁶⁵⁴. Bir başka deyişle; marka hakkının (ve diğer sınai mülkiyet haklarının) hükümsüzlüğüne karar verildiğinde Yargıtay'ın genel uygulaması tescile

⁶⁴⁷ Özer, s. 38.

⁶⁴⁸ Feyzan Hayal Şehirli Çelik, "İltibastan Kötüniyetli Tescile Paskalya Tavşanlarının Hikâyesi", *Batider*, C. 27, S. 3 (Ankara 2011), s. 108.

⁶⁴⁹ Spekülasyon markaları; marka sahibi tarafından markanın bizzat kullanılması amacıyla değil, söz konusu markanın yakın gelecekte birileri tarafından kullanıma ihtimaline binaen tescil edilmesi hali olarak karşımıza çıkarken marka sahibinin spekülatif amacını tespit etmek oldukça zordur [Rauf Karasu, "Spekülasyon ve Engelleme Markaları", *FMR*, C. 8, S. 3 (Ankara 2008), s. 13].

⁶⁵⁰ Transfer markalarında daha önceden bir hizmet veya mal sınıfında kullanılan bir markanın söz konusu itibarını ve imajını başkaca hizmet veya mal sınıflarında tescil etmek suretiyle haksız yararlanma halinin bulunduğunu söylemek mümkündür (Bilgili, s. 136).

⁶⁵¹ Engelleme markaları, başkası tarafından kullanılan markanın aynısının veya benzerinin başka bir kimse tarafından herhangi bir haklı neden olmaksızın yalnızca rakibini engelleme maksadı güdülerek tescil edilmesi durumu olarak nitelendirilebilir (Karasu, s. 19).

⁶⁵² Marka hakkının kötüye kullanılmasının çıkış şekilleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bilgili, s. 121-125.

⁶⁵³ Karaman Odabaşı, s. 143.

⁶⁵⁴ Yargıtay'ın bu yöndeki kararları için bkz. Yargıtay 11. HD, T. 12.11.2002, E. 2002/6904, K. 2002/10352; Yargıtay 11. HD, T. 05.04.2007, E. 2005/14054, K. 2007/5387 (Şehirli Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 363); Karaman Odabaşı, s. 143.

dayalı kullanımların hakkın kötüye kullanılması sayılamayacağı ve dolayısıyla tazminat yükümlülüğünün doğmayacağı yönündeydi⁶⁵⁵. Ancak Yargıtay HGK, T.17.10.2012, E. 2012/11-236, K. 2012/714 sayılı kararının karar düzeltme istemini kabul ettiği bir kararında farklı bir değerlendirme yapmıştır⁶⁵⁶. Yargıtay HGK'nın bu kararında kötü niyet kavramını vurguladığı, sınai mülkiyet hakkının hükümsüz kılındığı önceki döneme ilişkin olarak da tazminat hakkının doğabileceğini belirttiği görülmektedir⁶⁵⁷. Bu nedenle Yargıtay'ın hakkın kötüye kullanılmasının haksız rekabet teşkil edip etmemesi ve tazminat doğurup doğurmaması ile ilgili kararlarında apaçık bir istikrardan söz etmek mümkün değildir.

Yargıtay'ın tescilli sınai mülkiyet haklarının dürüstlük kuralına aykırı kullanılmasının hukuka uygun olup olmaması ve tazminat doğurup doğurmamasına dair istikrarlı kararları bulunmamasına rağmen, bu konuda mukayeseli hukuktan yararlanmak mümkündür. ABAD bir kararında, tescil edilmiş tasarımın (veya diğer sınai mülkiyet haklarının) kötü niyetli kullanılması koşulunu aramaksızın tescilli tasarımın kullanımı eylemini tecavüz kabul ederek söz konusu tescilli tasarımın hükümsüzlüğüne karar verilebileceğine belirtmiştir⁶⁵⁸. Bu sebeple tescil edilmiş sınai mülkiyet haklarının her kullanımının otomatik olarak hukuka uygun olduğu yaklaşımının mutlak olmadığına hükmetmiştir⁶⁵⁹.

Özetle, Türk hukuk uygulamasında marka hakkı bakımından haksız rekabet hükümleri çerçevesinde yapılacak hakkın kötüye kullanılması değerlendirmelerinde

⁶⁵⁵ Feyzan Hayal Şehirli Çelik, "Fikri Mülkiyet Hukukunda Tescile Dayalı Kullanımın Hukuka Uygunluğu Sorunu: Şekil Esastan Üstün müdür?", *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler - Tartışmalar, XXVI, 14 Aralık 2012* (Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 2012), s. 60; "Tescilli endüstriyel tasarım sahibi, bu tescil hükümsüz kılınmadıkça tasarımını kullanabilir. Somut uyuşmazlıkta da davalı, usulüne uygun şekilde tescil ettirmiş bulunduğu tasarım tescil belgesine dayanarak, yasal şikayet hakkını kullanmıştır. Tasarım tescil belgesi hükümsüz kılınana kadar şikayet hakkının kötüye kullanılmasından söz edilemez. Mahkemece, anılan hususlar nazara alınmadan, davacının harcı alem olan pis su kelepçesini kendisine ait olmadığını ve bir tasarım olarak korunmasının mümkün olmadığını, bilerek adına tescil ettirdiği, bu tasarım belgesine dayanarak basiretli bir tacirden beklenemeyecek ve haksız rekabet oluşturacak ve tasarım hakkının kötüye kullanılması niteliğinde olacak şekilde eylemlere giriştiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmesi doğru görülmüş, bozmayı gerektirmiştir." Yargıtay HGK, T. 17.10.2012, E. 2012/11-236, K. 2012/714 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 05.08.2019) (Şehirli Çelik, *Tescile Dayalı Kullanım*, s. 60).

⁶⁵⁶ Yargıtay HGK, T. 27.03.2013, E. 2013/11-209, K. 2013/399 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 08.09.2019).

⁶⁵⁷ Karaman Odabaşı, s. 149 vd.

⁶⁵⁸ Şehirli Çelik, *Tescilli Tasarım Sahibine Karşı Tecavüz Davası*, s. 66'den naklen EuGH - Urteil vom, C-488/10, T. 06.02.2012.

⁶⁵⁹ Şehirli Çelik, *Tescilli Tasarım Sahibine Karşı Tecavüz Davası*, s. 66.

TMK m.2 hükmünde ifade edilen dürüstlük kuralı ve SMK'nın öngördüğü temel işlevler ve amaçlar mezcedilerek bir değerlendirme yapılması gerekmektedir⁶⁶⁰. Bu suretle sınai mülkiyet haklarının işlevleri ve amaçları göz önünde tutularak objektif yaklaşım teorisine göre⁶⁶¹ değerlendirme yapılmalıdır⁶⁶².

Önemle ifade etmek gerekir ki SMK m.155 hükmünün ihdas edilmesi ile birlikte sınai mülkiyet hakları bakımından hakkın kötüye kullanılmasının genel hükümler çerçevesinde tartışılmasının önemi azalmıştır. Zira SMK hükümlerinden öncesinde tescilli hakka sahip olan kimselere karşı doğrudan tecavüz davası açılmadığından öncelikle tescilli hakkın iptali davası açmak gerekiyordu⁶⁶³. Artık kötü niyetli marka tescili yapanlara karşı doğrudan tecavüz davası açılması imkânı SMK m.155 hükmünde açıkça ifade edilmiştir. Nitekim SMK m.155'de marka, tasarım veya patent hakkı sahibinin daha önceki rüçhan hakkına ya da daha önceki başvuru tarihine sahip olan hak sahiplerinin kendisine karşı açacağı tecavüz davalarında, sahibi olduğu sınai mülkiyet hakkını savunma olarak ileri süremeyeceği ifade edilmiştir. Böylece hak sahipleri kötü niyetli tescil yapanlara karşı SMK hükümleri ile açıkça korunmaktadır.

2.3.Markanın Başvuru Eserlerinde Yer Alması

SMK m.8/1 hükmünde markanın başvuru eserlerinde yer almasının kapsamı ve sınırı ifade edilmiştir. Söz konusu hükümde; tescil edilmiş bir markanın, basılı sözlükte veya elektronik ortamda bulunan bir sözlükte, ansiklopedide veya sair başvuru eserinde tescil edilmiş olduğu belirtilmeden jenerik ad izlenimi oluşturacak şekilde kullanılması halinde marka sahibinin talebi üzerine kullanan tarafından tescil edilmiş markanın belirtilmesi veya yanlışlığın düzeltilmesi ya da markanın eserden kaldırılması şeklinde hareket edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁶⁶⁴. Böylece tescilli markanın başvuru eserlerde tescilli marka olduğu belirtilmek suretiyle

⁶⁶⁰ Bilgili, s. 121-270.

⁶⁶¹ Objektif görüş kendisini dürüstlük kuralına aykırılık esasında bulmaktadır. Ahlak kurallarına aykırı biçimde hakkın kullanılması hakkın kötüye kullanılmasının ölçütünü oluşturmaktadır (Bilgili, s. 34); *Tekinalp*, hakkın kötüye kullanılması halini TMK m.2 ile birlikte değerlendirdiğinde başkasına ait marka veya işareti karıştırılmaya yol açan önlemler almak veya ülkemizde tesciline engel olmak şeklindeki hareketin menfaat temin etmek amacına yönelik haksız ve ahlaka aykırı bir hareket olduğunu ifade etmektedir (*Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 428).

⁶⁶² Bilgili, s. 121-270.

⁶⁶³ Suluk/Karasu/Nal, s. 9.

⁶⁶⁴ SMK m.8/1.

kullanılabileceği ifade edilmiştir. SMK m.8/1 hükmünün gerekçesinde; hükmün amacının markanın bulunduğu mal veya hizmet sınıfında jenerik adına dönüşmesinin engellenmesi olduğu ifade edilmiştir⁶⁶⁵. Bu anlamda tescilli markaların tescil edildiğinin belirtilmesi suretiyle başvuru eserlerde kullanılmasının ne SMK ne de haksız rekabet hükümlerine aykırılık oluşturmayacağı söylenebilecektir.

2.4.Tescilsiz Markanın Korunmasının Sınırları

SMK'da marka hakkı ve markanın korunması hususları esas olarak tescil ilkesi üzerine inşa edilmiştir⁶⁶⁶. Bununla birlikte serbest piyasada tescilsiz markaların kullanılması da mümkündür. Bu bakımdan tescil edilmemiş markalar TTK m.54 vd. düzenlenen haksız rekabet hükümlerine göre korunabilmektedir⁶⁶⁷.

Her ne kadar tescilsiz markalar haksız rekabet hükümleri ile korunmakta ise de, söz konusu koruma sınırsız değildir. Kaldı ki, tescilsiz markaların tescilli markalar için SMK'da öngörülen korumadan daha kapsamlı bir koruma görmesi sınai mülkiyet ve haksız rekabet düzenini alt üst edecektir. Bu nedenle tescilsiz markalara öngörülen haksız rekabet korumasının sınırlarını ortaya koymak gerekmektedir.

Tescilsiz markayı kullanmakta olan kimse, söz konusu markanın aynısının veya bir benzerinin başka birisi tarafından kullanıldığını öğrenmesine rağmen SMK hükümleri ile bir koruma elde edememişse veya haklarının korunmasını yeterince sağlayamamışsa TTK m.54 vd. haksız rekabet hükümlerine dayanabileceği söylenebilir⁶⁶⁸. Ancak haksız rekabet hükümlerinin tescilsiz markalara öngördüğü koruma tescilli markalar bakımından SMK hükümlerinin sağladığı korumayı aşmamalıdır. Bu durum haksız rekabet hükümleri ile sınai mülkiyet mevzuatını aşmak anlamına geleceği gibi, tescilin fonksiyonunu ortadan kaldıracaktır.

⁶⁶⁵ Markanın jenerik adı haline dönüşmesine bir takım örnekler vermek mümkündür. Mesela ülkemizde GİLETTE markası dilimizde jilet ismi ile bir cins adı haline dönüşmüş, yine JEEP diye bilenen araç markası sözlüklere JİP veya CİP kelimeleri ile yerleşmiştir (Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 472); Bu sebeple her iki markanın da jenerik isime dönüştüklerinden söz edilmektedir.

⁶⁶⁶ MarkHK markaların tescili ve korunması üzerine inşa edilmiş ve kanunda markaların korunmasında tescil ilkesi esas alınmıştır [İbrahim Arslan, *Tescilsiz Markaların Korunması*, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1 (Konya: 2008), s. 31].

⁶⁶⁷ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 41.

⁶⁶⁸ Arslan, s. 42.

TPMK nezdinde henüz tescil edilmemiş markalar ayırt edicilik niteliğini haiz olmak şartıyla haksız rekabet hükümlerinden yararlanabileceklerdir⁶⁶⁹. Söz konusu tescil edilmemiş marka Türkiye dışında tescil edilmiş olsa dahi Türk hukukuna göre tescilsiz marka olarak değerlendirilecektir⁶⁷⁰.

Tanınmış tescilsiz markalar bakımından ise, haksız rekabet hükümlerinden yararlanma kapsamının daha geniş olduğundan söz edilebilir. Hatta tanınmış ayırt edici niteliği taşıyan bir unsur, koşulları oluşmuşsa, sadece ayırt edici olduğu mal ve hizmet bakımından değil, diğer mal ve hizmet sınıfları bakımından da haksız rekabet hükümlerine göre koruma temin edebilecektir⁶⁷¹.

Tescilsiz markaların hem haksız rekabet hem de sınai mülkiyet hükümlerine göre korunabilmesi mümkün olmaktadır. Tescilsiz markanın veya ticaret sırasında kullanılan bir işaretin marka olarak bir başkası tarafından tescili SMK m.6/3 hükmünde nispi ret sebebi olarak düzenlenmiştir. Buna göre tescilsiz marka sahibinin itirazı üzerine tescilsiz markanın başkasınca tescil girişimi tescilsiz marka veya işaret sahibinin itirazı üzerine engellenebilecektir⁶⁷².

SMK m.6/3 (MarKHK m.8/3) tescilsiz markaları SMK hükümlerine göre koruyan bir hükümdür. Bu hükme göre, SMK m.6/3 (MarKHK m.8/3) hükmüne dayanarak tescilsiz ayırt edici işaret sahibi veya tescilsiz marka sahibi SMK m.25/1 (MarKHK m.42/1.b) uyarınca hükümsüzlük davası açabilecektir⁶⁷³. Burada markanın ticaret sırasında kullanılması durumunun tescil başvurusu tarihinden veya rüçhan tarihinden önce bir tarihte gerçekleşmiş olması gerekmektedir⁶⁷⁴.

Arkan, SMK'da (MarKHK'da) düzenlenen bu nispi ret sebebinin ortaya çıkış kaynağının haksız rekabet hükümleri bakımından ilk kullanma yoluyla kazanılan

⁶⁶⁹ Pınar, *Rekabet Hukuku*, s. 34.

⁶⁷⁰ Arslan, s. 44.

⁶⁷¹ Oytaç, s. 62.

⁶⁷² Daha öncesinde söz konusu mesele MarKHK m.8/3 hükmünde düzenlenmişti [MarKHK m.8/3 hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sabih Arkan, "556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'nın 8/III Maddesi İle İlgili Bir İnceleme", *Batider*, C. 21, S. 4 (Ankara 2002), s. 101-108]; Tescilsiz markalar bakımından MarKHK'nın öngördüğü koruma bakımından ayrıca ayrıntılı bilgi için bkz. Arslan, s. 32-42.

⁶⁷³ MarKHK dönemindeki değerlendirme için bkz. Remzi Tamer Pekdincer, "Yargıtay Kararları Çerçevesinde Marka Hükümsüzlük Davalarında Zarar Gören Kişiler", *TFM*, S.1 (Ankara 2015), s. 162.

⁶⁷⁴ Ünal Tekinalp, "Yeni Marka Hukukunda Tescil İlkesi ve Tescilsiz İşaretlerin Hukuki Durumu", *Prof. Dr. Kenan Tunçomağ'a Armağan* (İstanbul: Beta Basım Yayın, 1997), s. 478.

hakkın üstün tutulması isteği olduğunu belirtmektedir⁶⁷⁵. Hatta *Tekinalp*, söz konusu tescilsiz işaretin ayırt edici bir niteliği haiz olmasa da işaret sahibine itiraz hakkı verdiğini ifade etmektedir⁶⁷⁶. Yazara göre, SMK m.6/3 (MarKHK m.8/3) hükmünün kanuni dayanağı eTTK m.57/1.b-5 hükmündeki “başkasının haklı olarak kullandığı işaret” ifadesidir⁶⁷⁷. TTK’da böyle bir ifade kullanılmamış olsa da başkasının işlerinden ve ürünlerinden söz edilmektedir. Sadece haklı olarak kullanılma meselesi kanunun lafzından çıkartılmıştır. Ancak TTK’da “başkasının haklı olarak kullandığı işaret” ifadesi kullanılmamış ise de, karıştırılma tehlikesinin mevcut olması için haklı olarak kullanılma şartı aranmaktadır⁶⁷⁸. Bu durumun yazarın gerekçesinin lafzen ortadan kalkmasına rağmen mana veya maksat olarak ortadan kalkmadığı anlamına gelmektedir. *Yasaman* ise, SMK m.6/3 (MarKHK m.8/3) düzenlemesini haksız rekabet hükümleri ile değil, bir hakkı ilk önce kullanmaya bağlı belli haklar tanınmasının sağlandığı durumlarda ekonomik değerden bir başkasının yararlanmasını engelleyen marka hukukuna özgü bir ilke olduğunu, SMK m.6/3 (MarKHK m.8/3) hükmünü haksız rekabet hükümleri ile açıklamanın yerinde olmadığını belirtmektedir⁶⁷⁹.

Tescilsiz marka sahibi MarKHK m.8/3 (SMK m.6/3) hükmüne dayanarak yalnızca tescilsiz markaya ilişkin hak sahipliğini kanıtlayabilmektedir⁶⁸⁰. Söz konusu tescilsiz markayı ilk kez tescil ettiren kişiye karşı tescilsiz markayı ilk defa ortaya çıkartan veya süren kimse TTK m.54 vd. haksız rekabet hükümlerine göre talepte bulunabilecektir⁶⁸¹. Burada en nihayetinde tescilsiz marka sahibinin bahsedilen şartların yerine gelmesi dâhilinde yine bahsedilen sınırlar çerçevesinde haksız rekabet hükümlerinden yararlanması ve hak talep etmesi mümkün olmaktadır.

MarKHK m.5 hükmünde: markanın bir teşebbüsün mallarını ya da hizmetlerini başka teşebbüsün mallarından ya da hizmetlerinden ayırt etme fonksiyonunu yerine getirmesi şartıyla; şekillerin, sözcüklerin, harflerin vb. çizimle gösterilebilir veya

⁶⁷⁵ Arkan, *Markaların Korunması*, s. 103; MarKHK m.8/3 hakkında ayrıntılı bilgi için Sabih Arkan, *Marka Hukuku, C. 1* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1997), s. 109 vd.

⁶⁷⁶ Tekinalp, *Tescil İlkesi*, s. 478.

⁶⁷⁷ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 424.

⁶⁷⁸ Nomer Ertan, s. 190.

⁶⁷⁹ Hamdi Yasaman/Sıtkı Anlam Altay/Tolga Ayoğlu/Fülürya Yusufoglu/Sinan Yüksel, *Marka Hukuku 556 Sayılı KHK Şerhi, Cilt 1* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004), s. 187.

⁶⁸⁰ Karaman Odabaşı, s. 235.

⁶⁸¹ Cengiz, s. 124.

benzer şekilde ifade edilebilir, baskı yoluyla yayınlanabilir ve çoğaltılabilir her türlü işaret olabileceği ifade edilmişti. Bu hükümde renkler, sesler, tatlar veya kokular gibi unsurların marka olup olamayacağı açıkça belirtilmemiştir. SMK'da MarKHK'dan farklı olarak özellikle “renkler” ifadesi kullanılarak kural olarak renklerin marka olarak tescil edilebileceği vurgulanmıştır. Ancak MarKHK döneminde de renklerin marka olabileceği savunulmaktaydı.

MarKHK döneminde soyut renklerin marka olarak tescil edilebilmesi için bir takım kriterlerin olması gerektiğinden söz edilmekteydi. Buna göre soyut renk markalarının; soyut ayırt edici niteliğini haiz olma, çizimle gösterilebilir olma veya benzer şekilde görüntülenebilme ve mutlak ret nedenlerinden hiçbirini içermemesi koşullarını taşıdığı takdirde marka olarak tescil edilebileceği savunulmaktaydı⁶⁸². SMK döneminde de benzer şartların aranması gerektiğini vurgulamamız gerekmektedir. Ancak SMK m.4 hükmüne göre; markaların tescili için açık ve kesin olarak sicilde gösterilebilir olma şartı aranması nedeniyle çizimle gösterilebilir olma veya benzeri şekilde görüntülenebilme şartı yerine bu şartı aramak gerekmektedir. Karşılaştırmalı hukukta da soyut renk markalarının marka olarak tescilinin mümkün olduğuna dair kararlar bulunmaktaydı⁶⁸³. Yargıtay'ın MarKHK döneminde verdiği kararlarda, tek başına renklerin marka olamayacağını ancak rengin şekil ile birleşerek ayırt edicilik kazandığı takdirde marka olabileceğini vurguladığı anlaşılmaktadır⁶⁸⁴. SMK m.4 hükmünde renklerin de marka olabileceği açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle, kanun koyucunun iradesi dikkate alındığında, kural olarak soyut renklerin

⁶⁸² Beşir Fatih Doğan, “Soyut Renklerin Marka Olarak Tescil Edilebilirliği”, *FMR*, C. 5, S. 4 (Ankara 2005), s. 39.

⁶⁸³ Alman Federal Mahkemesi bir kararında (1. HD, T. 07.10.2004, E. 2004/112, K. 2004/04) bir çikolata ürünü için soyut renk markası olarak lila renginin tescilinin ve söz konusu rengin tescilli marka olarak korunmasının yerinde olduğuna karar vermiştir (Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 141).

⁶⁸⁴ *Karaman Odabaşı'nın Yargıtay HGK'nın spor kulüplerine ilişkin haksız rekabetin mevcut olduğunun kabul edildiği bir kararına atfen* (Yargıtay HGK, T. 07.07.2010, E. 2010/11-396, K. 2010/371) değerlendirmesi bulunmaktadır. Bu değerlendirmede; renklerin bir marka olarak tescili ve salt renk üzerinde bir inhisari hak olarak tesisi mümkün olmamakla birlikte somut olayda spor kulüplerinin yıllarca harcadıkları emek ve çabanın sonucu olan imajın emek harcanmadan ve masrafsız kullanılmasının haksız rekabet teşkil edeceği ifade edilmektedir. (Karaman Odabaşı, s. 247-248); Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 141; “Ünlü bir yabancı sigara mamulünün ambalajında kullanılan bu şeklin (özel rengi ile birlikte) marka olarak 556 sayılı KHK'nin 5. maddesinde öngörülen bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlayan niteliğinin bulunduğu kabulü gerekir. Kaldı ki, Türkiye'nin de tarafı olduğu Paris Sözleşmesi'nin dördüncü mükerrer 6. maddesinin ilk fıkrası da davacıya bu şekli tescil hakkı tanımaktadır.” Yargıtay 11. HD, T. 12.11.1999, E. 1999/6866 E. , K. 1999/9075 (Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 141).

marka olabileceği kabul edilmelidir. Ancak soyut renk markalarının tescilinde karşılaştırmalı hukukta ve yüksek mahkeme kararlarında üretilen kıstaslar dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır. Tüm bu değerlendirmeler ışığında; salt soyut renk markalarının marka olarak tescili mümkün olmasa da, emeğin korunması ilkesi bağlamında soyut renk kümeleri ayırt edicilik kazandığı takdirde somut olayda haksız rekabetin ortaya çıkması mümkün olmalıdır.

SMK'da renklerin marka olabileceği açıkça ifade edilmiş ise de, tatların veya kokuların marka olup olamayacağı tartışmalıdır. MarKHK döneminde renklerin marka olabileceği kanunda açıkça ifade edilmemesine rağmen, korumanın mümkün olduğu savunulmaktaydı. Bu bakımdan kokular ve tatlar bakımından kanunda her ne kadar açıkça bir ifade kullanılmamış ise de, MarKHK'da olduğu gibi marka olabilecek unsurların ucu açık bırakılmıştır. SMK m.4/1 hükmünde her ne kadar kokular veya tatlar marka olabilecek işaretler arasında sayılmamış ise de, sicilde açık ve kesin olarak gösterilebilir olması koşuluyla her türlü işaretin kural olarak tescilinin mümkün olduğu kabul edilmelidir⁶⁸⁵. Bu anlamda söz konusu işaretler (yani koku, tat, his markaları) tescilsiz marka olarak kullanıldığında tescil edilmemiş markayı kullanan kişi diğer kişilerin emeğini haksız sömürdüğünde haksız rekabet hükümlerine göre dava açabilmesinin kural olarak mümkün olduğu söylenebilecektir. Ancak bu yönde somut olay yok denecek kadar azdır.

Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir durum da markaların farklı olmasına rağmen, markaların üzerinde kullanıldığı ürünlerin ambalajlarının aynısının veya benzerinin kullanılması suretiyle karıştırılmaya yol açan önlemler alma halinin oluşmasıdır⁶⁸⁶. Bu durumda da haksız rekabet hükümlerinin sınai mülkiyet haklarını koruyan boyutunda söz konusu markaya ve ambalajına emek harcayan kişinin lehine koruma kapsamının genişlemesi söz konusudur. Zira burada karıştırılma tehlikesi söz konusudur.

2.5.Marka Hakkının Süre ile Sınırlı Olmaması

SMK m. 23/1 hükmünde, tescilli markalarda koruma süresinin başvuru tarihinden başlamak üzere on yıl olduğu ifade edilmiştir. Bu süre, onar yıllık periyotlar halinde

⁶⁸⁵ Suluk/Karasu/Nal, s. 169-170.

⁶⁸⁶ Karaman Odabaşı, s. 235.

uzatılabilmektedir⁶⁸⁷. Marka hakkı esas itibariyle iki şekilde sona ermektedir. Bunlar; koruma süresinin dolmasına rağmen markanın süresinde yenilenmemesi ya da marka hakkı sahibinin marka hakkından vazgeçmesi olarak ifade edilmektedir⁶⁸⁸. Bu nedenle kural olarak marka sahipleri marka hakkı yenilendiği sürece veya marka sahipleri marka hakkından vazgeçmediği sürece SMK hükümlerinin markalar bakımından öngördüğü koruma devam edecektir.

Tescilli markanın yenilenmemesi halinde koruma süresinin dolması dolayısıyla artık söz konusu marka serbest bir işaret halini alacaktır⁶⁸⁹. Tescilli marka yenilenmemesi nedeniyle serbest işaret haline gelmiş olsa da, belli bir süre önceki tescilli marka sahibinin sahip olduğu bir kısım haklar söz konusudur. SMK m.6/8’de tescil edilmiş markanın yenilenmemesi nedeniyle koruma süresinden itibaren iki yıl içinde, işbu marka ile aynı ya da benzer malları veya hizmetleri içerecek marka başvurularının önceki marka hakkı sahibinin itirazı üzerine reddedileceği belirtilmektedir⁶⁹⁰.

Süresi içerisinde yenilenmemiş ortak markalar veya garanti markaları bakımından SMK m.6/7 hükmünde marka hakkı sahibine üç yıllık bir itiraz hakkı tanınmaktadır. Doktrinde ortak markalara ve garanti markalarına tanınan sürenin diğer markalara nazaran daha fazla olmasının gerekçesi; ortak markaların ve garanti markalarının diğer markalara göre daha çok işletme tarafından kullanılması ve daha uzun süre kullanılması nedeniyle işbu markaların diğer markalara göre akılda daha çok kalması olarak ifade edilmektedir⁶⁹¹.

Aslında SMK m.6/7 ve m.6/8 hükümlerine göre öngörülen korumanın tescilsiz markaların SMK hükümlerine göre belli bir süreliğine korunması olarak ifade edilmesi mümkün olmaktadır. SMK m.6/7 ve SMK m.6/8 hükümlerinde öngörülen korumanın iki veya üç yıllık koruma süreleri bittikten sonra ortadan kalkması gerekmektedir. Bu noktadan sonra söz konusu tescilsiz markaların ancak TTK m.54

⁶⁸⁷ SMK m.23/1-2. cümle.

⁶⁸⁸ SMK m.28/1.

⁶⁸⁹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 188.

⁶⁹⁰ Çağlar, SMK m.6/8 hükmünde ifade edilen “markayı kullanmaya devam ediyor olma” şartından vazgeçilmesi gerektiğini ifade etmektedir [Hayrettin Çağlar, “Sınai Mülkiyet Kanununun Marka Hukuku Alanında Getirdiği Önemli Yenilikler”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 1 (Ankara 2017), s. 146].

⁶⁹¹ Suluk/Karasu/Nal, s. 202; Çağlar, SMK m.6/7. ve SMK m.6/8. fıkralarının markaların yenilenmemesi halinde bir süre daha koruma tanıdığını, SMK m.6/7. ve SMK m.6/8. fıkralarında ortak markalar ve garanti markaları ile diğer markalar arasında farklı düzenlemeye gidilmesinin herhangi bir haklı gerekçesi olmadığını savunmaktadır (Çağlar, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 145).

vd. öngörülen haksız rekabet şartları gerçekleştiği takdirde haksız rekabet hükümlerine göre korunması mümkün olmalıdır. Bu durumda tescilsiz sınai ürünün haksız rekabet hükümlerine göre korunması bakımından geçerli olan ilkelerin dikkate alınması gerekmektedir.

Yenilenmek şartıyla tescilli markalar için öngörülen koruma süresinin sınırsız olması nedeniyle diğer sınai mülkiyet haklarından farklı olarak tescilli markalar açısından çoğu zaman süre hususunda haksız rekabet koruması bağlamında sorun yaşanmamaktadır. Bu nedenle süre ile sınırlı olarak korunma meselesi ve bu durumun haksız rekabet hükümleri ile ilişkisi patentler ve tasarımlar bakımından daha detaylı olarak incelenecektir.

2.6.Markanın Ticarete Dürüstçe Kullanımı

Tescilli marka sahibinin tescilden kaynaklanan haklarını üçüncü kişilere karşı ileri süremediği ve dolayısıyla tescilli marka korumasının kapsamı dışında kalan haller bulunmaktadır⁶⁹². Bu hallerden birisini SMK m.7/5 hükmünde düzenlenen markanın ticarete dürüstçe kullanımı hali oluşturmaktadır. Buna göre: gerçek kişilerin kendi adlarını ya da adreslerini belirtmek amacıyla markayı kullanmaları dürüstçe kullanım olarak kabul edilmektedir. Bu durum hükmün ilk istisnasıdır. İkinci istisna ise; mal ya da hizmet türü, kalitesi, kullanım amacı, miktarı, değeri, coğrafi kaynağı, üretim ya da sunulma zamanı ya da sair nitelikleri hakkında açıklamada bulunulması halidir. SMK m.7/5'te öngörülen son istisna ise; özellikle aksesuarın, yedek parçaların veya eşdeğer parçaların söz konusu olduğu ürünlerde malın ya da hizmetin kullanım amacı belirtilmeksizin gerekli olduğu işlerde kullanılması durumudur. Bu hallerde marka sahibi üçüncü kişilerin ticari hayatın olağan akışına uygun ve dürüst şekilde olan kullanımına engel olamamaktadır⁶⁹³. SMK m.7/5 kapsamında örnek vermek gerekirse; yedek parça, eşdeğer parça veya aksesuar üreten bir üretici, üretilen ürünlerin Ford marka araçlar ile uyumlu olduğunu beyan edebilecekken, söz konusu ürünlerin Ford firmasınınca üretildiğini belirtmeyecektir⁶⁹⁴.

⁶⁹² Çiğdem Çiçekçi Ercan, "Tescilli Markanın Koruma Kapsamı Dışında Kalan Hukuka Uygun Dürüst Kullanımı", *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2013* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), s. 250.

⁶⁹³ SMK m.7/5.

⁶⁹⁴ Suluk/Karasu/Nal, s. 215.

SMK m.7/5 kapsamında sayılan istisnaların dışında kullanımlar ticarete dürüstçe kullanım olarak kabul edilmeyecek ve dolayısıyla marka sahibinin marka hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Söz konusu fıkra da sayılan istisnalar marka hakkının haksız rekabet hükümlerine göre korunmasının da sınırlarını oluşturması gerekmektedir. Bu nedenle SMK m.7/5 hükmündeki istisnalara uygun şekilde marka kullanımının haksız rekabet oluşturduğundan da söz edilemeyecektir.

2.7.Sessiz Kalma Yoluyla Hak Kaybı

Kişinin kendi aleyhine gerçekleştirilen haksız rekabet fiiline belli bir süre kadar karşı çıkmaması halinde karşı taraf açısından hakkın bir daha ileri sürülemeyeceğine dair oluşan güven hali, çelişkili davranış yasağının tipik örneğini oluşturmaktadır⁶⁹⁵. Esasında sahip olunan hakkın uzun bir süre kullanılmaması nedeniyle karşı tarafta hakkın sahibinin söz konusu hakkı kullanmayacağına dair haklı bir inanç oluşması ve mevcut inançla kişinin bir kısım işlemlerle kendisi açısından belli bir durum yaratması nedeniyle hakkı uzun süre kullanmayanın hakkını kaybetmesi söz konusu olmaktadır⁶⁹⁶. Bu bakımdan haklı bir nedene dayanmaksızın sınai mülkiyet hakkını kullanmayan ve bu nedenle kullanmayacağı yönünde kanaat oluşturan kimse artık sahip olduğu sınai mülkiyet hakkını kullanamayacaktır⁶⁹⁷. Buna, sınai mülkiyet hukukunda sessiz kalma yoluyla hak kaybı denilmektedir.

Belli bir süre kullanılmayan sınai mülkiyet haklarının, haksız rekabet hükümlerine göre korunup korunamayacağı da önem taşımaktadır. Ayrıca sınai mülkiyet haklarının süre ile sınırlı olmasına rağmen haksız rekabet hükümlerinin uygulanması bakımından hakkın süre ile sınırlı olmaması nedeniyle sessiz kalma yoluyla hak kaybı halinin haksız rekabet hükümlerinin hakkın kötüye kullanılması bağlamında değerlendirilmesinde daha özel bir önemi haizdir.⁶⁹⁸

Türkiye’de sessiz kalma yoluyla hak kaybı MarKHK hükümlerinde düzenlenmiyordu⁶⁹⁹. Marka hakkı bakımından yargı kararları ile uygulanmaya

⁶⁹⁵ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 353.

⁶⁹⁶ Veliye Yanlı, “İltibas Nedeniyle Haksız Rekabetin Önlenmesi Davası Açma Hakkının Kaybı”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler - Tartışmalar, XXI, 9-10 Aralık 2005*, s. 297.

⁶⁹⁷ Suluk/Karasu/Nal, s. 18.

⁶⁹⁸ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 352-353.

⁶⁹⁹ Uğur Çolak, *Türk Marka Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019), s. 870.

başlayan “sessiz kalma yoluyla hak kaybı” ilk kez SMK ile kanunumuza girmiştir⁷⁰⁰. SMK m.25/6 hükmüne göre; marka hakkı sahibinin, sonraki tarihteki bir markanın kullanıldığını bildiği ya da bilmesi gerektiği hallerde beş yıl boyunca ses çıkartmaması halinde, sonraki tarihli markanın kötü niyetli tescil edilmemesi şartıyla, marka sahibi kendi markasını bir hükümsüzlük gerekçesi olarak ileri süremeyecektir. Böylece sessiz kalma yoluyla hak kaybı hükümsüzlük hallerinin düzenlendiği madde kapsamına dâhil edilerek 2015/2424 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğü’ne⁷⁰¹ uygun bir düzenleme yapılmıştır⁷⁰².

Sessiz kalma yoluyla hak kaybı, sınai mülkiyet haklarının SMK hükümlerine göre koruma görmesinin sınırını oluşturmaktadır. Söz konusu hak kaybının haksız rekabet hükümleri ile de önlenemeyeceğini kabul etmek gerekmektedir. Aksi bir kabul hakkın kötüye kullanılması niteliğindeki herhangi bir durumun dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmesine rağmen haksız rekabet hükümlerince korunması anlamına gelecektir.

Sessiz kalma yoluyla hak kaybı için bir takım şartların oluşması gerekmektedir. Buna göre karıştırılma tehlikesi nedeniyle dava açma hakkının kaybı bakımından; kişinin kendi hakkının ihlali durumuna sessiz kalması, hakkı ihlal eden kişinin korunmaya layık bir pozisyonunun olması, belli bir sürenin geçmiş olması, hakkı ihlal edenin iyi niyetli olması şartlarının bulunması gerekmektedir⁷⁰³. Bu şartlar var olduğunda marka hakkı ihlal edilen marka sahibi karıştırılma tehlikesi özel haksız rekabet haline dayanarak veya diğer hallere dayanarak haksız rekabet davası açamayacaktır.

Sessiz kalma yoluyla hak kaybının yasal düzenlemelerden ziyade yargı kararlarıyla şekillenmesi nedeniyle Yargıtay’ın içtihatları konunun değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktaydı. Yargıtay’ın somut olaylara göre farklı süreler biçtiği görülmekle birlikte, Yargıtay 2012’de vermiş olduğu bir kararında beş yıldan az olan bir süre ile

⁷⁰⁰ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 189; Suluk/Karasu/Nal, s. 19.

⁷⁰¹ Regulation (EU) No: 2015/2424 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 amending Council Regulation (EC) No: 207/2009 on the Community trade mark and Commission Regulation (EC) No: 2868/95 implementing Council Regulation (EC) No: 40/94 on the Community trade mark, and repealing Commission Regulation (EC) No: 2869/95 on the fees payable to the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs), O.J.L 341, 24.12.2015. Bundan böyle kısaca 2015/2424 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğü olarak anılacaktır.

⁷⁰² Bkz. SMK m.25/6 gerekçesi; Ayrıca bkz. Özer, s. 45.

⁷⁰³ Sessiz kalma yoluyla hak kaybının şartları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yanlı, s. 297-312.

sessiz kalmanın hak kaybına yol açmayacağını belirtmişti⁷⁰⁴. En nihayetinde SMK m.25/6 hükmü ile kanun koyucu tarafından sessiz kalma yoluyla hak kaybının gerçekleşmesi için beş yıllık sürenin aranacağı kabul edilmiştir.

SMK m.25/6 hükmü gereğince sessiz kalma yoluyla hak kaybının oluştuğu somut olaylarda marka sahibinin artık haksız rekabet hükümleri ile de hak iddia edememesi gerekmektedir. Burada hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olan bir durumun haksız rekabet hükümleri ile dolanılması kabul edilemez. Ayrıca sonraki tarihli marka tescilini yapan kimse kötü niyetli ise, zaten sessiz kalma yoluyla hak kaybının oluşması da söz konusu değildir. Burada haksız rekabet hükümlerine başvurmaya da gerek kalmayacaktır. Bu nedenle sessiz kalma yolu ile hak kaybının sınai ürünler bakımından kurduğu menfaat dengesi haksız rekabet hükümleri ile hak sahipleri lehine bozulmamalıdır.

3. COĞRAFI İŞARET VE GELENEKSEL ÜRÜN ADI HAKLARININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ BAŞLICA SINIRLARI

Coğrafi işaretlerin ve geleneksel ürün adlarının haksız rekabet hükümlerine göre korunması ile ilgili somut olaya rastlamak zor olduğu gibi, söz konusu alanda bilimsel çalışma da yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla coğrafi işaretlerin ve geleneksel ürün adlarının haksız rekabet hükümlerine göre korunmasının sınırları da ancak dar bir kapsamda incelenebilmektedir.

Tescilli coğrafi işaretlerin hem SMK hükümleri hem de haksız rekabet hükümleri ile korunabilmesi mümkün iken, tescilsiz coğrafi işaretler sadece haksız rekabet hükümleri ile korunabilmektedir⁷⁰⁵. Nitekim SMK'da tescilsiz coğrafi işaretleri

⁷⁰⁴ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 357; Esasında Yargıtay kararları incelendiğinde SMK öncesi sessiz kalma nedeniyle hak kaybına yönelik verilen kararlarda yüksek mahkeme tarafından çoğu zaman yedi yıl ve üstündeki sürelerin dikkate alındığı görülmektedir [Hayri Bozgeyik, *Marka Hakkının Korunması* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019), s. 156]; SMK öncesi Yargıtay tarafından yedi yıl ve üstündeki sürelerin esas alındığına dair örnek kararlar için bkz. A.g.e., s.156-157.

⁷⁰⁵ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 48; Bu durumda coğrafi işaretler açısından hukuki düzenlemelerin yarışması söz konusu olup, kümülatif koruma ilkesi çerçevesinde coğrafi işaret hem SMK (CoğİşKHK) hem de haksız rekabet hükümleri ile korunabilmektedir (A.g.e., s.49).

koruyan özel bir hüküm öngörülmemiştir. Coğrafi işaret koruması, SMK hükümleri çerçevesinde tescil edilmek suretiyle kazanılmaktadır (SMK m.44/1)⁷⁰⁶.

Coğrafi kökeni itibariyle kamuyu yanıltıcı ürün kullanımının haksız rekabet oluşturduğu genel olarak kabul görmektedir⁷⁰⁷. Ayrıca SMK m.5/1.i hükmünde tescil edilmiş coğrafi işareten oluşan veya tescil edilmiş coğrafi işaret içeren işaretlerin marka hukukunda mutlak ret nedeni olarak düzenlenmiş olması bu nevi işaretlerin marka olarak tescil edilemeyeceğini göstermektedir⁷⁰⁸. Bu durumda tescilli coğrafi işaretlerin marka ve diğer sınai mülkiyet haklarına karşı korunduğundan söz edilebilecektir. Aynı zamanda coğrafi köken itibariyle kamunun yanıltılması şartıyla tescilsiz coğrafi işaretlerin dahi koruma gördüğünden söz edilebilecek ve bu durumda söz konusu işaret haksız rekabet hükümlerine göre koruma görecektir. Nitekim ürünlerin aslında belirtilen coğrafyalardan kaynaklanmayan üretimleri; tüketicileri yanıltabileceği gibi, coğrafi işaret üzerinde kullanım hakkı olanların itibarını zedeleyebilecektir⁷⁰⁹. Aynı zamanda tescilli coğrafi işaretin marka olarak kullanımını da benzer bir sonucu ortaya çıkaracak, hatta coğrafi işaret hukukunun yapısını zayıflatacaktır.

Coğrafi işaretlerin korunması bakımından iki temel amaç bulunmaktadır: ilgili coğrafyada üretim yapan kimselerin tescilin öngördüğü korumadan yararlanmasını sağlamak ve söz konusu coğrafi işarete konu ürünün bilinen özelliklerle üretiminin yapılmasını sağlayarak ürünün kalitesinin korunmasını temin etmek⁷¹⁰. Bu açıdan bakıldığında coğrafi işaretlerin ne üreticinin kim olduğunu belirtmek ne de ürünleri birbirinden ayırt etmek gibi bir fonksiyonu bulunmamaktadır. Coğrafi işaretin amacı, tüketicilere coğrafi işarete konu ürünlerin vasıfları hususunda garanti vermektir⁷¹¹. Coğrafi işaretlerin haksız rekabet hükümlerine göre korunmasının sınırlarını da bu iki temel amaç çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir.

⁷⁰⁶ Suluk/Karasu/Nal, s.351.

⁷⁰⁷ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 48.

⁷⁰⁸ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 494.

⁷⁰⁹ Gökmen Gündoğdu, *Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı ve Korunması* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2006), s. 116.

⁷¹⁰ Suluk/Karasu/Nal, s. 351.

⁷¹¹ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 101.

Coğrafi işaretler, geleneksel ürün adları ve markalar ayırt edici işaret ve adlar olarak kabul edilmektedir⁷¹². Dolayısıyla karıştırılma tehlikesi coğrafi işaretler ile markalar, işletme adları, alan adları ve ticaret unvanları arasında meydana gelebilmektedir⁷¹³. Bu nedenle SMK m.48 hükmünde fıkralar halinde markalar ile coğrafi işaretler arasında ortaya çıkabilecek sorunlara ilişkin bazı ilkeler benimsenmiş ve düzenlenmiştir⁷¹⁴. Bu bağlamda coğrafi işaretlerin gerek SMK ve gerekse haksız rekabet hükümlerine göre korunması irdelenirken karıştırılma tehlikesinin daha çok coğrafi işaretler ile diğer ayırt edici işaretler arasında ortaya çıkabilecek muhtemel bir sorun olduğu değerlendirilmelidir⁷¹⁵.

4. TASARIM HAKKININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ BAŞLICA SINIRLARI

4.1.Harcıâlem Tasarımlar

SMK m.56/1 hükmüne göre bir tasarım yeni ve ayırt edici olması şartıyla SMK hükümlerindeki korumadan yararlanabilmektedir⁷¹⁶. Bu bakımdan tasarımların SMK hükümlerine göre korunabilmesi için yenilik koşulu önem taşımaktadır⁷¹⁷. Zira tasarımların yenilik vasfını taşımadıkları bir takım durumlar ortaya çıkabilmektedir.

Harcıâlem tasarımlar, tasarımların yenilik vasfının ortadan kalkmasını sağlayan durumlardan birini teşkil etmektedir⁷¹⁸. Bu nedenle gerek SMK gerekse haksız rekabet hükümlerine göre tasarımların korunup korunamayacağının tespitinde bir tasarımın harcıâlem tasarım olup olmadığının belirleyici olduğunu ifade etmek gerekmektedir.

⁷¹² Suluk/Karasu/Nal, s. 353.

⁷¹³ Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 101.

⁷¹⁴ Suluk/Karasu/Nal, s. 353.

⁷¹⁵ Coğrafi işaret ile marka, diğer ticari ad ve işaretler arasında karıştırılma tehlikesi hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. Bilge, *Karıştırılma Tehlikesi*, s. 217-232.

⁷¹⁶ SMK hükümlerine göre tasarım tescil koşulları hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 97; Bir tüketim malının görünüş özellikleri onu üretenin özgün tasarımıyla şekil almışsa, bu şeklin hukuk âleminde korunması gerektiği düşünülmelidir [Levent Bıçakçı, “Şekil Benzerliği” Haksız Rekabete Konu Olabilir mi?, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 62, S.6-7-8, s. 462].

⁷¹⁷ Tasarımlar bakımından yenilik kavramını üç gruba ayırmak mümkündür: Mutlak yenilik- nispi yenilik, nesnel yenilik- öznel yenilik, basit yenilik- nitelikli yenilik [Abdurrahman Hamza Tüzgen, “*Tescilsiz Tasarımların Hukuken Korunması*” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şehir Üniversitesi, 2018), s. 56-60].

⁷¹⁸ Şehirali Çelik, *Tasarımlara Yönelik Uygulamalar*, s. 27.

TDK sözlüğünde harcıâlem kavramı herkesin alabileceği ve kullanabileceği, herkesin işine yarayan ve her keseye uygun olan anlamlarına gelen bir sıfat olarak tanımlanmıştır⁷¹⁹. Bu anlamda hukuk tekniği açısından harcıâlem tasarımlar; yaygın olarak üretilen, ortalama tüketici açısından ayırt edicilik vasfı taşımayan, herhangi bir köken çağrıştırmayan, kim tarafından veya hangi işletme tarafından üretildiği belli olmayan tasarımlar olarak ifade edilmektedir⁷²⁰.

Harcıâlem tasarımların hem haksız rekabet hem de SMK hükümlerine göre koruma görmemesi gerekmektedir⁷²¹. Yargıtay'ın da genel kanaati harcıâlem tasarımların sınai mülkiyet hükümlerinin korumasının kapsamı dışında kaldığı yönündedir⁷²². Ancak Yargıtay'ın aksi anlama gelebilecek yani harcıâlem tasarımların da korunabileceğine yönelik kararları da mevcuttur. Yargıtay bu kararlarında harcıâlem kavramını daha çok anonimlik kavramı üzerinden ele almış, davaya konu tasarımların anonim, yani harcıâlem, olmalarına rağmen haksız rekabetin oluşup oluşmadığına dair araştırma yapılarak karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir⁷²³.

Harcıâlem ürünlerin bir işletmeyle özdeşleştirilememesi nedeniyle bu ürünler bakımından ne itibardan haksız yararlanmadan ne de karıştırılma tehlikesinden bahsetmek mümkün değildir⁷²⁴. Ayrıca harcıâlem ve yenilik kavramlarının haksız rekabet hukuku anlamında birbirleriyle örtüşmediği değerlendirilmelidir⁷²⁵. Bu durumda harcıâlem tasarımların haksız rekabet hükümlerine göre koruma görmediği de ifade edilmelidir.

Yine tescil edildikten sonra süresi dolan tasarımın (veya diğer sınai ürünlerin) artık kamuya mal olduğu ve özgünlük vasfını kaybederek anonim olduğu söylenmektedir⁷²⁶. Bu ihtimalde de süresi dolan tescilli veya tescilsiz tasarımın kamuya mal olması nedeniyle harcıâlem hale geldiğinden söz edilebilecektir.

⁷¹⁹Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=harc%C4%B1%C3%A2lem> (Erişim Tarihi: 07.09.2019).

⁷²⁰ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 275.

⁷²¹ Şehirali Çelik, *Tasarımlara Yönelik Uygulamalar*, s. 27.

⁷²² Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 278.

⁷²³ Yargıtay 11. HD, T.08.11.2001, E. 2000/6149, K. 2001/8771 (Suluk/Orhan, s. 830-831); Yargıtay 11. HD, T.20.02.2006, E. 2005/1847, K. 2006/1636 (A.g.e., s. 831-832).

⁷²⁴ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 276.

⁷²⁵ A.g.e., s. 276.

⁷²⁶ Keşli, s. 17.

Özetle hem uygulamada⁷²⁷ hem de bilimsel çalışmalarda harciâlem tasarımların gerek haksız rekabet hükümlerine gerekse SMK hükümlerine göre korunmasının mümkün olmadığı belirtilmelidir.

4.2.Tasarım Hakkının Süre ile Sınırlı Olması

Tasarım hakkının süre ile sınırlı olması, tasarımların hem SMK hem de haksız rekabet hükümleri ile korunmasının sınırını oluşturması bakımından değerlendirilmesi gereken bir diğer korunmanın sınırlandırılması sebebidir. Özellikle SMK ile birlikte artık tescilsiz tasarımların da belirli bir süre özel bir mevzuatla korunabiliyor olması, tescilsiz tasarımların da süre ile sınırlandırılması gerekliliğine dair tartışmaları sadece teorik boyutla sınırlı kalmaktan kurtararak hükme bağlamıştır.

SMK m.69/1 hükmünde; tescil edilmiş tasarımların başvuru tarihinden başlamak üzere beş yıl korunacağı, bu koruma süresinin beşer yıllık periyotlar halinde yenilenebileceği ve toplamda yirmi beş yıla kadar korumanın mümkün olduğu belirtilmektedir. SMK m.69/2 hükmünde ise; tescilsiz tasarımlar bakımından korunması istenilen tasarımın Türkiye’de kamuya ilk sunulduğu tarihten başlamak üzere üç yıl süre ile koruma sağlanacağı ifade edilmektedir.

Tescilli ve tescilsiz tasarımlar bakımından süre sınırlandırılmasının öngörüldüğü SMK m.69/1 hükmünün gerekçesinde; uluslararası anlaşmalar ve başka memleketlerdeki uygulamalar dikkate alınarak tescilli tasarımların koruma süresinin belirlendiği ifade edilmiştir. Ayrıca SMK m.69/1 hükmünün gerekçesinde sınai mülkiyet hukukunun temel prensiplerinden birisinin toplum ile hak sahipleri arasındaki menfaat dengesini gözetmek olduğu belirtilmiştir. Aynı gerekçede; hak sahibine tekel hakkı vererek hak sahibinin teknolojik gelişime katkı sunmaya teşvik edilmek istendiği, toplumun da teknolojinin gelişiminden istifade etmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir⁷²⁸. SMK m.69/1 hükmünün gerekçesinde; dengenin sağlanması için kullanılması gereken en önemli aracın hak sahibine verilen tekel

⁷²⁷ Harciâlem tasarımların yenilik ve ayırt edicilik şartlarını taşıyamaması nedeniyle marka olarak tescilinin mümkün olmadığına veya hükümsüzlüğüne veya korunamayacağına dair Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 11. HD, T. 16.12.2015, E. 2015/6178, K. 2015/13553; Yargıtay 11. HD, T. 21.03.2016, E. 2015/8406, K. 2016/3095; Yargıtay 11. HD, T. 14.01.2019, E. 2017/3022, K. 2019/282 (Uyap Yüksek Yargı Kararı Arama, Erişim Tarihi: 09.09.2019).

⁷²⁸ SMK m.69 gerekçesi.

hakkının süre ile sınırlandırılması olduğu, süre sınırı olmadığı takdirde yüksek maliyetten dolayı tekel hakkı sahibi olanların yeni tasarımlar üretmeye hevesli olamayacakları değerlendirilmiştir. Ayrıca koruma süresinin sınırsız olmasının tasarımın kamuya mal olmasını engelleyeceği, toplumun tasarıma ulaşma imkânının zorlaşacağı, dengenin sağlanması için tescilli tasarımların en fazla yirmi beş yıl süre ile korunmasının öngörüldüğü, tescilsiz tasarımlaraysa Türkiye’de kamuya ilk sunulma tarihinden itibaren üç yıllık koruma süresi öngörüldüğü ifade edilmiştir⁷²⁹. Bu şekilde özellikle tescilsiz tasarımlar hakkında yapılan değişikliklerle uluslararası anlaşmalara ve uygulamalara uygun bir tasarım sisteminin ihdas edildiği vurgulanmış, koruma süresinin neden sınırlandırılması gerektiğinin gerekçeleri ortaya konulmuştur.

Haksız rekabet hukukunda kural olarak belirli bir süre sınırlandırması bulunmamaktadır. SMK’da tescilli ve tescilsiz tasarımlar için öngörülen süre sınırlandırması haksız rekabet sisteminin yapısına oldukça yabancıdır⁷³⁰. Ancak tasarımların süre ile sınırlandırılması doğası gereği zarurettir. Bu nedenle tasarımlar haksız rekabet hükümleri ile korunurken tasarımlara bahsedilen serbest rekabeti ortadan kaldıran tekelle hakkın süre ile sınırlandırılmasına haksız rekabet hükümleri ile kapı aralamamak gerekmektedir⁷³¹.

Karaman Odabaşı, EndTasKHK döneminde haksız rekabet hukukunda sınai mülkiyet haklarının korunmasında süre sınırlandırılması bakımından kesin kriterler belirlenmesi hakkaniyete uygun sonuçlar vermeyeceğinden her somut olayın özelliği ve haksız rekabet hukukunun amacı gözetilerek ortaya çıkacak sonuca göre bir değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmekteydi⁷³². SMK hükümleri ile tescilsiz tasarımlar bakımından süre sınırının gelmesi ile birlikte somut olaya göre süre sınırının belirlenmesi gerektiği tartışmasının sona ermesi gerektiği kanaatindeyiz.

⁷²⁹ SMK m.69 gerekçesi.

⁷³⁰ Haksız rekabet alanında dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eden davranışların varlığı arandığından koruma için herhangi bir süre sınırlandırılması haksız rekabet hukukunun doğasına aykırıdır (Şehirli Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 305).

⁷³¹ Kanun koyucunun sınai ürünü korumanın ürünün piyasadaki rekabetini belirli süre sınırlandırdığının farkında olması nedeniyle buluş ve tasarımlara sağlanan promosyon ile serbest piyasa rekabeti arasında denge kurmaya çalışılır (Suluk, *Tescilsiz Sınai Ürünler*, s. 157).

⁷³² Karaman Odabaşı, s. 176.

Ayrıca üçüncü kişilerin koruma süresi dolan tasarımları kullanmaları kural olarak haksız rekabet oluşturmazken, söz konusu tasarımların kamuyu yanıltacak biçimde kullanılması haksız rekabet teşkil edecektir⁷³³. Karıştırılma tehlikesinin olduğu tescilsiz sınai ürün için süre sınırlandırmasından bahsedilemez.

Tasarımların ve haksız rekabet hükümlerinin birbiriyle kesişen ve ayrışan fonksiyonları ve amaçları bulunmaktadır. Bu bakımdan Şehirali Çelik, EndTasKHK döneminde haksız rekabet eyleminin vasfı dikkate alınarak tasarımlar bakımından koruma süresinin sınırlandırılmasına duyulan ihtiyacın belirlenmesi gerektiğini ifade etmekteydi⁷³⁴. Karıştırılma tehlikesi halinde, başkasının itibarından haksız yararlanma halinde, teknik çoğaltma halinde, taklit halinde ve benzeri haksız rekabet hallerinde ayrı ayrı süre ile sınırlandırmanın gereksiniminin değerlendirilmesinin gerekmediği kanaatindeyiz⁷³⁵. Özellikle SMK'nin yürürlüğe girmesi ile birlikte karıştırılma tehlikesi hali dışında tescilsiz tasarımlar bakımından belirlenen koruma süresinin dışına çıkmak doğru değildir.

Örneğin süresi dolan tasarımlar bakımından taklit suretiyle veya karıştırılma tehlikesine yol açmak suretiyle haksız rekabet oluşturma bakımından bir değerlendirme yapılabilir. Bu durumda süresi dolan tasarımların taklidi SMK hükümlerine zaten aykırılık teşkil etmeyecektir⁷³⁶. Söz konusu süresi dolan tasarımların taklidi tek başına haksız rekabet hali de oluşturmamaktadır⁷³⁷. Somut olaya konu taklidin aynı zamanda toplum veya tüketici nezdinde karıştırılma tehlikesi oluşturmaması gerekmektedir⁷³⁸.

Süresi dolan tasarım hakkının ihlalinin per se haksız rekabet oluşturmaması düşüncesi rekabet hukukunun amacına ve temel prensiplerine de aykırıdır. Nitekim koruma süresi dolan tasarımlar için lisans ücreti isteyen veya kanundan kaynaklı sınırlandırmaları aşan sınai mülkiyet hakkı sözleşmelerinin ve uygulamalarının

⁷³³ Suluk, *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tasarımların Kümülatif Olarak Korunması*, s. 63.

⁷³⁴ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 309-316.

⁷³⁵ Her bir haksız rekabet halinin niteliğine göre koruma süresinin sınırlandırılması hakkında detaylı bilgi için bkz. Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 309-316.

⁷³⁶ Haksız rekabet hukuku, rekabet hakkının kötüye kullanıldığı zamanlarda devreye gireceğinden dolayı, süresi dolan tasarımların aynen taklidi dahi rekabet hakkının kötüye kullanılması olarak nitelendirilemeyecektir [İsmail Fidan, "Tescilsiz Tasarımların Korunması" (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2011), s. 61-62].

⁷³⁷ Suluk/Orhan, s. 825.

⁷³⁸ A.g.e., s. 825.

rekabet hukukunu ilgilendirdiği anlaşılmaktadır⁷³⁹. Bu nedenle kanundan kaynaklanan süre sınırlandırmalarını aşan bu tip uygulamalar rekabet hukukuna aykırılık oluşturmaktadır. İtibardan haksız yararlanmak suretiyle haksız rekabet halinde de koruma süresi dolan tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunmaması gerektiği savunulmaktadır⁷⁴⁰. Daha önce ifade edildiği gibi, koruma süresi dolan sınai ürünün karıştırılma tehlikesi dışında haksız rekabet hükümleri ile korunmasının mümkün olmadığı kanaatindeyiz.

Esasında kümülatif koruma ilkesi çerçevesinde tasarımların aynı anda hem SMK hem FSEK hem de haksız rekabet hükümleri ile korunabileceği kabul edilmektedir. Ancak koruma süresi dolması nedeniyle SMK koruması ortadan kalkan tasarımın pek çok durumda haksız rekabet hükümleri ile korunmasına imkân tanımak, sınai mülkiyet sisteminin benimsediği yaratıcılığı teşvik fonksiyonunu ortadan kaldıracaktır⁷⁴¹. Kaldı ki haksız rekabet hükümleri eliyle tasarım hakkının sonsuza dek devam etmesi SMK’da ihdas edilen tasarım sistemini de alt üst edecek ve gereksiz hale getirecektir.

4.3.İşlevsel Zorunluluk Arz Eden Tasarımlar

SMK m.58/4.b⁷⁴² hükmünde ürünün teknik işlevinin (fonksiyonunun) zorunlu kıldığı görünüm özelliklerinin tasarımların koruma kapsamının dışında olduğu ifade edilmiştir. Buna bir başka deyişle tasarımcıya seçenek özgürlüğü bırakmayan tasarımlar da diyebiliriz⁷⁴³. Yani, bir ürünün teknik işlevi için üretilmesi zorunluluk arz ediyorsa, söz konusu ürünün tasarımı koruma kapsamında olmayacaktır⁷⁴⁴. Bu nedenle SMK m.58/4.b bendinin gerekçesinde; tasarımı üretime tasarımı geliştirmek için hiçbir seçenek özgürlüğü tanımayan, teknik işlevini (fonksiyonunu) yerine getirebilmesi için belli başlı bir görünüme sahip olması zorunlu olan kısımların koruma kapsamı dışında bırakıldığı ifade edilmiştir. Mesela otomobil (araç)

⁷³⁹ A. Saadet Arıkan, “Fikri-Sınai Haklar ve Rekabet Hukuku”, *Rekabet Hukuku ve Yargı Sempozyumu*, 5 Mart 1999 (Ankara 1999), s. 126.

⁷⁴⁰ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 313.

⁷⁴¹ Güneş, *Endüstriyel Tasarım*, s. 18.

⁷⁴² EndTasKHK m.10/1 hükmünün SMK’daki karşılığı SMK m.58/4.b hükmüdür (Şehirali Çelik, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 269).

⁷⁴³ EndTasKHK m.10/1 hükmünde bu durum “teknik fonksiyonunun gerçekleştirilmesinde, tasarımcıya, tasarıma ilişkin özellik ve unsurlarda hiç bir seçenek özgürlüğü bırakmayan tasarımlar koruma kapsamı dışındadır” denilerek ifade edilmiştir.

⁷⁴⁴ Suluk, *Tasarımcıya Seçenek Bırakmayan Tasarımlar*, s. 650.

lastiklerinin yuvarlak oluşu ya da tornavidaların ucundaki görünün özellikleri tasarımı üretene hiçbir seçenek özgürlüğü bırakmayan kısımlar olmaları sebebiyle koruma kapsamının dışında tutulmaktadır⁷⁴⁵. Ancak herhangi bir lastiğin üzerine konulan desen ya da tornavidanın sapının tasarımı gibi kısımlar tasarım üretenin fikrinsel çabasını ortaya koyabileceği alanlar olduğundan korumadan yararlanabilecektir⁷⁴⁶. Aynı şekilde sandalyenin dört ayaklı şekilde tasarlanması hem yenilik koşulunu yerine getirmemesi, hem de teknik nedenlerle dört ayaklı olması nedeniyle tasarım korumasının kapsamı dışında kalır⁷⁴⁷.

Koruma kapsamının belirlenmesinde bir tasarımcının tasarımı geliştirirken sahip olacağı seçenek özgürlüğünün derecesi belirleyici olmaktadır⁷⁴⁸. SMK m.58/2 hükmünün gerekçesinde sektörel veya işlevsel anlamda tasarım üretenlerin her durumda aynı tasarımı üretebilme özgürlüğüne sahip olmadığı ve tasarımları tasarlarken belli başlı sınırlar içinde kalmak zorunda oldukları belirtilmiştir. Aynı zamanda bunun tam tersinin de olabileceği ifade edilmektedir⁷⁴⁹. Koruma kapsamının tespitinde sektörel ve işlevsel anlamda tasarımcının karşısına çıkan tasarlama serbestisinin de değerlendirileceği belirtilmektedir⁷⁵⁰. Bu anlamda bir tasarım tasarımcıya seçenek özgürlüğü bıraktığı oranda SMK ve haksız rekabet hükümlerinde gözetilen korumadan yararlanma ihtimaline sahip olacaktır.

İşlevsel zorunluluk arz eden tasarımların ne haksız rekabet ne de SMK hükümlerine göre korunmadığını belirtebiliriz. Zira ürünün söz konusu şekilde tasarlanmasının zorunlu olduğu hallerde tasarımcıyı korumanın serbest piyasa ekonomisine zarar vereceği ve tasarımların fikri gelişimini engelleyeceği ortadadır. Bu durumda tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunmasının bilimsel ve teknik anlamda haklı bir gerekçesi olamaz.

Ürünün teknik işlevinin ürünün şeklini belirlediği durumlarla karşılaşıldığında, tasarımcının bu tip ürünlerin ortaya çıkmasında katkısı olmadığı düşünüldüğünden

⁷⁴⁵ SMK m.58/4.b bendinin gerekçesi.

⁷⁴⁶ SMK m.58/4.b bendinin gerekçesi.

⁷⁴⁷ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 521.

⁷⁴⁸ SMK m.58/2 hükmünde koruma kapsamının belirlenmesinde herhangi bir tasarım üretenin tasarımı geliştirmek için sahip olduğu seçenek özgürlüğünün derecesinin dikkate alındığı ifade edilmektedir.

⁷⁴⁹ SMK m.58/2 gerekçesi.

⁷⁵⁰ SMK m.58/2 gerekçesi.

kanun koyucu tarafından ürünün korunmayacağı hükme bağlanmıştır⁷⁵¹. Zaten Yargıtay EndTasKHK döneminde verdiği bir kararında; davaya konu çivilerin harcıâlem olduğu ve çivilerin rulo çivi sistemine ait olmakla yeni ve ayırt edicilik unsurlarını taşımadığı gerekçesiyle EndTasKHK m.10 (SMK m.58/4.b) hükmündeki koruma kapsamının dışında kaldığını ifade etmektedir⁷⁵². Yine Yargıtay başka bir kararında, ovalliğin geometrik bir şekil olması nedeniyle kimsenin tekeline bırakılamayacak nitelikte teknik zorunluluk olduğunu değerlendirmektedir⁷⁵³.

SMK ile birlikte EndTasKHK m.10 hükmünde anlam ve fonksiyon olarak önemli bir değişiklik yapılmamıştır. Bu bakımdan hem EndTasKHK hem de SMK döneminde tasarımcının katkısı olduğu düşünülmeyen işlevsel zorunluluk arz eden tasarımların koruma kapsamı dışında kalması gerekmektedir.

Ayrıca modüler sistem tasarımları ve tasarımların onarım amaçlı kullanımı (yedek parça tasarımları) konuları, kavramların önemleri gereği müstakil başlıklar altında korunmanın sınırlandırılması sebebi olarak irdelenecektir.

4.4.Onarım Amaçlı Kullanımlar (Yedek Parça Tasarımları)

Tasarımların onarım amaçlı kullanımının⁷⁵⁴ diğer bir ifadeyle yedek parça tasarımlarının, nasıl ve ne şekilde bir koruma göreceği AB Hukuku'nun önemli tartışma alanlarından birini oluşturmuştur⁷⁵⁵. Bu nedenle gerek onarım amaçlı tasarım kullanımını gerekse de yedek parça tasarım kavramını hem SMK hem de haksız rekabet hükümleri bağlamında değerlendirmemiz gerekmektedir.

⁷⁵¹ Suluk, *Tasarımcıya Seçenek Bırakmayan Tasarımlar*, s. 654.

⁷⁵² Yargıtay 11. HD, T.10.10.2000, E. 2000/6593, K. 2000/7474 (Suluk/Orhan, s. 187); *Şehirali Çelik*, Yargıtay'ın işlevsel zorunluluk arz eden tasarımların haksız rekabet hükümlerine göre korunmayacağına dair görüşünün ağır bastığını, Yargıtay'ın söz konusu tasarımlarla ilgili görüşünün yine de yeknesak olduğundan söz edilemeyeceğini ifade etmektedir. Ayrıca yazar; teknik ürünlerde farklı markaların kullanılmasının karıştırılma tehlikesini ortadan kaldırıp kaldırmayacağına dair Yargıtay'ın farklı kararları olduğunu, Yargıtay'ın kararlarını net bir şekilde ortaya koyması gerektiğini belirtmektedir (Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 283-284).

⁷⁵³ “oval oluşum, geometrik biçim olduğundan hiç kimsenin tekeline verilemez. Ancak, davacının tasarımı yeni ise ve ölçü, boyut, genel görünüm ve geometrik özellikler itibarıyla kendisinin geliştirdiği bir tasarım ise, başkaları bu dizaynı (tescilli olmasa bile) milimetrik ölçüde taklit ederek imal edemez ve kullanamaz. Aksi halde, haksız rekabette bulunmuş olur.” Yargıtay 11. HD, T. 30.04.1998, E. 1998/2402, K. 1998/2984 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 09.09.2019) (Şehirali Çelik, *Tasarımlara Yönelik Uygulamalar*, s.20).

⁷⁵⁴ Tasarımların onarım amaçlı kullanımı SMK öncesi dönemde EndTasKHK m.22 hükmünde düzenlenmiştir.

⁷⁵⁵ Cahit Suluk, “Tasarımların Onarım Amaçlı Kullanımı”, *Batider*, C. 21, S. 2 (Ankara 2001), s. 270.

SMK m.59/4 hükmünde; görünüm özellikleri itibariyle birleşik ürüne bağımlı olan parçaların, işbu birleşik ürüne orijinal görüntüsünü tekrar kazandırmak için onarım maksadıyla ve bağlı olan parçaların kaynağı hususunda yanıltıcı olmamak kaydıyla tasarımın piyasaya ilk sunulduğu tarihten başlamak üzere üç yıl sona erdikten sonra kullanılmasının tasarım hakkını ortadan kaldırmayacağı belirtilmektedir.

Tasarımların onarım amacıyla kullanılması nedeniyle koruma istisnasının söz konusu olması için bir kısım şartların yerine gelmesi gerekmektedir⁷⁵⁶. İlk olarak tasarıma konu ürünün birleşik ürünün görünümüne bağımlı bir parça olması gerekmektedir. İkinci olarak söz konusu parçanın birleşik ürüne orijinal görüntüsünü tekrar kazandırmak için onarım maksadıyla kullanılmış olması gerekmektedir. Üçüncü olarak söz konusu parçanın kaynağı konusunda kamuyu yanıltıcı olmaması gerekmektedir. Son olarak, koruma istisnasının (muafiyetinin) ortaya çıkabilmesi için söz konusu parçanın piyasaya ilk sunulduğu tarihten başlamak üzere üç yılın sona ermesi gerekmektedir.

Tasarımların onarım amaçlı kullanımına konu tasarım ürünlerine SMK m.59/4 hükmünde birleşik ürünün görünümüne bağımlı olan parça denilmektedir. Birleşik ürün ise, SMK m.55/3 hükmünde sökölüp takılarak değiştirilebilen ya da yenilenebilen parçalardan meydana gelen ürün olarak tanımlanmıştır⁷⁵⁷. Birleşik ürünlerdeki parçalarda, setten veya takımdan farklı olarak, fiziki bir bağlantı olması gerektiğinden söz edilmektedir⁷⁵⁸. SMK m.59/4 (EndTasKHK m.22) kapsamında; bir otomobilin kapısı, bagaj kapağı, yan gövdeleri gibi unsurları otomobilin bütün tasarımı ile uyum arz etmek zorunda olan parçaları olmaları nedeniyle örnek olarak verilmektedir⁷⁵⁹.

Yedek parça ise, birleşik ürünlerde belli bir süreden sonra meydana gelen yıpranma, aşınma veya çarpma nedenleriyle değiştirilmesi veya yenilenmesi gereken parçaların

⁷⁵⁶ Tasarımların onarım amacıyla kullanımından, bir başka deyişle yedek parça tasarımlardan, kaynaklı koruma istisnasının ortaya çıkabilmesi için gerekli koşullar hususunda detaylı bilgi için bkz. Suluk, *Yedek Parça Tasarım*, s. 197-210.

⁷⁵⁷ SMK m.55/3 hükmünün gerekçesinde; birleşik ürünü meydana getiren parçalar için de tasarım koruması öngörüldüğünden birleşik ürünler için bir tanım yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Yine SMK m.55/3'ün gerekçesinde; tanımda birleşik ürünlerin birden fazla parçadan meydana gelmeleri ve söz konusu parçaların birbirlerine monte edilmesi yoluyla bir ürünün meydana getirilmemesi gerektiğinin vurgulandığı söylenebilir (SMK m.55/3 gerekçesi).

⁷⁵⁸ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 516.

⁷⁵⁹ Suluk, *Yedek Parça Tasarım*, s. 200.

yerine geçebilecek sökölüp takılabilen parçalardır⁷⁶⁰. Yedek parçalar sökölüp takılabilen her türlü birleşik ürün ile ilgili olabilmektedir⁷⁶¹

Yedek parçaları; must match parça tasarımları, must fit parça tasarımları, görünmeyen parçaların tasarımları ve işlevsel açıdan bağımsız olan yedek parçalar olarak tasnif edebiliriz⁷⁶². Kısaca görsel zorunluluk arz eden tasarımlar olarak tanımlayabileceğimiz must match tasarımlar en tartışmalı yedek parça tasarım türü olarak karşımıza çıkmaktadır⁷⁶³. Must fit yedek parça tasarımlarında mekanik anlamda dizayn özgürlüğü bulunmazken, must match tasarımlarda görsel anlamda dizayn özgürlüğü bulunmamaktadır⁷⁶⁴. SMK m.59/4 hükmünde üç yıllık koruma öngörülen ve sonrasında koruma serbestisi tanınan tasarımların görsel zorunluluk arz eden (must match) yedek parça tasarımları olduğu ifade edilmektedir⁷⁶⁵. Sonuçta yukarıda anlatıldığı gibi, teknik açıdan belli bir şekilde olmak zorunda olan (must fit) ürün parçalarının SMK m.58/4.b⁷⁶⁶ ve m.58/4.c gereği tasarım korumasından yararlanması mümkün değildir⁷⁶⁷.

Bir diğer yedek parça türü ise, görünmeyen parçaların tasarımıdır. SMK m.56/2.a hükmüne göre; parça birleşik ürüne takıldığı zaman birleşik ürünün rutin kullanımında görünür şekilde olmayan tasarımlardır. Her ne kadar SMK hükümlerine göre görünmeyen tasarımların korunmaması gerekse de, uygulamada hatalı bir koruma modeli olarak söz konusu tasarımlar emeğin korunması ilkesi gereğince haksız rekabet hükümlerine göre korunabilmekte olup, bu yaklaşımın kanun koyucunun iradesinin aksi istikamette olduğu söylenmelidir⁷⁶⁸.

Must match yedek parça tasarımların koruma kapsamı üç yıllık süre ile sınırlandırılmıştır. Normalde tasarımlar yirmi beş yıllık özel mevzuat korumasından yararlanırken söz konusu tasarım parçaları üç yıllık korumadan yararlanmaktadırlar. Bu nedenle teknik veya görsel olarak ürünün genel görünümüne bağımlı olmayan

⁷⁶⁰ Suluk/Karasu/Nal, s. 314.

⁷⁶¹ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 285. Örneğin yazıcı kartuşları, elektrikli dış fırçalarının sökölüp takılabilen parçaları vs. yedek parçalara örnek olarak verilebilir (A.g.e., s. 285).

⁷⁶² Ayrıntılı bilgi için bkz. Suluk/Karasu/Nal, s. 314-315.

⁷⁶³ Şehirali Çelik, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 270; Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 288.

⁷⁶⁴ Suluk, *Yedek Parça Tasarım*, s. 133.

⁷⁶⁵ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 288.

⁷⁶⁶ İşlevsel zorunluluk arz eden tasarımlar müstakil bir bölümde daha önce detaylı olarak incelenmiştir.

⁷⁶⁷ Şehirali Çelik, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 270.

⁷⁶⁸ Suluk/Karasu/Nal, s. 315.

direksiyon, iç ayna veya koltuk gibi tasarım parçaları bağımsız ürün olmaları nedeniyle üç yıllık korumadan değil, yirmi beş yıllık normal tasarım koruma süresinden yararlanacaklardır⁷⁶⁹.

SMK'nın tasarım hakkının sınırlandırılmasına dair getirdiği en önemli yeniliklerden birisi, onarım amaçlı kullanılan tasarımlara öngörülen koruma istisnasına eşdeğer parça istisnası getirilmesidir⁷⁷⁰. Buna göre; ilgili Bakanlık⁷⁷¹ tarafından yayımlanacak eşdeğer parçalar için onarım amaçlı kullanım kapsamında tasarımın piyasaya ilk sunulduğu tarihten başlamak üzere üç yıllık süre ile kullanımı tasarım hakkını ortadan kaldıracaktır⁷⁷². Bu hükümle birlikte ilgili bakanlığın belirleyeceği eşdeğer parçalar⁷⁷³ için muafiyet getirilecektir.

Onarım amaçlı tasarımların koruma kapsamı dışında kalması meselesini ayrıca haksız rekabet hükümlerine göre değerlendirmek gerekmektedir. Söz konusu tasarımların haksız rekabet hükümlerine göre korunmasının sınırları değerlendirilirken ayrıca ülkemizin iktisadi ve hukuki zemini de dikkate alınmalıdır⁷⁷⁴. SMK m.59/4 hükmünde parçanın kaynağı hususunda yanıltıcı olmamak şartı aranması meselesinin haksız rekabet hükümlerinin amacı ve koruduğu menfaatler ile ilişkisi bulunmaktadır. SMK m.59/4 hükmünde aranan bu kriteri haksız rekabet hükümlerine devşirmek mümkündür. Bu nedenle bir tasarım parçasının taklidi neticesinde, parçanın kaynağı hususunda kamuoyu yanıltılıyorsa haksız rekabet hükümlerine göre koruma devreye girecektir⁷⁷⁵. Eğer söz konusu

⁷⁶⁹ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 518.

⁷⁷⁰ Şehirli Çelik, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 269.

⁷⁷¹ Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.

⁷⁷² SMK m.59/5.

⁷⁷³ Eşdeğer parçalar, orijinal parça gibi bir takım testlerden geçirilebilen ve orijinal parçaların verdiği sonucu verip vermediği belgelendirilebilen ve ölçülebilen parçalardır (Tekinalp, *Öne Çıkan Yenilikler*, s. 43).

⁷⁷⁴ Pınar; Türk otomotiv pazarının ithal ağırlıklı olması, yedek parça korumacılığın bağımsız yedek parça üreticiliğini zamanla daraltması, yedek parça tasarımların korunmasıyla tasarımların gelişimini teşvik arasında doğrudan bir ilişki olmaması hususlarını göz önünde bulundurmaktadır [Hamdi Pınar, "Tasarım ve Haksız Rekabet Hukuku Açısından Yedek Parçaların Korunması ve Türkiye'nin Ekonomi Politik Tercih Sorunu", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 4 (Malatya 2015), s. 771]; Yazar, söz konusu gerekçelerle SMK m.59/4 (EndTasKHK m.22) hükmünde onarım amaçlı yedek parça tasarımlar için öngörülen üç yıllık süre şartının da ilk fırsatta kaldırılması gerektiğini savunmaktadır (A.g.e., s. 771); Sınai mülkiyet hakları korunurken rekabet tamamen ortadan kalkmamaktayken, yedek parçaların korunması durumunda rekabet tamamen ortadan kalkmaktadır [Cahit Suluk, *Tasarımların Onarım Amaçlı Kullanımı*, s. 287].

⁷⁷⁵ Suluk, *Yedek Parça Tasarım*, s.243'den naklen Frauke Hennig-Bodewig ve Heijo E. Ruijsenaars, "Alternative Protection for Product Designs – A comparative View of German, Bnelux and US Law", *IIC*, Volume: 23: No: 5/119, s. 652.

tasarım parçası, tasarımın kaynağı konusunda kamuoyunu yanıltmıyorsa ve SMK m.59/4 hükmünde belirtilen şartları taşıyorsa burada haksız rekabet korumasından bahsetmek mümkün değildir. Zira böyle bir durumda karıştırılma tehlikesine yol açılmadığı gibi, başkaca genel veya özel haksız rekabet haline yol açılmış kabul edilemez. Yine SMK m.59/5 kapsamında ilgili Bakanlığın tasarım koruması kapsamının dışında tutacağı eşdeğer parçaların haksız rekabet hükümlerine göre korunması yerinde bir düşünce olmayacaktır.

Yukarıda ifade edildiği gibi, onarım amaçlı tasarımlar için öngörülen üç yıllık süre dolduktan sonra haksız rekabet korumasının mümkün olup olmadığını değerlendirmek gerekmektedir. SMK hükümleri kapsamında korunmayan ve SMK m.59/4 (EnsTasKHK m.22) hükümlerine göre üç yıllık koruma süresi dolmuş tasarımların asıl üreticiler dışındaki kimseler tarafından üretilmesi veya satılmasının haksız rekabet oluşturmayacağını değerlendirmek gerekmektedir⁷⁷⁶. Aksine bir düşünce, SMK hükümlerinin koymuş olduğu süre sınırlandırılmasının işlevini ve amacını ortadan kaldıracaktır. Ancak burada haksız rekabet eyleminin meydana gelebileceği yegâne durum karıştırılma tehlikesinin söz konusu olmasıdır⁷⁷⁷.

4.5.Modüler Sistem Tasarımları

Her ne kadar modüler sistem tasarımların; işlevsel zorunluluk arz eden tasarımlar başlığı altında işlenmesi mümkün ise de, kavramın önemi gereği müstakil bir sınırlandırılma sebebi olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu nedenle tasarımların korunmasının sınırlandırılması sebebi olarak modüler sistem tasarımların da ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Haliyle modüler sistem tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunabilmesinin sınırlarını da ifade etmek gerekmektedir.

Birbirine eş veya birbirinden farklı parçalardan oluşan, sonlu veya sonsuz şekilde büyültülebilen veya küçültülebilen, çeşitli şekil veya boyutlarda mekân oluşmasına imkân sağlayan ve oluşturulmuş bölümlerin (ünitelerin) değiştirilmesinin

⁷⁷⁶ Şehirali Çelik, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 271; Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 290.

⁷⁷⁷ Mesela bir silgeç almak için markete girildiğinde hangi silgecin hangisine uyduğunu anlayabilmek için silgecin uyduğu markanın veya tiplerin belirtilmesi zorunlu olup, mutlaka karıştırılma tehlikesine yol açmak gerekmemektedir. Böyle bir durumda üretici yedek parçanın kendi markasının ayırt edici özelliklerini belirtip, söz konusu silgecin hangi markalara veya tiplere uyduğunu belirtmek için ilgili markalara ait işaretleri kullanabilmektedir [İ. Aslan Yılmaz, *Endüstriyel Tasarım Haklarının Kullanılması Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku İlişkileri: Bir Mahkeme Kararı Üzerine Düşünceler*, *FMR*, C. 1, S. 1 (Ankara 2001), s. 32].

gerçekleştirilebildiği yapı taşlarına modüler sistem denilmektedir⁷⁷⁸. Modüler sistem tasarımları kısaca, farklı veya eş boyutta olan birimlerin birbirleriyle bir araya gelmesi ile oluşan sistemler olarak da ifade edilebilir⁷⁷⁹. Modüler sistem tasarımlarda; yedek parça tasarımlardan farklı olarak, yıpranmadan veya eskimeden kaynaklı bir parça yenilenmesi bulunmamaktadır⁷⁸⁰. Modüler raflar, istiflenebilir tabaklar, istiflenebilir sandalyeler, modüler raflar, lego oyuncaklar modüler sistemlere örnek olarak verilmektedir⁷⁸¹.

SMK m.58/6 hükmünde⁷⁸² tasarımlara ilişkin yenilik ve ayırt edicilik şartlarını karşılamak şartıyla farklı birimlerden ya da eş birimlerden meydana gelen bir modüler sistemde işbu birimlerin birbirleri ile sonlu ya da sonsuz biçimde çeşitli şekillerde bağlantı kurmasını temin eden tasarımların koruma kapsamı içinde yer aldığı ifade edilmektedir. Bu bakımdan modüler sistem tasarımların -koşulların oluşması şartıyla- SMK kapsamındaki korumadan yararlanması mümkündür.

Esasında SMK m.58/4 hükmünde bentler halinde tasarım korumasının istisnaları ifade edilmiştir. Modüler sistem tasarımların hüküm altına alındığı SMK m.58/5 hükmüne ise, tasarım korumasına getirilen istisnaların istisnası denilmesi yerinde olacaktır⁷⁸³. Sonuçta, modüler sistem tasarımlar bakımından böyle bir istisnai düzenleme getirilerek modüler sistemlerin tasarım korumasından yararlanması sağlanmaktadır⁷⁸⁴.

AB hukukunda must fit yedek parça tasarımlarının korumadan yararlanamayacağı hükme bağlandığında Lego firması gibi firmalar must fit parçaların korunmaması durumuna bir istisna getirilmesi gerektiğini savunmuşlardır⁷⁸⁵. Yargıtay HGK bu görüşten etkilendiği bir kararında yabancı seriye girmenin dürüstlük kuralına aykırı olması, lego ürününe uyan parçaların üretiminin lego firmasının emeğinden haksız yararlanma teşkil etmesi, yabancı seriye sokmanın dürüstlük kurallarına aykırı

⁷⁷⁸ Tekinalp, *Öne Çıkan Yenilikler*, s. 43.

⁷⁷⁹ Suluk/Orhan, s. 191.

⁷⁸⁰ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 293.

⁷⁸¹ Suluk/Orhan, s. 191.

⁷⁸² SMK öncesi dönemde bu hükmün karşılığı EndTasKHK m.10/3 hükmüdür.

⁷⁸³ *Suluk*, istisnanın istisnası olarak ele alınan modüler sistem tasarımının koruma kapsamını uygulamada belirlemenin kolay olmadığını ifade etmektedir (Suluk/Orhan, s. 192).

⁷⁸⁴ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 293.

⁷⁸⁵ Suluk/Orhan, s. 192.

olduğu gerekçeleri ile lego ürünleri bakımında haksız rekabetin varlığını kabul etmiştir⁷⁸⁶.

Lego firmasının farklı ülkelerde açtığı davalar farklı şekillerde sonuçlanmıştır⁷⁸⁷. Uygulama bakımından istisnanın istisnası olarak da ifade edilen modüler sistem tasarımların koruma kapsamının belirlenmesi bir hayli güçtür⁷⁸⁸. Bu bakımdan Legoların çeşitli ülkelerde neticelenen davalarına göz atmakta fayda bulunmaktadır.

Lego uyumsuzluklarına yönelik davalarda Fransa, Hollanda ve Norveç ülkelerinin mahkemelerinin verdiği kararlarda lego ürünlerinin farklı markalarla satıldığı davalarda ürünler arasındaki uyumluluk ihtiyacını gidermesi ve tüketicilerin birden fazla firmadan uyumlu olan parçaları almadaki menfaati dikkate alınarak haksız rekabetin olmadığına hükmedilmiştir⁷⁸⁹.

Lego uyumsuzluğuna yönelik lego ürününün kendine has özelliği dikkate alınarak başkaları tarafından taklidinin haksız rekabet olarak sayan başlıca kararlar ise, Alman ve İtalyan mahkemeleri tarafından verilmiştir⁷⁹⁰. Ancak Alman Federal Mahkemesi tarafından 2004 yılında verilen bir kararda; 45 yıllık süre boyunca Lego firması lehine sağlanan korumanın sona erdiği, mahkemenin farklı marka kullanılarak lego ürününün taklidini haksız rekabet sayılmadığı, ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile korunmasındaki kapsamın sınırlandırıldığı, öğretideki eleştiriler dikkate alınarak

⁷⁸⁶ “Tatbikatta eklenen yapı-taşları, sistemi veya eklenen-tren-rayları, sistemi şeklinde anılan sistemde haksız rekabetin ne zaman oluşacağı sonunun dosyaya hukuku mütalaa yazan Prof. Dr. Ünal Tekinalp ve Prof. Dr. Ömer Teoman'ın zikrettiği gibi rekabet ve marka hukuku alanında tartışılmıştır. (Baumbach-Hefermanı-Rekabet ve Marka Hukuku Cilt: 1, Rekabet Hukuku, Yeniden işlenmiş 15. Baskı - Münih 1988, N. 459, sh: 792). Bu sisteme göre, ilk satın alınan oyuncakın "Başlama veya çıkış mamülü" "Hazır Mamül" daha sonra satın alınan parçalarla sınırsız bir şekilde büyütülmesi, geliştirebilmesi, azaltabilmesi olanağını bünyesinde taşımaktadır. Ekleme taşlar modüler sistemi herkes tarafından uygulanması serbest olan bir sistemdir. Ne var ki ekleme taşlar-modüller üreten bir firmanın ürettiği seri içine, başka bir işletme kendi mamulünü önceki firmanın ürettiği seri içine sokmak amacıyla o işletmenin mamulünü kopya etmek, aynı ebatta kalıplar kullanmak suretiyle yabancı seri içine sokarsa bunun dürüstlük kuralına aykırı bir davranış olarak kabul edilmesi gerekir” Yargıtay HGK, T. 27.03.1996, E. 1995/11-1037, K. 1996/206 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 09.09.2019) (Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 299-300).

⁷⁸⁷ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 294.

⁷⁸⁸ Suluk/Orhan, s. 192.

⁷⁸⁹ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 295-296.

⁷⁹⁰ A.g.e., s.296.

sınai ürünün tekelci haklardan daha uzun süre korunmasının doğru olmadığı hususlarının belirtildiği görülmektedir⁷⁹¹.

4.6.Tasarım Hakkının Tükenmesi

Genel olarak sınai mülkiyet hakları bakımından tükenme ilkesi konusuna marka hakkının tükenmesinin incelendiği başlığın altında değinilmiştir. Bu başlık altında tasarım hakkı bakımından tükenmenin sonuçları ve özellik arz eden noktaları üzerinde durulacaktır.

EndTaskKHK m.24 hükmünde; tasarlanan ürünün ya da ilgili tasarımın uygulandığı ürünün tasarım hakkına sahip olan kişi tarafından veya onun izni ile üçüncü kişi tarafından ülkemizde piyasaya sunulmasından sonra işbu ürünle ilgili eylemlerin tasarım hakkı kapsamı dışında kalacağı ifade edilmiştir. Bu nedenle EndTaskKHK döneminde tasarımlar bakımından ulusal tükenme ilkesi geçerli idi. SMK m.152 hükmünde ise; SMK koruması kapsamındaki ürünlerin hak sahibi veya hak sahibinin onayıyla üçüncü kişilerce piyasaya sürülmesinden sonra işbu ürünle ilgili eylemlerin hakkın kapsamı dışında kalacağı belirtilmek suretiyle uluslararası tükenme ilkesinin geçerli olduğu ifade edilmiştir.

SMK m.152 hükmünün ortak hüküm olması nedeniyle SMK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte artık tasarımlar için uluslararası tükenme ilkesi geçerlidir. Tasarım hakkı bakımından SMK hükümleri ile birlikte uluslararası tükenme ilkesinin geçerli olmasının tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunmasının sınırlandırılması bakımından bir takım sonuçları bulunmaktadır. Nitekim tasarımın bulunduğu ürün bir defa tasarım hakkı sahibinin rızası ile piyasaya sürüldükten sonra takip eden ticari eylemler bakımından tasarım hakkı sahibinin bir hak ileri sürmesi mümkün olmamaktadır⁷⁹².

Tükenme ilkesinin tasarımların haksız rekabet hükümlerine göre korunması bakımından bir sınırlandırma sebebi olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde; tükenme ilkesi marka ve patentlerde

⁷⁹¹ A.g.e., s.298-299; Alman Federal Mahkemesi tarafından Legoların haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunamayacağına yönelik sonraki kararı için bkz. Şehirli Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 298'den naklen BGH, T. 02.12.2004, GRUR 2005, s. 349 vd. "Klemmbausteine III".

⁷⁹² Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 520-521.

olduğu gibi tasarımlar açısından da haksız rekabet hükümleriyle korumanın sınırını oluşturduğu ifade edilmelidir.

Yargıtay, tasarımlarda geri dönüşüm ve ikinci el ürünler bakımından emeğin korunması ilkesi çerçevesinde haksız rekabetin varlığını kabul etmektedir⁷⁹³. Yargıtay geri dönüşüm ve ikinci el ürünün tasarım hakkına konu olması durumunda kısmen de olsa hak sahibinin hazır emeğinden yararlandığını ve bağımsız bir üretimin olmadığını ifade etmektedir.

Ürünlerin geri dönüşüm veya ikinci el ürün olarak tükenme ilkesine konu olmasının en çarpıcı örneklerinden birini LPG tüpler oluşturmaktadır. Yetkili bayi olmayan kimselerin hukuka uygun şekilde edindikleri orijinal ürünleri kendi işyerlerinde veya eklentilerinde bulundurmaları, orijinal boş tüpleri boş olarak satışa sunmaları ya da orijinal dolu tüpleri dolu olarak satışa sunmaları SMK (MarKHK) hükümlerine aykırılık teşkil etmemektedir. Bu bakımdan söz konusu eylemler haksız rekabet de oluşturmayacaktır⁷⁹⁴. Bu durumda marka hakkı bakımından değerlendirme yapılmış ise de, bu durum tasarımların haksız rekabet hükümlerine karşı korunması bakımından da önem teşkil etmektedir. Nitekim karıştırılma tehlikesi oluşmaması için önlemler alındığı takdirde tasarım hakkına konu olan bir ürünün geri dönüşüm veya ikinci el olmasının haksız rekabet oluşturmaması gerekmektedir. Yargıtay'ın bu konularda istikrarlı bir uygulamasının olduğundan söz etmek mümkün değildir.

Ayrıca marka hakkı sahibine SMK m.152/2 hükmünde markanın değiştirilmesine ve kötüleştirilmesine dair tanınan istisna; tasarım hakkı sahibi için tanınmamıştır. Bu nedenle hakkı tükenen ürün sahibi üçüncü kişinin tasarımı kötü kullanımını engelleyememektedir⁷⁹⁵. Ancak tasarım hakkı sahibi itibar kaybı kaynaklı itibar tazminatı talep edebilecektir⁷⁹⁶. Bu nedenle tasarımların kötü kullanımı nedeniyle haksız rekabet hükümleri eliyle tasarım hakkını korumak da bu hüküm karşısında

⁷⁹³ Odman Boztosun, s. 208; “*Davalının eyleminin, davacının emek ve bilgisi ile ürettiği aynı aletleri, kısmen kendi emeğini de ekleyip, işleyerek, ucuza satması şeklinde gerçekleşmesi karşısında, davalının, davacının kısmen de olsa hazır emeğinden yararlandığının, onun piyasasını daraltığının, böyle bir ürünün tamamen davalının emeğini yansıtmadığının ve tamamen bağımsız yeni bir üretim olmadığının kabulü gerekir.*” Yargıtay 11. HD, T. 08.11.2004, E. 2004/1757, K. 2004/10912 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 09.09.2019).

⁷⁹⁴ Hamdi Pınar, “Marka, Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku Açısından LPG - Tüp Piyasasındaki Bazı Uygulamalar”, *FMR*, C. 6, S. 3 (Ankara 2006), s. 148.

⁷⁹⁵ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 521.

⁷⁹⁶ A.g.e., s. 521.

mümkün olmamalıdır. Zira tasarımlar bakımından kanun koyucunun getirmediği istisna ve imkân, hükümlerin kötü yorumuyla uygulamaya taşınmamalıdır.

4.7.Tescilsiz Tasarımların Korunmasının Sınırları

SMK'nın tasarımlar hakkında getirdiği en çarpıcı yeniliklerden birisini tescilsiz tasarımların da SMK hükümleri ile korunabilmesi oluşturmaktadır. EndTasKHK döneminde tescilsiz tasarımlar haksız rekabet hükümleri veya FSEK ile korunmaktayken, artık şartların oluşması kaydıyla tescilsiz tasarımların SMK hükümleri (özel mevzuat) ile korunması mümkündür

SMK m.55/4 hükmünde tasarımın ilk kez ülkemizde kamuya sunulması durumunda, söz konusu tasarımın tescilsiz tasarım olarak korunmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle tescilsiz tasarımların korunabilmesi için ilk kez ülkemizde kamuya sunulması şartı arandığı vurgulanmalıdır. SMK m.57/1 hükmünde kamuya sunma; sergileme, satış ve benzeri yöntemlerle piyasaya sunma, tanıtım veya tarif veya kullanma veya yayım ve benzeri amaçlarla yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Söz konusu tasarımın gizlilik koşuluyla üçüncü bir kimseye açıklanması kamuya sunma olarak kabul edilemez⁷⁹⁷. Bu nedenle, ilk kez Türkiye'de kamuya sunulma şartını veya diğer şartları sağlamayan tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunmasını da mümkün görmemek gerekmektedir. Böyle bir durum, herhangi iktisadi veya hukuki anlamda haklı gerekçesi olmayan bir kimseyi haksız rekabet hükümleri eliyle korumak anlamına gelecektir. Ancak tescilsiz tasarımlar bakımından karıştırılma tehlikesi oluşması halini saklı tutmak gerekmektedir⁷⁹⁸.

Bir tasarımın aynı zamanda eser olduğunun kabulü halinde, söz konusu tasarım FSEK hükümlerinin öngördüğü süre zarfında korunacaktır⁷⁹⁹. Fakat haksız rekabet hükümlerinin süre ile sınırlandırılmaması nedeniyle tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunması hususunda süre hususunu değerlendirmek gerekmektedir.

SMK öncesi dönemde tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunmasında en tartışmalı meselelerden birisini, tescilsiz tasarım korumasının süre

⁷⁹⁷ SMK m.57/1.

⁷⁹⁸ Tescilsiz tasarımların FSEK veya haksız rekabet hükümleri ile korunduğu dönemde, tecavüz fiilinin haksız rekabet oluşturduğunu veya tasarım ürününün eser olduğunu ispat etmek gerekiyordu. Bu durum çoğunlukla karıştırılma tehlikesinin varlığı halinde ispatlanabiliyordu.

⁷⁹⁹ Suluk, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 65.

ile sınırlandırılması bahsi oluşturmaktaydı. EndTasKHK döneminde sınai mülkiyet hukukunun prensiplerinin uygulanamaz hale gelmemesi ve iki sistemin (haksız rekabet ve sınai mülkiyet) birbirleri ile çelişmemesi için sınai mülkiyet ürünlerinin haksız rekabet hükümleri kapsamında korunması bakımından süre sınırlandırılmasının gereği sıklıkla dile getirilmekteydi⁸⁰⁰.

Suluk, tescilli tasarımlar yirmi beş yıl süre ile sınırlı olarak korunmaktayken tescilsiz tasarımların süresiz korunması ihtimalini eleştirmekte, evleviyet kuralı gereği 25 yılı dolan bir tasarımın artık kamuya mal olması gerektiğini savunmaktaydı⁸⁰¹.

Şehirali Çelik, haksız rekabet hükümlerinin uygulanması açısından süre sorununu öncelikle süre ile sınırlandırmanın gerekip gerekmediği noktasında değerlendirmek gerektiğini belirtmekteydi⁸⁰². Yazar; sonrasında süre ile sınırlandırmanın gerekli olduğu kanaatine varıldığı takdirde ya hukuk güvenliği açısından belirli ve sabit bir sürenin belirlenmesi gerektiğini ya da somut olayın özelliklerine göre bir süre sınırlandırılması yapılması gerektiğini ifade etmekteydi⁸⁰³.

EndTasKHK döneminde AB hukukuna uygun olarak tescilsiz tasarımlar bakımından koruma süresinin üç yıl ile sınırlandırılması gerektiği ifade edilmekteydi⁸⁰⁴. EndTasKHK hükümlerinden farklı olarak SMK m.69/2 hükmünde; tescilsiz tasarımlarda korunması istenilen tasarımın ülkemizde kamuya ilk sürüldüğü tarihten itibaren başlamak üzere üç yıl süre ile korunacağı ifade edilmiştir. Böylece SMK hükümleri ile AB uygulaması doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır⁸⁰⁵.

Hemen belirtmek gerekir ki, SMK öncesi tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile aynen taklide karşı ne kadar süre korunması gerektiği noktasında soru işaretleri bulunmaktaydı. Bu anlamda tescilli tasarımların hem EndTasKHK hem de SMK döneminde aynen taklide karşı korunduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Tescilsiz tasarımların aynen taklide karşı özel mevzuat ile belli bir

⁸⁰⁰ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 305.

⁸⁰¹ Suluk, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 65.

⁸⁰² Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 305.

⁸⁰³ A.g.e., s. 305.

⁸⁰⁴ Suluk, *Tasarımların Kümülatif Korunması*, s. 66.

⁸⁰⁵ Tescilsiz tasarım korumasındaki amacın takliden önlenmesi olduğu düşünüldüğünde, topluluk hukuku düzenlemelerinin yerinde olduğu söylenebilir [Servet Batuhan Bilgin, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nda Tasarım Hukukunda Getirilen Yenilikler”, *FMR*, C. 20, S. 1 (Ankara 2018), s. 43].

süreyle sınırlı olarak korunmasının gerekip gerekmediği tartışmalıydı. Kanun koyucu bu tartışmalar ekseninde SMK m.69/2 hükmünde tescilsiz tasarımlara hem SMK koruması öngörmüş hem de özel mevzuat korumasını belli bir süre ile sınırlandırmıştır. SMK m.69/2 düzenlemesi karşısında artık üç yıllık süre dolduktan sonra tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile salt aynen taklide karşı süresiz korunabileceğini kabul etmek mümkün değildir. Olsa olsa karıştırılma tehlikesinin varlığı karşısında tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunabileceği belirtilmelidir.

Aynı şekilde koruma süresi dolmuş veya bir şekilde hükümsüz kılınmış tescilli veya tescilsiz tasarımlar açısından da süre ile sınırlandırma meselesinin aynen taklit kavramı ekseninde şekillendiğini değerlendirmek gerekmektedir. Nitekim süresi dolan tasarımların her ne kadar haksız rekabet hükümlerine göre korunması mümkün olsa da; haksız rekabet korumasının sağlanabilmesi için aynen taklidin yeterli olmadığı belirtilmektedir⁸⁰⁶. Aynı zamanda en azından karıştırılma tehlikesinin varlığının aranması gerektiği savunulmaktadır⁸⁰⁷. Zira tasarımın koruma süresinin dolması ya da yenilenmemesi nedeniyle tasarım hakkından vazgeçilmesi durumlarında, tasarımın kamuya mal olması sebebiyle, daha eski tasarım hakkı sahibi tarafından bu kez haksız rekabet hükümlerine dayanılması mümkün olmamalıdır⁸⁰⁸.

SMK hükümlerinde tescilsiz tasarımların korunmasından bahsedilirken sadece ürünlerin aynı olmasına karşı korumadan söz edilmemiştir. Söz konusu hükümler ile tescilsiz tasarımlar için genel izlenim olarak ayırt edilemeyecek düzeyde benzerinin kopyalanması⁸⁰⁹ eylemine karşı da koruma sağlanmaktadır. SMK m.59/2 hükmünde tescilsiz tasarım sahibine yalnızca tasarımının aynısının ya da genel izlenim olarak ayırt edilemeyecek düzeyde benzerinin kopyalanmasına dair eylemlere karşı hak ileri

⁸⁰⁶ Şehirali Çelik, *Tasarımlara Yönelik Uygulamalar*, s. 32.

⁸⁰⁷ A.g.e., s. 32.

⁸⁰⁸ Hamdi Yasaman, *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku, Fikri ve Sanat Eserleri, Endüstriyel Tasarımlar, Patentler İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları II* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), s. 483.

⁸⁰⁹ Şehirali Çelik, SMK m.56/2 hükmündeki tescilsiz tasarımların kopyalanarak alınması ibaresinin tereddüt oluşturabileceğini belirtmektedir (Şehirali Çelik, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 292); Yazar; SMK m.56/2 hükmünden anlaşılan ifadelerle göre kopyalama eylemi ile önceki tasarımdan yola çıkarak sonraki tasarımı kopyalanmasının anlaşılacağını ve dolayısıyla sonraki tasarımın önceki tasarımdan bağımsız olmaması anlamının ortaya çıktığını, esasında kopyalama ifadesinden ziyade doğrudan taklit ifadesinin kullanılmasının daha doğru olduğunu ifade etmektedir (A.g.e., s. 292).

sürebileceği ifade edilmektedir. Ancak sonuç olarak tescilli tasarımlarda iki ürünün birbirine benzemesi yeterli iken, bu hüküm ile tescilsiz tasarımlar bakımından bir şekilde kopyalama eyleminin varlığı aranmıştır⁸¹⁰.

SMK m.59/2 hükmünün devamında SMK hükümlerine göre korunan tasarımın daha önce piyasaya sürüldüğünü (veya kamuya sunulduğunu) makul yöntemlerle bilmesi beklenilemeyen bir tasarım üreticisi tarafından bağımsız şekilde yapılan tasarımın kopyalanmış olduğunun kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Görüldüğü gibi iyi niyetli kişilerce tasarımların habersiz ve bağımsız şekilde geliştirilmesi durumunda kopyalama eylemiyle otomatik olarak sorumlu tutulmayacakları ifade edilmiştir⁸¹¹.

Üçüncü kişinin iyiniyetli olması tescilsiz tasarımların özel mevzuat gereğince korunmasının sınırını oluşturmaktadır. Üçüncü kişilerin iyiniyetli olarak tescilsiz tasarımı aynen taklidi durumunda SMK hükümleri ile koruma sağlanamayacaktır. Aynen taklit durumunda tescilsiz tasarım sahibini iyiniyetli üçüncü kişilere karşı haksız rekabet hükümlerine göre korumak da mümkün olmayacaktır. Yeter ki üçüncü kişilerin eylemi aynı zamanda karıştırılma tehlikesi oluşturmaz. Bu durumda tescilsiz sınai ürünün karıştırılma tehlikesi nedeniyle haksız rekabet hükümleri ile korunması söz konusu olacaktır.

Özetle SMK hükümleri ile tescilsiz tasarımların korunması bakımından önemli bir değişiklik yapılmıştır. En önemli değişiklik tescilsiz tasarımların artık özel mevzuat ile üç yıllık süre ile sınırlı olarak korunmasının mümkün olmasıdır. Tescilsiz tasarımlara SMK hükümleri ile öngörülen üç yıllık koruma süresi dolduğunda, haksız rekabet hükümleri ile tescilsiz tasarımların korunup korunamayacağı meselesi ortaya çıkmaktadır. SMK ile koruma süresi dolan tescilsiz tasarımların artık aynen taklide veya kopyalamaya karşı haksız rekabet hükümleri ile korunmasının mümkün olmaması gerekmektedir. Ancak tescilsiz tasarımların özel mevzuat (SMK) ile korunduğu süre dolduktan sonra karıştırılma tehlikesi oluşması gibi durumlarda, tescilli tasarımlarda olduğu gibi, şartların varlığı halinde haksız rekabet koruması saklı tutulmalıdır.

⁸¹⁰ Suluk, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 101.

⁸¹¹ İlhami Güneş, “Sınai Mülkiyet Kanunu’nda Tasarım Tescili Konusundaki Yenilikler”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 128 (Ankara 2017), s. 118; Yazar, bu hüküm ile tescilsiz tasarımlarda korumanın taklide karşı olduğunu ifade etmektedir.

5. PATENT VE FAYDALI MODEL HAKKININ HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KORUNMASININ BAŞLICA SINIRLARI

5.1. Patentin Korumasının Süre ile Sınırlı Olması

SMK hükümleri patent ve faydalı model koruması için süre ile sınırlandırma öngörmüştür. Patent hakkının ve faydalı model hakkının özel mevzuat hükümleri ile korunmasında öngörülen süre sınırlandırmaları birbirinden farklıdır. SMK m. 101/1 hükmü uyarınca patent hakkı için yirmi yıllık, faydalı model hakkı için ise on yıllık koruma süresi öngörülmüştür⁸¹². Kanunda öngörülen söz konusu koruma süreleri uzatılamamaktadır (SMK m.101/1-son).

Patent hakkı (ve faydalı model hakkı) için öngörülen süre sınırlandırmasının patent hakkının haksız rekabet hükümleri ile korunmasının sınırlandırılması bakımından bir takım sonuçları bulunmaktadır. Patent hakkı haksız rekabet hükümleri ile korunurken tek hakının süre ile sınırlı olmasının haksız rekabet hükümleri ile işlevsiz hale getirilmemesine dikkat edilmeli ve serbest piyasa koşullarının gereklilikleri korunmalıdır. Aynı zamanda koruma süresi dolmasına rağmen, patent hakkı sahibinin haksız rekabet hükümlerine göre korunmaya muhtaç hakkının olup olmadığı dikkate alınmalıdır.

Kanun koyucu buluş sahibine münhasır yetkiler tanıyarak bir süre hak sahibini rekabete karşı korumaktadır⁸¹³. Patent hakkı sahibine tek hak yetkiler verilen bu süre zarfında (yirmi yıl) serbest rekabet ortamı bozulmaktadır. Burada buluştan kaynaklanan fikri emeğin ödüllendirilmesi amacıyla bir süreliğine buluş sahibine tek hak tanıması söz konusudur. Patent tekeli belirli bir süre ile sınırlandırılarak fikri hak ile serbest rekabet arasında denge sağlanmaktadır. Bu nedenle patent

⁸¹² İhtira beratı bakımından PatHKH yürürlüğe girdikten sonra patentler bakımından koruma süresinin otomatik olarak yirmi yıla çıkmasının mümkün olmadığı, TRIPS kriterlerine ve Türk mevzuatına göre bu durumun mümkün olmadığı ifade edilmiştir [Feyzan Hayal Şehirali Çelik “İhtira Beratı Kanunu Döneminde Verilmiş Patentlerin Süresi Doldu mu?”, *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2011* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012), s. 116].

⁸¹³ Karaman Odabaşı, s. 172.

korumasındaki sürenin sona ermesinden sonra söz konusu buluş artık kamuya açık bir bilgi haline gelmektedir⁸¹⁴.

Patent koruması için öngörülen süre dolduktan sonra haksız rekabet hükümleri ile korumanın mümkün olup olmadığı diğer sınai mülkiyet haklarında olduğu gibi tartışmaya açılmalıdır. Söz konusu tartışma sınai mülkiyet haklarının işlevi ile haksız rekabet hükümlerinin amacı ve koruduğu menfaatler arasındaki dengenin kurulması ekseninde değerlendirilmelidir.

Tekinalp; sınai mülkiyet hakları bakımından haksız rekabet korumasının devam edebilmesi için özel korumanın devam etmesi gerektiğini, patentin koruma süresi dolmuşsa kamunun malı haline geleceğini belirtmektedir⁸¹⁵. Ayrıca yazar; patentin temel ilkesinin tekel hakkının süre ile sınırlı olarak korunması olduğunu, korumanın sona ermesine rağmen patent hakkı için haksız rekabet hükümlerine müracaat etmenin patent hakkının temel ilkesine açıkça aykırılık teşkil ettiğini ifade etmektedir⁸¹⁶. Özetle yazar, süresi dolmuş patent hakkının hiçbir şekilde haksız rekabet hükümleri ile korunamayacağı yaklaşımını ortaya koymaktadır.

Kanaatimizce SMK hükümlerine göre süresi dolan patentlerin haksız rekabet hükümlerine göre korunması mümkün değildir. Süresi dolan veya bir şekilde hükümsüz kılınan ya da tescil edilmemiş buluşların haksız rekabet hükümleri ile korunabilmesi için de karıştırılma tehlikesinin aranması gerekmektedir. Karıştırılma tehlikesinin meydana gelmesi ihtimali buluşların doğasına aykırı olmakla buluşlar bakımından özel mevzuat korumasının olmadığı hallerde haksız rekabet korumasını mümkün kabul etmemek gerekmektedir. Nitekim buluşun tescil edilmesiyle beraber yirmi yıl süre ile tekel hakkı elde edilmektedir. Rekabet düzenini bozan bu tekel hakkı ancak süre sınırlandırması ile dengelenebilmektedir.

Ayrıca süresi dolan patentler bakımından belirtilen bütün hususların faydalı modeller bakımından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Faydalı modellerde patent hakkından farklı olarak buluş basamağı aranmamaktadır⁸¹⁷. Patentler SMK ile yirmi yıl korunurken faydalı modeller on yıl korunmaktadır. Bu bakımdan koruma

⁸¹⁴ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 233.

⁸¹⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 37.

⁸¹⁶ A.g.e., s. 37.

⁸¹⁷ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 527.

süresinin miktarı ve buluş basamağı meselesi haricinde süresi dolan patenler için geçerli olan bütün değerlendirmeler faydalı modeller açısından da geçerlidir.

5.2. Patent Hakkının Tükenmesi

Patent hakkının tükenmesi hususu SMK m.152/1 hükmünde SMK korumasına konu ürünlerin hak sahibi tarafından ya da hak sahibinin onayıyla üçüncü kişilerce piyasaya sürülmesinden sonra söz konusu ürünlere ilişkin fiillerin hakkın kapsamı içinde kalmayacağı şeklinde ifade edilmiştir⁸¹⁸. Ortak hükümler bölümünde düzenlenmiş bu hüküm ile patent hakkı bakımından da tükenme ilkesinin geçerli olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle tasarım hakkının tükenmesi için belirtilen hususlar genel olarak patent hakkının tükenmesi bakımından da geçerlidir.

Tükenme ilkesi; sınai mülkiyet hakkına konu bir ürünün, hak sahibinin rızasıyla piyasaya sürüldükten sonra, o ürün üzerindeki hak sahibinin münhasır yetkilerinin sona ermesi ve ürünün kurallarının artık SMK kurallarının hâkimiyetinden çıkarak ticaret kurallarının hâkimiyetine girmesi durumu olarak ifade edilebilir⁸¹⁹. Tükenme ilkesi nedeniyle patent sahibi veya onun izni ile bir başkası tarafından Türkiye’de satışa sunulan ürünlere ilişkin eylemler patentten doğan hakkın sınırları dışında kalmaktadır⁸²⁰.

Patent hakkının tükenmesi için bir takım şartların meydana gelmesi gerekmektedir. Buna göre; patentin tescilli olması, patentin ticari emtiaya ait olması⁸²¹, patentli ürünün piyasaya sunulması⁸²², hak sahibinin rızası veya zorunlu lisans şartları yerine geldiği takdirde patent hakkının tükenmesinden söz edilecektir⁸²³. Patent hakkı

⁸¹⁸ Kaya; patentten doğan hakkın tükenmesi görüşünün Kohler’e ait olduğunu, söz konusu tükenme ilkesinin uygulamada geliştirildiğini, Kohler’in patentin tükenmesini sadece kullanmanın türleri için öngördüğünü belirtmektedir [Arslan Kaya, “Türk Hukukunda Patentten Doğan Haklar”, *İÜHF*, C. 55, S. 4 (İstanbul 1997), s. 197]; Yazar; çoğaltma ve koruma konularının kullanılmasını üretimin devamı olarak gördüğünü, tükenen yetkinin sadece iç ticarete ilişkin olduğunu, üretim imkânında veya yenilemeyi sağlayan tamir durumunda tükenmenin söz konusu olmadığını ifade etmiştir (A.g.e., s. 197).

⁸¹⁹ Arıkan, *Hakkın Tükenmesi*, s. 641; Arslan Kaya, *Patentten Doğan Haklar*, s. 197.

⁸²⁰ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 248.

⁸²¹ Tedavülü ve bir kez uygulanınca tekrarı mümkün olmayan usul patentleri üzerindeki hakkın tükenmesi söz konusu değildir [Âdem Aslan, *Türk ve AB Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2004), s.196]; Usul patentlerinin tükenmesi söz konusu olmayıp, usul patentinin sağladığı hakların belirli ölçüde azalması söz konusu olabilir (Arslan Kaya, *Patentten Doğan Haklar*, s. 199).

⁸²² Patent sahibinin rızası ile bir kez ticaret alanına girmiş bulunana ürünlerin el değiştirmesine patent hakkı mani olamaz (Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, s. 609).

⁸²³ Aslan, s. 194-199.

tükendiği takdirde, patent hakkı sahibi patent hakkının özel mevzuat hükümleri (SMK) ile sağladığı korumadan yararlanamayacaktır.

Patent hakkının tükenmesinin koşullarının oluşmasıyla birlikte tükenme ilkesinin coğrafi boyutu de önem arz etmektedir. PatKHK döneminde patentler ülkesel tükenme ilkesine göre korunmaktaydı. Bu durum ürünün Türkiye’de ilk kez satılmasıyla ülkemizin tamamında hakkın tükenmesi anlamına gelmekteydi⁸²⁴. Ancak bu durumda hakkın tükenmesi sadece ulusal çapta geçerli olmaktadır. Yani ülkesel tükenme ilkesine göre; bir ürün yurt dışına hak sahibinin rızası ile sürülmüş olsa dahi, bu ürünün Türkiye’ye ithali mümkün olmamaktadır⁸²⁵. Ulusal tükenme ilkesi nedeniyle patent hakkı sahibi kendi ürününün ithaline engel olabilmekte, hak sadece ulusal çapta tükenmektedir.

Ülkemiz SMK ile birlikte bütün sınai mülkiyet hakları bakımından uluslararası tükenme ilkesini kabul ederek büyük bir politika değişikliğine gitmiştir⁸²⁶. Uluslararası tükenme ilkesi ile birlikte patent hakkı sahibi ürününü dünyanın herhangi bir yerinde satışa sununca artık ürünlerinin dünyanın her hangi bir yerinde satışına engel olamamaktadır⁸²⁷. Bu sebeple uluslararası tükenme ilkesi patentli malın paralel ithalatına⁸²⁸ engel olamamak anlamına da gelmektedir.

Patent hakkı bakımından tükenme ilkesinin geçerli olması için aranan şartlar ve tükenme ilkesinin coğrafi boyutu diğer sınai mülkiyet hakları ile aynı karakteri taşımaktadır. Ancak SMK m.152/2 hükmünde marka hakkı sahipleri için tanınan ürünlerin üçüncü kişilerce değiştirilmesi ya da kötüleştirilmesi yoluyla ticari amaçla kullanılmasına karşı önleme hakkı patent hakkı sahiplerine tanınmamıştır. Hatta SMK m.152/2 hükmünde tanınan istisnanın sadece marka hakkı sahiplerine tanındığı ifade edilmelidir.

Patent hakkının tükenmesi ilkesi, SMK ve PatKHK hükümlerinde patentten doğan hakkın sınırı olarak öngörülmüştür. Söz konusu tükenme ilkesinin aynı zamanda

⁸²⁴ Suluk/Karasu/Nal, s. 13.

⁸²⁵ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 528.

⁸²⁶ Suluk, *Sınai Mülkiyet Kanunu*, s. 105.

⁸²⁷ Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 528.

⁸²⁸ Paralel ithalat, sınai mülkiyet hakkı sahibinin rızasıyla piyasaya sunduğu orijinal ürünün üçüncü kişiler tarafından sınai mülkiyet koruması olan ülkeye veya bölgeye ithali olarak tanımlanan ve uluslararası ticareti içinde taşıyan bir kavramdır (Arıkan, *Hakkın Tükenmesi*, s. 641).

patent hakkının haksız rekabet hükümleri ile korunmasının sınırını oluşturmaması bakımından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tükenme ilkesi bütün sınai mülkiyet hakları bakımından geçerli olan bir korunmanın sınırlandırılması sebebidir. Tükenme ilkesi ile hak sahibinin tek elci hakkını kullanarak üzerinde hak sahibi olduğu ürünün ticari dolaşımının engellemesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır⁸²⁹. Dolayısıyla hak sahibinin SMK'da ihdas edilen tükenme ilkesi ile sınırlandırılmasının haksız rekabet hükümleri ile etkisiz bırakılması yaklaşımının kanun koyucunun iradesini yansıttığını söylemek mümkün değildir.

Hiç şüphesiz SMK hükümlerinin patent hakkı sahibine tanıdığı tek elci hak ile hak sahibinin pazar payı korunmaktadır. Ancak emeğin korunması ilkesinden hareketle haksız rekabet hükümleri çerçevesinde davacının pazar payının korunması gibi bir amaçla hareket edilmesi doğru görülmemelidir⁸³⁰. Kaldı ki tükenme ilkesi haksız rekabet hukukuna yabancı olmakla birlikte, haksız rekabet hükümlerine göre var olmayan bir hakkın haksız rekabet hükümlerine göre tükenmesinden de söz edilemeyecektir⁸³¹.

Sonuçta patentten doğan hakkın sınırlandırılması sebebi olan tükenme ilkesinin haksız rekabet hükümlerine göre sağlanacak koruma bakımından da bir sınırlandırma sebebi olduğu kabul edilmelidir. Ancak söz konusu korumanın sınırlandırılmasının bir takım istisnaları olduğundan da söz edilmelidir.

Hemen belirtmek gerekir ki; SMK m.152/2 hükmünde sözü edilen tükenme ilkesinin istisnası sadece marka hakkı sahibine tanınmıştır⁸³². Nitekim hükümde marka sahibine SMK m.152/2 hükmü kapsamına giren ürünleri bakımından üçüncü kişilerce değiştirme ya da kötüleştirme suretiyle ticari maksatlı kullanımını önleme imkânı verilmektedir. Burada kanun koyucu tarafından ürünlerin değiştirilmesine veya kötüleştirilmesine yönelik olarak sadece marka hakkı sahiplerine tanınmış bir hak söz konusudur. Bu hakkın patent hakkı sahiplerini kapsamaması söz konusu değildir. Nitekim ürünler üzerinde iyileştirme anlamına gelebilecek değiştirmelerin

⁸²⁹ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 323.

⁸³⁰ Odman Boztosun, s. 212.

⁸³¹ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 336.

⁸³² Güneş, *Haksız Rekabet Davaları*, s. 484.

ürünün kullanım sınırları içerisinde kalması nedeniyle patent hakkı sahibinin tükenme ilkesi çerçevesinde üçüncü kişilere engel olamayacağı belirtilmektedir⁸³³. Ayrıca ürünün kullanım sınırını aşan ürünün parçalarını bir araya getirerek yeniden üretim yapılması veya yeni üretim yapılması gibi fiillerin patent hakkı sahibi tarafından engellenemeyeceği ileri sürülmektedir⁸³⁴. Burada kullanım sınırı aşılması nedeniyle üçüncü kişilerin fiillerinin engellendiğinden ve tükenme ilkesinin uygulanmasının istisnasının mevcut olduğundan söz edilemeyecektir.

Doktrinde ürünün çoğaltılması veya birden fazla kişiye kiralanması sayesinde kamunun istifadesine sunulması durumunda patent hakkı sahibinin söz konusu eylemlere müdahale hakkının olduğu ifade edilmiştir⁸³⁵. Burada patent hakkı sahibine bahsedilen tekel hakkına karşı korunacak bir serbest ticaret dolaşımından bahsetmek söz konusu olmayacaktır. Zira söz konusu eylem ile patent hakkına müdahale edilmekte ve patent hakkının tükenmesinden söz edilememektedir. Bu nedenle patent hakkına konu ürünün çoğaltılması veya birden fazla kişiye kiralanması durumunda patent hakkı sahibinin koşulları oluşması kaydıyla haksız rekabet hükümlerine göre korunması mümkün olmaktadır.

Patent hakkı bakımından tükenme ilkesinde değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, orijinal ürünün yeniden doldurulması eyleminin tükenme ilkesi çerçevesinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Orijinal ürünün yeniden doldurulmasında somut olaya göre değerlendirilme yapılmalıdır⁸³⁶. Hakka konu bir ürünün ilk satışından sonra doldurulmasının mümkün olduğu söylenebilmelidir⁸³⁷. Yeniden doldurma işleminin yaygın olmadığı alanlarda ürün kimliğinin bozulmasının söz konusu olması nedeniyle patent hakkı (veya tasarım hakkı) sahibi üçüncü kişinin eylemini engelleyebilmelidir⁸³⁸. Dolayısıyla ürünün kimliğini bozan yeniden doldurma işlemlerinin tükenme ilkesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmamaktadır. Bu sayede söz konusu eylem koruma kapsamı dışında kalmamaktadır.

⁸³³ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 328.

⁸³⁴ A.g.e., s. 328.

⁸³⁵ Kaya, *Patentten Doğan Haklar*, s. 200.

⁸³⁶ Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 335-336.

⁸³⁷ A.g.e., s. 335-336.

⁸³⁸ A.g.e., s. 335-336; Şehirali Çelik, yeniden doldurma işleminin tükenme ilkesi sınırları içerisinde kalıp kalmayacağı meselesini hem patent hakkı hem de tasarım hakkı bakımından değerlendirmiştir (Şehirali Çelik, *Haksız Rekabet*, s. 335-336).

5.3.Tescilsiz Buluşların (Ticari Sırların) Korunmasının Sınırları

Patent hakkı ile buluş sahiplerine buluş faaliyetlerinin sonucunda yasal bir koruma sağlanmaktadır⁸³⁹. Patent hakkı sayesinde elde edilen korumayla patent sahiplerine bir tekel hakkı verilirken bu tekel hakkı yirmi yıllık süre ile sınırlandırılmaktadır (SMK m.101/1)⁸⁴⁰. Buluşunu tescil ettirmeyen patent sahipleri için süre sınırlandırması söz konusu değildir. Bu durumda buluş sahiplerinin SMK hükümlerinin sağladığı patent korumasından da yararlanmaları mümkün olmamaktadır.

Tescil sayesinde patent hakkı üzerinde hem hukuki koruma hem de tasarruf işlemleri sağlamak mümkün olmaktadır. Ancak buluş gizli tutulduğunda, yani buluş için patent başvurusu yapılmadığında, söz konusu buluşun bir ticari sır olarak korunması veya kullanılması tercih nedeni olarak ortaya çıkabilmektedir⁸⁴¹. Böyle bir durumda ticari sırrın SMK hükümlerine göre korunması mümkün olmamaktadır. Bu durumda ticari sırlar esas olarak TTK’da düzenlenen haksız rekabet hükümlerine göre korunmaktadır⁸⁴². Know-how da diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde haksız rekabet mevzuatı ile korunmaktadır⁸⁴³.

Tescilsiz buluşlardan söz edilince know-how, ticari sır vb. kavramlar akla gelmektedir. Burada kuşatıcı kavram olması nedeniyle ticari sır kavramının üzerinde durulmalıdır. Ticari işletmeyle bağlantılı olarak hem teknik nitelikte olan hem de teknik nitelikte olmayan ekonomik bir değer ifade eden ve rekabet avantajı veren tüm sırları ticari sır olarak kabul etmek gerektiği değerlendirilmektedir⁸⁴⁴. Özgün kodlamalar, makinalar için özgün çizimler, özel hammadde kullanımları, tasnif yöntemleri ve benzeri pek çok bilgiyi ticari sır olarak kabul etmek mümkündür⁸⁴⁵.

Patent hakkı elde etmesi mümkün buluşlarını tescil ettirmeyen buluş sahiplerinin buluşlarının haksız rekabet hükümleri ile korunması mümkün olmaktadır. Ancak

⁸³⁹ Kaya, *Patentten Doğan Haklar*, s. 174.

⁸⁴⁰ Faydalı modeller bakımından söz konusu tekel hakkı on yıl ile sınırlandırılmıştır (SMK m.101/1).

⁸⁴¹ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 47.

⁸⁴² Hamdi Yasaman, “Patent Hukukunda Ticari Sırların Korunması”, *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009), s.372; Ticari sır korumasına konu gizli bilgi aynı zamanda FSEK kapsamında bir fikir veya sanat ürünü ise, ticari sır için FSEK hükümlerinin uygulanması da mümkün olacaktır (Bilge, *Ticari Sırların Korunması*, s. 99).

⁸⁴³ Suluk/Karasu/Nal, s. 439.

⁸⁴⁴ Bilge, *Ticari Sırların Korunması*, s. 37.

⁸⁴⁵ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 47.

tescilsiz buluşların (ticari sırların) haksız rekabet hükümleri ile korunmasında teoride ve uygulamada bir takım sınırlandırıcı sebepler ortaya çıkmaktadır. Burada tescilsiz buluşların (ticari sırların) haksız rekabet hükümleri ile korunmasının kalkmasında; ticari sırrın aleniyet kazanması, ticari sırrın konusunun hukuka aykırılık teşkil etmesi ve gerçekleştirilen tersine mühendislik yöntemleri sınırlandırıcı sebepler olarak sayılabilecektir⁸⁴⁶. Ayrıca bir ticari sır korumasından söz edilebilmesi için ticari sırrın buluşçu karaktere sahip olması gerekip gerekmediği meselesi de açığa kavuşmuş değildir⁸⁴⁷.

Ticari sırların haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması bakımından ilk sınırlandırma sebebi olarak ticari sırların aleniyet kazanması gösterilmektedir. Zira bir ticari sırdan söz edebilmemiz için öncelikle sadece sınırlı bir çevre tarafınca bilinme şartı aranmaktadır⁸⁴⁸. Söz konusu ürün aleniyet kazandıktan sonra artık ticari sırrın sır niteliği ortadan kalkmaktadır⁸⁴⁹. Özellikle ticari sır sahibinin kendisinin gizli bilgiyi kamuya açıklaması, mesela patent başvurusu yapması, ticari sır korumasını ortadan kaldırmaktadır⁸⁵⁰.

Patent başvurusu yapılması suretiyle ticari sırrın aleniyet kazandığı ve bu nedenle ticari sırrın ortadan kalktığı noktasında tereddüt bulunmamaktadır. Burada buluş sahibi veya ticari sır sahibi çoğu zaman tekerci ve mutlak bir haktan yararlanmak için korumanın belirli bir süreyle sınırlı olmasını göze almaktadır. Bu durumda bilgi, patent şartlarını taşısa veya taşımasa da başkalarına açıklanmadığı için başkaları tarafından kullanılması ve süre sınırlandırılması söz konusu olmadan ticari sır sahibinin rakiplerine karşı daha avantajlı duruma geçmesi mümkündür⁸⁵¹.

Ticari sırların aleniyet kazanması ile haksız rekabet korumasının kalkmasına dair tartışmalı olan meselelerden biri gizliliğin hangi anda ortadan kalkacağı hususundadır. Burada İngiliz mahkemelerince genellikle gizliliğin son belirtildiği ana

⁸⁴⁶ Ticari sır korumasının kalkması sebepleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bilge, *Ticari Sırların Korunması*, s. 193-225.

⁸⁴⁷ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 48.

⁸⁴⁸ Yasaman, *Patent Hukukunda Ticari Sırların Korunması*, s. 370; Burada tesadüfen gizli kalmış ve ulaşılabilir bilgiler ticari sır olarak kabul edilmemekte olup, ticari sırdan söz edilebilmesi için açık veya örtülü şekilde sır olarak tutulmaya çalışılan ve kamuya açıklanmayan bir bilgiden söz etmek gerekmektedir (Suluk/Karasu/Nal, s. 438).

⁸⁴⁹ Yasaman, *Patent Hukukunda Ticari Sırların Korunması*, s. 370.

⁸⁵⁰ Bilge, *Ticari Sırların Korunması*, s. 193-194.

⁸⁵¹ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 47.

dayanıldığı söylenmektedir⁸⁵². Bu bakımdan gizliliğin hangi anda ortadan kalktığı, dolayısıyla ticari sırrın sır niteliğinin ne zaman ortadan kalkacağı netleştirilebilmiş bir husus değildir.

Ticari sırların haksız rekabet hükümleri ile korunmasının sınırlandırılmasında ikinci mesele ise, ticari sırlar bakımından tersine mühendisliğin mümkün olup olmadığıdır. Hemen belirtelim ki tersine mühendislik (reverse engineering) bir ürünü yapabilme bilgisinin çıkarılmasına denilmektedir⁸⁵³. Bu işlem ile bir buluşun teknik yönü çözümlenmektedir⁸⁵⁴. Mesela, motor üretimi işi ile uğraşan bir firmanın başka bir firmaca üretilmiş motoru parçalarına ayırması, incelemesi ve inceleme neticesinde elde ettiği bilgiler ile kendi motorunu üretmesi durumu bir tersine mühendislik faaliyetidir⁸⁵⁵.

Tersine mühendislik patent korumasına sahip olmayan ürünler bakımından söz konusudur⁸⁵⁶. Zaten bir ürün patent korumasına tabi ise, hak sahibinin kamuya açıklanmış ürün üzerinde bir tekel hakkı vardır. Söz konusu patentin bilgileri daha öncesinden kamuya açıklanmışsa, açıklanmış bilginin tersine mühendisliğinin mümkün olmaması gerekmektedir.

Tersine mühendislik yapmak suretiyle ticari sırları temin etmenin hukuka uygun olup olmadığı değerlendirilmelidir⁸⁵⁷. Dolayısıyla tersine mühendisliğin ticari sırların haksız rekabet hükümlerine göre korunmasının sınırını oluşturup oluşturmadığı da dikkate alınmalıdır. Burada tersine mühendisliğin ticari sır sahibinin hakkına tecavüz edip etmediği, işlemin gerçekleştirilmesinde yatan amaca göre değerlendirilmelidir⁸⁵⁸. Genel olarak piyasaya sürüldüğünde aleniyet kazanmış ürünün incelenmesinin ticari sır niteliğinin mevcut olmaması nedeniyle engellenemeyeceği kabul edilmelidir⁸⁵⁹. Dolayısıyla kural olarak, tersine mühendislik işleminin ticari sırların haksız rekabet hükümlerine göre korunmasının sınırını oluşturduğu söylenebilecektir.

⁸⁵² Bilge, *Ticari Sırların Korunması*, s. 194.

⁸⁵³ Yasaman, *Patent Hukukunda Ticari Sırların Korunması*, s. 371.

⁸⁵⁴ A.g.e., s. 371.

⁸⁵⁵ Bilge, *Ticari Sırların Korunması*, s. 196-197.

⁸⁵⁶ Yasaman, *Patent Hukukunda Ticari Sırların Korunması*, s. 371.

⁸⁵⁷ Tersine mühendislik yöntemiyle ticari sırları elde etme faaliyetinin hukuka uygunluğu sorunu doktrinde ve uygulamada tartışılan önemli bir meseledir (Bilge, *Ticari Sırların Korunması*, s. 197).

⁸⁵⁸ Yasaman, *Patent Hukukunda Ticari Sırların Korunması*, s. 371.

⁸⁵⁹ A.g.e., s. 371.

Ticari sırrın konusunun hukuka aykırılık teşkil etmesinin ticari sırrın haksız rekabet hükümlerine göre korunması bakımından sınırlandırma sebebi olup olmadığı da incelenmelidir. Burada hukuka aykırı eylemlerin hukuk düzeni tarafından korunamayacağı düşüncesi üzerinden meseleye yaklaşmak gerekmektedir. Bu nedenle, cezai bir işlem olma koşulunu taşımasa dahi; yaşamın, sağlığın ve çevrenin korunmasına dair kuralların ihlali anlamına gelen ve topluma zarar veren sırların korunmasında sır sahibinin haklı bir menfaatten söz edilemeyeceği için korunmasından da söz edilememesi lazımdır⁸⁶⁰.

Son olarak ticari sırrın haksız rekabet hükümlerine göre korunabilmesi için buluşçu karaktere sahip olması gerekip gerekmediğini değerlendirmekte fayda bulunmaktadır. Burada ticari sır veya know-how niteliğinde bir bilginin korunmasında aranan kriterlerin patentin tescilinde aranan kriterler olmadığı açıktır⁸⁶¹. Kriter olarak bilginin kalitesinin, emeğin korunması ilkesinin ve dürüstlük kuralının ticari sırların korunması bakımından değerlendirmede dikkate alınması gerektiği söylenmelidir⁸⁶². Nitekim ticari sır veya know-how hukuken patentle aynı manaya gelmemektedir. Bu nedenle farklı kriterlere göre değerlendirilmeyi hak etmektedirler.

⁸⁶⁰ Bilge, *Ticari Sırların Korunması*, s. 195.

⁸⁶¹ Güneş, *Patent ve Faydalı Model*, s. 51.

⁸⁶² A.g.e., s. 51.

SONUÇ

Sınai mülkiyet haklarının koruma kapsamı ve sınırları SMK hükümleri ile düzenlenmiştir. Sınai mülkiyet haklarının kümülatif koruma ilkesi çerçevesinde kendi özel mevzuatlarında elde ettikleri koruma ile birlikte aynı zamanda haksız rekabet hükümleri ile koruma görmeleri mümkündür. Hatta koşulları oluşmuşsa sınai mülkiyet hakkına konu bir ürün SMK ve haksız rekabet korumasının yanında FSEK hükümleri ile korunmayı da elde edebilmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasında dikkate alınması gereken bir kısım meseleler bulunmaktadır. Temelde sınai mülkiyet haklarını koruyan SMK hükümleri ile haksız rekabet hükümleri birbirinden farklı hukuk alanlarıdır. Ancak sınai mülkiyet hukuku ile haksız rekabet hukukunun kesişen ve ayrışan yönleri bulunmaktadır. Sınai mülkiyet haklarını haksız rekabet hükümleri ile korurken söz konusu kesişen ve ayrışan yönleri de dikkate almak gerekmektedir.

Öncelikle haksız rekabet hukukunun amacı piyasadaki bütün katılanların menfaatine dürüst ve bozulmamış rekabeti koruyabilmektir. Sınai mülkiyet hukukunun amacı ise, fikri emeğin korunmasını temin ederek teknolojik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gelişmesine katkı sağlamaktır. Sınai mülkiyet hukuku alanında teknolojik ve sosyal ilerleme çoğu zaman sınai mülkiyet hakkı sahibine belirli bir süreliğine tekel hakkı verilerek temin edilmektedir. Bu anlamda sınai mülkiyet hakkı verilmek suretiyle rekabet hukukunun elde etmek istediği serbest piyasa ortamı, SMK hükümleri ile sınai mülkiyet hakkı sahibi lehine sınırlandırılmaktadır. Buradaki amaç serbest piyasa koşulları ile teknolojik ilerleme arasındaki iktisadi ve hukuki dengeyi temin edebilmektir.

Sınai mülkiyet haklarına haksız rekabet hükümleri ile koruma sağlamak kural olarak mümkün olmakla birlikte, bu korumanın sınai mülkiyet hakkı sahibine verilmesi noktasında hassas davranmak gerekmektedir. Burada kanun koyucunun SMK

hükümleri ile hak sahibine verdiği korumayı süre gibi çeşitli araçlarla sınırlandırmasındaki maksadı dikkate alarak değerlendirme yapılmalıdır. Nitekim çoğunlukla kanun koyucu sınai mülkiyet hakkı sahibine emeği karşılığında verdiği tekel hakkını hem serbest piyasa ekonomisini hem de dürüst ve bozulmamış rekabeti zedelememek için sınırlandırmaktadır. Bu sınırı haksız rekabet hükümleri ile aşmak, kanunu dolanmak anlamına gelebileceği gibi hukuk politikasını bozarak ekonomik faaliyetlerin zarar görmesine yol açabilecektir.

Hakların haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının temel dayanağı olarak bir takım ilkeler ön plana çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi kümülatif koruma ilkesi olarak kabul edilmektedir. Kümülatif koruma ilkesi neticesinde sınai mülkiyet haklarının kendi özel mevzuatlarının (SMK) yanında, haksız rekabet ve FSEK hükümlerine göre korunması mümkün olabilmektedir. Sınai mülkiyet haklarının kümülatif koruma ilkesi çerçevesinde korunmasının mümkün olduğu hususunda önemli bir tartışma bulunmamaktadır. Asıl mesele kümülatif koruma ilkesinin kabul edilmesi neticesinde, sınai mülkiyet haklarının kendi özel mevzuatları dışında diğer hukuk alanlarında ne derece koruma görebileceği noktasında toplanmaktadır. Burada korumanın kapsamının belirlenmesinde FSEK, haksız rekabet ve SMK hükümlerinin hukuki ve iktisadi analizi korumanın kapsamının ve sınırlarının tespitinde belirleyici bir rol oynamaktadır.

Hakların haksız rekabet hükümlerine göre korunabilmesinde bir diğer temel dayanak olarak emeğin korunması ilkesi ön plana çıkmaktadır. Emeğin korunması ilkesi çoğu zaman tescilsiz sınai ürünün haksız rekabet hükümlerine göre korunmasının esaslı gerekçelerinden birini oluşturmaktadır. Emeğin korunması ilkesi genel olarak fikir sahibinin kişisel emeğini koruması nedeniyle, iktisadi ve hukuki maliyeti düşünülmeden oldukça geniş yorumlandığında serbest rekabeti bozucu bir etki ortaya çıkarabilmektedir. Bu nedenle emeğin korunması ilkesi dikkate alınsa da, hakların haksız rekabet hükümlerine göre korunmasında genişletici bir yorum yapmaktan kaçınılmalıdır.

Sınai mülkiyet hakları ile haksız rekabet hükümlerinin bu kadar iç içe olması nedeniyle bazen sınai mülkiyet haklarına ilişkin davalarda görevli mahkemenin belirlenmesinde bir takım güçlükler ortaya çıkmaktadır. Görev uyuşmazlığı

çoğunlukla asliye ticaret mahkemeleri ile fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri arasında yaşanmaktadır. Bu tip davalarda görevli mahkemenin tespitinde davanın konusunun tescilli bir sınai mülkiyet hakkına dayanıp dayanmadığı belirleyici olmalıdır. Eğer haksız rekabete ilişkin davalarda dava konusu tescilli bir sınai mülkiyet hakkı ise, ihtisas mahkemeleri olan fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerini görevli kabul etmek gerekmektedir. Aksi durumlarda haksız rekabet davalarında asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğu değerlendirilmelidir. Ancak tescilsiz tasarımların SMK ile korunmaya başlaması nedeniyle tescilsiz tasarım hakkına dayanılan davalarda fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesinin görevli olması gerekmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunması noktasında hem genel ilkedden (TTK m.54) hem de özel haksız rekabet hallerine ilişkin düzenlemeden (TTK m.55) yararlanmak mümkün olmaktadır. Eğer bir sınai mülkiyet hakkının haksız rekabet hükümleri ile korunması mümkün kabul edilirse burada öncelikle haksız rekabete ilişkin özel hallerin düzenlendiği TTK m.55 hükmü göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim somut olaylarda; sınai mülkiyet hakları, özel haksız rekabet halleri olan karıştırılmaya yol açan önlemler alma (TTK m.55/1.a-4), karşılaştırmak suretiyle başkasının itibarından haksız yararlanma (TTK m.55/1.a-5) gibi özel haksız rekabet hallerine konu olmaktadır. Aynı zamanda bahsi geçen sınai mülkiyet hakları; başkasına ait pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini teknik çoğaltma yöntemleriyle devralıp onlardan yararlanma (TTK m.55/1.c-3), başkalarının üretim ve iş sırlarını hukuka aykırı bir biçimde ifşa etme ve onlardan haksız yararlanma (TTK m.55/1.d) gibi bir takım diğer özel haksız rekabet hallerine de sıklıkla konu olmaktadır. Bu sayılan özel haksız rekabet halleri sınai mülkiyet haklarının haksız rekabete konu olduğu somut olaylarda en çok karşılaşılan özel haksız rekabet hallerini teşkil etmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunmasında TTK m.55 hükmünde düzenlenen özel haksız rekabet hallerinden herhangi birisi oluştuğunda, ayrıca TTK m.54 hükmünde düzenlenen genel ilkedeki şartların varlığını aramaya gerek bulunmamaktadır. Ayrıca somut olayda TTK m.55 hükmünde düzenlenen özel haksız rekabet hallerinden herhangi birisine uyan veya benzeyen bir haksız rekabet

hali mevcut değil ise, sınai mülkiyet hakkının -şartları taşıyorsa- TTK m.54 hükmü kapsamında haksız rekabete ilişkin genel ilkeye göre korunması mümkün olmalıdır.

Çalışmamızda sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasına ilişkin önemli özel haksız rekabet halleri ele alınmıştır. Bu bakımdan karıştırılmaya yol açan önlemler alma (TTK m.55/1.a-4) hali, sınai mülkiyet hakları bakımından en çok karşılaşılan özel haksız rekabet halini oluşturmaktadır. Karıştırılmaya yol açan önlemler alma halinin somut olayda süresi dolan ya da bir şekilde hükümsüz kılınan sınai mülkiyet haklarına veya tescilsiz sınai mülkiyet haklarına uygulanması mümkün kabul edilmektedir. Karıştırılma tehlikesinde Yargıtay'ın dikkate aldığı ölçüt, somut olayda ürünlerin arasındaki farkın orta zekâda müşteriler/tüketiciler tarafından anlaşılıp anlaşılamayacağıdır.

Konumuza ilişkin en çok karşılaşılan bir diğer özel haksız rekabet halini karşılaştırmak suretiyle başkasının itibarından haksız yararlanma (TTK m.55/1.a-5) hali oluşturmaktadır. Karşılaştırmak suretiyle başkasının itibarından haksız yararlanma halinde; TTK m.55/1.a-5 hükmünün gerekçesinde vurgulandığı gibi, rakibin tanınmışlığından gereksiz yararlanma söz konusudur. Rakibin tanınmışlığından gereksiz yararlanma durumunda ürünü fikri çabası ile ortaya koyan hak sahibinin emeğinin ve çabasının zarar görmesi söz konusu olmaktadır. Karşılaştırmak suretiyle başkasının itibarından haksız yararlanma ile haksız rekabet oluşması durumu çoğunlukla karşılaştırmalı reklamlarda karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda karşılaştırmalı reklamlarda emeğin sömürülmesi veya haksız yararlanma hali ortaya çıkabilmektedir. Burada sınai mülkiyet hakları bakımından karşılaştırma yapmak suretiyle haksız rekabet oluşup oluşmamasının sınırını rakibin ürününün sömürülüp sömürülmediği oluşturmaktadır.

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması bakımından karşılaşılan bir diğer özel haksız rekabet halini başkasına ait pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini teknik çoğaltma yöntemleriyle devralıp onlardan yararlanmak (TTK m.55/1.c-3) suretiyle meydana gelen haksız rekabet hali oluşturmaktadır. Burada sınai mülkiyet hakkına konu ve pazarlanmaya hazır çalışma ürünü bakımından uygun bir katkısı olmamasına rağmen teknik çoğaltma yöntemiyle haksız yararlanılması söz konusu olmaktadır.

Çalışmamız için önem teşkil eden bir diğer özel haksız rekabet hali ise, başkalarının üretim ve iş sırlarını hukuka aykırı bir biçimde ifşa etme ve onlardan haksız yararlanma (TTK m.55/1.d) halidir. TTK m.55/1.d hükmü sıklıkla ticari sırlarla ilgili olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu özel haksız rekabet hali daha çok tescilsiz buluşlar bağlamında değerlendirilmektedir. Bahsi geçen haksız rekabet halinin meydana gelmesi için üretim veya iş sırrının hukuka aykırı olarak ifşa edilmesi gerekmektedir. Burada çoğunlukla ticari sırları korunmaya layık olan hak sahiplerinin fikri emeklerinden haksız yararlanılması önlenmeye çalışılmaktadır. Ayrıca TTK m.55/1.d hükmünde düzenlenen ticari sır kavramının kapsamına know-how kavramının da girdiği ifade edilmelidir.

Kural olarak sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunması mümkün olmaktadır. Buradaki korumanın kapsamını serbest piyasanın yapısını bozmayacak şekilde yorumlamak gerekmektedir. Bir şekilde koruma süresi dolmuş veya hükümsüzlüğüne karar verilmiş sınai ürünün otomatik olarak haksız rekabet hükümleri ile korunmasının yolunu açmak serbest piyasa koşullarını olumsuz etkileyecektir. Ayrıca böyle bir yaklaşım kanun koyucunun da amacını yansıtmamaktadır. En azından bir şekilde süresi dolan veya hükümsüzlüğüne karar verilen sınai ürünün taklidi eyleminin per se haksız rekabet oluşturduğunu kabul etmek mümkün olmamalıdır. Burada karıştırılma tehlikesine yol açan önlemler almak gibi sınai mülkiyet hakkından bağımsız olarak haksız rekabet eyleminin koşulları oluşmuş ise, sınai ürüne haksız rekabet korumasının temini mümkün olmalıdır.

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının kapsamının tespiti için korumanın sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir. Haksız rekabet korumasının sınırlarının belirlenmesinde sınai mülkiyet haklarının kendi özel mevzuatlarında belirtilen korumanın sınırları önemli bir rol oynamaktadır. Hatta çoğu zaman eserlerde sınai mülkiyet haklarının kendi özel mevzuatlarındaki hakkın sınırlandırma sebepleri ayrı ayrı haksız rekabet koruması bakımından da değerlendirilerek haksız rekabet korumasının sınırları ortaya konulmaktadır. Fakat hakların korunması bakımından farklı sınırlandırma sebepleri de bulunmaktadır. Örneğin hakkın tükenmesi hemen hemen bütün sınai mülkiyet hakları bakımından hakkın sınırlandırılması sebebi olarak kabul edilmektedir. Ancak hakkın süre ile

sınırlandırılması marka hakkı bakımından geçerli bir hakkın sınırlandırılması sebebi değildir. Bu nedenle sınırlandırma sebeplerini sınai mülkiyet hakları bakımından ayrı ayrı irdelemek gerekmektedir.

Tescilsiz sınai ürünün haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırları çalışmamız bakımından önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Tescilsiz sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile korunmasının mümkün olup olmaması tartışmalı meselelerden birini teşkil etmektedir. Burada tescilsiz sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile korunmasının temel dayanaklarından birisi emeğin korunması ilkesidir.

Tescilsiz sınai ürünlerin emeğin korunması ilkesi çerçevesinde kapsamlı bir şekilde korunmasını kabul etmek bir takım sorunlar ortaya çıkarmaktadır. En çarpıcı sorunlardan birisi, emeğin korunması ilkesi çerçevesinde tescilsiz sınai ürünler korunarak SMK hükümlerinin işlevsiz kalması ihtimalidir. Ayrıca tescilsiz sınai ürünlere aşırı korumacı bir yaklaşım serbest piyasa ortamını da zedeleyecektir. Ancak tescilsiz sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile korunmasının mümkün olup olmayacağı tartışmasında, en azından karıştırılma tehlikesi halinin haksız rekabet oluşturacağı belirtilmektedir. Karıştırılma tehlikesi bakımından tescilsiz sınai ürünlerin haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması noktasında ciddi bir itiraz bulunmadığı söylenebilir.

Tescilsiz sınai ürünler KHK'lar döneminde özel mevzuatları ile koruma görmezken, SMK ile birlikte özel mevzuata tescilsiz tasarımları koruyan hükümler ihdas edilmiştir. Bu nedenle tescilsiz tasarımların SMK m.69/2 hükmü uyarınca ülkemizde kamuya ilk kez sunulduğu tarihten itibaren üç sene boyunca özel mevzuat ile korunması mümkün olmaktadır. Diğer tescilsiz sınai ürünler ise, şartları oluşması halinde, sadece genel hükümlere göre (TTK veya FSEK) korunabilmektedir.

SMK yürürlüğe girmeden önce tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile ne kadar süre korunabileceği oldukça tartışmalı bir konuydu. Tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile en fazla yirmi beş yıl korunmasının mümkün olması gerektiği savunulmaktaydı. Aynı zamanda tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının süre ile sınırlandırılmasının somut olaya göre değerlendirilmesi gerektiği de belirtilmekteydi.

Aslında SMK ile tescilsiz tasarımlara Türkiye’de ilk kez kamuya sunulduktan sonra üç yıllık süre ile sınırlı olarak özel mevzuat korumasının ihdas edilmiş olmasının tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunmasındaki tartışmalı ve belirsiz meseleleri tam manası ile ortadan kaldırdığı söylenemeyecektir. SMK hükümlerinin tescilsiz tasarımları koruyan hükümler içermesi ile birlikte tescilsiz tasarımların genel hükümler ile korunmasında diğer tescilsiz sınai ürünlere göre bir takım farklılıklar ortaya çıkacaktır. Örneğin tescilsiz tasarımlar için SMK’da kopyalamaya karşı öngörülen üç yıllık koruma süresi dolduktan sonra haksız rekabet hükümleri ile korumanın mümkün olup olamayacağı sorusu akla gelebilecektir. Burada özel mevzuat ile kopyalamaya karşı koruma süresi dolan tescilsiz tasarımların aynen taklitle karşı korunmasının mümkün olmadığı kabul edilmelidir. Ancak koruma süresi dolmasına rağmen tescilsiz tasarımlar bakımından karıştırılmaya yol açılması halinde, tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleri ile koruma görmesi hakkaniyete daha uygun olacaktır.

Sınai mülkiyet haklarının marka hakkı haricinde kendi özel mevzuatlarında (SMK) süre ile sınırlı olarak koruma elde ediyor olması, hakların haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırlarının belirlenmesinde etkin bir rol üstlenmektedir. Zira somut olaylarda koruma süresinin dolması veya vazgeçme, yenilememe vs. gibi nedenlerle bir şekilde hakkın korunmasının şartlarının kaybedilmesine benzer durumların ortaya çıkması mümkündür.

Öncelikle SMK hükümlerine göre koruma süresi dolan sınai mülkiyet haklarının otomatik olarak haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması imkânının ortadan kalktığını düşünmek doğru değildir. Haksız rekabet hükümleri ile SMK hükümlerinin birbirine benzer ve birbirinden farklı amaçları ve dikkate aldığı menfaatler bulunmaktadır. Özellikle koruma süresi dolan sınai mülkiyet hakkına konu ürün bakımından üçüncü kişiler tarafından karıştırılmaya yol açan önlemler almak şeklinde gerçekleşen fiillerin hukuk âleminde korunmasını kabul etmek mümkün olmamalıdır.

Süresi dolan sınai mülkiyet hakları bakımından taklit eylemine karşı hem SMK hem de diğer mevzuatlardaki korumanın ortadan kalkması gerekmektedir. Bu nedenle farklı bir marka kullanarak ürünün kökeni konusunda tüketiciyi yanıltmayacak

şekilde gereken önlemleri alan bir üreticinin veya satıcının koruma süresi dolan sınai mülkiyete konu ürün açısından haksız rekabet hükümleri ile engellenmesi de mümkün olmamalıdır.

Tescil edildikten sonra süresi dolan tasarımların kamuya mal olduğu, özgünlük vasfını kaybettiği ve anonim hale geldiği kabul edilmektedir. Bu nedenle süresi dolan tescilli tasarımların da harcıâlem tasarım haline geldiğinden söz edilmektedir. Dolayısıyla süresi dolan tescilsiz tasarımların haksız rekabet korumasından yararlanamamasının bir gerekçesi olarak da harcıâlem tasarım haline gelmesi gösterilmektedir. Ancak daha önce de bahsedildiği gibi, süresi dolan tescilli tasarımlar bakımından karıştırılma tehlikesine yol açılması durumunda haksız rekabetin oluşacağı kabul edilmelidir.

Hakkın tükenmesi ilkesi de sınai mülkiyet hakları bakımından ortak bir sınırlandırma sebebinin oluşturmaktadır. SMK ile KHK'lar döneminde kabul edilen ulusal tükenme ilkesinden vazgeçilmiş ve uluslararası tükenme ilkesi benimsenmiştir. Böylece sınai mülkiyet hakları bakımından paralel ithalatın da önü açılmıştır. Bu sayede ithalata dayalı kalkınma modeli ile büyüyen ülkemizin daha lehine olan bir iktisadi analizle hukuk politikasında değişikliğe gidilmiştir. Burada haksız rekabet hükümleri ile sınai mülkiyet hakları bakımından paralel ithalatın kural olarak engellenmesi mümkün olmamalıdır.

Buluş sahipleri buluşlarını tescil ettirmek suretiyle yirmi yıl boyunca patent hakkının bahşetmiş olduğu korumadan yararlanma imkânına sahiptir. Ancak yirmi yıl sonra patent hakkına konu olan buluş kamuya mâl olmaktadır. Bu nedenle süreyle sınırlı kalmaksızın koruma sağlamak isteyen buluş sahipleri buluşlarını ticari sır olarak koruyabilirler. Tescilsiz buluşlar ticari sır olarak kaldığı sürece haksız rekabet korumasından yararlanabilmektedir. Burada ticari sırların patent hakkı için aranan şartlara sahip olmalarının gerekmediği kabul edilmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması bakımından her iki hukuk alanının gözettiği menfaatler ve benimsediği amaçlar dikkate alınarak kapsamlı bir değerlendirme yapılmalıdır. Burada sınai mülkiyet haklarının kendi mevzuatlarında elde ettikleri korumayı hiçbir hukuki veya iktisadi gerekçe olmadan serbest piyasa ekonomisinin aleyhine genişletmek doğru değildir.

Sonuç olarak sınai mülkiyet haklarının hak sahiplerinin fikri emeğini ve çabasını gözeten ve güvence altına alan yaklaşımı ile haksız rekabet hükümlerinin tüm katılanların menfaatine dürüst ve bozulmamış rekabet ortamını temin etmeye çalışan yaklaşımı mezc edilmelidir. Burada hukukun, iktisat biliminin ve serbest piyasa ekonomisinin gereklerine uygun bir hukuk anlayışı ile sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının kapsamı ve sınırları belirlenmelidir. Sonuçta, sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunmasının sınırlandırılmasında veya genişletilmesinde optimum faydayı benimseyen bir hukuk yorumu geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, A. S. (5 Mart 1999). Fikri-Sınai Haklar ve Rekabet Hukuku. *Rekabet Hukuku ve Yargı Sempozyumu*, Ankara, 121-164.
- Arıkan, A. S. (9-10 Mart 2017). Fikri-Sınai Mülkiyet Hakları ve Hakkın Tükenmesi. *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu*. Feyzan Hayal Şehirli Çelik (Editör), Ankara, 641-670 (Hakkın Tükenmesi).
- Arıkan, Ö. (2016). *Trade Mark Rights and Parallel Importation in the European Union*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Arkan, S. (2002). 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'nın 8/III Maddesi İle İlgili Bir İnceleme. *Batider*, C. 21, S. 4, 101-108 (Markaların Korunması).
- Arkan, S. (2004). Haksız Rekabet – Gelişmeler – Sorunlar. *Batider*, C. 22, S. 4, 5-20.
- Arkan, S. (2003). Haksız Rekabet ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Hükümleri Arasındaki İlişki. Prof. Dr. Tuğrul Ansay (Editör). *Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan içinde*. Ankara: Turhan Kitabevi, 3-12.
- Arkan, S. (1998). Marka Hakkının Tüketilmesi. Prof. Dr. Yaşar Karayalçın (Editör). *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan içinde*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 197-208 (Marka Hakkının Tüketilmesi).
- Arkan, S. (1997). *Marka Hukuku, C. 1*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Arkan, S. (1998). *Marka Hukuku, C. 2*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları (Marka Hukuku, C. 2).
- Arkan, S. (2014). *Ticari İşletme Hukuku*. (19. Baskı) Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Ticari İşletme Hukuku).
- Arslan, İ. (2008). Tescilsiz Markaların Korunması. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, 29-46.
- Aslan, Â. (2004). *Türk ve AB Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Aslan Yılmaz, İ. (2001). Endüstriyel Tasarım Haklarının Kullanılması Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku İlişkileri: Bir Mahkeme Kararı Üzerine Düşünceler. *FMR*, C. 1, S. 1, 19-42.

Ateş M. (2017). 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununa Genel Bir Bakış, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 128, 174-181.

Ateş, M. (2013). *Rekabet Hukukuna Giriş*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Aydoğan, F. (2013). Markanın Ticaret Unvanına Karşı Korunması, Mevcut Hukuki Durum- Değişiklik (Madde) Önerisi – İtiraz Yolu ve/veya Alternatif Çözüm Yolu Önerisi, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 71, S. 2, 27-50.

Ayhan, R./Çağlar, H. (2017). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*. (10. Baskı) Ankara: Yetkin Yayınları.

Ayiter, N. (1981). *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*. Ankara: Sevinç Yayınları.

Bahtiyar, M. (2014). *Ticari İşletme Hukuku*. (15. Baskı) İstanbul: Beta Basım Yayın.

Bıçakçı, L. (1988). “Şekil Benzerliği” Haksız Rekabete Konu Olabilir mi? , *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 62, S. 7-8-9, 461-466.

Bilge, M. E. (2014). *Ticari Ad ve İşaretler Arasında Karıştırılma Tehlikesi*. Ankara: Yetkin Yayınları (Karıştırılma Tehlikesi).

Bilge, M. E. (2005). *Ticari Sırların Korunması*. Ankara: Asil Yayıncılık (Ticari Sırların Korunması).

Bilgin, S. (2018). 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nda Tasarım Hukukunda Getirilen Yenilikler, *FMR*, C. 20, S. 1, 33-53

Bilgili, F. (2006). *Marka Hukukunda Hakkın Kötüye Kullanılması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Bozer, A./Göle, C. (2015). *Ticari İşletme Hukuku*. (3. Baskı) Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Bozgeyik, H. (2019). *Marka Hakkının Korunması*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Buz, V. (2013). Aynı Şahsın Farklı Hukuki Sebeplerle Sorumluluğu: TBK M.60 Üzerine Düşünceler, *Batider*, C. 29, S. 2, 17-57.

Camcı, Ö. (1998). *Marka Patent Tasarım ve Haksız Rekabet Davaları*. İstanbul: Şahsi Yayınlar.

Can, O. (2015). Türk Hukukunda Kötüniyetli Marka Başvuru ve Tescilinde İptal ve Hükümsüzlüğün Kapsamı Üzerine Düşünceler. *TFM*, C. 1, S. 1, 47-56.

Cengiz, D. (1995). *Türk Hukukunda İktibas Veya İltibas Suretiyle Marka Hakkına Tecaviiz*. İstanbul: Beta Yayınları.

Correa, C. M. (2005). *Fikri Mülkiyet Hukuku: Gelişmekte Olan Ülkelerden Bir Perspektif*. (Çev. İ. Güneş). *FMR*, C. 5, S. 2, 15-33.

Çağlar, H. (2015). *Marka Hukuku Temel Esaslar*. (2. Baskı) Ankara: Adalet Yayınevi.

Çağlar, H. (2017). Sinaî Mülkiyet Kanununun Marka Hukuku Alanında Getirdiği Önemli Yenilikler. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 1, 139-154 (Sinaî Mülkiyet Kanunu).

Çapa, M. S. (2014). Haksız Rekabet Hukukunda Başkalarının İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma (TTK m.55/1-c). *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2, 361-373.

Çernis, V. (1973). Marka ve Haksız Rekabet Hukuku ile İlgili Bir Dava Münasebetiyle İlginç Bazı Hukuki Meseleler. *Batider*, C. 7, S. 1, 59-76.

Çetiner, S./Bozkurt YÜKSEL, A. E. (2017). *Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku*. (4. Baskı) İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Çiçekçi Ercan, Ç. (2015). Tescilli Markanın Koruma Kapsamı Dışında Kalan Hukuka Uygun Dürüst Kullanımı. *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2013*. Prof Dr. Tekin Memiş (Editör). Ankara: Yetkin Yayınları, 249-271.

Çolak, U. (2019). *Türk Marka Hukuku*. (4. Baskı) İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Dalamanlı, L. (1961). Haksız Rekabet, *Adalet Dergisi*, S. 7-8, 664-675.

Demirçivi Mineliler, Z. (2007). Ticaret Ünvanı ve Haksız Rekabete İlişkin Bir Yargıtay Kararının TTK ve TTK Tasarısı Hükümleri Çerçevesinde MarKHK

Hükümleri de Dikkate Alınarak İncelenmesi. Prof Dr. Ömer Teoman (Editör). *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan* içinde. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 12-27.

Doğan, B. F. (2005). Soyut Renklerin Marka Olarak Tescil Edilebilirliği. *FMR*, C. 5, S. 4, 37-64.

Domaniç, H. (1988). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1*. İstanbul: Temel Yayınları.

Dönmez, İ. (1987). *Markalar ve Haksız Rekabet Davaları*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Ekşioğlu, E. (2017). *Sorularla Kolaylaştırılmış Rekabet Hukuku*. İstanbul: Aristo Yayınevi.

Erdem, E. (2002). Rekabet Hukuku ve Haksız Rekabet İlişkisi. Prof. Dr. Abuzer Kendigelen (Editör). *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı* içinde, C. 1. İstanbul: Beta Basım Yayın, 377-398.

Fidan, İ. (2016). Endüstriyel Tasarımların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, 423-451.

Fidan, İ. (2011). *Tescilsiz Tasarımların Korunması*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gültekin, S. (2006). Dünya Ticaret Örgütü Açısından Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Rekabet Gücü, *FMR*, C. 6, S. 3, 43-49.

Gündoğdu, G. (2006). *Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı ve Korunması*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Güneş, İ. (2007). Endüstriyel Tasarım Tescilinin Sağladığı Hukuksal ve Cezai Koruma İle Uygulama Sorunları. *FMR*, C. 7, S. 3, 11-42 (Endüstriyel Tasarım).

Güneş, İ. (2017). *Uygulamada Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Haksız Rekabet Davaları*. (4. Baskı) İstanbul: Seçkin Yayıncılık (Haksız Rekabet Davaları).

Güneş, İ. (2017). Sınai Mülkiyet Kanunu'nda Tasarım Tescili Konusundaki Yenilikler. *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 128, 116-119.

Güneş, İ. (2017). *Sınai Mülkiyet Kanunu Işığında Patent ve Faydalı Model Hukuku*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık (Patent ve Faydalı Model).

- Güney, Z./Kendigelen, A./Sönmez, N. S./Tokcan, F. P./Zengin, İ. Ç. (2018). *Yargıtay 11. HD. 'nin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları 2015-2016*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Gürbüz Usluel, A. E. (2009). *Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Gürler, C. (2002). *Takı Tasarımlarında Hukuki Koruma*. FMR, C. 2, S. 4, 51-62.
- Güven, Ş. (2012). *Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler*. Ankara: Adalet Yayınları.
- İnal, T. (2015). *Ticari İşletme Hukuku Uluslararası Ticari Sözleşmeler Incoterms 2010*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Karahan, F. (9-10 Mart 2017). *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Kapsamında Tasarım Tescili İle İlgili Getirilen Temel Yenilikler*. 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu. Feyzan Hayal Şehirali Çelik (Editör). Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 305-326 (Tasarım Tescili).
- Karahan, S. (2001). *Haksız Rekabet Davalarında Dava Zamanaşımaları ve Sessiz Kalma Nedeniyle Hakkın Kaybedilmesi İlkesi*. Doç Dr. Abuzer Kendigelen (Editör). *Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı* içinde, C. 1. İstanbul: Beta Basım Yayın, 293-305.
- Karahan, S. (2015). *Ticari İşletme Hukuku*. (27. Baskı) Konya: Mimoza Yayıncılık (Ticari İşletme Hukuku).
- Karaman Odabaşı, F. (2015). *Uygulamada Fikri Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabete Konu Olması*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Karasu, R. (2008). *Spekülasyon ve Engelleme Markaları*. FMR, C. 8, S. 3, 11-44.
- Kaya, A. (2012). *Gelişmekte Olan Ülkeler Sınai Haklarla İlgili Mevzuatlarını Düzenlerken Neleri Göz Önünde Bulundurmalıdır?*, Özel Hukuk Uluslararası Sempozyumu 29/30 Eylül 2005, Kafkas Üniversitesi, Bakü/Azerbaycan, Makalelerim-1, İstanbul: Beta Basım Yayın (Gelişmekte Olan Ülkeler).
- Kaya, A. (1997). *Türk Hukukunda Patentten Doğan Haklar*. *İÜHFM*, C. 55, S. 4, 173-200 (Patentten Doğan Haklar).

- Kayar, İ. (2017). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku*. (4. Baskı) İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Kayıhan, Ş./Yasan, M. (2017). *6728 Sayılı Kanun ve Değişik Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Keşli, Ahmet T. (2002). Türk Hukukunda Bir Sorun: Tescil Edilmemiş ve Koruma Süresi Dolmuş Endüstriyel Ürünler ve Konuya İlişkin Bir Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi Kararının Takdimi, *FMR*, C. 2, S. 2, 15-26.
- Kılıçoğlu, A. M. (2019). *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Kılıçoğlu Yılmaz, K. (2017). Sınai Mülkiyet Kanunu. *FMR*, C. 19, S. 1, 15-31.
- Kumar, N. (2002). Intellectual Poroperty Rights, Technology and Economic Devolopment: Experiences of Asian Countries, Comission on Intellectual Property Rights, Study Paper 1b, *Comission on Intellectual Property Rights, London*. http://www.iprcommission.org/papers/pdfs/study_papers/sp1b_kumar_study.pdf (Erişim Tarihi: 09.02.2020)
- Kuru, B. (2015). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: Legal Yayınevi.
- Memiş, T. (2009). Türk Hukukunda Kötü Niyetli Marka Tesciline Bağlanan Sonuçlar. *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009*. Prof Dr. Tekin Memiş (Editör). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 407-421.
- Moroğlu, E. (2016). *6102 Sayılı Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler*. (8. Baskı) İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Moroğlu, E. (13-14 Mayıs 1994). Karşılaştırmalı Reklam ve Yargıtay Kararları, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 11 Bildiriler – Tartışmalar*. Ankara: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1-21.
- Nomer Ertan, N. F. (2016). *Haksız Rekabet Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Noyan, E. (2015). *Patent Hukuku*. (3. Baskı) Ankara: Adalet Yayınevi.
- Noyan, E./Güneş, İ. (2015). *Marka Hukuku*. (5. Baskı) Ankara: Adalet Yayınevi.

Odman, N. A. (2002). *Fikri Mülkiyet Hukuku İle Rekabet Hukukunun Teknolojik Yeniliklerin Teşvikindeki Rolü*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Odman Boztosun, N. A. (9-10 Aralık 2005). Haksız Rekabet Hukukunda Emegın Korunması İlkesinin Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi. *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler - Tartışmalar, XXI*. Ankara: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 197-235.

Oğuzman, K./Barlas, N. (2018). *Medeni Hukuk*. (18. Baskı) İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Oytaç, K. (2003). Marka Hukuku Korumasının Endüstriyel Tasarım ve Haksız Rekabet Hükümleri İle Birlikte Ele Alınması. *FMR*, C. 3, S. 2, 57-67.

Özer, F. (2017). *Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi?*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Pekcanitez, H./Atalay, O./Özekes, M. (2019). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. (2. Baskı) Ankara: Yetkin Yayınları.

Pekdinçer, R. T. (2015). *Haksız Rekabet ve Marka Hukukuna İlişkin Bilirkişi Raporları ve Mütalaalar*. İstanbul: Legal Yayıncılık.

Pekdinçer, R. T. (2019). *Haksız Rekabet ve Marka Hukukuna İlişkin Bilirkişi Raporları ve Mütalaalar II*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Pekdinçer, R. T. (2015). Yargıtay Kararları Çerçevesinde Marka Hükümsüzlük Davalarında Zarar Gören Kişiler, *TFM*, S. 1, 157-170.

Pınar, H. (2006). Fikri Mülkiyet Hakları ve Rekabet Hukuku. *Rekabet Dergisi*, S. 23, 30-86 (Rekabet Hukuku).

Pınar, H. (2004). Fikri Mülkiyet Hakları ve Rekabet Hukuku, Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları, *Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları Kitapçığı*. Rekabet Kurumu. Ankara, s.119-129, <http://www.rekabet.gov.tr/Dosya/persembe-konferanslari-yayinlari/perskonfyyn120.pdf> (Erişim Tarihi: 16.09.2018) (Fikri Mülkiyet Hakları ve Rekabet Hukuku).

Pınar, H. (2006). Marka, Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku Açısından LPG - Tüp Piyasasındaki Bazı Uygulamalar. *FMR*, C. 6, S. 3, 117-149.

- Pınar, H. (2015). Tasarım ve Haksız Rekabet Hukuku Açısından Yedek Parçaların Korunması ve Türkiye'nin Ekonomi Politik Tercih Sorunu. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 4, 739-774.
- Pınar, H. (2004). *Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Poroy, R./Yasaman H. (2017). *Ticari İşletme Hukuku*. (16. Baskı) İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Sanlı, K. C. (2006). *Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sayhan, İ. (2005). Patent Haklarının Kazanılması Bakımından Tescilin Etkisi. *FMR*, C. 5, S. 2, 117-148.
- Serozan, R. (2011). *Medeni Hukuk*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Soydemir, G. (2015). *İnternette Haksız Rekabetin Önlenmesi*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Suluk, C. (2018). 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenilikler, *TFM*, C. 4, S. 1, 91-109 (Sınai Mülkiyet Kanunu).
- Suluk, C. (2012). A Comparative Law Perspective of the Protection of Unregistered Industrial Products Under Turkish Unfair Competition Law, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, C. 7, S. 43, 825-846.
- Suluk, C. (2001). Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tasarımların Kümülatif Olarak Korunması (Çoklu Koruma), *FMR*, C. 1, S. 3, 43-72 (Tasarımların Kümülatif Korunması).
- Suluk, C. (2001). Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tescilli Tasarımları Koruma Şartları, *FMR*, C. 1, S. 2, 23-57.
- Suluk, C. (2012). Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Tescilsiz Sınai Ürünlerin Haksız Rekabet Hükümleri İle Korunması. Sempozyum: 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 2, 157-174 (Tescilsiz Sınai Ürünler).

Suluk, C. (2001). Tasarımların Onarım Amaçlı Kullanımı. *Batider*, C. 21, S. 2, 257-296 (Tasarımların Onarım Amaçlı Kullanımı).

Suluk, C. (2002). Tasarımcıya Seçenek Bırakmayan Tasarımların Hukuki Durumu. Prof. Dr. Abuzer Kendigelen (Editör). *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı* içinde, C. 1. İstanbul: Beta Basım Yayın, 645-670 (Tasarımcıya Seçenek Bırakmayan Tasarımlar).

Suluk, C. (2001). *Yedek Parça Tasarım Hakkının Korunması*. Ankara: Yargı Yayınevi (Yedek Parça Tasarım).

Suluk, C./Karasu, R./Nal, T. (2017). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Suluk, C./Kenaroğlu, Y. (2011). *Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler*. İstanbul: Müsiad.

Suluk, C./Orhan, A. (2008). *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku, C. 3 Tasarımlar*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Şehirali Çelik, F. H. (2012). İhtira Beratı Kanunu Döneminde Verilmiş Patentlerin Süresi Doldu mu?. *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2011*. Prof Dr. Tekin Memiş (Editör). Ankara: Yetkin Yayınları, 73-118.

Şehirali Çelik, F. H. (2011). İltibastan Kötüniyetli Tescile Paskalya Tavşanlarının Hikayesi. *Batider*, C. 27, S. 3, 65-108.

Şehirali Çelik, F. H. (14 Aralık 2012). Fikri Mülkiyet Hukukunda Tescile Dayalı Kullanımın Hukuka Uygunluğu Sorunu: Şekil Esastan Üstün müdür?. *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler - Tartışmalar, XXVI*. Ankara: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 53-81 (Tescile Dayalı Kullanım).

Şehirali Çelik, F. H. (9-10 Mart 2017). Sınai Mülkiyet Kanununun Tasarım Hukukuna Getirdiği Temel Yenilikler. *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu*. Feyzan Hayal Şehirali Çelik (Editör), Ankara, 255-302 (Sınai Mülkiyet Kanunu).

Şehirali Çelik, F. H. (2012). Tasarımların Ayırt Edicilik İncelemesinde Malzeme Renk ve Desen Değişikliğinin Rolü. *Batider*, C. 28, S. 1, 5-37.

Şehirali Çelik, F. H. (2014). *Tasarımların Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Korunması, Fikri Mülkiyet-Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi Odaklı Bir İnceleme*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Haksız Rekabet).

Şehirali Çelik, F. H. (2011). Tescilli Tasarım Sahibine Karşı Tecavüz Davası Açılabilir mi? -Yeni Bir Karar, Yeni Bir Ufuk. *FMR*, C. 12, S. 1, 39-69 (Tescilli Tasarım Sahibine Karşı Tecavüz Davası).

Şehirali Çelik, F. H. (6-7 Mayıs 2004). “Türk Hukukunda Tasarımlara Yönelik Uygulamalar”. *Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Etkin Uygulanması Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul. <http://cv.ankara.edu.tr/duzenleme/kisisel/dosyalar/13052014133235.pdf> (Erişim Tarihi: 29.11.2018) (Tasarımlara Yönelik Uygulamalar).

Şenocak, K. (2001). İşletme Personelinin Ayartılması Meselesinin Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 50, S. 2, 193-246.

Tatar, D. B. (2014). *Mülkiyet ve Fikri Mülkiyetin Felsefi Temelleri*. Ankara: Astana Yayınları.

Tekinalp, Ü. (2012). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. (Beşinci Bası) İstanbul: Vedat Kitapçılık (Fikri Mülkiyet Hukuku).

Tekinalp, Ü. (9-10 Mart 2017). *Sınai Mülkiyet Kanununun Öne Çıkan Yenilikleri*. 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu. Feyzan Hayal Şehirali Çelik (Editör). Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 5-84 (Öne Çıkan Yenilikler).

Tekinalp, Ü. (1997). Yeni Marka Hukukunda Tescil İlkesi ve Tescilsiz İşaretlerin Hukuki Durumu. *Prof. Dr. Kenan Tunçomağ’a Armağan* içinde. İstanbul: Beta Basım Yayın, 467-480 (Tescil İlkesi).

Tekinalp, Ü./Çamoğlu, E. (2017). *Sınai Mülkiyet Kanunu*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Teoman, Ö. (2000). *Yaşayan Ticaret Hukuku (Tıpkı Basım), Cilt:1, Kitap 5: 1992-1993*. (2. Baskı) İstanbul: Beta Basım Yayın.

Teoman, Ö. (2000). *Yaşayan Ticaret Hukuku, C. 1, Kitap 9: 1998-1999*. İstanbul: Beta Basım Yayın.

Türk, H. S. (1985). Sosyal Piyasa Ekonomisinde Rekabetin Düzenlenmesi. *Batider*, C. 12, S. 2, 119-129.

Türk Dil Kurumu. (2019). Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=harc%C4%B1%C3%A2lem> (Erişim Tarihi: 07.09.2019).

Tüzgen, A. H. (2018). *Tescilsiz Tasarımların Hukuken Korunması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Tüzüner, Ö. (2011). *Faydalı Modelin Korunması ve Faydalı Modelin Korunmasına Uygulanacak Hukuk*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Ulaş, I. (2005). Uygulamacı Gözü İle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Bakış. *Batider*, C. 23, S. 2, 189-210.

Uzunallı, S. (2012). *Markanın Korunmasının Kapsamı ve Tazminat Talebi*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N. F. (2015). *Ticari İşletme Hukuku*. (4.Baskı) İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Wipo. (2008). *Intellectual Property Handbook*. (2. Baskı) Wipo Publication.

Yanlı, V. (9-10 Aralık 2005). İltibas Nedeniyle Haksız Rekabetin Önlenmesi Davası Açma Hakkının Kaybı. *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler - Tartışmalar, XXI*, 291-335.

Yasaman, H. (2006). *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku, Fikri ve Sanat Eserleri, Endüstriyel Tasarımlar, Patentler İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Yasaman, H. (2012). *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku, Fikri ve Sanat Eserleri, Endüstriyel Tasarımlar, Patentler İle İlgili Makaleler, Hukuki Mütalaalar, Bilirkişi Raporları II*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Yasaman, H. (9-10 Mart 2017). Marka Hukukuna İlişkin Temel Yenilikler. *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu*. Feyzan Hayal Şehirali Çelik (Editör), Ankara, 125-172.

Yasaman, H. (2009). Patent Hukukunda Ticari Sırların Korunması. *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009*. Prof Dr. Tekin Memiş (Editör). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 367-387 (Patent Hukukunda Ticari Sırların Korunması).

Yasaman, H./Altay, S. A./Ayoğlu, T./Yusufoğlu, F./Yüksel, S. (2004). *Marka Hukuku 556 Sayılı KHK Şerhi, Cilt 1*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Enes KARA

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri: 8 Mart 1993, Doğubeyazıt/Ağrı

Elektronik Posta: eneskara3@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk Bölümü	2016

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2016-2017	İstanbul Barosu	Stajyer Avukat
2017-2018	Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı	Hâkim Adayı
2018- ...	Hâkimler ve Savcılar Kurulu	Hâkim

YABANCI DİLLER

Orta Düzeyde İngilizce

YAYINLAR

Kara, E. (2015). Kadim Zaman, Endüstriyel Zaman ve Biz, *Arka Kapak Dergisi*, S. 3, 34-35.

Kara, E. (2010). Kağnı'da Zaman", *Lale Dergisi*, S. 3, 33-35.

HOBİLER

Balık Tutmak, Yüzme ve Atıcılık